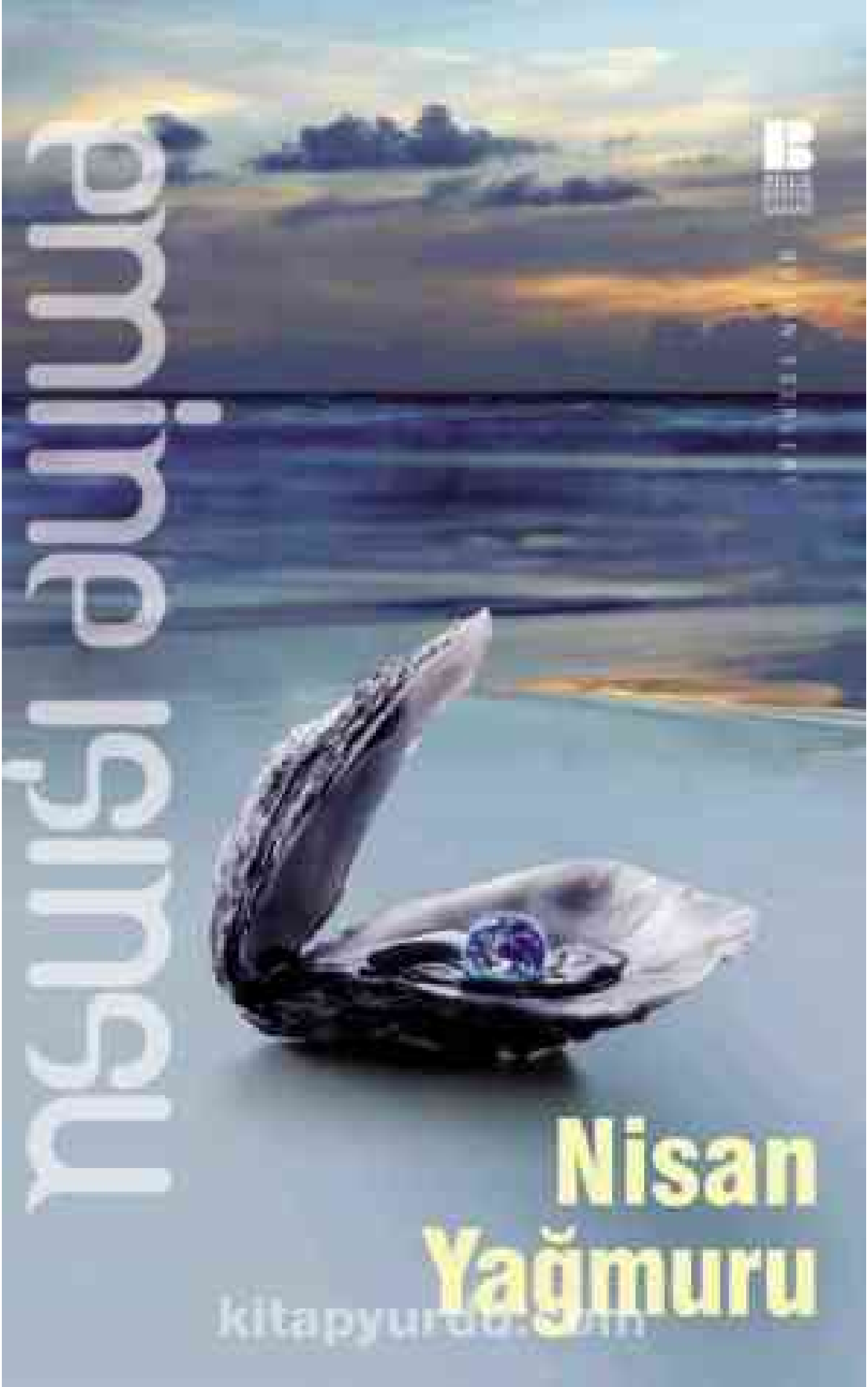
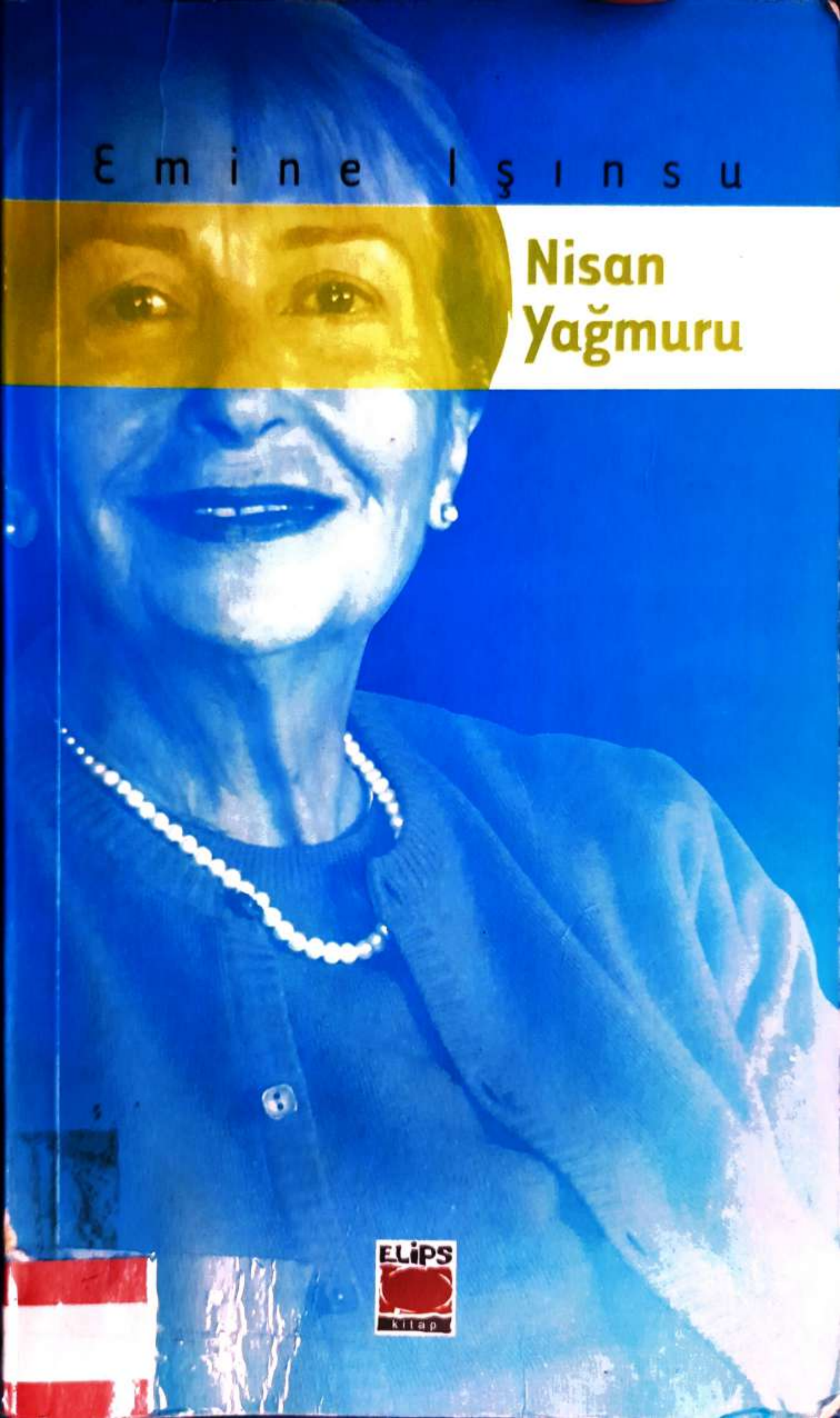

Nisan
Yağmuru

Emine Işınsu

Nisan Yağmuru

ELİPS kitap

Ezelden ebede doğru götürüp-giden, bu yol mu?.. Bu, tek yol mu?.. Yoksa binlerce kere bin arasında sadece benimki mi?.. Bana nasip olan mı?.. Üzerinde dönüp durduğum bir gerçek, dönüyorum aşk ile ve dikkatle, kimi saçılmış, kimi uçuşan şebnemleri esirgeyerek. Onlar, sabahın çiğidir, seher vaktinin bereketidir, rahmetidir yaratılmışlar üzerine. Bu yüzden çözülüp dağılıp, akmamaları lâzım...

Şüphesiz bir beyaz güldüm o an, öz kokumdan sarhoş, dansediyordum. "Ay beyaz gül, beyaz gülüm, seni erken solduracak rüzgâr nereden geliyor?" Yüreğim kan ateş. Hangi rüzgâr solduracakmış beni, nereden gelen, ne çeşit bir rüzgâr soldurabilir? Yüreğim kan ateş. Ellerimi sana uzatıyorum sedefkâr dostum, serinlet içimi. Ancak sen! Onun izni ile...

Böylece inceden ve hafiften bile dokunamazdım görüp görmediğim yedi renkle bezeli şebnemlere, dokunamazdım, dağılır gider, yiterlerdi sonra.

O, halbuki uzun ince, -belki bir erkek için çok güzel- parmaklarıyla kaldırıp bir çiğ tanesini, önündeki ahşabın üzerine açtığı yuvaya yerleştirdi. Bir Kur'an rahlesi süslüyordu. Konuşmuyordu, bütün dikkati sedefler üzerineydi. Birden o renk bayramının parlak kara gözlerine geçtiğini gördüm. Yeşil, mavi, mordu. Aralarında turuncuları ve sarıları ve alı da keşfettim. Gözleri mi sedefe, sedef mi gözlerine renk veriyor, bilemedim.

Nefesimi tuttum. Çünkü bazen bir çekim nefes bile, sevgi ışığını söndürebilir, renk seline set olur. Olabilir ger-

çekten... Sen sevgiyi sedeflerle, incecikten işlerken, ben sabrın doruğunda, nefes bile alamam, doğru. Demiştin ki, "Bir şeye hayır ve sevgi ile başlıyorsanız, hayır ve sevgi ile bitmesi için sabredinız. Çünkü sabrınız en güzel olanı, hayırdan ve sevgiden ayrılmadıkça getirir size. Bilirsiniz ki sevgi Ondandır."

Sevgi ile başladım, aşk ile dönüp durmaktayım beyaz gülün, apak yolunda.

Sedefkâr dostum bana baktı, gönlümün ta içine gülümsedi sanırım:

— Haklısınız, dedi.

Dedi mi, işittin mi? Yoksa sesi de, tebessümü gibi, hayal içinde bir hayal mi? Onun yanında böylesi soruların hiç cevabı yok! Onun yanında bütün soruların gerçek cevabı var. İçiçe aynalar beni, renkleri, gözlerini yansıta yansıta uzayıp gider, hangisi gerçektir?.. Gerçek içinde, gerçekler var şüphesiz. Hangi avuntu "Buldum" dedirtir sana? Sen Meryem, bir küçük kadın! Sen, ismi güzel ve büyük olan!.. Kur'an, bu adı taşıyan kadını över. Peki, senin omuzların onu taşıyacak kadar güçlü müdür?..

Omuzlardan değil, yüreklerden bahsaç, gönül masalını anlat bana.

Böylece, sedefkâr dostumu tanımaya başladıkça, kendi kendime sorularım arttı. "Gerçek!" lâkin kimin, neyin gerçeği? Bir beyaz gülün sonsuza varan yapraklarını teker teker açmak gibi. Gerçek, olanı olduğu gibi görebilmek mi? Olanı olduğu gibi görebilmek için cesaret lâzım önce ve kendini bilmek. Yoksa senin açın, benim açım, onun açısı; görüşler hep değişik. İnançlar, şartlanmalar hep birbirine karışmakta!.. Gerçek nedir, benim, senin, onun bakışı altında? Belki sadece bize gülümsemekte olandır gerçek, yahut da hiç dayanamadığımız taham-

mül edemediğimiz buna rağmen yalnız bizim şartlanmalarımızdan, bizden gelenlerdir gerçek, ruhumuzun derinliklerinden...

Fakat artık karanlık bodrumların kapısı açılmakta ve bir ışık düşmekte olmakta olana. Ki,"hakikatin" aydınlığıdır; kendi ölçüsü, kendi açısı vardır. Derken bu tek açıdan bakmak, öyle değerlendirmek, olmakta olanı ve böylece her an bir başka yenide özünü bulabilmek... Nasıl menevişli sedef, zımpara taşına tutulurken an be an, renk ve desen değişikliğine uğrarsa... "Her dem yeni doğarız / Bizden kim usanası?" Ömrümün bu zorlu zamanında, "Her gün yeniden doğarım" demek, diyebilmek!.. Yunus'un mısraları aklımda, gün be gün değişen maddem; yüzümden geçtim ellerim, ayaklarım bana yabancı. Yüzümü, bedenimi tanımıyorum, ne saçlarıma düşen aklar, ne alnımda beliren çizgiler bildik geliyor. Gözlerimin içinde tek anlam var; hüzün!

Aynalar şaşıyor; kim bu kadın?

"Çok erken kaybetti kocasını, kolay mı, çok da severdi onu... Trafik canavarı işte. Meryem bir konuşabilse, yahut ağlayabilse, derdine derman olur amma..." dediler, demekteler... Acınmak istemiyorum, ah istemiyorum. Kaçıyorum... Şu zamanda, dedim; kendimden sıyrılıp, bir başka şahıs gibi, tıpkı bir öğretmen, hayır bir hâkim gibi kendimi sorgulayabilmek mümkün müdür?.. Ancak, öğretmenleri de, hâkimleri de uzaklara yolluyorum. Yunus'ça söyleyebilirsem; beni sorgulayabilecek olan bir ben vardır, benden içeri... Böylece sedefkâr dostumu tanıdıkça, sorularım artıyor. Önce kendimi, onu tanıyabilsem.

Ve ruhum? Bir zamanlar hep Cahit'le doluydu ve şimdi böyle çaresiz, böyle şaşkın, bitkin, bırakıp gitmiş olana, bir daha hiç dönmeyecek olana yanıp yanıp giderken,

evim ve bütün evler dar gelirken, Ankara sokaklarına vurdum kendimi. Her sokak bir başka dille bahis açmakta, benimkini arıyordum... Kaleye yöneldim. Ben, şuurla yöneldim diyemem. Cahit açtı yolumu, o yönlendirdi, götürüldüm. Bilincimin dışında, bir bilincin sürükleyişi... Ve birden hınzır bir soru: "Cahit'in mi, yalnız onun şuuru mu? "Yaradan'ın yolunda sadece "vasıta" olmayan ne vardır ki?!.. Hatta sedefkâr dostumun, ustanın bizzat kendisi bile.

Aslında Cahit'e olan özlemim içimi acıtmakta, onu sadece bir vasıta olarak görmem, değerini düşürüyor gibi, kocama ihanet ediyormuşum gibi bir duygu. Ve günahın rengi, mosmor! Mordan eflâtuna, pembeye derken tekrar mora dönüyorum!

Yoksa Cahit, benim putum muydu? Öylesine verdim ki kendimi ona, ruhumla ve bedenimle; fakat o, değerdi hepsine değerdi!.. Bütün varlığımı, ipeklere sarıp sarmaladı, ipek kozamın içinde yaşadım yıllar boyu, hayır hapis gibi değil, hürdüm ve Cahit yollarıma gül yaprakları serpti, on beş sene, dile kolay! Aynı zamanda bir nefeslik mutluluk diyebileceği kadar, kısa!.. Onun adımları ile yürüdüm, onun doğru dediğine, doğru; onun yanlış dediğine, yanlış dedim. Ama Cahit herşeye değerdi. Kimlik sorunu hiç olmadı, o, beni hep nazladı, bir prensestim nazarında, esirgenecek. Kötü olanı hiç görmedim, acıyı hiç tatmadım, Cahit göstermedi bana, işaret bile etmedi. Yerinde ve dozunda bir bal şerbetiydi yaşantım, yasemin kokardı... Yirmiden, otuz beşe, böyle yaşadım. Cahit Sıtkı mıydı, geç farketmiş, ateşin yaktığını, taşın sert olduğunu ve suyun da boğabileceğini. Ama bir çok insanın, ancak acıyabildiklerini seviyor görünmelerini, sevgilerine lâyık olabilmek için, bir "zavallı" olmanız gerektiğini, dişlerini sıkmaktan kulakların kötü ağrıyabileceğini, çenenin kenetlenip kalacağını, yatağın hepten çivi oldu-

ğunu, kalbin buz kesebileceğini; Göz yaşlarının göğsünün içinde binlerce kilo yüke dönüşebileceğini... Keşfetmemiş!.. Ah, ağlayamamak en kötüsü.

Oysa Cahit, iç içe aynaların birinde, bir nefeslik mutluluk görüntüsü. Gerçeğe kavuşabilmek için kaç aynayı kırıp buz etmem lâzım? Cahit, beni bağışla, senden de geçmek zorundayım, garip başımda rüzgârlar esiyor, sedefin rengi ve deseni değişmekte, zorlu bir zımpara taşına vuruldum. Beni bağışla... Daha kimlerden vazgeçmem gerekecek, sorusu içimde bir ürperti; ya sedefkâr dosttan da vazgeçebileceğim bir gün gelirse? Ustanın da bir vesile olduğunu söyleyen sen değil miydin Meryem, bu neyin ürpertisi?! Gün değil, bir an bile vazgeçivermenin dehşetini duyuyorum. Gözlerimden, ellerimden, kendimden geçiş! Ahmet ağabey,"Gözlerinden, ellerinden, kendinden vazgeçmedikten sonra, Ona nasıl kavuşursun?" der gibi...

Ve derken hikâye böylece örülür; put bildiğim kocamdan bir ustaya geçiştir bu... Ben balı da... Cahit'in vefatından sonra, o balın acıdığını da görmüşüm; lâkin ustanın, sedefkâr dostumun sözleri hem bal üzre, hem acı balı da işaret etmekte. Yalnız doğruyu değil eğriyi de... İyinin hemen yanında kötüyü de, güzelin karşısında çirkini de görebilmeye başlıyorum, bir farkındalık içindeyim... Hakk'ın "tedriç kanunu", yavaş ve yavaş, adım adım; vazgeçmeler, kavuşmalar. Tekrar geçmeler, tekrar kavuşmalar. Tekrar ve tekrar... Nereye kadar? Bana menzilini mi soruyorsun Meryem, bilemedin, öğrenemedin mi hâlâ?.. Evet, evet, lâkin şimdi ustamın hâli ile hemhâl olmalı... Çünkü artık iyi biliyorum ki, o, bana menzilden bir haber, bir çağrıdır.

Fakat o akşamüstü menzilim kale idi şüphesiz, bilmiyordum, sadece yürüyordum; caddeden sokaklara geçtim, daracık eğri büğrü sokaklar, loş, bakımsız... Derken bir

aydınlığı, "Ihlamur" sokağı, iki yanında sıralanan ıhlamur ağaçlarından mı alıyordu ismini? Yoksa bunlar ıhlamur değil de iğde mi? Eğer öyleyse, bir aya varmaz dünyanın en güzel tütsüsü ile kokmaya başlarlar. Yol, olduğunca muntazam parke taşlarla kaplı ve sokakta bir eski Ankara evi, restore edilmiş, canlı ve sıcak duruyor, yaşıyor yani, kaldırım değiştirip, karşıya geçtim, evin iki basamakla çıkılan ön odası dükkân, merdiveni çıkıp yaklaştım, âdeta cama yapıştım; türlü sedef işleri, kemer tokaları, cilt kapakları, eski biçim nalınlar, rahleler... Eski yazı tablolar, "Âyetler olmalı" dedim içimden... Belki de Fuzûlî'den, Şeyh Galip'ten, cümle şairlerden beyitler, kıtalardır. Göz yaşı sedeflerden kolyeler de vardı; altın gümüş zincirli. O kolyelerden birini, o yeşil-mavi pırıldayanı, satın almayı istedim. Cahit'in gidişinden sonra, neredeyse senesi dolacak, ilk defa "bir şeyi almayı" düşünmüştüm, kendime şaştım, bozuldum, vitrinden hemen ayrılmak istedim ve galiba işte o an müziği işittim. Hemen bırakıp gitmemi engelleyen bu müzikti, Dokuzuncu Senfoni; kaç dakika, kaç saniye bilmem ama bir süre durup, dinledim. Ve dünyanın en doğal işini yapıyormuş gibi, kapıyı açıp içeri girdim. İlk an çalışanların kalabalığı çarptı gözüme, altı yedi kişi vardılar, hemen hepsi tezgâh başında sedef işliyorlardı, yok, sonradan isminin Yıldız olduğunu öğrendiğim, o altın ışınlar saçan genç hanım, elindeki sedef plâkayı zımparaya tutuyordu. Hepsi, başlarını işlerinden kaldırıp bana baktılar. Bana bakmayan bir o vardı; çok dalgın görünüyordu, ensesine düşen saçları kumral ve dalgalıydı, kısa kumral sakalı, âdeta kalemle çizilmiş gibi görünen ince bir profili vardı, bedeni de, ince narin ve uzun görünüyordu; bir çırpıda farkettim bütün ayrıntılarını, üstünde Rus mujiklerinkine benzeyen dik yakalı bir bej gömlek, ayağında bej, fitilli kadifeden bir pantolon vardı, ayakkabıları bej mokasendi. Bej bej diyorum, üstündeki bütün bejler, sarıya dönük, bir çeşit soluk altın rengiydi. Yaşını hiç tahmin edemedim belki

otuz, belki kırk, belki elliydi, bilemiyorum... Ben ona bakıyordum, hipnotize olmuş, müzikle kucaklanmış gibiydim, sesler sağdan soldan, aşağıdan ve yukarıdan, her taraftan geliyordu, senfoninin koral kısmına geçildi. Birden hiç kendimi bilmeden, ne yaptığımı anlamadan, hafif bir sesle müziğin şiirini okumaya başladım. Schiller'in "Neşeye Övgüsü"nü... "Hey arkadaşlar bu sesler yeter! Daha hoş şarkılar söyleyelim, daha neşeyle dolu/ Neşe, kutsallığın parıldayan kıvılcımı/ Cennetin kızı/ Ateşten ilham alarak gireriz senin mabetine/ Senin sihirli gücün yeniden birleştirir/ Geleneğin böldüğü her şeyi, bütün insanlar kardeş olur/ Senin sevecen kanatlarının altında / Kim yaratmışsa vefalı bir dostluk veya kazanmışsa sadık ve sevgili bir eş/ En az bir başka ruha benim diyebilenler/ Övgü şarkımıza katılsın.../

Birden ne yaptığımı dehşetle farkettim, sesim çıkmaz oldu, durdum, yüzüm ateş gibi yanıyordu, ellerimin titrediğini hissettim, gülümseyen yüzlere, şaşkın bakakaldım. Nasıl yapabilmiştim böyle bir şey, kuzum ben çıldırdım mı, evet mutlaka, bir şeyler oluyor bana; ya, o ne zannettti, ne düşündü benim için, o an bile, ustanın biçtiği değer çok çok önemli geliyordu bana, derken, âhenkli bir erkek sesi, sonradan adının İbrahim olduğunu öğrendiğim, kaldığım yerden devam etti: "Bunu yapamayanlar gözleri yaşlı, çemberimizin dışına çıkmalı/ Bütün yaratılmışlar neşe içer tabiatın göğsünden/ İyiler de kötüler de Onun armağanını tadar;/ Bize öpücükler ve sarmaşığın meyvesini verdi/ Sonuna kadar denenmiş bir dost tabiat / Bir solucan bile mutluluğu hisseder/ Ve melekler Allah'ın huzurunda durur/

Utancımdan, "Yer yarılsa da içine girsem" diye düşünüyordum, İbrahim'in sırf beni yüreklendirmek için, şiire devam ettiğini bile anlamamıştım ki, ses değişti, Mehtap'ın sesi oldu: "Memnuniyetle, gök cisimleri gibi ki

Onun yörüngelerine yerleştirdiği feleklerin şaşaası içinde;/ Böylece kardeşlerim yarışınızda koşun zafere giden bir kahraman gibi/ Milyonlar sizi kucaklıyorum, bu öpücük bütün dünya içindir!/ Kardeşler yıldızlı gök kubbenin üzerinde seven bir Tanrı oturmaktadır/ Milyonlar? Secde ediyor musunuz?/ Onu göklerde arayın!/ Yıldızların ötesinde O oturuyor olmalı,"

Yıldız:

— Size nasıl teşekkür edelim, dedi, bize şiiri hatırlattınız, hoş geldiniz...

Ustanın bana baktığını gördüm, kara gözlerinin bakışı bu kadar siyah ve bu kadar aydınlık! "Ne tezat!" diye düşündüm ve kendime kızdım şu düştüğün utanç verici durumda, hâlâ onun bakışının rengini görebiliyorsun! Allah Allah, ne oluyor bana, imdat ister gibi ona doğru bir adım attığımı hatırlıyorum. Bir tebessüm, böyle mi ferahlık verici olur:

— Şiir elbette çok güzel, dedi, müzik ise, bildiğiniz gibi kâinatların sesi, ama biz, Yaradan'ın gök yüzünde bir yerlerde olduğuna değil, gönlümüzde bulunduğuna inanıyoruz, her yerde ve gönlümüzde! Gönlümüzün bir parçası, değil mi?

Sesi derinlerden geliyor gibiydi, kesik kesik konuşuyordu ve son derece âhenkliydi, rahatladığımı hissettim, bu hâlime de şaşırdım. O gün, hep şaşırma günümdü galiba! Yine benim dışımda bir ben söylüyormuş gibi konuştum:

— Ben de öyle biliyorum efendim. Ve devam ettim: Müzik çok büyük bir güçtür zannımca, âdeta somutlaşan bir güç ve Dokuzuncu Senfoni, bu müzik gücünün doruğudur! Buyurduğunuz gibi, kâinatların müziği, çok doğru, dedim ve herkesin elindeki işi bırakıp, susup beni dinle-

diğini farkettim, cümle gözler bir çeşit hoşgörü ile bana dikilmişti. Hay Allah! Ben de sustum. Beynimden artık çekip gitmem gerekiyormuş gibi ihtarlar alıyordum, halbuki ben, uzun bir sükût ertesi gibi, daha fazla konuşmak, hep konuşmak, seramik çamurumu daima bu senfoni ile yoğurduğumu anlatmak istiyordum, yaptığım kocaman vazolarımı onunla bezediğimi...

— Devam edin, dedi.

Bu kadar yumuşak söylenmiş olsa bile bir emirdi, devam ettim:

— İnsana ferahlık, neşe, sevgi duygusu; fakat galiba en mühimi, yapma, yaratma arzusu veriyor, evimde dinlerken, habire seramik çalışırım. Parmaklarımın arasında kilin, bir çeşit canlanmasıdır bu, ben çok düşündüm, derinden derine hissettim, belki gereğinden fazla detaya indim ve bana öyle geldi ki, sanki bu şiir ve müzik, ilâhi bir sevgiden doğan neşeye, bütün yaratılmışları davettir, değil mi, ama yalnız Schiller ve Beethoven'in çağrıları değil, belki Allah'tan gelip, tek tek bütün yaratılmışları dolaşan... Karşımdaki bakışlar âdeta tekleşmiş kocaman bir ilgiye dönüşmüştü, kekeledim: Şey... Ve yine... yine Ona...

— Ona dönen bir sevgi dolaşımıdır bu davet... Haklısınız. Ancak, yapma ve yaratma arzusunu, sanki sevgiden ayrı bir şeymiş gibi söylediniz ve daha önemli buldunuz... Hiç sevgisiz... Hızla içini çekti: "yaratma", "yapma" olabilir mi?... Sevgi nimetlerin en büyüğüdür ki, onun ölçüsü yoktur... Herşey, her yapı sevgi ile kurulur. Sevgi ile yapılmayacak iş, varılmayacak yol, çıkılmayacak yücelik yoktur. Sevgi sonsuzdur, o sonsuzdan sonra da vardır... Evet kâinatların müziği dedik, elbet ki doğrudur bu, bir birlik çağrısıdır ve âlemleri Yaradan'da sevgi ile tekleşmeye, bütün yaratılanları Yaradan'la birlemeye, "bir" olmaya davettir şüphesiz.

Ahmet ağabeymiş, sonradan öğrendim, sordu:

— Siz, Allah'ın, bizi sevgisinden yarattığını biliyor muydunuz?

Çok sevimli yüzlü, ufak tefek ince bir adamdı, sedefkâr dostumu saymazsak, burada bulunanların en yaşlısı gibi görünüyordu, gülümsemiyordu ama, gözleri, elâ-yeşilin her tonunda kahkahalar atar gibiydi.

— Bilmiyorum, nasıl olabilir ki, dedim.

Mehtap, bir iskemleye işaret etti:

— Otursanıza, iskemleyi çekip, önüme getirdi: Buyurun...

Biraz kendime gelir gibi olmuştum, burayı, dükkânın havasını, bu garip insanları sanki çok eskiden beri tanıyormuşum gibi bir duygu içindeydim... Tarihten önce bir zamanda olmalı! Ustaysa, tam bir otorite olarak görünmüştü bana, sevgiyle esirgeyen, kuşatan ve saygı, sevgi uyandıran ve iyi ve doğru ve çalışan ve çok bilgili... Neden sayıyorum tek tek... O bütün güzel sıfatlara lâyık bir insandı. Yine de itiraz ettim:

— Yok oturmayayım, ben sadece, ben sadece vitrindeki kolyelerden birine bakmak için... Yani... belki alabilirim de...

Ahmet ağabey:

— Zannederim, siz buraya gelmek için yola çıkmıştınız, dedi, oturun lütfen.

— Ben... Sadece... -Utandım söylerken ama, doğrusu buydu- itiraf ettim: Serseri serseri dolaşıyordum, galiba ilk defa geldim buralara... Çankaya'da oturuyorum, uzak malûm, hava da kararmak üzere.

— Bilmez misiniz, bütün serserilerin de birer menzili vardır, ne yazık kendileri farkında değildir.

— Bilmiyorum, öyle mi? Küçük, yapay bir kahkaha attım, sanki böylece üstünlük bana geçmiş olacaktı, bu âdeta sevgi saçan tuhaf kişilerin karşısında, artık şaşırmak istemiyordum ve yine utanıyorum, çünkü ben Çankaya'da oturduğumu söyleyerek, kendim için, bir üst sınıf imajı uyandırmaya çalışmıştım. Seni kendine güveni olmayan, âdi kadın! Yapıverdim işte, hiç huyum değildir oysa. Belki orada ilk defa madde ve mânâ farkını iyice hissettim, aklımca kendime maddeyi yakıştırarak, mânâca benden üstün olanlarla eşitlenmeye çalıştım. Yıldız:

— İbrahim arabasıyla sizi eve bırakır, hangi kolyeyi istemiştiniz? diye sordu.

Mehtap, vitrine bakıp, o benim beğendiğim mavi-yeşil göz yaşı damlasını bulup getirmişti bile:

— Buydu değil mi, beğendiğiniz buydu!

— Evet, teşekkür ederim, zahmet oldu, acaba borcum ne kadar?

Çantamda fazla para olmadığını hatırladım, hani yollarda acıkırsam, bir simit alırım diye bozukluklar vardı, dönüş taksi paramı da ancak karşılayabilirdim. Burada kart geçer miydi acaba, diye tereddüt ederken...

— Bu size hediyemiz olacak, dedi Ahmet ağabey.

Söyleneni duymazdan gelip, kolyeyi Mehtap'ın eline tutuşturup, döndüm ustayı selâmladım başımla ve sonra öbürlerini cümleten... Artık sahiden ayrılmak istiyordum dükkândan.

— Kolyeyi takınız!.. diye emretti usta: Hakkınızda olacağın en hayırlısını O bilir, O kurar, O gönderir... Kolyeyi ta-

kınız, takınız ki boynunuzdaki o bir damla sedef, bugün olanların, hiç de öyle hipnozla falan ilgisi olmadığını ve bir rüya görmediğinizi anlatsın size... "Yine buyurun" çağrısıdır, o... Gerçekten. Lütfen takın.

Onun karşısında hipnotize olduğum düşüncesi geçmişti aklımdan, doğru fakat, nasıl bildi?.. Ve onun bu emir-ricasına karşı gelemezdim elbet ki... Kolyeyi Mehtap'ın elinden aldım, taktım. Başımla selâmladım yeniden, hepsini:

— Teşekkür ederim, dedim, çok teşekkür ederim... Yine geleceğim!

Aklımda bu çok zarif armağanlarının karşılığı olarak, benim seramik parçalardan birini getirme fikri vardı... Benim bir eserimi beğenirler miydi, acaba Gorbon Işıl'dan falan bir şey mi alsaydım, yoksa Zeynep'in eserlerinden birini mi rica etsem... O, sergiler açtığı hâlde, satmayı pek sevmez, her satılan eseriyle bir parça da yüreğinden gider; ama, sevdiği, değer bilecek bir kimse olursa, içinden gelir hediye eder. Ah Zeynep de bu grup içinde olmalıydı, nasıl aklıma gelmedi demin... Zeynep'i getirmeliyim bir dahaki sefere... Tabii bu "bir dahaki sefer" çok gecikebilir, belki hiç gerçekleşmeyebilir, lâkin onların armağanını karşılıksız bırakmak beni rahatsız edecek... O gün, daha dostumun, "Biribirinizin biribirinize gönülden verdiği, haktır." diye düşündüğünü ve çevresindekilere hep, "Verdiğinizin karşılığında hiç bir şey beklemeyiniz. Eğer bekliyorsanız, vermeyiniz. Çünkü yerinde olmayacaktır." diye öğüt verdiğini bilmiyordum, böylece onların armağanını karşılıksız bırakmak, beni pek rahatsız ediyordu... İşte bu duygu yüzünden, tekrar geleceğimi garanti ediyordum kendime... Yıldız'ın söylediği gibi, İbrahim beni götürmeyi teklif etti. Kabul etmedim...

Çıktım dükkândan, hava pembeleşmeye başlamış, ah "Ankara'nın pembe akşamları!" Annemi rahmetle hatırla-

dım, çünkü bu ismi, o koymuştu... Elimi göğsüme götürüp göz yaşı damlasını sıkı sıkı tuttum... Ağıtlarım göğsümde birikip birikip bir yük olur ya, artık olmayacak! Çünkü onu, göz yaşını boynuma taktım! Olmadık yeşiller ve mavilerle parlıyor. Ben de, amma garip inançlara kapılıyorum!.. Biraz yürüdüm, hava pembeden geçip, lâcivertleşmeye başlarken bir taksiye işaret ettim.

Eve gelir gelmez, Zeynep'i aradım telefonla, heyecanlanmayı çoktan unutmuştum ama, bu kez heyecanla anlattım her şeyi... Gördüklerimin hayal olmasından korkuyordum, âdeta Zeynep'i şahit tutarak, olayın gerçekliğini ispat etmiş oluyordum. Gerçi kolyem boynumda, avcumun içinde onu sıkı sıkı tutuyordum ama, yine de bir insanın tanıklığına ihtiyacım vardı.

— Haa, dedi Zeynep, ben onları duydum galiba, galiba bir hippi grubu gibi bir şeymiş, yaptıkları da çok güzelmiş, ben de bir vaktim olduğunda gidip görmeyi istiyordum. Haa, başlarındaki usta da çok yakışıklı imiş, ne dersin öyle mi? Nasıl buldun adamı?

Sedefkâr dostumun yakışıklılığını ben de, tabi farketmiştim ancak, şimdi bunu Zeynep'in ağzından işitmek ve ona herhangi biri gibi, "adam" demesi hiç hoşuma gitmedi. Bu düpedüz saygısızlıktı! Rahatsızlık duydum, ama Zeynep'e bir şey söylemedim, eh sırların da anlatılacak, anlatılmayacak kısımları vardır! Aslında usta nasıl "öyle bir adam" değilse, o insanlar da bir "hippi" topluluğu değildi! Peki neydi bu topluluk?.. Uzun uzun düşündüm, sigara üstüne sigara içtim; pek çok şey geldi aklıma, en çok da tabi, bir dinî grup olduklarını düşündüm, tarikat falan... İşte şeyh vardı, öbürleri de müritleriydi!.. Ölçtüm, biçtim, tarttım, olmadı. Yakışagelmedi. Belki tarikatlar üstü bir tarikat?.. olabilir mi, hayır hayır!.. Aslında tarikatlara bir diyeceğim yok, birçok insanın yaptığı gibi tarikatlarla, "öcülüğü" "yobazlığı" karıştırmam. İstisnaları var

elbet, at gözlüğü takmış yürüyen, yollarını din yolu sanıp da, Kur'an'dan ayrılığa düşen bazı gruplar var, onları inkâr etmiyorum, lâkin bu bilgi, bütün tarikatları, şeyhleri, müritleri karalamamı gerektirmez. Yine de sedefkârlar için, bir tarikat grubudur diyemiyordum, ters düşüyordu, neden bilmem... Acaba kıyafetleri falan mı?.. Hemen hepsinin üzerinde tişört ve kot veya fitilli kadife pantolon vardı. Evet ben, o anda grup için, ne "tarikattır", ne de "değildir", diyemiyordum. En sonunda onların, derin inançlı bir sanatçı topluluğu olduğuna karar verdim, zanaatkâr mı demeliydim acaba? Çok çok ince, kelebeğin üstündeki renkli tozlar misâli zarif bir sanat havası vardı atölyede, iyice hissettim canım. Ama daha derinleri?.. Elbette bilemiyordum, yavaş yavaş, çok yakında tekrar oraya dönmeye karar verdim, bu arada Zeynep'ten bir eserini istemeyi unutmuş olduğumu hatırladım. Tasalanmadım, oraya bir başkasınınkini götürmek doğru olmazdı, kendimden bir şey vermeliydim... Rahatladım, uyku ilâcımı aldım, uyumaya çalışırken, Ahmet ağabeyin sorusu geldi aklıma, galiba şey, şey demişti, "Allah'ın bizi sevgisinden yarattığını biliyor musunuz?" Ne demek oluyordu şimdi bu?!.. Uykuya geçerken, bir "Vedud" ismi hatırladım, Onun isimlerinden biriydi ve galiba, sevginin kaynağı, seven, sevdiren... Daha sevgi ile ilgili bir şeyler anlamına geliyordu. Shirley MacLaine de, Allah'ın, sevgi olduğunu söyler ya. Acaba bu grup, yani bu grup da MacLaine'ninki gibi bir şey mi?.. En son kendime bu soruyu sorduğumu hatırlıyorum, dalmışım.

Evet, sedefkâr dostum, bana "haklısınız" demişti. Ve ben hayaller içinde hayallere dalmışım. Hayal değil de aslında hatırlamaya çalışıyorum. Hatırlamalar bana yaşadıklarımın bir sanrı ya da rüya olmadığını kanıtlıyor... Bir beyaz güldüm o an, öz kokumdan sarhoş, dans ediyordum, böyle söylemiştim. Dans mı?! Durup düşünmem lâzım... Eh aslında hayat, başlıbaşına, eğilip bükülen

sıçrayıp kıvrılan, dönen, uçan, sürünen ve diplere doğru giden ve tümü, tümden bir dans değil midir? Âlemler içinde âlemlerden insana, insandan hayvanlara, bitkilere ve çakıl taşlarına kadar uzanan, bütün yaratılmışların birbirleriyle alışverişi, birbirinden nasiplenmesi vardır... Belki de sadece bir dans yarışmasıdır hayat, sınavları olan, hem pek ciddi sınavları olan, eğer dünya bir okulsa, ki öyle görünüyor! Yoksa niçin onca tecrübeden geçelim... "Ruh-tecrübe-akıl-ruh" demişti ustam, "Ruh tecrübe yapar, akıl sonuç çıkarır ve bu sonucu tekrar ruha geçirip, benimsetir." Ruhumuzun benimsediği, iyi veya kötü inançlardır yaşantımızı çizen, şekillendiren... Ve sanırım bütün kabalıklarına rağmen neticede bir zerafet gösterisidir hayat, belki "doğa" demeliyim, zerafet içinde olana. Bir kırlangıcın dalgalanması, bir kedinin yürüyüşü, atın şahlanışı, zambağın duruşu, gülün bütünlüğü, yasemin inceliği. Ve insanın tebessümü!

— Dönüp duruyoruz, demişti Yıldız, "Tek Merkez"in çevresinde. Bütün yıldızlar, ve evren başlıbaşına ve şu üzerinde rahatça dolaştığımız yuvarlak!.. Atom çekirdeğinin etrafında dönen elektronlar, Kâbe'yi tavaf eden hacılar, etekleri ak buluttan dervişler; hatta hatta Van Gogh'un ayları yıldızları, toprağı, sarı çiçekleri, başakları birer kaba imajdır sadece. İddia ediyorum ki, o adam aşk ile çizip boyuyordu resimlerini; gerçi sanatçı olabilmek için aşk gereklidir ancak hepsi farkında olmaz bunun, Van Gogh bilinçli bir âşıktı Rabb'e. Evet dönüyoruz!.. Değil mi ustam?

Sedefkâr dostum, her suale anında cevap vermez, bekletir bazen, sizin düşünmenizi ister, sorduğunuzun cevabını size buldurur. Yıldız'ınki bir soru bile değildi, hepimiz tarafından nazlanan bu genç, güzel kadın, sözlerine tasdik bekliyordu o kadar. Onun daldığı derin dünyada, bir baş sallaması bile yeterdi Yıldız'a. Oysa ustam bir an dur-

du, düşündü sanki; desen içinde, sedef şekilleri birbirinden ayıracak olan gümüş filatoyu tezgâhın üzerine bıraktı, gülümsedi:

— Evet, haklısınız, Onun yüceliğinden şüphesi olanlara, siz yalnız Onun kurduğu düzeni gösteriniz, dedi, bilgi ile, sevgi ile gösteriniz... Evrende, küçükten büyüğe bütün yaratılmışlar, daimî bir dönüş içindedir, tıpkı dervişler gibi semadadır, "Yaratılmayan"ın çevresinde... Fuzûlî'nin bir mısrasını tekrarladı: Aşk imiş her ne var âlemde... "Tek Merkez"in cazibesinde, aşk ile dönmektir işimiz ve elbet ki yolda kalanları tutup kaldırarak, onlara ivme kazandırarak... Gönüllerden gönüllere yol arayan, yolu bulan, olunuz. Bilirsiniz ki her başlayan yol biter... Bitmeyen yalnız Onun sevgisidir ve bitmeyen yalnız bilgidir. Ne mutlu size ki, böyle bir sevgi ile var edildiniz ve bilmek için yoldasınız. Hâlden hâle, yoldan yola geçmektesiniz... Mevlâna'dan okudu: Gönül buğday tanesine benziyor,/ bizse değirmene./ Değirmen nereden bilecek / bu dönüşün sebebi ne?

Sedefkâr dostumun sesinde, mum ışığı çevresinde dönen o nazlı pervanelerin aşkını hissettim. Aşk içinde, aşk ile, aşk için dönmek, bu düzenin ilk kuralıydı, şüphesiz.

Artık ne biliyorsam, ondan öğreniyorum. Ve bizzat kendisinden öğrendiklerimi bile yanında tekrarlamaya ar ediyorum, edep ediyorum. Gayrı ağzımı hiç açmamalıyım, gönlümün dilini ise, o zaten biliyor. "Haklısın" dedi bana, sormamıştım ki... Nefesimi tuttum... bugün böyle geçecek, anlaşıldı... zaten kimse konuşmuyor, CD'de Itrî dinliyoruz. Dokuzuncu Senfoni'de de onu, işitmiyor muyuz? Itrî ve Beethoven, ilâhî zatlar. Bu kez şiir, Yunus'un, "Şol cennetin ırmakları akar Allah deyû deyû." Buğday misâli gönlümü hem acıtan, ezen, hem de ona merhem olan, şifa olan, böyle bir başka eser yok... Onu dinlerken gönlüm inceliyor; aşktan ve merhamet duygusundan yok

oluyorum, bestenin içinde yavaş yavaş eriyip gidip, çoğalıyorum. "Bir"liğe, Beethoven'inkinden değişik, bir çağrı. Belki cennette birlik, yahut cennete çevirin ki dünyanızı ve iç dünyanızı, "bir" olasınız... Ağlamak geliyor içimden, sükûnet içinde, güzelleşerek ağlamak; ancak göz yaşı sedefimi tutabiliyorum avucumda sıkı sıkı. Elbet bir gün ağlayabileceğim de... İnanıyorum ve bekliyorum.

Bugün böyle geçecek anlaşıldı... O, ışıkları kırıp renklerin üzerinde, bir bayram masalı yazacak, rahlesine gökkuşağı işleyecek ve belki hiç konuşmadan, "Gül bahçesinden gül beklemeniz için, gül dikmeniz gerekti, su dökmeniz gerekti..." diyecek, bize işin, çalışmanın kurallarını anlatacak: "Başlamak ve başarmak yalnız sizin elinizdedir. Başlayan, inanan ve arzu eden, bitirir. Sabrediniz." diyecek.

Günler, haftalar boyu tezgâha -sakinleri, atölyeye tezgâh diyorlar- gide gide, çalışmaları seyrederek, onlara yardımcı olarak ve ustanın yanıbaşında oturup, saatler boyu onun yüzündeki o harikulâde anlam değişikliklerini, zarif, emekten birazcık yıpranmış, usta ellerini inceleyerek, nihayet karar vermiştim.

— Ben de öğrenmek istiyorum sedef işlemeyi, müsaaden var mı ustam?

diye usulca sormuştum, çok istekli fakat âsî. Usta cevap vermedi, soruş tarzımı beğenmedi sandım, "Müsaade eder misiniz efendim" diye soracağıma, ne söylemiştim! İşte bu da kendine karşı bir güvensizlik belirtisi, bir şeyi isterken, kabadayılığın arkasına sığınıyorum! Ben bu sırrı keşfettikten sonra, yani ben, beni bildikten sonra, sedefkâr dostum:

— Sabrınız var mı? diye sordu.

— Maalesef pek yoktur ama efendim, izninizle sabrımı da denemek istiyorum, gayret edeceğim, söz veriyorum.

— Biliniz ki, sabır tembellik değil, yıkıcılığa yılmadan mağlup olmamaktır aslında.

— Evet efendim, sabır, gaye doğrultusunda çalışarak, beklemektir...

Dersini iyi öğrenmiş çocuklara bakar gibi, hafif bir gülümseme ve takdirle baktı ustam ve dedi ki:

— Sizi Ahmet Bey'in yanına verelim, pratiğe başlarken, teori de öğreneceksiniz elbet ki.

Oysa ben yalnız ondan öğrenmek istemiştim, Ahmet ağabeye havale edilişimi, bir baştan savma olarak algıladım ve bozuldum. Ona "Sizden ayrılmak istemiyorum, beni bırakmayın..." dedim içimden. Sedef işlemeyi öğrenmekten bile vazgeçebilirim, tek onun yanıbaşından, çalıştığı ve aydınlattığı bu köşeden ayrılmayayım da!

Ustam bana döndü, o içimi eriten irademi, göklerden yere süpürecek, yerlerden göklere savuracak ve istediği her şekle sokabilecek gülümseyişi ile gülümsedi:

— Siz sabredicilerden olunuz. Her şey hayrınızadır, iyi biliniz, dedi, şimdi kötü bildiğiniz, sizin için kötü gibi olan, aslında hayrınız için olup durur da, belki farkedemezsiniz, bekleyiniz, göreceksiniz. Haydi Allah yardımcınız olsun, biliniz ki O sizden yapamayacağınızı değil, yapabileceğinizi en iyi şekilde yapmanızı ister... Ahmet ağabeye döndü: Ahmet Bey, Meryem Hanımı da yanınıza alınız, pratik yapsın, teoriyi de öğrensin, malzemeleri daha iyi tanısın, bilsin.

Çaresiz kalktım yanıbaşından, içimden geçenin cevabını almıştım yine... O kadar çok oluyor ki, artık alıştım, dikkat ediyorum bilhassa onun yanında, içimden kötü, olumsuz bir şeyler geçirmemeye çalışıyorum; kötüyü, yalnız ele dile düşürmemek değil maksat; bir keresinde, "Düşüncelerinizden de sorumlusunuz." demişti Böyle-

ce yüreğimi, düşüncelerimi sadece onun yanında da değil, her zaman iyiye, olumluya yöneltmeye çalışırken, bazen o kadar yoruluyorum ki... Şikâyetçi değilim lâkin, böylece derin çabamın, o yorgun sevincini yaşıyorum.

Mehtap da, Ahmet ağabeyin yanındaydı, ustanın rahlesinde kullanılacak olan bağa parçalarının altına, altın varak yapıştırıyorlardı. Bu varakları elde etmek için levha hâlindeki altınları iki deri arasında döverek, inceltmişlerdi... Mehtap, benim yanlarına gidişimden biraz rahatsız mı oldu, yoksa bana mı öyle geldi?.. Yahut diyebilirim ki, Ahmet ağabeyi o kadar seviyor ki, onu kimseyle paylaşmak istemiyor! Ortaya bir kıskançlık tablosu çıkarıyorum böylece, tezgâh sakinleriyle hiç uyuşmayacak bir tutum. Kıskançlığın, yükselmemizi engelleyen, bizi aşağılara indiren bir duygu olduğunu anlattılar ve öğrendik ki, bu duyguda başı çeken İblis olmuş, Âdem'i kıskanmış! Bunları bana bizzat öğretenleri, şimdi kıskançlıkla suçlamak ayıp değil mi, Meryem Hanım! Kendi kendimi ne çok eleştiriyorum; fakat lüzumlu. Zaten bu gruptan hiç kimse, kendini "tam", "olmuş" kabul etmiyor; "Bütün insanlar gibi biz de eksikliyiz." diyorlar. "Hata yapma hakkımız var, iş ki hatalarımızdan ders çıkarmayı bilelim." diyorlar... Ama işte bazen, vesvese veren şeytan mı dürtüyor beni ne, acaba, diyorum bu "hata yapmak" hakkına fazla mı sığınılıyor, böylece bittabi, hatalar aklîleştirilmiş oluyor ve devam edip giden yine onlar oluyor. Hatalar hataları doğuruyor!.. Böyle bir şey düşünmeye hakkım var mı? İçlerinde biri değilim, dışardayım, gözlüyorum; lûtfedip, beni kabul ettiler. Ben gelip gidenlerden olmadım, gelmeye devam ettim ve ustanın yanına oturup, onu seyrettim; çok konuşmadım, dinledim. Şimdi bu eleştiri niçin? Onların seviyesini, gönüllerini, düşüncelerini yeteri kadar kavradım mı ki? Onları ben, beni onlar kabul ettik mi ki?.. Pek değil. Bir ustamı bellemişim; onu "sedefkâr dost" olarak görmeye başlamışım ve bu adı

içimde saklamışım, kimselerle paylaşmamışım. Bir kere Zeynep'in karşısında ağzımdan kaçırdım, o çok güldü:

— Güzelim, dedi, sen adamakıllı abayı yaktın bu adama! Doğrusu bu, seni kınayamam; adam, hoş çünkü, çok hoş! En güzeli de gülüm, seni Cahit'in anılarından koparmış olması. O ağlamaklı, üzgün süzgün suratın, o gergin hâlin geçti, geçecek nerdeyse. Şimdi çok daha sağlıklısın, ama ne yazık gidip bu tuhaf hocaya takıldın, siz hoca değil de usta diyorsunuz, her neyse, ah kızım, bulamadın çevrende şöyle doğru dürüst uygar bir adam! Erdal hâlâ peşinde, iyi biliyorsun.

— Ama gülüm, dedim ben de Zeynep'e; benim şu yaşıma kadar gördüğüm en uygar insan, o! Ben onun kadar, "yeniye açık" kimse görmedim hayatımda...

— Vah vah, dedi Zeynep, sen iyice bozmuşsun kafayı!

Atölye yaptığı odadaki masanın başında kil yoğuruyordu, bir absürd heykel yapacakmış... Benim evimde fırın yok, bütün yaptıklarımı, toparlayıp getirir, onunkine koyarım. Zeynep, satmayı istemez ama profesyonel, oldukça ünlü bir kişidir seramikte. Ve ben, onun işlerini hakikaten beğenirim... Ve dahi şaşarım bu kadar güzel eserler yaratan bir insan, nasıl bu kadar yüzeyde yaşar, yüzeyde konuşur, yüzeyde tahlil yapar diye. İşte şimdi içimden geldi, bunu yüzüne karşı söylemeye karar verdim:

— Kocaman sanatçı yüreğine rağmen, neden bu kadar yüzeydesin veya öyle görünmeye çalışıyorsun?

Neşesiz güldü:

— Bilmez misin, dedi, sanatçılar, toplumun en hasta insanlarıdır, ne beklersin onlardan, yüzeyde, basit, hatta bayağı bir yaşantı, fakat sanat diye her ne yapıyorlarsa, işte onda bir acaip derinlik!

Sanatçıların hasta insanlar olduğunu bir romanda okuyup, pek beğenmiş ve kabullenmişti.

— Ciddi konuşuyorum, dedim, ben seni oraya götürürken, usta ile, bütün o kişilerle tanıştırırken, umutluydum, hatta senin benden daha sık oraya gideceğini zannediyordum.

— Bilmez misin din, afyondur! -güldü- Bak beni tanıman gerek, hiç o kadar Yaradan'la dolu bir ortamda barınabilir miyim? -güldü-

— Eee, bana Marksist numaraları çekme Zeynep, sanki sola-sağa önem verirmişsin gibi, saçma!

— Aptal kadın, eğer ben zurnamı soldan çalmasaydım bu kadar ünlü olur muydum?

— Zurna konusu tamam da, niçin Yaradan'lı ortamdan sıkılıyorsun, hiç olmazsa bir Tanrı inancın var sanıyordum, ha?..

— Var var, yok değil ki. Bizimkinden çok üstün bir bilincin var olduğunu kabul ediyorum, bir yerlerde ama, asla yanımda değil. Uzaklarda, belki mezarda, ne bileyim. Çünkü, Tanrı inancı bana ölümü, mezarı hatırlatıyor. Öyle n'apim. Ben de senden umutluydum ilk zaman, senin onlardan kaçacağını sanıyordum, Cahit'den sonra girdiğin deprasyonda, onlar, mütemadiyen Yaradan lâfları, sana yük gelir sanmıştım. Demek ki bazı kişilerin, büyük kayıplar sonucu, dine sardırdıklarını unutmuşum.

— Benimki öyle bir şey değil, dine sardırmak da değil. Cahit gittikten aşağı yukarı bir sene sonra tanıştım onlarla, biliyorsun. Eğer sardıracak olsaydım, geçen bir yıl içinde sardırırdım. Ayrıca ben onları, bir dinî grup olarak görmüyorum, bir sanat grubu diyebilirsin, ki doğru, bir bilgi grubu diyebilirsin bu da doğru... Asıl mesele ne bi-

liyor musun, ben Yaradan'ı ancak bu gruba başladıktan sonra, çok daha derinden hissetmeye başladım. Ha bak haklısın, Yaradan'ın olduğu bir ortam, doğru bu. Fakat Yaradan'ın bulunmadığı bir ortam var mıdır ki?.. Mesele Onu yüreğinde duymakta, nerede olursan ol. Bunu geçelim, pekâlâ biliyorsun ki, orada "doğru yaşama" kuralları üzerinde duruluyor, bunlar konuşuluyor ve tartışılıyor.

— Aman iyilik, doğruluk bilmem ne... Ben zaten iyi ve doğruyum, çalışıyorum, kendimi bilgilendiriyorum ve önce kendimi, sanatımı sonra başkalarını seviyorum işte. Seni çok seviyorum örneğin. Kuzum sen benim bir başka insanla alay ettiğimi veya onu aşağıladığımı gördün mü hiç? İnsanlara karşı dikkatliyimdir, pek de iyi bilirsin bunu...

Şöyle bir düşündüm, haklıydı. İnsanlara karşı daima dikkatli olmuştur, gıybet ve dedikodu da yapmaz pek. Ancak insanları sevdiği için, onları Allah'ın bir kulu olarak gördüğü için hoş tuttuğunu zannetmiyordum. Zeynep'inki daha ziyade, gururlu sultanın tebaasına karşı gösterdiği, ona özgü, bir çeşit, soğukça, uzakça hoşgörüdür. Bunu, ona söyledim.

— Hıım, dedi, olabilir fakat bu da onlara karşı kötü davranmaktan daha iyidir, di mi!

— Mesele, aslında gönlünde, dedim, onu yumuşatman lâzım ve bunun yolu da bence, Tanrı'ya onun içinde, ruhunda bir yer yapmak...

— Ve sonra başkalarının gönlünde de Ona yer yapmaya çalışmak, işte sizin grubun en mühim öğüdü bu. Tamam di mi, anlamışım!

— Evet, tam anladığın gibi... "Ben gelmedim dâvâ için / Benim işim sevi için / Gönüller dost evidir / Gönüller yapmaya geldim."

— Boşversene sen, elâlemden bana ne, ben sizin Yaradan duygunuz kadar başkalarına hizmet etme duygunuzu da paylaşmıyorum, yahut da işte seramiklerimle onlara "güzel"i sunuyorum, bu da bir hizmet, benden bu kadar.

— Şüphesiz hizmet, ancak karşılığında onlardan alkış, bol bol övülme beklemeseydin!

— Sen de uzattın ama gülüm, alkışsız yaşayamam, doğru, madem ki üretiyorum, ürettiğimin karşılığını almalıyım, ay sıkıldım Meryem, bana başka şeylerden bahset.

— Aç tilkinin kırk bir rüyası varmış, kırk biri de tavuk üzerineymiş, böyle miydi deyim, hatırlamıyorum.

— Vardı buna benzer bir söz, ee, yani artık senin bütün dağarcığın da grup üzerine mi?

— Evet iyi bildin, grup üzerine değil yalnız, bilgileri de dolduruyorum içine.

— Hayırlı olsun ama neden o kadar dar ve küçük bir dağarcık?

— Öyle n'apim benimki de bu, dedim, sonra dayanamadım; aslında büyük ve aç bir dağarcık benimki, madde ile dolmuş taşmış, tamam, ancak mânâya aç!

Zeynep, paketinden bir sigara çıkardı, elinde oynadı bir süre, sonra dudaklarına götürüp yaktı, gözleri gülümsüyordu:

— Maddenin yetip, maneviyata açılmak gerektiğini de, bir senden duydum galiba, oysa... Çünkü aç olan maddedir, verdikçe acıkır bilmez misin! Bugün beş alkış alsam, yarın yedi alkış isterim, bugün bir trilyonum olsa, yarın onu nasıl iki trilyona katlayacağıma bakarım. Doğrusu bu, değil mi?

— Evet be canım ben de onu anlatmak istiyorum, madde doymaz, hep daha fazlasını ister ve daima senden üstün olanı bulunur, mânâ da açtır ona bakarsan ve onun da hep daha ilerisi vardır, bitmez tükenmez bir yoldur... Ancak arada bir fark var, maddeyi isterken, daha çok isterken hep hırslı, öfkeli ve kıskançsındır, bir türlü tatmin olamazsın, mutsuzsundur... Öbürkünün yolunda ise, ilerledikçe huzur, rahatlık bilmem sevgi ile bütünleşirsin, bir yerde kendi hiçliğini duyarken, bir yerde nasıl büyük olduğunun farkına varırsın...

— Valla kızım artık bu zamanda, madden varsa güçlüsün, meselâ, sana kocandan para kalmasaydı da, herhangi bir işte çalışmak zorunda olsaydın, kapı kapı dolaşsaydın iş için, zor bulurdun o sedefkâr dostunun dükkânını, yahut tezgâhtakilerin öğütleri bir anlam ifade ederdi senin için. Tuzun kuru Meryem, bir de bu açıdan bak olaya.

Bunu ben de düşünmüştüm, kendi içimde cevabını aramıştım. Aslında zor bir sualdi. Parasız olsaydım, iş aramak zorunda kalsaydım... Tezgâh bugün ifade ettiği mânâyı o zaman da ifade eder miydi benim için?.. Zannedersem ederdi, en azından özel dersler verirdim öğrencilere, zamanımı, dersler ve grup arasında ikiye bölerdim... Aç açık kaldım diye tasa etmezdim, çünkü orada bunu da öğreniyorum, maddeye, olduğundan fazla değer vermemeyi yani. Bir bakıma, bu hoşuma giderdi hatta... çünkü maddî güce sahip olana, onu reddediyor görünmesi pek zor bir iş değil de, bu güçten yoksun kalanın, maddeyi gereğinden fazla önemsememesi daha mühimdir. Bu yüzden hoşuma giderdi kendi hâlim... Gene de olay başımdan geçmedikçe, bir yargıya varmak kolay değil... Bunları Zeynep'e anlattım, zihnî güçten, ruh gücünden bahsettim...

Zeynep bir şaplak indirdi önündeki kil hamuruna ve güldü:

— Ruh dediğin nedir gülüm, yenilir mi, içilir mi?

— Ya sevgi, dedim, beni sevdiğine inanıyorsun, sevgi dediğin nedir, yenilir mi içilir mi?

— Yetti artık, sus. Kafamı karıştırıyorsun, bak heykel yapacağım, benim dinî ibadetim de bu, kafamın karışmaması gerek!.. Sen en iyisi, bütün bunları Gülgün'le konuş, bak o sana inanır.

Gülgün'ün ismi geçince ikimiz de güldük; komik ve tatlı kadın Gülgün! Uçuk, uçarı!.. Veya öyle görünen... Ressamdır, durup dururken bile, olmadık ruh hâllerine bürünüp, gösteri yapar, güldürür. Ben nedense, onun gösterdiğinin ötesinde bir yerlerde olduğuna inanırım, acaba büyük, güzel kahverengi gözlerine oturakalmış hüzünden dolayı mı? Bu hüznü başkaları farkediyor mu? Aldırmaz tavırlarının derininde, nasıl kırılabilir, un ufak edilebilir bir ince yüreğe sahip olduğunu biliyorlar mı?.. Gülgün ve uğruna canını feda edebileceği güzel kızı ve ona yakın bir sevgiyle sevdiği köpeği!.. İyi ki hatırlattın Zeynep, onu götüreceğim bizim tezgâha. İçinden çıkamadığı her meselesini, Allah'a, büyük bir inançla havale edip rahatlayan bu kadın, sedefkâr dostumu tanımalı. Gülgün, Zeynep... Onu bütün dünya tanımalı!

Nereden de geçtim bütün bunlara... Ah evet, ona sedefkâr dostum, dediğimi ağzımdan kaçırmıştım, Zeynep de çok gülmüştü bana. Kafam dağınık oradan buraya atlıyorum. Çağrışımlar yönlendiriyor beni. Çağrışımlar, bazen ne kadar güzel ve anlamlıdır, denizde tek başına, doğan güneşe karşı, yüzmek gibi. Denizin bana ne sürprizler hazırladığını bilemeden ve hiç de umursamadan, gözüm uzakta, çok uzakta yakutlaşan gök yüzünde, bir yakut top gibi yükselen güneşe doğru, bana çarpıp geçen balıkları bile hissetmeden; ağzıma burnuma dolan sulardan bihaber, soluk almaya çalışarak ve bizzat soluğun

kendisini unutarak ve dalgalara bırakıp kendimi, her dalganın hikâyesini dinleyerek, attığım her kulaçla o hikâyeyi yaşayarak... Böyle şeyler.

Ve Ahmet ağabey dedi ki:

— Bağanın ne olduğunu biliyorsun değil mi Meryem, kaplumbağanın sırtını kaplayan kabuktur, saydam bir görünümü olduğu için, sedefkârlıkta çok kullanılan, çok makbûl sayılan bir malzemedir. İlk örnekleri on yedinci yüzyıla dayanır, o zaman kullanılmaya başlamış, görüyorsun rengi siyah hareler içinde kırmızıya çalan bir sarılıktadır. Kaplumbağanın sırtından çıkarılan beşik şeklindeki kabuk, üzerindeki şekiller doğrultusunda parçalanır, suda kaynatılıp, yumuşaması sağlanır, işte bu yumuşak kabuktan bağa elde edilir, bağa tekrar sıcak suya konularak iyice gevşetildikten sonra, prese alınıp düzeltilir. Fakat üzerinde hâlâ bir takım pürüzler vardır, bu pürüzler ancak zımparalanarak tesviye edilir. Görünüşündeki şeffaflıktan ötürü, alt yüzüne ekseri altın varak yapıştırılır.

— Ustanın yaptığı rahle için hazırlıyorsunuz bunları, değil mi?

— Ha bak eğer sen sedefkâr olmaya niyetleniyorsan, rahle yapmak demeyeceksin, tabir, "rahle açmak"tır. Her disiplinin kendine has tabirleri vardır biliyorsun.

— A, öyle mi? Bakın kaç zamandır buraya geliyorum, yeni öğrendim. Bana rahle açımını ta başından, işin ahşap faslından anlatacaksınız değil mi?

— Pek tabi, hikâyeye ta ağaçtan başlamak lâzım gelir, hangi ağacı ve nerede boy atmış ağaçları seçeceğiz, değil mi, bunların hepsi önemlidir. Ama yavaş yavaş, yeri geldikçe anlatacağım, buradaki herkes böyle öğrendi.

— Aslında burada, ustanın çevresinde oluşan bu grubu, ustanın kimliğini, sizi ve Şule'yi de merak ediyorum.

Şule, Ahmet ağabeyin eşi; tatlı, sıcak, mesleği eczacılık ama herkesin söylediğine göre, o, esaslı bir araştırmacı, bilime çok meraklı ve müthiş bir hafızası var. Sedefkâr dostumun her bir sözü, günü ve yılıyla aklında; bu konuda soranlara ilk yardımcı. Bir de çok ince, çok zarif delikanlı oğulları var, ismi Ufuk. Ana oğul da tezgâha devam ediyorlar.

Sözüme güldü, Ahmet ağabey:

— Sen de pek meraklısın a canım, dedi, hele bir ağacın hikâyesini öğren bakalım.

— Buradaki herkesin, herşeyin hikâyesini merak ediyorum, doğru... Çünkü sedefkârlıkla, insan sarraflığı arasında bir ilgi görüyorum, burada sadece sedef işlemesi öğretilmiyor, insan yetiştiriliyor, tıpkı sedef işler gibi, ben sedefleri, şebnemlere benzetiyordum, şimdi insanlara benzetmeye başladım, özellikle menevişli sedefleri benzetiyorum, zımparaya tutuldukça desen ve renk değiştirmeleri çok güzel ve son zımparada, son desen, son renk!

— İnsan yetiştirmenin yahut insanın yetişmesinin diyeyim, sonu olur mu Meryem?

Benim cevap vermeme meydan kalmadan, Mehtap atıldı:

— Tekâmülün sonu olmayacağına göre...

— Ama meselâ, diye itiraz ettim, ustanın artık tekâmüle ihtiyacı yoktur!

— Öyle mi sanıyorşun Meryem, evet bizler daha ustanın seviyesini bile havsalamıza sığdıramıyoruz, lâkin onun da bulunduğu yerden daha yükseğine çıkması gerekir; yol

uzun ve yolun sonunda ancak, tam mükemmellik, tam birlik var, orası Tanrı katıdır, biz yaratılanlar, işte orada "Yaratılmayan'la bir olabilmek" için yürüyoruz... yürümeye çalışıyoruz daha doğrusu... Usta ise, elbette her bakımdan üstündür, lâkin onun da yürüyecek daha yolları olmalı, yürüyüş asla kesintiye uğramamalı Meryem.

— Mamafih, dedi Mehtap, sedefkârlıkla, insan yetiştirme arasında kurduğun ilgi çok hoş.

— İnsan yetiştirmek de elbet bir sanat, bir zanaatkârlıktır şüphesiz, sedefkârlığı sayıyoruz da, oymacıları; tahtanın, mermerin işlenmelerini niçin saymıyoruz, dedi Ahmet ağabey.

— Evet, dedim, ona bakarsan bütün sanatlar ve zanaat işleri hakkında aynı yorumu yapabiliriz, kilim dokumak örneğin, benim zavallı seramikçiliğim bile...

— Zavallı diye küçük görme işini; yapabileceğinin en iyisini yapıyorsan, ki yaptığını zannediyorum, kendinle iftihar et, sanatını küçümsemek, kendini küçümsemektir bir bakıma. Kendini seviyor musun Meryem?

Bu zor bir sualdi, doğrusunu söyledim:

— Sevmek ne demektir bilemiyorum, rahmetli kocam sevginin vermek olduğunu söylerdi, ben onu çok sevdiğimi zannediyorum, fakat aklıma takılan bazı noktalar var; acaba hep verdiği için mi diye soruyorum kendi kendime... Aslında eskiden sevgi üzerine sualim yoktu, pek akıl yürütmemiştim onun hakkında, şimdi burada sizleri dinledikçe, sevgi hakkında düşünmeye başladım. Cahit verici, ben alıcıydım ve onu çok seviyordum, hâlâ seviyorum; fakat artık, herşeyde olduğu gibi sevgiyi de, sevgimi de sorgulamaya başladım. Ben Cahit'e ne verdim acaba?

— İyi, düşün bakalım, sonra yine konuşalım bu bahsi. Artık pratiğe geçmenin vakti, senin Meryem, önce eğeden, zımparadan işe başlamanı istiyorum. Biliyorsun sedef, kambur bir anatomik yapıya sahiptir, önce o sedefi, mümkün olabilecek en geniş tabakayı teşkil edecek şekilde parçalamak gerekir, şurada görüyorsun işte, şu bakır tabağın içindekiler, şimdi sen oradan kendine bir parça seç ve önce eğe ile düzeltmeye başla, getir bana seçtiğin parçayı, evet eğe de al, sana göstereceğim, haydi bakalım...

Mehtap:

— İşe başlıyorsun artık Meryem, yarın baklavamızı getirmeyi unutma! dedi.

— Siftah baklavanızı getiririm ama ben aslında sizleri evime davet etmek istiyorum, sizin için uygun olan bir akşam, tezgâhı kapadıktan sonra, hep beraber bana gelmenizi rica edeceğim.

Böyle bir davet düşünmemiştim aslında, o an aklıma gelivermiş, ben de söylemiştim, "Ooo" sesleri arasında alkışlandım, gülümsedim, biraz tedirgindim, evimin dekorunun fazla iddialı, pahalı eşyalar, pahalı tablolarla dolu olduğu aklıma gelmişti birden; evim, bizim buradaki öğretiye, mütevazı olma, gösterişten uzak kalma öğütlerine tam bir tezat teşkil ediyordu! Ev, sahibinin aynasıdır derler, evet tezgâhta çalışan bu Meryem için fazlaydı o ev. Şaşaalıydı! Fakat o, Cahit'in eseriydi. Ben de hiç itiraz etmemiştim ki, maddî gücümüzün, Cahit'in gücünün bir göstergesiydi her şey. Onca tablo, porselen biblolar, avizeler, eşyalar hep İtalya'dan, Fransa'dan... Gerçi yerli ressamların eserleri de vardı amma...

Ahmet ağabeyin gösterdiği gibi, sedef parçamı eğelerken bunları düşünüyordum. Ben doğal ve sade bir insa-

nım, "basit" denecek kadar... O ev benim aynam değil, Cahit'in aynası sayılabilir... Herşeyi elden çıkarmamamın tek sebebi, Cahit'in hatırası oluşları. Evdeki her parça için ayrı bir hikâyem var; Roma, Floransa, Paris ve hatta Moskova'da geziniyor yüreğim. "Eğer Türkiye'den vazgeçebilirsek, Floransa'da oturalım." demiştim Cahit'e. "Nasıl istersen birtanem..." diye cevap vermişti. Sonra işte Floransa ve bütün saydığım kentleri, bizim salonlarımıza getirivermişti, o Türkiye'den ayrılmak istemiyordu zannımca. Gerçi hiç açık açık konuşmamıştık bu konuyu. İçimi çektim, ne kadar derinden olmuş ki, Ahmet ağabey ilgilendi:

— Nasıl gidiyor Meryem?

Sedefi, eğelediğim kısmı gösterdim ona:

— Çok hızlı yapıyorsun, dedi, daha dikkatli, daha ince, unutma bu ilk işinle, sabrını da denemeye başlıyorsun, bak şöyle tut, buradan, tamam, haydi...

Sevgili Ahmet ağabey, o, usta gibi, "sizli" "bizli", "hanımlı" "beyli" konuşmuyor... Samimi, candan, fakat erişilmezliği yok. Bütün bilgisine, işteki ustalığına rağmen, içimizden biri gibi, daha doğrusu, ustanın çevresinde dönen pervanelerden biri o da.

Bugün, buradaki bütün eserlerin satış parasının, malzeme fiyatları çıktıktan sonra, oldukça fakir bir semtteki bir mahalleye harcandığını öğrendim. Yardım işleri ile İclâl uğraşıyormuş, daha tanımadım bu hanımı, tatildeymiş, Yıldız, "Sayısız kardeşlerinden birini ziyarete gitti." deyip güldü:

— Aslında beş kardeşler canım, öyle sayısız falan değil, ben takılırım ona.

Yıldız, İclâlin fedakârlıklarından bahsetti uzun uzun, yardım ettiği mahalledeki insanlar için âdeta sorumlu bir

"anne" kimliği taşıyormuş; asıl işi, çocuk konfeksiyonculuğu, başını kaşıyacak vakti yokmuş. Buradaki herkesin, bir başka işi var, işten kalan bütün vakitlerini, tezgâh dolduruyor ve hep birbirleri ile arkadaşlık ediyorlar, başkaca bir sosyal hayatları yok. Sinemaya, tiyatrolara, pikniklere, sergilere, konserlere ve hatta tatile bile üçlü dörtlü gruplar hâlinde gidiyorlar. Dükkâna uğrayan, hele gelip gitmeye başlayan bütün insanlara karşı aynı tatlılık, aynı hoşgörüyle davranıyorlar. Burada kendimi rahat, huzur içinde hissetmemin sebeplerinden biri, ustanın varlığından sonraki, en önemli sebeplerden biri bu... Uçuşan tebessümler, yardım ve hizmet anlayışı, sıcak dostluk. Biliyorum, buraya devam eden arkadaşlarımdan hiç biri istenilen bütünlükte değil, ne gönülleri tam arınmış, ne de ruhları tam yükselmiş, ama hepsi o bütünlüğü hedef bellemiş kişiler; tam anlamıyla iyi, doğru, çalışkan, bilgi ve sevgi dolu olmasalar bile, hiç olmazsa hedef doğrultusunda samimi gayret gösteriyorlar, değişiyorlar, ustanın beş yasağından korunmaya çalışıyorlar. Ustanın beş basamaklı yükselme merdiveni de, sakınmamızı istediği şeylerin tümü de, aslında dört kitabın anlamına denk düşüyor. "Sen sana ne sanırsan / Ayruğa da onu san / Dört kitabın mânâsı / Budur, eğer var ise" demiş Yunus, pek güzel özetlemiş... Yunus'tan mısralar, Mevlâna sevgim, Kur'an bilgelerim hep annemden. Cahit varken, doğrusu bu; uğraşlarım o kadar fazlaydı ki, bir iki yoksula yardım dışında, gönlümü dinlendirecek hemen hiç bir şey yapmadım. Cahit'i hâlâ bu kadar özlerken, artık onunla geçirdiğim yılları kayıp sayma düşüncesine doğru gitmekteyim; bu beni korkutuyor. Acaba Cahit'e yanlış bir değer mi biçmişim, yahut şimdi biçmekteyim! Düşünüyorum, dış geziler, tenis, kayak... Evimde verdiğim muhteşem partiler, arkadaşların partileri... Daima güzel ve zarif giyinmek... Burada, orada, Paris'te, Milano'da, Londra'da bitmek tükenmek bilmeyen alışverişler. Neden hiç doymazdık ki... İlk bebeğimi düşürdüm, ikincisi için uzun bir

tedaviye ihtiyacım vardı. Cahit; "İkimiz birbirimize yetiyoruz, çocuk istemiyorum." dedi ve bu lâf o zaman bana pek makûl göründü... Lâkin şimdi... Hayır hayır, kendi bütün sorumluluğumu Cahit'e yüklemişken, o, almışken bütün hepsini, yardımcılar, dadılar olsa bile, ben bir çocuğun mesuliyetini alamazdım, zaten o tedavi de, beni spordan ayırabilirdi bir süre. Sonra her ihtimale karşı, dokuz ay yatakta kalmak, hayır benim yapacağım işler değildi. "Bari bir çocuğunuz olsaymış, Cahit'in acısını hafifletirdi." Böyle, buna benzer bir sürü lâf eden çıktı. Bende bir eksiklik olarak gördükleri bu şeyi, çocuksuzluğu, neden o zaman biri çıkıp da söylemedi. Oyle ya, yıllar boyu yüzüme gülen bunca insan... Aman ne çok eleştirileri varmış meğerse!.. Bu arada bir şey daha dikkatimi çekti; ilk aylarda kimse tenkitçi değildi, evime gelip, benimle oturup o uzun, suskun saatleri paylaştılar, ancak benim eski ben olmayacağıma, eski uğraşlarımın hiç birini devam ettiremeyeceğime karar verinceye kadar... Sonra eleştiriler ve akıl vermeler başladı... Hiç birini umursamayınca da, çektiler benden ellerini eteklerini. İşte Zeynep, Gülgün... Belki bir iki kişi daha var, arkadaşlık ettiğim. Onlar da zaten sosyetik hayatımın üyeleri değildi. Zeynep, beni yeniden seramiğe döndürdü, çarkta çalışmaya başlattı.

Şimdi sedefkâr dostumun yanıbaşında, hoşgörüyü, sevgiyi öğrenirken, eski arkadaşlarım hakkında bu kadar kesin yargıya varmam doğru değil elbet. Ne yaparsın ki, sanki o boş hayatımın yegâne sorumluları onlarmış gibi bir his içindeyim. Tabi Cahit'i suçlamamak için. Cahit'i suçlamaktan kaçınıyorum, o beni memnun etmekten gayrı bir şey yapmadı ki... Benim böyle karalara bürünmem, Ankara sokaklarına atmam kendimi boşuna değil, içimden içimden biliyorum ki, geçirdiğim ve geçirmekte olduğum hayatın tek sorumlusu benim. Kısa yorgun adımlarımın gayesi belki de sorumluluğu öğrenmekti.

Kendi kendime bile itiraf edemeden yürüdüm yürüdüm... Uzun uzun yürüyüşlerin bir vaktinde, bir anında keşfettim ki, artık benim Cahit'le yaptığımız en küçük şeyleri bile tekrarlamaya ne mecalim, ne de arzum var. Herşey onunla güzeldi, bir değer ifade ediyordu. Vefattan sonra, bütün yapraklarım sonbahara döndü, kimi kuruyup düştü, kimi kurumak üzere. Nasıl da meraklıydım tenis maçlarına, yüzmeye, yelken kullanmaya. Nasıl da meraklıydım, daima en güzeli, en uyumluyu giyip çıkarmaya. Bir koca odayı, dolap yapıp, sırf benim giysilerime, ayakkabılarıma, aksesuarlarıma ayırmıştık ki, artık bu oda bile dar gelmeye başlamıştı. Dergilerin sosyete sayfalarında, güzelliğin, şıklığın simgesi diye benim fotoğraflarımı basarlardı ve artık inanılacak gibi değil, ben bunlardan memnuniyet duyardım! Fotoğrafları, Cahit'in daha ziyade bana hizmete ayrılmış sekreterlerinden biri, kesip dosyalardı... Şimdi yolun bir çeşit sonunda, hayret ve dehşetle bakıyorum giden yıllara... Boşuna değil, bir kaç ay önce, ben o odayı hemen hemen boşaltmış, pek çok giyip çıkaracağımı şunlara bunlara dağıtmıştım. Zeynep, "Deli misin yahu, bunlar Cahit'in değil senin giysilerin, bunları değil, Cahit'inkileri dağıtman lâzım." diyordu. Oysa ben Cahit'in bir tek çorabını bile verememiştim kimselere. Hepsi eski düzeninde, kocam biraz sonra gelip giyecekmiş gibi, hazır bekliyorlar... Eğer onun eşyalarını dağıtabilecek ruh hâline ulaşabilirsem, bir hayli iyileşmişim demektir. Yürürken öyle, yapmış olduğum sporlara sesim çıkmıyor pek... Spordu, iyiydi, faydalıydı bir yere kadar. Benimki gibi bir tutku hâline getirilmemeliydi, nihayeti profesyonel olacak değildim ya. Bedenime sahip olmam, onu korumam, tamam da...

Galiba tezgâha geldiğim ilk gün, kendime maddeyi yakıştırıp, üst sınıf imajı uyandırmaya çalışarak, küçük de olsa bir gösteri yapmış olmam, eski bene pek uygun düşmüştü... Çünkü ben, annemin Yunus'larına,

Mevlâna'larına, müslümanlığına rağmen, hiç kanaatkâr olmamış, hep "parayı" mesele etmiştim. Babam başarılı bir hâkimdi, annem okumuş etmiş, ama ev kadını! Kendimi bilmeye başladıktan işte yirmi yaşına kadar, onlardan daima bütçelerini aşan şeyler istedim. Bir arkadaşımın düğününe giyecek elbiseyi diktirmek için, annemin altın bileziğini sattığını hatırlarım, bir kolej taksidini ödeyebilmek için de, annemin kürkü elden çıkarılmıştı. Babamın saatinden başka kıymetli şeyi yoktu! İlk gençliğimde bütün bunları, "en tabii hakkım" gibi alıp kabul ediyordum. Şimdi düşündükçe, yüreğim parçalanıyor. Babamın evindeyken, kocamınkine geçtikten sonra; gönül açlığımı, ki bu açlığın çok da bilincinde değildim, çevremdekilerin bana hayranlığı ile doldurabildiğimi sanıyordum, hele bir kaç yoksula da yardım edince. Halbuki, bir yardımın, bir iyiliğin bile yerinde, zamanında, dozunda yapılmadıkça, terazinin ucu şaşarsa, iyiliğin yapılanı yaktığını, tezgâhta öğrendim. Burada sadece aşağıya veya yukarıya çeken beş basamak öğretilmiyor, her kavram ayrı ayrı incelenip, üzerinde tartışılıyor. Öyle, güneş ışınları gibiydi iyilik, kararında olanı, çok faydalı, fakat fazlası yakıyordu. Sedefkâr dostum, "Siz iyiliği güneş gibi yakıcı bilip, onu hayırla kullanınız, yakmadan." diyor... İyilik de tıpkı kötülük gibi, yapana dönücü, ille dönücü, şimdi olmazsa yıllar sonra olur, ama muhakkak döner... Ben ustanın iyi insan tarifini, çok ama çok ilgi çekici bulmuştum; iyi insan olmak, iyiliği sevmek, yeniliği kabul etmek, çalışmayı baş tacı etmekle olur, demişti. Verilen kavramların zıtlarını düşününce, bu iyi insan tarifi, bana çok şey söylemişti. Ve Cahit'in, gerçekten iyi bir insan olduğunu bir kere daha hissetmiştim.

Lâkin ben, bir takım insanlarla aramdaki korkunç maddî farkın, sırtıma yüklediği borcu ödeyebilmek için sanki, şuna buna dağıttığım yüksek meblâğlarla, herhâlde bir kaç kişiyi yakmıştım. Bir yoksul delikanlı vardı, her hafta

gelir, benden önemli bir miktar para alırdı, ben okumasına yardım ettiğimi sanıyordum, meğer o, kahvede barbut oynarmış, kapıcım vasıtasıyla, çok sonra öğrendim. "Kaş yapayım derken göz çıkarmak" tabiri vardır ya, yerinde bir söz.

Ne diyordum ben, ah evet yürüyordum... aylarca uzun uzun yürüdüm. Cahit'in gidişine katlanabilmek için kuvvet aradığımı sanıyordum ama baktım, kendi kendimi sorgulamaya başlamışım. Hani insan ölürken, bütün hayatı gözlerinin önünden geçermiş ya, bu iş bana Cahit'in ölümünden sonra oldu. Kendimi arıyordum, bulduklarım ise, içimi açmıyordu...

O kötü günden sonra, ilk zamanlar, kaybın acısıyla hiç bir şey yapmak istemedim, ben de bir ceset gibiydim, sonraları, "Cahit'le yaptığım şeyleri, tek başıma yapamam, yüreğim dayanmaz." diyordum. Alıp başımı yürüyüşe çıkmalar böyle başlamıştı. Ve kendimi tanıdıkça, daha doğrusu yaşadıklarım gözlerimin önünden geçtikçe, onları çekici bulmadım, hatta itici buldum; bir parazit gibi yaşamıştım onca yıl. Cahit'e hiç suç yüklemedim, hayatımdan ben kendim sorumluydum elbet... Artık "değişmem" lâzım, fikri böylece doğdu, değişmeliydim, ama nasıl ve nereye doğru, ne şekilde? "İnsanca yaşamak" diyordum, peki ama insanca yaşamak ne demekti?.. Kimdi "insan", neydi? Ne arıyordu, şu milyarlarca yıldızdan bir tanesini, mavi-yeşil olanını neden seçmişti?.. İnsanlar seçmemişti, Tanrı yollamıştı onları! Tamam da, niçin? Onun amacı neydi, benim içime hangi amacı koymuştu?.. Ona kulluk etmek, iyi de, bu "kulluk etme"nin ardında, derinlerde daha kaç sebep ve kaç anlam var, "kul olmak" ne demek? Ya ölüm ne demekti, neden ille ölmemiz için yolladı bizi Tanrı?.. Kişi doğduğu andan itibaren beden, ölüme doğru, yol almaya başlıyordu...

Ya sonsuz hayat çekilebilir miydi, Allah'ım her gün daha yaşlanarak, güçsüzleşerek!.. Ruh, söyledikleri gibi ölümden sonra da yaşıyor mu acaba?.. Yaşıyor biliyorum, çünkü Cahit beni seyrediyor! Cahit beni seyrediyor, yanıbaşımda. Ben ona ulaşamıyorum. En çok da neye hasretim sevgilim, duyabiliyor musun, elini tutmaya, bana sarılmana, beni sevmene... Benim, kendimi keşfetmem için, ille senin gitmen mi lâzım geliyordu?.. Neden, ah neden?

Ve bu sorular... Cahit'in gidişiyle, saçlarıma kır düşmüştü. Bu sorular, sonralar, evvellerle, sebepler, neticelerle yürürken, beyazlar artıyordu. Saçlarım kuzgunî siyah olmasa, kırlar böyle hemen farkedilmezdi belki... " Saçlarının rengi gece gibi, en güzel gecem gibi, ama ben sana, Bedri Rahmi gibi, 'Çatal karam, çingenem' de, diyemem ki birtanem, bu ak, bu pürüzsüz, bu sedef cildin varken, gözlerin kır çiçekleri gibi böyle mavi mavi açılırken, sana çatal karam, çingenem diyemem, sen benim biricik canım, sultanımsın. Kalbimin en içisin benim, var olduğun için, benim karım olduğun için, şükrediyorum." Sevgilim, birtanem, kocam, sen ne diyorsun şimdi, bu saçlarıma düşen aklara?.. Acaba boyamamı ister miydin, bak bunu anlamak istiyorum, Gülgün, benim ressam arkadaşım, o hoş kadın, bana, boya diye tutturmuş, bir bilsem senin ne istediğini, onu yapacağım, bilmem lâzım, n'olur bir gececik rüyama girer misin, n'olur birtanem, ah çok özlüyorum seni."

Kaç geceler onu rüyamda olsun göreyim bari diye ilâç alıp erkenden yattım. Görünmedi, acaba benden memnun değil mi, beni artık sevmiyor mu?.. Hayır buna katlanamam, bütün sevgileri yakabilirim Cahit'in sevgisi uğruna, o öyle kocaman, öyle şefkâtli, öyle sıcak, öyle candan ki... Ne olur beni sevmeye devam et Cahit, senin bir damlacık sevgin bile, diğer herkesinkine bedel İşte boy-

le konuşurken kocamla, Cahit'le tekleşmişken... Gülgün'e, "Boyayamam saçlarımı, dedim, Cahit istemezdi gibime geliyor, hem ben yorgunum Gülgün, insan yorgunuyum, hayat yorgunuyum, belki senin gibi... Beni anlarsın bu yüzden. Evet doğru, bin tarakta bezim varken, yorgun değildim de, şimdi tümünü bırakmışken ve hayat boş, bomboş bir sayfa gibi önümde açılınca, belki o boşluktan yorgunum Gülgün."

Ve, iç konuşmamın ardından, dört beş adım sonra, tezgâhı buldum! Beni oraya Cahit sürükledi, belki ustanın gönlü; çekildim ve gittim. Yüreğim hâlâ kan ateş, bir beyaz gülün dansını yaparken bile... "Ay beyaz gül, beyaz gülüm, seni erken solduracak rüzgâr nereden geliyor?" Erken solmayacağım, çünkü doğrusu zaten dansıma başlarken solmuştum. Ustadan yardım diliyorum; yavaş ve derinden derine can gelir gibi damarlarıma... Yüreğim kan ateş, doğru... Serin sular istiyorum ustadan, Ahmet ağabeyden ve burada bulunan herkesten... Öylesine yıkanmalı ve arınmalı gönlüm, ki artık bir başkasını yargılamayayım, kin, öfke silinip süpürülsün... Cahit'in anıları aziz birer emanet gibi, fakat oldukları yerde kalsın, yüreğim bu kadar acımasın, ah yüreğim bu kadar acımasın. "Sen onların şarabını bir iç de gör:/ Nasıl birdenbire ferah olur, aydınlanır yüreğin, birden bire nasıl unutulur her şey,/ nasıl birden bire gözlerinin içi güler..." Mevlâna böyle söylemiş, eğer, ben de tezgâhın şarabını içersem... Ahmet ağabey ve en az öbürleri kadar bir sedefkâr olabilirsem?.. Mümkün mü, o şaraptan tatmam? Aslında sunuluyor şarap ve ben bir beyaz gül gibi kendi kokumdan sarhoş, farkederken, herkesle ve ustayla bile, özde bir olduğumu... Mutluyum... Yüreğimin bütün acısı silinmekte... Tezgâhta ulaştığım "birlik ruhu"nu, evde kaybediyorum, eşyalar, tablolar, yatak odam üzerime gelir gibi, boğuluyorum, her şey, her gördüğüm, her gözüme çalınan Cahit'i tekrarlıyor, onun ölüp gittiğini söylüyor, evimde

yabancıyım kendime. Evi, eşyaları değiştirsem mi acaba, Cahit'in özene bezene yaptığı her şeyi? Yok, hayır değiştiremem!..

* * *

Tezgâh Gülgün'ü de derinden etkiledi. Telefonda, onu değişik bir yere, gerçekten bir sanat ve bilgi ortamına götürmek istediğimi söyleyince, "Şeker, tabi gelirim." dedi ve o gün sallım sallım Hint elbisesini giyip, o kocaman değişik gümüş takılarını takıp bana geldi. "Daha hazır değil misin?" üzerimde kotum ve bir tişört vardı, "Ben böyle rahatım." dedim ona...

Bir kalabalıktı ki tezgâh o gün, önce müşteriler vardı, bir kaç satış yapılıp, onlar güzellikle savıldıktan sonra, ben Gülgün'ü tanıttım, Şule de, "İşte bizim maskot döndü." deyip, arkasından bir kızı, kız gibi görünmedi gözüme ya, sevimli bir erkek çocuğu gibiydi, bana doğru iteledi yavaşça, çocuk elini uzattı:

— Merhaba, ben Günfer!

— Aa memnun oldum, sizi çok anlattılar bana, hoş geldiniz.

Sevimli erkek çocuğu, bana sarıldı, uzun uzun göğsüne bastırdı:

— Sizi de bana anlattılar bugün, siz de hoşgeldiniz tezgâha.

— Ahmet ağabey, Yıldız, İbrahim, Gülten, Mehtap'ın ablası Merih, onun can arkadaşı Belma, Hüseyin herkes vardı o gün. Usta, rahlesinin üstüne gelecek kaplama üzerine, desen çizilmiş kâğıdı vernikleyip yapıştırmakla meşgûldü, çevresindeki kalabalıktan hiç de rahatsız olmuş bir hâli yoktu, biraz sonra kıl testeresini alacak eli-

ne. Onun hareketlerini âdeta ezbere biliyorum... Daha sonra sedef üzerine yapıştırdığı desen parçalarını, kısım kısım kesecek ve ahşapta açtığı oyuklar üzerine tek tek yerleştirecekti... Bir ara Gülgün'ü bırakıp, o Günfer'le sohbeti koyulaştırmıştı, ustamın yanına gittim:

— Seyredebilir miyim?

— Evet Meryem Hanım, seyredebilirsiniz...

Edeplice sandalyenin kenarına oturdum, ellerimi kucağımda bağladım, izlemeye başladım, bir süre sonra sedefkâr dostum:

— Bilir misiniz Meryem Hanım, dedi, sevenlerin sedası, yalnız şükür ve yalnız sevinçtir, imdat ve feryat değil!..

Bu söz, yüreğimi kan ateş hissetmemden olacak. Başımı eğdim, itiraf ettim:

— Buradaki havayı, eve taşıyamıyorum maalesef...

— Evde, sevdiğiniz eşiniz var şüphesiz, fakat bu nasıl sevgidir ki, yüreğiniz kan ateş oluyor?

Artık şaşmıyorum ustanın böyle davranmasına, içimi okumasına... Edeplice cevap vermeye, hâlimi arzetmeye çalıştım.

— Sabredeceksiniz ve daha çok sevmeye çalışacaksınız, oldu cevabı: Sevginiz sizi şimdi gördüklerinizden öteye görebilmeniz için geliştirecek; sizi şimdi bulunduğunuz hâlden bir başka hâle sokacaktır...

— Çalışıyorum efendim.

— Daha çok çalışın, sevgi doğuştan gelmez, çalışılarak öğrenilir. Herkesi yeniden tanımış gibi, yepyeni bir gözle, yeniden sevmeye başlayınız. Gönlü sevgiye alıştırmak gerekir.

Zannedersem, ustayla aynı anda gördük çevremize derlenenleri, dükkândaki herkes, Ahmet ağabey dahil, bize yaklaşmışlar, susmuş, dinliyorlardı... Acaba yüreğimin kan ateş olduğunu da, işitmişler miydi? Bir tedirginlik duydum. İstiyorum ki, sedefkâr dostumla aramızda bazı sırlar olsun, başkalarıyla paylaşmadığımız, ona özel, bana özel!.. Olacak bir şey değil, o, cümlemize aynı gözle bakıyor, aynı sevgi ile seviyor, ustanın kocaman yüreği hepimizi alıyor içine, kıl payı ayırt etmeden... A evet, yalnız, Ahmet ağabeyin söylediğine göre, onun da bir can dostu varmış, Ahmet ağabeyin ağabeysi, İstanbul'da bir doktor. Beraber oldukları zaman, saatlerce odaya kapanır, muhabbet ederlermiş, Ahmet ağabey, bu sevgiyi Mevlâna ve Şems aşkına benzetiyor; "Refet Kayserilioğlu Beyle, ustamızınki de aşktır, işte öyle." diyor... Evet belki ancak onların arasında şahsa özel bir takım sırlar vardır... Refet Beye gıpta etsem de, onların bu aşkına asla erişemeyeceğimi hissediyorum ve gıpta etmekten bile vazgeçiyorum! Oysa gıpta edersem, ona benzemek amacıyla, kendimi daha olumlu duygulara yöneltebilirim... İçine kıskançlığın karışmadığı gıpta, kişiye çok faydalı olabilir. Kararında ve dozunda! Tezgâhta ne öğreniyorsam, hangi kavram üzerine tartışıyorsak tartışalım, "kararında ve dozunda" kuralı geliyor arkasından, sevgi ve bilgi hariç, çünkü onların sonu yok. Bu kural bana, Allah'ın, doğru yolunu, orta yolunu hatırlatıyor, "denge kurabilmek" çok mühim. Ahmet ağabey:

— Ustam, dedi, çayı hazırladı çocuklar, arzu eder miydiniz bilmem, bahçeye çıkıp orada konuşalım; gönlü nasıl sevgiye hazırlamalı?

Sedefkâr dostum, önüne baktı şöyle bir, işini yarım bırakmayı istemez, bilirim, fakat bir yanda da, bizim aklımızı gönlümüzü çalıştırmaya yarayacak bir fırsat çıkıyor ve de Mehtap'ın demlediği güzel çay varken! Ustamın hiç bir yiyeceğe bağlılığı yoktur, çok az yediğini biliyorum,

ama çayı sever, günde iki, üç bardak içtiği oluyor, ekseri bahçedeyken...

Dükkânın arka kapısından, mutfağa çıkılıyor, oradan da iç bahçeye. Burada kocaman bir çınarın altında, uzun geniş bir masa vardır, çevresinde hasır iskemleler ve koltuklar... Bazen koltuk kapma yarışına girer, güleriz... Bahçemizdeki çiçekler mevsimine, bazen ayına göre değişir ama hep vardır; lâleler, sümbüller, daffodiller, güller, menekşeler, kadifeler, kasımpatılar... Onlarla Ahmet ağabey'le İbrahim ve Yıldız uğraşırlar, Ahmet ağabey iyi bir bahçıvandır, çiçek yetiştirmeyi de, tıpkı insanları yetiştirdiği gibi, son derece ciddiyetle ve severek, özenerek, incitmeden yapar. O, mutasavvıfların, "incinme ve incitme" düsturuna son derece riayet eden bir kişidir. Çiçeklerle uğraşmayı, o çok nazik ve ihtimam isteyen bu işi de özellikle seçmiştir sanırım.

Bahçeye açılan, lojman gibi diyebileceğim üç oda daha vardır. Geniş olan kütüphanedir, isteyen kitap alır, okur, isteyen buraya kitap getirip, hediye eder... Genellikle, okuyup, beğendiğimiz, ilgi çeken kitapları, başkaları da faydalansın diye, hemen buraya ulaştırırız. Diğer oda, Ankara dışından gelen misafirlerimize ayrılmıştır; bazen İstanbul'dan Güngör Beyle eşi Tülin Hanım, bazen Tunç Bey ve Süheyla Hanım, bazen de Neyzen Yavuz Yekta ve eşi Nurhan Hanım geliyorlar. Bir keresinde ustanın aziz dostu Refet Beyin eşi Özenç Hanım geldi: Gördüğüm en güzel kahverengi gözler, Gülgün'ünkinden bile güzel. Özenç Hanım, Ankara sedefkârlarının övüldüğünü işitmiş, bizlerle tanışmaya gelmiş, ustayla dostlukları çok yakın, hani "özel bir dostluk" demeliyim, herhâlde yalnız Refet Beyin eşi olduğu için değil, kendi meziyetleri de çok olmalı... Öyle hissettim.

Üçüncü odanın ise duvarları, nefis sedef hatlarla bezenmiş, ibadet odasıdır, bir çeşit mescit. İsteyen gelir bura-

da namaz kılar, namaz kılmayanlardan da bazen, sanırım sırf kendi kendilerine kalmak, sessiz düşünebilmek için gelip oturanlar oluyor. Meselâ, Hüseyin çok sever o huzur dolu odayı, kendisi de sessiz sakindir zaten, orada oturup öylece, bir kaç saat geçirdiğini bilirim. Meditasyon yapıp yapmadığını sordum, hayır yapmıyormuş, ama yine de öyle oturup düşünmesi, kendi içine açılması bir nevi Hüseyin'ce meditasyon sayılabilirmiş... Çok iyi bir genç Hüseyin, son derece verici, sevimli bir tebessümü var, İngilizlerin "gentleman" dedikleri tipe, pek uyuyor...

Ustanın yatak ve dinlenme odaları, banyosu, tezgâhın bulunduğu evin yukarı katındadır, orada yatar kalkar. Dairesinin temizliğini de kendisi yapar, hiç kimseye böyle özel bir hizmet yüklemez.

Tezgâhın bulunduğu, restore edilmiş eski Ankara evi, iç bahçeye bakan yeni yapılmış odalar, her şey, ustanın babası Mehmet Efendi'nin, vaktiyle kurmuş olduğu vakfa ait. "Hayır Vakfı" ismi. Tahminime göre çok iyi bir mimara yaptırmışlar bütün değişiklikleri, yapılarda herşey dengeli, ne fazlası, ne eksiği var, kapı tokmaklarına kadar bütün aksesuarlar zarif ve sağlam, pek dikkatlice bir seçim yapılmış, iyi yapılmış...

Bu sefer ustayla çıktığımız için koltuk kapma yarışı yapmadık, herkes sessiz ve sakin birer yer bulup ilişti... Mehtap'la Merih çay servisi yaptılar. Şu iki kardeş birbirlerine az benziyorlar, Merih kumralın incesi, zarifi; zarafet sanki kızın içinden taşıyor, bulunduğu yeri, çevresini etkiliyor; onun yanında kendinizi daha dikkatli, olmak zorunda hissediyorsunuz, çünkü o çok yumuşak ve narin. Mehtap da esmerin en incesi, hep öyle ince kalabilmek için âdeta aç geziyor, fakat ablası kadar yumuşak değil, o da narin, fakat bu narinlik saklı gizli, yüreğinin içinde, çok kırılgan; her zaman hizmete talip, ondan bir şey rica etmeniz kâfi, hemen koşar, yardım eder... Altı kardeşin en küçüğü ol-

duğu için herhâlde, biraz da şımarıktır; zaman zaman çocuksu sesiyle, çocukların yarım yamalak kelimeleriyle konuşur. Onu tanıyıncaya kadar böyle konuşan yetişkinler bana pek itici gelirdi; Mehtap'ı o kadar sevdim ki, bu hâli bana hiç batmadı. Mehtap biraz da rüzgârın havasına kapılan bir genç güzel kadın, aklına eseni yapıyor, çabuk sıkılıyor, hayatında uzun süre devam eden ve hiç yüksünmeden yaptığı tek iş, tezgâha gelmek, burada küçük göz yaşı damlalarını hazırlamak ve kendisini hizmete arzetmek... Usta'ya aşk derecesinde bağlı, fakat ona öyle bağlanmayan yok ki aramızda. Mehtap evli, kocası doğuda bir yerde askerliğini yapmakta... Mustafa da severmiş tezgâhı, sık sık gelirmiş, fakat sanatı daha öğrenmemiş.

— Evet, dedi ustam, gönül nasıl hazırlanır sevgiye, İbrahim sen söyle bakalım...

Hep yaptığı gibi ustam, kendisi konuşmaya başlamadan önce bizleri konuşturuyor. İbrahim bu işe daima hazır ve nazırdır, kendine güvenli, yükselen alçalan ses tonuyla, teatral bir havada konuşur. Söylediklerinden o kadar emindir ki, siz farkına bile varmadan, ikna olursunuz. Yıldız'la nişanlılar, bu yüzden es-kaza İbrahim'e bir lâf atarsanız, Yıldız'dan bir cevap almayı garantilemiş olursunuz! Sevgileri, gözlerinden, ellerinden birbirlerine akar... Çocukların söylediğine göre, baştan pek böyle değillermiş, nişanlılık devri uzadıkça onların da birbirlerine sevgileri artmış, ustanın "Önce en yakın çevrenize sevgi vererek işe başlamak, gönlü sevgiye alıştırmanın ilk basamağıdır." öğüdünü iyi tutmuşlar gibi... İbrahim, kollarını açtı, masayı enlemesine kavrarcasına tuttu, hepimizin özde bir olduğumuzdan bahsetti, hepimiz Allah'ın sevgisinden yaratılmıştık. O bize ruhundan, sevgisinden üflemişti, işte bütün insanların ortak noktası, özü, bu, kendilerine Yaradan tarafından verilmiş olan sevgi tohumu idi.

Tezgâha geldiğim ilk gün Ahmet ağabey bana, bu konuyla ilgili soru sormuştu. Pek anlamamıştım o zaman. Sonra, Yaşar Nuri'nin Kur'an tercümesini göstermişlerdi. Orada, Alak Suresi'nde deniyordu ki, "İnsanı embriyondan/ ilişip yapışan sudan/ sevgi ve ilgiden yarattı." Böylece âdeta "insanlık onurum" iade edilmiş oldu, ilişip yapışan su tamam da, bir vasıtaydı ancak, Onun sevgisinden yaratılmış olmaktı, bunun bilincine varmaktı onurlu olmak. Gurur ve kibirden ayrı bir şey onur, eski değişle haysiyetli olmak anlamına kullanıyorum.

İbrahim, Mevlânâ'dan da okudu: "Ne diye bu direnme böyle, ne diye/ Ne diye aydınlıktan kaçar aydınlık, ne diye/ Topumuz bir tek olgun kişiyiz, bir tek/ Ne diye böyle şaşı olmuşuz, ne diye / Ama sen canı da bir bil bedeni de /Yalnız sayıda çoktur onlar alabildiğine/ Hani şu bademler gibi, bademler gibi /Ama hepsinde yağ bir!.. Sonra izah etti:

— Mevlânâ burada bütün insanlığın tek bir badem oluşturduğunu söylüyor ve hepimizin özünün bir olduğunu da, badem yağı örneği ile çok güzel olarak ifade ediveriyor. Testicinin testileri, saksıları, kapları kacakları da ayrı ayrı eserlerdir, hele boyanışları, sırları birbirine pek benzemez ama, eserlerin tümü de, aynı topraktan yapılmıştır. O hâlde birbirimizi sevmeye, en azından mecburuz, çünkü hepimizdeki Onun emanetidir, Ondandır, Onun sevgisindendir ve siz bütün insanlar Ondansınız!

Yine heyecanına set çekememiş, son kelimeleri pek yüksek sesle söylemişti, hemen farkına vardı ki, durdu, gülümsedi, daha alçak, daha yumuşak devam etti:

— Yani biz, bütün insanlar! Kendimi sanki sizlerden ayrı tutuyormuşum gibi konuştum, bağışlayın!

— Ayrısın canım, sen pek özelsin! Yıldız boşuna nişanlanmadı seninle...

Diye, lâf attı ona Günfer, gülüştük, sonra ustaya bakıp, sustuk. Oysa sedefkâr dostum, bizi gülmeye, neşelenmeye teşvik eder, "Sizin için en büyük kuvvet verici şey, sevinç ve kahkahalarınızdır." der ama, yine de biz, onun yanında gürültücü kahkahalar atmaktan çekinir, edep edip susarız. Ustanın kişiliğindeki ciddiyetten mi?.. Yok daha doğrusu, aramızdaki seviye farkını hissetmemizden olsa gerek... Ustaya erişebilmek çok güç, onun üstünlüğünü, farklılığını böyle derinden derinden duyarken, sevgi ve saygıdan hemhâl, öyle bir kalıba giriyoruz ki, bazen yanında konuşmaya, bir ses çıkarmaya bile ar ediyoruz...

İbrahim, gönlü sevgiden uzaklaştıran bir şey olarak, aslında tabiî olan yaşama ve korunma içgüdümüzü abartarak, çeşitli korkular ürettiğimizi söyledi. Ona göre, toplumda yaşamanın neticesi olan baskılarla birlikte tecrübe ve bilgi arttıkça, bu korkular da büyüyor, çeşitleniyor. O hâlde gönlü sevgiye alıştırabilmek için, önce bütün bu korkulardan kurtulmamız lâzımdı. Daha doğrusu, korkular, kuruntular ve endişeleri kontrol altına almamız, ne onların altında ezilmek ne de abartılı savunmalara girişmek gerekiyordu. Çünkü bütün bu vesvese veren şeyler, bizzat vesvese veren şeytanın marifetiydi. O, bizim en zayıf tarafımızdan kâh içimize girererek, kâh karşımızda türlü şekillere bürünerek faydalanmaya, zayıflıkları daha zayıf kılmaya, bizi elinde oyuncak etmeye bakıyordu... Bir taraftan yüreğe vesvese vererek korku yaratan şeytan, diğer taraftan bu korkuyla şahısları tehdit edebiliyordu. Korkular ve vesveseler kontrol altına alınmadıkça, insanlar olmadık savunma mekanizmaları geliştirerek, kırıcı, itici, sevimsiz olup çıkıyorlar, çevre tarafından sevilmedikleri gibi kendi kendilerini de sevmiyorlardı.

— Netice, dedi İbrahim, gönlü sevgiye alıştırmanın ilk şartı, insanın kendini bencil olmadan sevmesi, kendi değerlerini bilmesidir. Böylece öz güven kazanan kişi, di-

ğerlerinin de değerlerini bulmaya, görmeye ve söylemeye başlayacaktır. işte bu bir gönül açma işlemidir ve arkasından mutlak sevgi gelir...

Sesinde öyle bir ton vardı ki, bize, "bundan hiç şüpheniz olmasın!" diye komut veriyordu sanki, eh serde öğretmenlik var!..

Şule, o tatlı, yumuşak havasıyla:

— Bir ilâve yapmama müsaade et İbrahim, dedi, sevgi deyince bir çok kişinin aklına, sevilmek gelir, sevilmek elbette güzeldir, besleyicidir, kişiyi mutlu kılar, ancak gönlü fazla çalıştırmaz. Sevgide aktif olmak, yani sevilmek istediğimiz kadar, hatta daha çok, sevmeye çalışmamız lâzımdır. Sevgi, almadan vermektir, fedakârlıktır, sabırdır, saygıdır. Ustam, biliyorsunuz, "O, yalnız sizi sever, işte bunun için almadan verir. Seviyorsanız, sevecekseniz, işte böyle seviniz." der. Demek işin anahtarı, almadan, almayı düşünmeden, vermektir... Gönül, bu anahtarla açılır önce...

Belma:

— "Severken, istismar edilmekten korkuyorsanız, henüz gerçek sevgiye varmamışsınız demektir. Çünkü sevgide korku yoktur. Çünkü sevgi sizi kapamaz, herşeyinizle açar." diye ustanın bir sözünü tekrar etti ve ilâve yaptı: Sevginin temelinde tanımak ve bilmek olmalıdır, çünkü tanıdığımız, değerlerini gördüğümüz bir insanın, bu hasletlerini düşündükçe, bir şekilde gönlümüzü ona, sevgiye alıştırmaya başlamışız demektir. Sevgi düşüncelerimizde başlar, bu düşüncenin temeli de, bilgidir.

Günfer:

— Ustamız bize, bir kaç defa, "O sevgidir." demişti, Hazreti Mevlâna da, "Aşk ve muhabbet Hakk'ın sıfatıdır. Aşk

kullara evvelâ Yaradan'dan gelir, sonra kulda zuhur eder." diye söylemiştir. Ben de şimdi düşünüyorum da, Allah'tan gelen sevgi tohumunun açılıp, gelişmesi için, bizim mutlaka gönlümüzün sınırlarını genişletmemiz ve başkalarının da, gönüllerini geliştirmelerine yardımcı olmamız icap eder, dedi, eğer karşıdakinin gelişmesine, büyümesine, yükselip arınmasına yardımcı olabilirsek, Tanrı'nın tohumunu attığı sevginin, yavaş yavaş yeşerip, boy atmasını da sağlamış oluruz. Demek önce kendimizi geliştirmeye çalışmak ve başkalarına hayat ve büyüme hakkı tanımaya başlamak, gönlü sevgiye hazırlamaktır.

Ben de bir şeyler söylemek, Fromm'un tarifini yapmak, yalnızlıktan kurtulma ihtiyacının sevgiyi oluşturduğunu söylemek istiyordum ama, cesaret edemedim. Belki hatta Freud'dan da bahsetmeliydik; o malûm, sevgiyi, cinsel içgüdünün ortaya çıkması ve yüceltilmesi olarak görür, Cahit'le beraberliklerimizin sonucu, ne kadar mutlu olduğumu düşünsem de, Freud'un tarifi bana çok itici geliyor. Kabul edemiyorum. Bütün bu konuşmalar yapılırken, Gülgün'ü yanımda getirdiğimi unutmuşum, meğer o, Günfer'in arkasında bir yere saklanmış, güzel kahverengi gözlerini, büsbütün irileştirerek, sedefkâr dostumu seyredermiş. "Eh bir âşık daha yolda."diye düşündüm, ustamı bir kişiyle daha paylaşmak beni kıskandırdı mı ne, hemen arkasından çünkü, onun, "Tarafınız arttıkça, şükretmelisiniz." sözünü hatırladım. Böyle oluyor, kendimi kaptırmış düşünürken, aklımdan geçenlere bir cevap olarak, mutlak onun bir bilgece lâfını hatırlıyorum, Allah Allah, ben ne kadar sedefkâr dostumla beraberim, sanki onu tamamıyla içime, ruhuma ve beynime almış gibiyim. Gülgün'ü kıskanmaktan böylece vazgeçiyorum. Gittiği hemen her toplantıda bir kaç espri ile, dikkatleri toplayan Gülgün'ün de bu sefer hiç ağzını açmadan, sus pus olup oturması pek hoş; bunu Zeynep'e anlatmalıyım, güleriz... Ve tabiî olarak Gülgün, kendini saflığa vu-

rup, "Ben ne yaptığımı biliyor muyum şeker..." diye her zamanki cevabını verecek!.. Yoksa artık değişir mi cevabı, başka şeyler söyler mi usta hakkında, arkadaşlar hakkında?.. Ustanın sesiyle kendime geldim, o ayağa kalkmış, elleriyle hafifçe masaya dayanmış:

— Arkadaşlar, diyordu, hepiniz çok güzel konuştunuz, hepiniz haklısınız, aslında sevgi, ne kadar geniş, ne kadar nazik, ne kadar güzel ve derin bir konu gerçekten. Fakat ben, müsaadenizle artık, içeri geçip çalışmak istiyorum, siz arzu ederseniz, hayırla kalınız ve sohbete devam ediniz. Yunus'u da unutmayınız, "Gönül Çalap'ın tahtı/ Çalap gönüle baktı/ Kim gönül yıkar ise/İki cihan bedbahttı." değil mi!.. Ben de sevgi hakkında kısacık bir kaç şey söyleyeyim, bugünlük bu kadar olsun. Nasıl sevmelisiniz, meselâ?.. Öylesine sevmelisiniz ki, bu sevgi içinizi kabartmalı, gözünüzü yaşartmalıdır; her şeyi öylesine sevmelisiniz. Öylesine sevmelisiniz ki, içinizde duyduğunuz şeyleri anlatamayasınız, anlatmak kabil olmasın; herşeyi öylesine sevmelisiniz. Öylesine sevmelisiniz ki, sevdikleriniz sizi muhakkak sevsin, her şeyi böylesine sevmelisiniz. Çünkü O, sizi sevgisinden var etti, çünkü Ona ulaşan yol yalnız sevgi yoludur. Her şeyi Onun var ettiğini biliyorsanız, Onun varettiği herşeyi sevmelisiniz. Çünkü hayrın en güzeli, şüphesiz gerçekten sevmektir. Gerçek sevgi ile gerçeği seviniz. Gönlünüzü her türlü baskıdan, yalandan, haksızlıktan, gıybetten, kin ve öfkeden, hiddetten arındırın ki, gönlünüz ferahlasın, sevgiye açılabilsin. Artık oraya korkuları, kıskançlıkları, ümitsizliği, aşırıya kaçan arzularınızı, bencilliği kısaca nefsinizi uğratmazsanız, arınmış gönlünüzü sevgiye hazırlamaya başlıyorsunuz demektir. Bu iş zordur biliyorum, ancak kendinizi kollayarak, her dem uyanık bulunarak ve kendinizi dahi kırıp incitmeden, öz eleştiri yaparak, zoru kolay edeceksiniz. Ve hatırlayın o yüce gönül eri, asıl büyük cihadın, kendiyle, nefsiyle cihad etmek olduğunu söylemişti. Öyleyse nefsiyle

cihad eden kişi, gönlünü sevgiye hazırlamaya başlamıştır. Biliniz ki, sevgiyle bakmasını bilen gerçek ibadeti bulandır, çünkü o, her baktığı yerde yalnız Onu görür.

Yıldız'la, İbrahim, ustanın söylediklerini harıl harıl not tutuyorlardı, bahçıvanlık gibi bu da onların görevi, sonra ikisi yazdıklarını karşılaştırırlar, Şule'ye de danışırlar, fazlalıklar, eksiklikler giderilir ve notlar bilgisayara kaydetmeye hazır olur. Bütün bu bilgiler, her isteyene açıktır. Bilgisayar, kütüphanede durur, orada çalışmak isteyen istediği kadar çalışır... İster bilgileri alsın, ister kendi bir işini çalışsın, bu bilgisayardan çok tezler geçmiş; master tezleri, doktora tezleri... Bir çoğu da, evlerinde âlet bulunduğu hâlde, ustanın hayır duasıyla başlayabilmek için, önce buraya gelip, burada, "Bismillâh" çekerlermiş...

Usta içeri girdikten sonra, bizler biraz daha sohbet ettik, hemen herkes gönlü sevgiye hazırlamanın bir çeşit yolunu göstermişti; bu yolların hepsi doğruydu ve kişinin hepsini birden yapması gerekiyordu; kolay değil, fakat sevgilere açık olan bir gönül de, hep umut ettiğimiz, istediğimiz bir şeydi... O hâlde çalışmak, ince, çok ince bir nakış yapar gibi, kendi üzerimizde çalışmamız lâzım geliyordu... Sohbet, Yunus'tan kıtalarla noktalandı.

Gülgün'le çıktık, ben her zaman yaptığım gibi biraz yürümek, konuşulanlar üzerinde düşünmek istiyordum, Gülgün'e, "Ne dersin, nasıl buldun?" diye sormaya vakit kalmadan, o gayet ciddi:

— Sen şimdi yürümek istersin, o hâlde ben gideyim, haydi eyvallah...

Deyip, bir taksiye işaret etti. Şaşakalmıştım, bahçede ustaya hayran bakışlar neydi, şimdi iki lâkırdı etmeden kaçış ne... Her zamanki gibi, "Gülgün bu, yaptıklarından

sorumlu değildir!" diye geçiştirip, gülümsemedim. Yol boyu, sevgiyi düşüneceğime, aklıma Gülgün takıldı... Zeynep burayı sevmemişti, ikimiz de Gülgün hoşlanır diyorduk, kızın yaptığına bak... E ben sana sormazsam canım, eve gidip hemen telefona geçmeyi düşündüm, önce Zeynep'e bir güzel anlatıp... Ne o gıybete mi başlıyorsun Meryem Hanım?.. Canım sadece olanı anlatacağım... Bekle, Gülgün'ün de bulunduğu bir yerde anlat, o zaman bak gıybet olmaz!.. Evet, peki, peki... Sadece Gülgün'e açacağım telefon! Yüreğim, bu kararımdan memnun oldu, beni daha fazla rahatsız etmedi. Evin kapısını açarken, benim telefonun çaldığını işittim, koştum hemen, aman Allah'ım Gülgün'dü! Daha ben ağzımı açmadan, o konuştu:

— Meryem, Meryem!.. Sen beni nasıl bir yere götürdün öyle, vallahi nefesim kesildi, vuruldum Meryem, can evimden vuruldum. Hiç ayrılmak istemedim oradan. Herkes ne kadar tatlıydı, böyle insanlar da varmış bu dünyada, ha... O güleryüzler... Öyle doldum ki Meryem, öyle doldum ki, artık seninle yürümeye bile mecalim kalmamıştı, bir süre yalnız kalıp, bir şeyleri kavramam gerekiyordu... Bak ben insanımızdan hiç bir zaman ümidi kesmemiştim ama, bu kişilerle tanışmak, ustayı tanımak bilhassa, o nasıl bir usta kuzum, insan ustası derim ben ona, sedefkârlıktan önce. Neyse, sen bana kızdın bittabi, öyle yanından kaçtığım için, kusura bakma n'olursun, o dakka yalnız kalmam lâzımdı!

— Tabi kızdım, dedim, hatta Zeynep'e şikâyet bile etmeyi düşündüm...

— Demek gıybet yapacaktın, ha?

— Evet de, içim müsaade etmedi... Ama sana köpürecektim, neler söyleyeceğimi tasarlıyordum; dur bakayım, sen, gıybetten bahsettin, ne biliyorsun gıybet hakkında?

— O küçük kızın, o akıllı kızın yanından niçin ayrılmadığımı sanıyorsun, iki arada bir derede bana bir sürü şey anlattı; beş basamağınızı, beş yasağınızı öğretti, gıybet, yasak değil mi?

— Doğru, dedim, bana bunu yapmamalıydın ama Gülgün! Öfkemi söndürdün, oldu mu şimdi!

— Oh ettim, iyi yaptım, öfke de yasak di mi, bak senin hata yapmana mani oldum, eh arkadaş dediğin nasıl belli olur! Yahu dur, öbürleri neydi?

— Yalan, haksızlık, kin ve öfke, hiddet ve gıybet işte...

— Hımm, dedi Gülgün kıskançlıkta olmalıydı, daha çocukken başlayan, köklü ve silinmesi çok güç bir duygu, değil mi?

— E tabi, biz beş basamağa ve beş yasağa yardımcı, arkadaş, akraba olan bütün kavramları da inceliyoruz; kıskançlık da bunlardan biri, biliyorsun değil mi, İblis başı çekmiş, çünkü, Âdem'i kıskanmış...

— Doğru bak, bu hiç aklıma gelmemişti. Meryem, artık ben de devam etmek istiyorum tezgâha, olur mu ki? Orada güven içinde hissettim kendimi biliyor musun, neden diye düşündüm yolda hep... Çünkü dedim kendi kendime, oradakilerin tümü, kötülükten kaçmak, daha iyi olmak için çaba gösteren kişiler, böyle insanların yanında pek tabi güven duyulur! Ne dersin?

— Ben de buna benzer şeyler düşünmüştüm, haklısın.

— Ama herkes başarılı mı?

Güldüm, Gülgün'ün güvenini zedelemek istemiyordum ama gerçeği söyledim:

— Herkes başarılı değil elbet, hatalarını aklîleştirip, pek güzel mazeret uyduranlar da var, lâkin bir süre sonra

yanlışlarını anlıyorlar, anlıyoruz yani, kendimi niçin ayrı tutuyorum, yalnız bu süre, kısa olduğu gibi, uzun da sürebiliyor... Günfer anlattı, eskilerde ustanın yanına büyük bir aşkla koşan, âdeta onun sözcülüğünü yapan, bir çok kimse, sonradan vazgeçebilmiş... Hani vazgeçmekle kalmayıp, ustanın ve grubun aleyhinde bir çok şey söylemişler.

— Vay canına, doğru mu bu? Yok, olmamalı, çok kötü bir şey. Yani bir zamanlar dediğin gibi olayın sözcülüğünü yapmış kişilerin, böyle aleyhte olmaları, affedilmez. İnsanda biraz yüz olmalı derim! Peki, usta ne yapmış?

— Ne yapacağını tahmin edersin, onun yüreği o kadar büyük ki, bizim havsalamıza sığmaz; usta onları bağışladığı gibi, hep iyi olmaları için dua etmiş... Herkese de, geri dönen olursa, hiç bir şey olmamış gibi karşılayın kardeşlerinizi, diye tembih etmiş. Usta, kötülüğe kötülükle cevap vermeyi hiç istemez, kabul etmez... Böyle bir işin sadece, kötülüğü büyüteceğini söyler... Bir Ferit Bey vardır, tasavvuf ehlidir, arada sırada uğrar tezgâha, onun bulunduğu bir gün, bahçedeydik, usta yoktu aramızda, bu gidenlerin lâfı açıldı, dedi ki Ferit Bey, "Eğer derûnî bilgi artmış ve gönül bu bilgiyi karşılayacak dereceye erişememişse, o bilgi nefse ağır gelir ve bu nefsi taşıyan kişinin elleri, tıpkı kaygan bir cama yapışmış gibi yavaş yavaş aşağıya kayar, sahibini de sürükler."

— Allah Allah, ilgi çekici bir izah, ben daha nefsi tam kavrayamıyorum ama, bir şeyler anlar gibi oldum, derûnî, içsel demek, di mi?.. Neyse, ben ustanın resmini yapmak istiyorum, onu ilk gördüğüm andan beri; nasıl mânâlı bir yüz, nasıl mânâlı bir yüz! Acaba müsaade eder mi, ne dersin?

Bilmez olur muyum Gülgün, ben de seramik çamuru ile onun büstünü yapmaya az mı çalıştım. Kimselere söyle-

meden evde az mı uğraştım... Tam oluyor artık derken, bir an sonra, olmadı deyip bozdum. Kaç kere bozdum... Şekil olarak biçimlendirmek belki çok zor değil, olabiliyor, ama o derin anlamı, anlamları ifade edebilmek... Hayır, yapamadım! Beynimin ya da gönlümün içinde demeliyim, o mânâlar hep değişerek, renkten renge girerek, uçuştu durdu. Ve anladım ki, ustayı kavrayıp, onu bir maddî şekil içine sığdırabilmek imkânsız. Şimdi Gülgün benim fikrimi sorunca şaşırdım, huzurum kaçtı. Onun resmini kimse yapamaz, bu imkânsız demeye dilim varmıyor. Ha belki eğer Michelangelo olsaydı, onun Musa heykelini düşündükçe... Yine hayır!.. Michelangelo, sonunda çekicini fırlatıp Musa'nın heykeline, "Haydi konuşsana." diye bağırmış. Heykelde sağ diz altında, çekicin açtığı çiziği gördüm ben. Kendi eserinden öylesine heyecanlanmış adam... Müthiş bir duygu olmalı!..

— Orada mısın Meryem, cevap versene, niçin sustun?

— Düşünüyordum da, dedim ona, bilmiyorum müsaade eder mi, ben sormaya cesaret edemem, sen istersen sor.

— Ama senin fikrin nedir?

— Ben, doğrusu bir Michelangelo olmadıktan sonra, böyle bir şey soramazdım.

Gülgün kızmadı; haklı olabileceğimi söyledi, yine de bir şeyler denemek, çizmek istiyormuş.

— Evet...

Dedim, pek kızdı, bağırdı:

— Ne kadar soğuksun Meryem, seni de sanatçı bilip, fikir sorduk, di mi! Anladık biz Michelangelo değiliz, Rodin hiç değiliz, hele Leonarda da Vinci'nin eline su dökemeyiz, tamam da, ben de benim, di mi! Şurada heyecanla-

nıp bir şeyler çizmek istediğimi söyledim... Soğukluğa, temkine bak! Sana arkadaşlarının heyecanını paylaşmamayı mı öğretiyorlar orda, ha!.. - Durdu, nefes aldı, derken yine bildik bir role bürünüp, güldü: Beni kıskandın mı yoksa, ha şeker?

— Ben büstünü yapmayı denedim de, diye itiraf ettim, âdeta imkânsızı denemiş gibi oldum, ama senin hevesini kırmamak için, ağzımı açmadım, ne var bunda?..

— Hiç bir şey, hiç bir şey yok, dedi, hele bir de ben deneyeyim bakalım.

Neyse, John gelecek, ona yemek hazırlayacağım, hadi bay bay şeker...

John, sevgilisi. Çalıştığı Amerikan okulunda öğretmen, "ılım ılım bir aşk" yaşadıklarını söyler, Gülgün. Bunu hem romantik, hem de cinsel anlamda söylermiş. Hangi mânâda olursa olsun, tabir benim hoşuma gitmez... Ne o öyle ılım ılım da, ne demek... Bana, çok sıcak bir günde, ayağımın altında dolaşan ılık, yumuşak bir şeyleri hatırlatır, üzerine basarım, "cırt" diye ses çıkarıp, kayar gider... Belki sıcak bir denizde sürtündüğüm deniz anasıdır bu ılım ılım şey! Tabi bu duygumu, ona hiç söylemedim. "Şu dulluğumuzda bulduğumuz yegâne nimet" der John için. Oysa elini sallasa, ellisi!.. Ama kadında derin bir analık içgüdüsü var ya, şöyle adamakıllı bir adam değil de, mutlak himâye edeceği, göz kulak olacağı kimseleri arar ve bulur bittabii... Jonh da, "zavallı garibim", Ankara'da kendini bir yabancı hissediyor, bir yabancı hissediyormuş ki, çevresindeki Amerikalılar, onu anlayamayacak kadar yüzeysel mahlûklarmış!.. Oysa John'un derinliklerinde ne cevherler varmış, hem de bir anlıyormuş ki sanattan, meselâ Gülgün'ün resimlerine bayılıyormuş çocukcağız! "Cağız, garibim, yavrucuğum" dediği John, bir seksen beş boyunda, yüz kiloluk bir şey. Evet, bir şey!

Gülgün'ün omuzuna başını dayayıp, her an hıçkırmaya hazır! Ee zaten, bütün arkadaşları, aynı şeyi istemezler mi ondan, bu kızcağızım da, her birinin işine, sıkıntısına koşturur Allah, koşturur; yorgun bitap düşer, resim çalışamaz. Tabiî olarak, arasıra kolejli arkadaşlarıyla buluşup, türlü komiklikler etmesi lâzımdır! Bana ve Zeynep'e de mutlak yetişir, ayrı yaşayan ana-babasının sağlık sorunları ve diğer sorunları ile ilgilenmesi zaten farzdır, yazlıkta tanıştığı falanca hanımın torununu hastahaneye götürür, bir arkadaşının pencerelerine sinek teli yaptırır, okulda işleri zaten yoğundur. Ve derken sergisine tam bir ay kala sıkışır, nefes alamaz olur; elli resimle açmayı düşünmüşse sergisini, bu rakamı otuz beşe indirir. Bol bol Mozart ve Tchaikovsky eşliğinde gece gündüz çalışmayı düşünür. Düşünür de, yine onun bunun bir işine koşmadan edemez, yahut sevgili kızını arkadaşlarına taşır arabası "Hayrullah" ile, köpeğinin günlük gezintilerini yaptırır. Derken nihayet sergisini, yirmi, yirmi beş resimle açmayı başarır!.. Bu hengâmenin arasında, işte şimdi tezgâha da vakit ayırmak istiyor, hem de ustanın resmini yapacakmış. "Gülgün bu, ona da vakit bulur." dedim içimden, pek de inanmayarak.

Sevgi üzerine bir gün geçirmiştim, tezgâhı Gülgün'e, Gülgün'ü tezgâha kazandırmıştım. Güzel bir gündü. Soyunup dökündüm, Japon kimonamı giyip, kendime, sallama bir çay demledim, sonra elime, kocaman sarı çiçekli fincanımı alıp, salona girdim.

İşte orada, her zamanki koltuğuna oturmuş bana bakıyordu, yüzünde gülümseme yoktu, gözlerinde sitem okudum! Durakaldım, ben ne yapmıştım, bir uzun gün boyu, Cahit'i aklıma bile getirmemiştim, tezgâhta gülüp söylemiş, telefonda gülüp söylemiştim. Sonra kendime çay yapmak isteyip, Cahit'in fincanının hemen yanında duran kendi fincanımı almış ve yine onu getirmemiştim

aklıma. Yere, koltuğunun yanıbaşına çöktüm. "Beni affet Cahit, bağışla beni..." Gerçi daha önceleri de senden bağışlanma dileyip; senden de geçmek zorundayım, garip başımda rüzgârlar esiyor, sedefin rengi ve desenleri an be an değişmekte, zorluca bir zımpara taşına tutuldum, demiştim; ayrıca, Cahit'in hatıraları yerlerinde kalsın da demiştim, ama bütün bunları söylerken Cahit hep aklımdaydı, onunla konuşuyordum, onunla paylaşıyordum tıpkı eski günlerdeki gibi... Cahit'sizliği bile, bilhassa Cahit'le paylaşıyordum. Fakat bugün!!! Hem de sevgi konuşulduğu hâlde, evet birlikteliklerimiz geçmişti aklımdan ama, şöyle bir, Cahit'den ziyade kendimi düşünerek. Ne oluyor bana böyle? Tezgâha, kocamdan öte, çok mu vakit ayırıyorum?.. Demişti ki usta: " Evde sevdiğiniz eşiniz var şüphesiz, fakat bu nasıl sevgidir ki, yüreğiniz kan ateş oluyor?" O zaman ne cevap vermiştim ben, ayrılığına dayanamıyorum mu dedim, böyle açık açık? Yoksa bunu itiraf etmekten utanıp, başka sözler mi geveledim?.. Hatırlamıyorum!.. Başımı koltuğun kenarına dayadım, vücudumdan bir elektrik akımı geçer gibi oldu, yine göz yaşı dökemeden yavaş yavaş ağladım, gözyaşları yerine kan, işte yüreğimden akıyordu. Cahit dön gel artık, dön gel! Ellerim sana muhtaç, dudaklarım sana muhtaç... Vücudum kızıl kor gibi... Seni istiyorum!

Hiç olmazsa bir şeyler anlat, söyle bana, sen ne anlıyorsun sevgiden? Yanyana takla atan iki beyaz kumruyu gösterip bana Göreme'de, "Biz de onlar gibiyiz işte." dememiş miydin?.. Neyi simgeliyorlardı sence ak kumrular? Neydi, nasıldı aramızdaki aşk?..

Bugünkü sevgi tariflerini geçirdim aklımdan, mukayese ettim; bizimkinde korku yoktu, güven vardı. Ben yapmasam bile, fedakârlık vardı Cahit'inkinde, sabır... İkimiz de birbirimize karşı son derece saygılıydık. Hem kendimize, hem birbirimize değer verirdik. Birbirimiz için süslenir, gi-

yinir, kokular sürerdik. Birbirimiz için okur, birbirimize anlatırdık. Şu vesile, bu vesile, karşılıklı armağanlar alırdık, alırdık. Dünya bir çeşit pazar yeridir nasıl olsa. Böyle düşünürdük galiba... Dünyanın pazar yeri oluşundan, tecrübe yeri, bir sınanma yeri oluşu fikrine nasıl da geçtim hiç farketmeden. Tedricen, ağır ağır bir şeyler olmuş ki, sevgimizi sorguluyorum artık, onu ille de bugünkü tariflere uydurmak istiyorum. Meselâ, sedefkâr dostum, söylediklerinde daha ziyade nefs ve gönül arındırma konularına dikkat çekmişti. Bir bakıma, "ruhunuzu nefsin emrine vermeyin" demişti. Cahit'le benim yaptığımızı düşünce, görüyorum ki yaptığımız sadece, "birbirimizin gözlerinin içine bakıp, nefislerimizi her türlü tatmin etmekti." bu hükmü reddetmek istiyorum, çırpınıyorum, aklımdan geçiriyorum, fedakârlık vardı, sabır vardı, vermek vardı diyorum, direniyorum: "korku" yoktu diyorum, güven vardı ve gözlerimin önüne geliveren, onun güneş yanığı kollarındaki sarışın tüyleri, işte bu kolların arasına sığınıp...

Sağlam, sağlıklı kollarını özlüyorum Cahit, yakışıklı bedenini özlüyorum hâlâ!.. Hâlâ bir nefs arzusundayım görüyorsun ki!.. Kimsenin bedensel sevgiyi, bedensel birliği reddettiği yok, ancak mânâda olanlar daha kıymetli, Ona giden yollar sevgiden oluştuğuna göre... Cahit'le ben, böyle şeyler düşünmedik, bencilliğimizi kontrol altına alacağımıza, onu besledik. Öyle nefislerimizi besledik, nasıl bir danstı bizimki, dalmış düşünürken, "Cahit veriyordu ama." diyorum yüksek sesle. Şefkatli ilgisinden, her şeyine, bütün parasına kadar, o veriyordu. Demek varlığım, Cahit'e bir yerde sınavmış! O, vermeyi becerenlerden olmuş. Gönlünü ne denlû arıttığını ise, tam bilemiyorum. Dürüsttü, haksızlık yapmazdı, evet bunları biliyorum, daha ötesini, hayır bilmiyorum. Mum ışığı bendim çünkü, Cahit ise pervane. Pervaneler yanmaya mahkûm... Yaktım mı yoksa seni birtanem, sevgilim, ko-

cam?.. Keşke benden isteseydin, vermeyi bana da öğretseydin. Acaba başkalarından istedin mi? Annenden, babandan, arkadaşlarından?.. İstemeyi bilmeyen, öyle koca koca bilgisayar, şu bu şirketlerinin patronu olabilir mi?.. Şirketlerin miydi seni bu dünyaya bağlayan? Bu dünyadan ibaret sayıp her bir şeyi, Yaradan'ı ve Ona giden yolları hiç düşünmeden! Acaba düşünmedin mi, bunu da bilemiyorum, lâfını etmezdin de... Ya ruhunda neler harmanlanırdı?.. Öfkeyle, dizime bir yumruk indirdim, Cahit, Cahit diye yanarken, onun hakkında çok az şey bildiğimi keşfediyorum. Gidip annesine, babasına bana Cahit'i anlatın demeliyim. Ne utanç verici bir şey, on beş yıllık mutluluktan sonra, Cahit'i pek de tanımadığımı itiraf etmek!.. Cahit, birtanem, sevgilim, kocam, vermeyi bunca bildiğine göre, senin bir ruhun vardı ve yükselmenin basamaklarını çıkıyordu, öyle olmalıydı; ben ne kadar kafasızım ki, bilemedim, anlamak zahmetine bile katlanamadım... Peki Cahit, verme dalgalarının arasında, orasında burasında, benim ruhumu tanımış mıydı? Sahi, biz biraradayken, ruhlarımız neredeydi? Birbirimizle doluydu mutlak. Lâkin nasıl bir doluluk bu, etimizle hemhâl?

Hafif bir mide bulantısı hissediyorum... Biraz daha kan akıyor yüreğimden, göz pınarlarım sızlıyor, bedenim buz gibi. Neden böyle olduğunu tam bilemedim, yalnız Cahit yoktu artık, bütün vücudumu bir titreme aldı.

Ten arzusu mu, ten sevgisi mi sadece diye düşünmek istemiyorum; yine aklıma takılıyor, yine aklıma takılıyor. "Senin bu sedef cildin, kır çiçekleri gibi mavi mavi açılan gözlerin, bedeninin bu berraklığı, inceliği... Ve ne tuhaftır bu inceliğe karşın göğüslerin yerinde, diğer ince kızlarınki gibi, tahta misâli değil, bebeğim benim!"

Bebeği oldum, bebeklikten memnun kaldım.

Üşümem artıyor, sıcak sıcak çay getirmiştim ben, bir yudum aldım fincanımdan, ılık pis bir sıvı geldi ağzıma, zor

yutkundum. Gidip bir hırka giymeliyim, yerimden kımıldayamıyorum, çözmem lâzım bu meseleyi!.. Mesele nedir, Cahit'le aramızda sadece maddeyi paylaşmış olmamız mı? İşte korktuğum soru, içimden, "Yoo, o kadar da değil!" diyorum, tekrarlayıp gönlümü yatıştırmaya çalışıyorum. Çünkü sadece madde ise mesele, ben onu her yanımda bulabilirim. Oysa o gittikten sonra, onunla yaptığımız hiç bir şeyi çekmedi gönlüm. "Cahit'le yaptığımız şeyleri tekrar edemem, içim dayanmaz." demek, şüphesiz bir basit mazeretti. Aslı neydi? Bütün o şeyler; gezmeleri tozmaları, sporu, yeni pahalı şık giysileri, kıymetli takıları, işte tümünü, yalnız Cahit'in arzusu olduğu için mi yapmıştım? Ona yaranıp iyi kız olmak için mi? "Gece sütünü içtin mi Meryem? Bak yarın sabah erken çıkacağım, sen uyanınca portakal suyunu ve vitaminini ihmal etme, hatırım için."

Oh, artık çok yoruldum, düşünmek istemiyorum; düşündüklerimi tahlil ettikçe, bilmek istemediğim gerçekler çıkıyor ortaya! Beynim ateş gibi yanıyor. Bir sürü küçük adam, türlü fısıltılar içinde, kulağımın dibinde, sussunlar istiyorum; yeniden bir beyaz gül olmak istiyorum, dans etmek istiyorum, sedefleri incitmeden ve tezgâhı düşünmeye başlıyorum tekrar tekrar; derslerim ilerliyor, sedefi zımparaya tutmayı da öğrendim, teorik bilgilerim de var, meselâ "ahşap" nedir; ağaç malzemenin sanat veya zanaatte kullanılabilinen malzemesine verilen isim; "tahta" kelimesinden hiç hoşlanmıyor Ahmet ağabey... Yalnız ağaçların cinsi ve kesilme mevsimleri önemli, aksi hâlde çürüyüp, telef olmaları mümkün. Eğer yapılacak olan bir rahleyse, ceviz, meşe, karaağaç gibi dayanıklı bir ağaç seçmek gerekiyor ve tepelik bir yerde, rüzgâr alan ağaçlar tercih ediliyor; çünkü rüzgâr ve soğuk, ağacın mukavemetini artıran etkenlerdir. Tıpkı sert tecrübelerden, zor sınavlardan geçmiş insan gibi dayanıklı olurlar. Kış mevsiminde ağaçların özsuları çekildiğinde kesmek lâzımdır,

özsuları çekilmiş ağaçlar daha da sağlamdır çünkü... Ağaç kesildikten sonra mutlak surette kabukların sıyrılması lâzımdır ki, bu kabuklar arasında kurtlar barınamasın. Sonra ağaç suya atılır, burada bir kaç ay bekletilir, ağaç iyice şişer ve emdiği suyun yardımıyla, liflerindeki özsuyunu atar. Tam değil, bu kez de ağacı sıcak suya atıp bekletmek lâzım, liflerinde az çok kalmış olan özsularının da akıp gitmesi için... Özsuyu çekilen ağaç, biçilir ve muhakkak gölgede kurutulur, kurumaya alınan bu ağaçların maktalarına tutkal sürülür, bu işlem liflerin birbirine yapışmasını sağlar, böylece rüzgârın tesiriyle kalasların çatlamasına mani olunmuş olur. Ağaçlar "dik biçme" tarzıyla, dışarıdan merkeze doğru biçilmeli ki, elde edilecekler budaksız ve çatlaksız olsunlar. Biçilen ağaçların kabuk kısmının yaklaşık beş santim altıyla, merkezin beş santim üstü arasındaki bölümler kullanılmalıdır. İşte bu bölümler artık ahşaptır!

Başka bir usûl de var; ağaç, kalın kalaslar hâlinde biçiliyor, suya atılıyor, çıkardıktan sonra, üst üste yığılarak güneşte bırakılıyor bir süre, sonra tekrar daha ince biçilip suya atılıyor, kalaslar bu minval üzere yaz boyu suda, kış boyu karada kalıyorlar ve tam beş uzun sene boyu bu havuzlama ve kurutma işlemi tekrarlanarak, ahşap elde ediliyor, artık ağacın dönme riski tamamen kaybolmuştur... Fakat artık son yıllarda bu iş de adamakıllı teknikleşmiş, şimdi kalaslara fırınlama yapılıyormuş. İtalyanlar, tomruğun kafasına göre, içeri su basıyorlarmış, bu suretle ağacın kendi özsuyu kılcal damarlardan akıyormuş, boşalan yerlere de ilâç basıyorlarmış...

Kakmacılık: Ahşap ve kaplamalarına, ince levha hâlinde ahşap, sedef, fildişi, metal gibi değişik malzemeleri gömme sanatıdır... Sedefkâr dostum, her türlü kakmacılığın ustası olduğu gibi, her türlü oymacılığın da ustasıymış... Zaten babası marangozmuş, sonra mobilyacılığa geç-

miş; onun sattıkları, zarafetleri, şıklıkları ve sağlamlığı ile ünlü imiş. Usta, önce babasının marangoz, sonra mobilya fabrikasında çalışmış. Geçmişi hakkında bildiğim bu kadar! Bu bilgileri, şiirselliği, insan ilişkilerini nasıl öğrenmiş, kaç yaşında kendi başına çalışmaya başlamış, kaç çıraktan kaç kalfa, kaç usta yetiştirmiş bunlar hep meçhul. Sanırım Ahmet ağabey biliyor fakat anlatmıyor. Bizlerin ustanın özel hayatına değil, sözlerine, o inanılmaz derecede zarif olan davranışlarına yahut arada sırada yaptığı el kol hareketlerine ihtiyacımız olduğunu söylüyor. Ustayı her hâliyle örnek almalıymışız, geçmiş özel hayatından, bize neymiş. Bir keresinde, daha o gün tezgâha gelmiş olan bir genç, hayret ve merakla, sesini alçaltarak sordu, "Acaba geçmiş hayatında karanlık bir nokta mı var?" Hemen hepimiz pek şaşırıp, yasak olduğunu bile bile öfkelendik çocuğa, Mehtap, âdeta tıkanarak bir kaç şey söylemeye başlarken, Ahmet ağabey lâfı hemen onun ağzından aldı; gülümsüyordu, pek yumuşak konuştu:

— Sanki saklıyormuşuz gibi oldu, değil mi? Bu soruda haklısınız, insanın aklına gelebilir tabi. Hayır, ustamızın geçmişinde karanlık bir nokta yok, son derece saf ve temiz, okullarında dehâ derecesindeymiş; Türk edebiyatı, hukuk ve felsefeden hemen hemen aynı anda mezun olmuş, daha sonra tarih ve fizik bilimi yapmış. Bu arada işte bildiğiniz gibi zanaatler öğrenmiş, babasının dükkânında çalışmış, iyi bir marangozdur da usta. Annesini pek küçük yaşındayken kaybetmiş, İslâmiyeti babasından öğrenmiş, rahmetli marangozmuş sadece, ama din konusunda çok derin bilgisi varmış. Ustamız, hiç evlenmemiş, işte böyle. Aslında bir şeyleri saklamak değil maksat, bu bilgileri sahiden gereksiz bulur usta. Belki kendisinden konuşulduğu vakit, teferruatın değil, fakat sözlerinin akılda tutulmasını, yaşantımızı bu sözler çerçevesinde çizmemizi istediği için. Özel hayatına dalmamız, dediğim gibi, bizi teferruatla uğraştırır o kadar.

Çocuk, hafifçe kızarmıştı:

— Özür dilerim, dedi.

O zaman "yargılamak" ve hükmetmek üzerine konuştu Ahmet ağabey; bir insanı yargılayabilmek için, onu kendimiz kadar tanımak değil, kendimizden de öte iyi tanımak, bilmek lâzım gelirdi. Hele ilk intibalar, hemen hemen hep yanlış olurdu. Birisini yargılamak için sadece bilgi yetmezdi, hoşgörü ve sabır da olmalıydı o insana karşı. Yargılamak bir ağır sorumluluk almaktı en azından. Eğer bu sorumluluğun bilincine varıp, Allah indinde ve insanlar arasında karşılayabilecek bilgi ve yürek kuvvetine sahip değilsek, hiç yargıya varmamamız gerekiyordu.

— İyilik, kötülük, her yaptığımız dönücüdür, bu yüzden hükmettiğinizle hüküm olunursunuz gerçekten. Çok dikkatli olmamız gerekiyor. Hele bir başkasının sözü ile diğerini mahkûm etmek, en kötüsüdür... Çünkü algılamalar değişiktir, bakış açıları birbirine hiç uymayabilir. İnançlar, insandan insana çok fark atar. En iyisi, birini yargılamaya kalkışırken, onunla özde bir olduğumuzu hatırlamak, onun şartlarını, ruh seviyesini akla getirmek lâzım gelir ki, bu kadar şeyi düşünürken, zaten hüküm vermekten kaçınmış olursunuz. Ustamız der ki, "Unutmayınız ki, peşin kararlar sizi yanıltacaktır. Ve biliniz, en doğru olan kendi bildiğiniz değildir hiç bir zaman. Birbirinize hürmet ediniz. Sivrilmeyiniz, sert olmayınız ve hiçbiriniz hükmetmek isteği içinde olmayınız. Hükmedici yalnız Odur, hepimiz hizmetçiyiz." Bakın, eğer yalnız Onun hükmedici olduğunu biliyorsanız, zaten böyle bir istekten uzak duracaksınız... Gerekli gereksiz hükmetmeye, yargılamaya kalkışmak, bir çeşit şirk de olabilir. Biliyorsunuz şirk yapmak,Tanrı'ya eş koşmaya çalışmak, sadece puta tapmakla sınırlı değildir; onun pek çok çeşidi vardır, yargılamak da, işte bunlardan biri olabilir. Çok dikkatli olmalısınız... Hele hele peşin yargıda bulunmak,

iyice kaçacağımız şeylerin başında gelir. Ama bazı kimseleri, çevrenizdekileri mutlaka değerlendirmemiz de icap edebilir, o hâlde bir yargı gerekiyorsa, dediğim gibi o kişiyi çok iyi bilerek, hoşgörü ve sabırla işe başlamak ve yürütmek lâzım gelir.

Çocuk, daha çok kızardı, ben artık bu bir daha gelmez, tezgâha devam etmez, diye düşünüyorken, Ahmet ağabey:

— Ali, dedi, bütün bu sözleri sadece senin için söyledim sanma, hem kendim için, hem buradaki bütün arkadaşlar için ve hem de senin için söyledim. Bizler burada her olaydan, her sözden bir ders çıkarmaya çalışırız ve şüphesiz hepimiz kendine göre bu dersten faydalanır. Hani denize koşan ancak kabı kadar su alır denir ya, ders almak da böyledir, herkes kabı kadar alır ancak dersler çoğaldıkça, o kap genişler. Yani maksat, kaplarımızı genişletmek, gönlümüzü açmak, beni anlıyor musun?

— Anlıyorum efendim, dedi Ali, ben eğer müsaade ederseniz, buraya arada sırada gelip, gönlümü genişletmeye çalışayım...

İşte Ali'yi, o anda sevdim.

— Tabi, dedi Ahmet ağabey, gönlümüz ve kapımız her gelene açıktır.

Fakat bir iki ziyaretten sonra, bir daha gelemedi Ali, Avusturalya'ya, Sidney Üniversitesine gitti, lâkin oralarda bile bizi unutmuyor, arada sırada Ahmet ağabeye kart atıyor, hepimize selâm kelâm, sevgilerle.

Böylece, tezgâhı düşünerek, Ali'yi hatırlayarak kendime geldim, titrememem geçmişti... Cahit'in boş koltuğuna baktım... Yan yana, aynı şeye bakacağımıza, birbirimizin gözlerinin içine dalıp nefislerimizi tatmin ettiğimizi tekrar

düşündüm. Fakat biraz önceki gibi, dehşete kapılmadım... Bu arada en azından, Cahit'in yükselme merdivenlerini tırmanmakta olduğunu tespit etmiştim; benim durumum ise, eh niyet etmiştim ya, çalışıyordum ya... Cahit'e tekrar tekrar sevgilerimi gönderdim, uyku ilâcımı aldım ve kıvrılıp güneş yanığı kolları arasına, uyudum.

* * *

"Niyet etmek" ve "çalışmak" ne demekti aslında?.. Ertesi gün tezgâha gitmedim, yardımcılarımı izinli gönderip yalnız kaldım, kütüphanemi düzenlemeye başladım. Ve devamlı, çeşitli cevaplar düşündüm. Önce, çok basit sorularla işe başladım. Neye niyet etmiştim? Cevap: Üstanın önerdiği, ruhî yükselme merdiveninin beş basamağını tatbik etmeye, bir! İki: Yasak olan beş kavramdan gönlümü arındırmaya ve bütün bu kavramların akrabası olan diğer kavramlara da bilhassa dikkat etmeye. Niçin niyet etmiştim?.. Çünkü bu işi yapmaya çalışırken, yüreğim yumuşuyor ve mutlu oluyordum. Kendimi ve diğer insanları tanımaya ve bilmeye başlıyordum. Tezgâha başlamadan önce, yaşamak istemez, fakat ölümden de çok korkardım; artık kendimle böylesine uğraşırken ölüm korkum geçmiş, hayata bağlanmıştım. Ve, herhâlde en, en mühimi; Allah'ı daha çok içimde hissediyor, onu kendi gönlümde keşfediyordum... Gönlüme, Yaradan'ı yer ediniyordum.

Ve bir itiraf: Yükselme yolunda geniş adımlar atabilmeyi, aynı zamanda gönlümü arındırmayı, âdeta kalbimi büyütüp, çatlatacak kadar şiddetli bir arzu ile istiyordum. Bu, mecazî bir ifade değil. Ben öyle dalıp, coştuğum zamanlarda, kalbimin çatırdadığını ve bir gerilme sancısı çektiğini, somut olarak hissediyorum. Bu hâlimi kimselere anlatmadım, ne Zeynep, ne hatta Gülgün, beni anlarlardı... Tezgâhtakilere açılmaktan da bir çeşit, ne bileyim utandım galiba, hani kendimi çok mühimsiyormuş gibi

bir intiba bırakmak istemedim. Tevazu sahibi olmamız isteniyordu ve bu mesele, çok ince bir bıçak sırtındaydı; kendimizi aşağılayıp, asla küçüklük kompleksine düşmemek için, değerlerimizi bileceğiz, fakat bu değerlerle göz çıkartmayacağız, mutlaka mütevazı olacağız. Sedefkâr dostumun söylediği gibi, "Büyüdükçe, küçüleceğiz, küçüldükçe büyüyeceğiz."

Her neyse işte, kimselere anlatamadım; ne çetin bir özeleştiri yaptığımı ve konulara daldıkça içsel bir çoşkunluk yaşadığımı, coştukça kalp sancısı çektiğimi... Belki bir gün Ahmet ağabeye anlatırım.

Ne diyordum, evet niyet ettim ve çalışıyorum. Bu ikisi de doğru; bu hâli yaşamakta olduğum ve sınav olan tecrübelerle denendiğim doğru. Ancak hedef, bu yukarı ve aşağı çeken basamaklar değildi; hedefin de hedefi, onun da hedefi vardı ve yol çok uzundu... Çileliydi ve anlatılabilemez haz vericiydi, coşkular, hayal kırıklıkları ile doluydu; kişi bir an kendini göklerde hissederken, bir anda yerin dibinde, sersefil buluveriyordu. Bu evrensel doğruların yolu, Tanrı'nın yolu idi. "Sırat-ı müstakîm" idi. Ben ona talip olmuştum, niyet etmiştim. Ustanın aziz dostu Refet Beyin, hemen her ilâhisinde söylediği gibi, "Yolculuğun gayesi, Onunla bir olmakmış...", "Gördüm, bildim, öğrendim, maksat Ona varmakmış."

Bu hedefi elbette biliyordum, fakat o gün, kütüphanemi düzeltirken ve Refet Beyin, "Yolculuğun Gayesi" kasetini dinlerken, şuurumdaki bu fikir, âdeta arı-duru bir su ve damla damla gönlüme aktı; ben ona sahip oldum, inancım netleşti, berraklaştı... Yüreğimdeki kan ateş kaybol-du, gönlüm, hiç olmadığı kadar zenginledi. Sedefkâr dostum, sevenlerin sedasının yalnız, sevinç ve şükür olduğunu söylemiş, "İmdat ve feryat değil." diye ilâve etmişti, yüreğimin bu kan ateşine karşı... Ona söylemek, haber vermek isterdim: "Artık kan ateş değil yüreğim!"

Nasıl ağlamak istiyordum, ifade edemem ki... Ruhumu dolduran bu neşe ve güven duygusu ve daha anlatamadığım, kelimelere dökemediğim bir çok duygu ile hemhâl, belki yarı baygın, göz yaşlarımın akmasını bekledim. Ağlayamadım fakat ağlamış gibi ferahladım, serinledim. Bed sesimle, ilâhilere katıldım; "İnsan, insanı övse/ Herkes önce "sen" dese/ Rızıklar bölüşülse/ Kavga biter Allah'ım / Bağışlayan Allah'ım" acaiptir bu kez sesim bile, o kadar kötü gelmedi bana! Diyorum ki, şu geçirdiklerimi, şu heyecanı sürekli yaşasaydım, mümkünü yok dayanamaz, ölürdüm. Bir an evvel Ona kavuşmak arzusunun, bu kadar derin, coşku verici, nasıl anlatayım, bütün güzellikler üstü güzel olduğunu bilmiyordum. Mevlâna'm, Yunus'um, Hasan Hocam, dostum, ah sedefkâr dostum ... ben beceremiyorum işte, n'olur sizler yardımcı olun bana.

Fatiha Suresi'ni okurken yaşadığım bir hâl vardı: "ıhdines sırat-ı müstakîm" dedikçe, önüme kırlık manzarada, bir yol açılıyor. İki tarafı ağaçlıklı bir yol, kır çiçekleri her yanda... Ben çok gencim, güzelim, anlamlı bir yüzüm var ve saçlarım kısacık, kuzgunî siyah değil; kumral, uzun. Başımda çok geniş kenarlı ve mavi kurdeleli bir beyaz şapka var. Üzerimde uzun etekli, beyaz müslinden yapılmış bir elbise; net görüyorum elbiseyi, ince nervürlerine kadar... Sağ kolumda, kır çiçeklerinin hiç birine benzemeyen fakat lâleyi andıran, inci beyazı ve mavi renkli çiçeklerden bir demet var. Kollarımın arasında bu demet, kır yolu üzerinde yürüyorum. Daha çiçek toplamak için eğiliyorum. Ve, ta içimden biliyorum ki, yolda sadece çiçekler yok, ayağı tökezletecek taşlar, içine düşülüverecek çukurlar var. Bu çukurlar, avcıların hayvanlara kurduğu tuzaklar gibi, üstleri zarif dallar ve çeşitli renkli çiçekler ile iyice örtülmüş...

Bu hayal, beni bugünkü duygulara hazırlamak içinmiş, anlıyorum... Ancak bazen namazda da görüyorum onu...

Acaba namazımı sakatlar mı ki?.. Bir kimseye danışmalıyım; annemin şeyhi Hasan Burkay hocaya sormalıyım bir gün, muhakkak...

Düşünüyorum da, o inci renkli çiçekler benim gençliğim, güzelleşmem, parlak renkli kır çiçekleri ve dallarla örtülmüş çukurlar... Hepsi, hepsi birer simge. Yolun güzelliği yanında, acılarla, tuzaklarla dolu olduğu hissettiriliyor. Tuzakların örtüsü çiçekler, maddî dünyanın çekiciliği olmalı... Gençliğim ve güzelleşmem ise, umut ediyorum ki, gittikçe kazanacağım bir safiyettir... Yol ve inci rengi, duru beyaz, içten içe pırıltılı çiçekler, beyaz elbise bu safiyetle ilgili olabilir. Çünkü onlar koparılmış ve benim kolumda olduklarına göre, ne hâşâ Allah'ın, ne de sedefkâr dostumun sembolleridir. Aradaki mavi çiçekler ve şapkamdaki mavi kurdele nedir? Şimdi geçirdiğim heyecandan yorgun, işte düşünürken mavilere bir anlam veremiyorum, beyazın yanında bulunduklarına göre, acaba günahlarım olabilir mi, diyorum... Günahı, mavi renkle sembolleştirmek de, doğrusu ona yapılan bir iltimas olmalı! Neden böyle söylüyorsun Meryem, çok zevkli, hoş görünen günahlar yok mudur?.. Zaman zaman günahlar da bizim gözümüzde mavileşip, cazipleşemezler mi?.. Öyle! Yalnız bakan göze göre, değişirler elbet. Maksat, gözleri adam etmek...

* * *

Bir akşam vakti, Zeynep'le Gülgün, ellerinde pasta ve dondurma kutuları ile geldiler. Epeyden beri telefonda bile görüşmemiştik. Küçük bej odada oturduk, burası sevimli ve sıcaktır ve bejler soluk altın rengini aksettirirler, tezgâhın havasına en çok uyan odam, burası. Üçümüz de geniş koltukların içine kıvrılıp oturduk, CD'ye Nevzat Atlığ korosunu koyduk. Meragi, kelimeleri ile Farsça konuştu, ama müziği çok güzeldi, çok kaliteliydi; böyle algılıyordum... "Müzikte kalite nedir?" diye sordum onlara. Zeynep, kısaca:

— İşte şu çalınandır, dedi.

Gülgün:

— Zamanımızda, "klâsik" denilen bütün müzikler canım, dedi, klâsiğin Türkü de, Batısı da, cazı da, her biri, ayrı güzel, yani insanın içini temizliyor, ruha yeni bir cephe ve yorumlar kazandırıyor... Ne bileyim her üç müziğin çeşitlerine de, kafama göre takılıyorum. Yalnız ruhta değil, beyinde de bir temizlik yapıyor, saflaştırıyor onu, ben kaliteli bir müzik dinlerken, küfredememem örneğin; bunun gibi bir saflık... insanı bulunduğu yerden bir kaç adım yukarılara doğru çekiyor. Olumluya, güzele, yükseklere daha çok meylediyorsun, ruhum kanatlandı derler ya, o hesap. Ben resim yaparken boşuna dinlemiyorum onları. Pek müzikal bir açıklama olmadı ama, kusura kalma, n'apalım bizler sadece amatör müzik dinleyicisiyiz, müziğin sadece ruhumuzda, kafamızda oluşturduklarına bakıyoruz, son derece kişisel açıklamalar yani. Yenilerden de, ara ara Sezen Aksu'yu dinlediğimi itiraf etmeliyim.

— Ben de, ara ara dinliyorum onu, dedim, çok yetenekli kadın şüphesiz...

Itrî'den, "Tûti-i mûcize-gûyem, ne desem lâf değil"e gelmişti sıra... Bir süre sessiz dinledikten sonra, Zeynep:

— Yahu dedi, bu şarkıyı çok seviyorum da, anlamını bilmiyorum, siz biliyorsanız söyler misiniz?

— Mucizeler söyleyen dudu kuşuyum/ Ne desem lâf değil/ Felek ile söyleşemem/ Aynası saf değil / Gönül ehlidir diyemem sinesi sâf olmayana/ Gönül ehlinin birbirini bilmemesi insâf değil...

— Peki, dudu kuşu da nedir?

— Papağan cinsinden, taklit yapabilen bir kuş, diye Gülgün cevap verdi: Ben Suudi Arabistan'da, bir dükkânda

görmüştüm, nefis bir şeydi, ne dersen de, hangi nâmeyi tekrarlarsan tekrarla, aynen, milim melodi kaybetmeden, ötüşü ile tekrarlıyordu... Çok sevdim, satın almak istedim ama sahibi satmadı. Örneğin bak, o kuşu, tıpkı ne bileyim bir arkadaş gibi sevdim, şimdi ne zaman hatırlasam, aynı duyguyu duyuyorum, bu nasıl sevmek acaba?

Bana soruyordu, besbelli bahçedeki, sevgiye dair konuşmaları hatırlamıştı, hoşuma gitti, "Aferin..." dedim içimden ona ve:

— Sevmenin cinsi yoktur, diye söyledim, tezgâhta öğrendiklerimi aklıma getirmeye çalışarak: ana-baba, sevgili, şu şey, bu şey diye sevgiyi bölemezsin, sevgi senin içindedir, sevgi tektir, Yaradan'ın gönlüne attığı tohumdur, sen onu geliştirmeye, yeşertmeye çalışırsın, böylece elde edersin sevgiyi. Senin bu dudu kuşu sevgin de, sendeki gelişmiş sevgi yeteneğindendir; yoksa arkadaş sevgisi, kuş sevgisi diye ayrılmaz, sevginin çeşidi değil de, miktarı vardır.

Der demez, Zeynep patladı:

— Bıktım sizin bu tezgâhınızın lâflarından, doğru dürüst konuşamaz olduk be... Bak Meryem biliyor musun, senin eski, yani o çok pahalı, pahalı satan havandan pek hoşlanmazdım. İçinde, derinlerde bir şeyler arıyordum, ben beceremedim, yüreğini onlar deşti, evet derinler epey meydana çıktı. Ama nedir bu çıkan, onların sözlerinin taklidi, şimdi Gülgün'ü de zehirlemeye başladın!

— Onların sözleri yüreğimde yankı buldu, dedim...

— Hah işte sadece yankı, onlar söylüyor, sen tekrar ediyorsun; kendinden birşeyler katmıyorsun, kendine has fikirlerin yok artık, artık bir dudu kuşusun, işte bu kadar!

— Onlar söylüyor, yüreğimde aks-i seda buluyor, doğru. Fikirleri, aklımla, mantığımla tartıyorum, üzerlerinde dü-

şünüyorum, süzüyorum, soruyorum, daha detaylı bilgileniyorum yani, önceki düşüncelerimle mukayese ediyorum; sonra eğer, kabul edersem; bu bilgi, tecrübe, yankı ne dersen de, tekrar yüreğim tarafından kabul görüyor ve onu benimsiyor. Artık o aks-i seda, benim oluyor... Anlatabildim mi, "ruh-tecrübe-akıl-ruh" der ustamız. Yüreğim yerine ben, gönlüm de, ruhum da diyebilirdim. Aynı anlamda kullandım.

— Bana kalırsa sen, ruhtu, tecrübeydi, gönüldü, yürekti... bilmem ne derken, iyice karıştırıp, miskinleştin!.. Yani... Nasıl anlatsam...

Gülgün, onun sözünü kesti:

— O senin miskinlik dediğin teslimiyettir, ancak tezgâha değil, Yaradan'a... dedi.

— Tezgâh bir vesiledir, dedim. Gülgün'ün söylediği gibi, teslimiyetin doğrusu, ancak Allah'adır. Ne demiş koca Bâkî: "Baş eymezüz edaniye dünya-yı dûn içün, Allah'adur tevekkülümüz, i'timadumuz" Yani, bu alçak dünya için, alçaklara boyun eğmeyiz, Allah'adır tevekkülümüz, güvenimiz. Dünya kendi başına alçak değil elbet, ama alçaklıkları barındırabiliyor içinde, alçak insanlar yüzünden!

— Aman canım, eski günlerde de, sen Cahit'e teslimdin!

— Anladım ki, Cahit de ancak bir vasıta imiş, sevgiyi öğrenmek için, bir... Söylemekte zorluk çektim ama söyledim: Bir denekmiş benim için!

— Bak bak, baak, o pek kıymetli Cahit, denek olmuş da, bizim haberimiz yok!

— Ne var, Leylâ da, Mecnun için bir denekti!.. dedi Gülgün, sen bu teslimiyeti becerebiliyor musun, asıl ondan konuşalım.

— Asla!

— Haa işte bak, mesele bu. Bu teslimiyeti beceremediğin sürece, bak, ben de beceremiyorum ama üzerinde çalışıyorum, evet bu teslimiyeti beceremediğimiz sürece, asla özgür olamayız. Düşün lütfen, sadece Ona uymak, sadece Ondan emir almak; başkalarına takılmamayı, onlarda kilitlenmemeyi sağlıyor sana. Bu belki pratik yanı işin, insanların ve şeylerin, eşyanın yani, senin üzerinde kurduğu egemenliği bir anda siler geçer. İnsanı, dünya zincirlerinden yavaş yavaş kopartır. Teorik yönü ise; Onu tanıyarak, Onu bilerek, Ona özenerek ruhunu geliştirmeye çalışmaktır... Bak, geçen gün kızları çağırmıştım; Günfer, Merih, Mehtap, Gülten geldiler. Hep bu teslimiyet konusu üzerinde konuştuk. Hepsi inanmış, teslimiyet yolunda yürüyen gençler. Kendi hâlime bakıp, onlardan utandım!

Ben, beni niye çağırmadı sanki diye düşünüp, gönül koyarken, Zeynep:

— Sen de aynı yolun yolcususun Gülgün, sanki sen bir bok musun, aynı yolun yolcusu işte... Bir ince adam görüp, ona kapıldınız, bu kadar mı erkek sıkıntısı çekiyordunuz be! Başınıza vurmuş bir şeyler yapamamak... Bütün mesele bu. Halbuki Meryem'in arkasında Erdal var, senin de John'cuğun var, ama herif kilosu ile eziyor seni yatakta besbelli, olmuyor!

— Biraz nefes al Zeynep! dedim, sesim ister istemez sertleşmiş, soğumuştu: Nedir bu sendeki erkek kompleksi, yoksa Erdal mı bütün mesele?

Biliyordum çünkü, Zeynep, Erdal'ı pek yakışıklı bulur; onu, benden çok kendisine yakıştırır -bunu bana açıkca söyledi- fakat ne yaparsın ki, hiç ilgilenmediğim hâlde, adamcağızın gözü bende. Zeynep büsbütün hırçınlaştı:

— Bende mi, sizde mi erkek kompleksi, diye bağırdı, atamadınız ustayı yatağa!

— Çirkinleşiyorsun Zeynep, dedim.

— Ben gerçeği söylüyorum, eğer çirkinleşmekse, bu, gerçek çirkin olduğu içindir, siz buna dayanamıyorsunuz işte, ben sizin bilinç altınızı da bilirim, onu konuşturuyorum işte, hepsi bu...

— Israr ettikçe, daha beter çirkinleşiyorsun!

Dedim, Gülgün yerinden zıplayıp kalktı:

— Aa şekerler, içime indireceksiniz valla. Ne oldu size bu akşam, kesin ikiniz de seslerinizi... İkinizden de olumsuz duygular alıyorum, ayol içim bayıldı, bir de sigara üstüne sigara, havamı kirletiyorsunuz, havamı, içimi, ruhumu her bir şeyimi.

Gidip, pencereyi açtı, dönüp, "Beni ben yapan muhterem seyircilerim deyip bir reverans çekti: "Oy Farfara, Farfara..." türküsünü söylemeye başladı: "Ateş düştü şalvara", kıvırtıp, oynamaya başladı... Ben de, Zeynep de gülüverdik ,epey sinir yatıştırıyordu bu kahkahalar... Gülgün:

— Gülersiniz di mi, gülersiniz artık! Utanmıyor musunuz be, kavga edecektiniz nerdeyse. Zeynep şeker, şunu kafandan çıkarma artık, Meryem nasıl böyleyse, ben de artık öyleyim! Tamam mı yavrum, çatla patla, o kadar kıskanıyorsan, sen de gel peşimizden! Ne diyordu Şerife, "Her şeyin sonunda bir şey vardır!" Biz de şeyin sonunda, şeyi bulduk, kabullen artık.

Bu sözleri ben yahut Zeynep söyleseydik, yine bir kavga havası doğabilirdi, oysa Gülgün yumuşatıyor herşeyi, serinletiyor. O olumsuz hava dağılıyor.

— Haydi bari dondurmaları getireyim, diye kalktı Zeynep, yine bana takıldı: Gönderirsin şu kadını yatağa, hizmet etmek bize düşer!

Zeynep çıktıktan sonra, Gülgün:

— Şeker, dedi, bize gıybet yasaklanmasaydı, şimdi ne güzel çekiştirirdik Zeynep'i, ayol ağzımda balın tadını hissettim!

Yine beni oyalamaya çalışıyordu:

— İyiyim, dedim ona, toparlandım.

— Bana bak, şimdi ağzımda balın tadını hissettim derken, hani dedikodu baldan tatlıdır misâli, elbet yalan söylüyordum, şimdi bu beyaz yalan mı oluyor?

— Yalanın beyazı, pembesi, siyahı yoktur, dedim, geçen gün bu konuyu Yıldız'la da konuştuk, ben de aynı şeyi sormuştum çünkü. Yalan, doğru olmadığını bilerek, karşıdakini aldatma amacıyla, onun hayrına olmayacak şekilde, gerçeği saptırmaktır... Bazen kendine çıkar sağlamak, nefsini tatmin etmek için de söylenir yalan. Şeytana uyup yalana başlayan kişi, çevresinde vesvese veren görevini yapmaya başlar... Seninki bu tariflerin hiç birine uymuyor, seninki sadece komiklik etmek sevgilim, için rahat etsin.

— Usta bir şeyler söylemiş mi yalan hakkında?..

— Aaa tabi, zaten onun üzerine, yalan lâfı açıldı ya, bahçede... Sen yoktun, daha sık gel be kızım tezgâha, bak bir de Gülten az gelmeye başladı... Neyse, usta, şimdi hatırladığım kadar, diyor ki, "Aldattığını zannedenler, yalnız aldananlardır..." Bir de en mühimi, bizim yalan söylememiz Onu inkâr etmemiz oluyor, çünkü O, her şeyi bilen ve görendir, değil mi? Yalan söyleyip inkâr etmek, şir-

ke de bulaşmak oluyor, şüphesiz... Biz o gün bahçede epey irdeledik yalanı, insanları yalan söylemeye iten sebepleri, yalanın mutlak ortaya çıkacağını ve yalan söylemeye başlayan birinin, kendini kurtaramayıp yalana devam etmesini falan... Keşke bulunsaydın sen de, bak tatildeyiz, okulun da yok, yine de gelmiyorsun.

— Bana kalsa, resim sehpamı da taşıyıp oraya, her gün gelirim, ama biliyorsun, şu iş, bu iş derken, bi bakıyorum yatma zamanım gelmiş. Geç yatıyorum, çok erken kalkıyorum biliyorsun.

— Ah hepsini bir sıraya koysan.

— Canım biliyorsun işte, ben ne yaptığımın farkında mıyım, işler çıkı-çıkıveriyorlar önüme. -Güldü- Haklısın, tabi daha sık geleceğim, yoksa zaten vicdan azabı duyuyorum, sahiden, vallahi, cidden, öyle gelmek istiyorum her gün...

— Sana inanıyorum, sıralama yeminlerini, dedim.

Derken elinde tepsiyle Zeynep girdi, üşenmemiş pastayı kesip tabaklara koymuş, üstlerini dondurmayla örtmüş, yanında minik kaneviçe güller işli, pembe keten peçetelerle getirdi.

— Haydi size dostluk elimi uzatıyorum yine, iyisiniz iyisiniz, tahtaya vurun bakayım...

Zeynep güya Allah'a inanmaz ama her türlü hurafeye inanır; tahtaya vurmaklar, salı günü hiç bir işe başlamamaklar, şu uğursuzdur, bu değildir!.. Atölyesinin her tarafını mavi nazar boncukları ile donatmıştır. Kısmetinin kesik olduğuna karar verirse, yedi cami dolaşıp, kilit açar, herhangi bir şekilde, "on üç"le karşılaşmamaya özen gösterir, falan filan... Bizim hurafelerin mühim bir kısmı İslâmiyetten değil de, daha ziyade eski İsrailiyattan,

İsevîlikten ve Şamanizmden kaynaklanmıştır halbuki... Bunu ona kaç defa anlattım ama, o bildiğini yapmaya devam etti. "İnançlarım, benim çok kıymetli özelliklerimdir." dedi, burun kıvırdı: "Özelliksiz olursam, orijinal olmam, sanatçıyım ben, işimin gerekleri ile bezenmem lâzım. Hem zaten biliyorsun, yedi cami dolaşıp kilit açtığım zamanlar, yeni işler almışımdır. Salı günleri hiç işe başlamamamın faydasını da gördüm. Atölyeme nazar boncuğu asmasam ne olur biliyor musun, gelenlerin bakışından bütün eserlerim çatlayıp parçalanır, yaa canım, sen anlamazsın bunları!"

Dondurmalarımızı ve pastamızı yedikten sonra, daha mı bir rahatladık ne, başka çatışma çıkmadı aramızda, sarılıp öpüşüp ayrıldık. Yatakta olayı tekrar düşündüm, acaba Zeynep'e fazla mı yüklenmiştik, kızın daha doğru dürüst bir Tanrı inancı bile yokken, "Yaradan"lı havası var diye tezgâha gelmezken, Gülgün'le ben mütemâdiyen Ondan bahsetmiştik... Halbuki bize söylenene göre, karşımızdakiyle, ancak kendi diliyle konuşursak faydalı olabiliyorduk. Bizim yapacağımız tabi Onu inkâr etmek, Onun hakkında şüpheli olmak değil; fakat belki ismini daha az geçirmek?!.. Bu meseleyi, mutlaka birileriyle konuşmalıyım. Sedefkâr dostuma sorsam, en doğrusu ya.

Bana kalırsa aslında hiç çatışma istemiyorum, her şey süt liman olsun, insanlar birbirlerine pek nazik davransınlar, sular hiç tersine tersine akmasın! Mümkün değil elbette. Zaten kişi, başına gelen her türlü şeyden yani tecrübelerinden ders çıkartıp, tekâmül sınırlarını zorluyor, başka türlüsü yok bu işin. Her zaman ders çıkartamıyoruz, bu sebepten de aynı tecrübeleri, değişik şartlar ve mekânlarda tekrar tekrar yaşayıp duruyoruz. Günfer açıkca söyledi zaten:

— Sen de pek bi rahat yaşamışsın, insan zenginlikle ve şüphesiz iyilikle de sınava çekilir, lâkin acı tecrübeler, tür-

lü sıkıntılar falan onu sağlamlaştırır ve daha mantıklı düşünmesine sebep olur, yani "Ben ne yaptım ki, bu işler başıma geldi" diye düşünür, bak "Niçin ben?" değil soru... Soru, "Ben ne yaptım ki?" küçük bir ayrıntı ama, çok mühim.

— Cahit'in ölüp gitmesi örneğin, nasıl bir sınanmadır ki bana?

— Valla, sanırım burada Cahit'in kader plânındaki bir şeyler de rol oynuyor, o tamam; fakat yaşasaydı, sen de kendini sokaklara vurup bir şekilde tezgâhı bulamazdın, doğru değil mi? Kızılay'dan öteye geçer miydin sen eskiden? Sıhhiye'ye falan?

— Hayır geçmezdim. Haklısın. Tek, Cahit gitmeseydi de, ben yine eski ben olarak yaşamaya razı idim, sanıyorum.

— Hayır sanmıyorsun, fakat itiraf edemiyorsun. Olabilir, daha erken, yavaş yavaş bazı gerçekleri teslim edeceksin. Neyse, demek ruhunun tekâmül edebilmesi için bir şekilde acı ve ıstırapla yüzyüze gelmen icap ediyordu. Ve geldin, çok ağır oldu, ama ne yapalım. Ona teslimiyet. Ondan gelen herşeye eyvallah çekebilmektir Meryem... Ve iyice biliyorsun ki artık, "Allah insanlara hiç zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler." Sure Yunus, Âyet 44! Aynı fikri, çeşitli şekillerde söyleyen pek çok Âyet vardır, biliyor musun?..

— Evet, dedim, biliyorum.

— Eh ustamız da aynı şeyi sık sık söyler. İnsanın kendi kendisine zulmettiğini, Allah'ın zulmetmediğini söyler. "O yalnız hayrınız için gönderir, şerri bulmak sizin elinizde." der. Biliyorsun iyilik de, kötülük de, her şey dönücüdür, bir şey yapanın başına, aynı şey gelir mutlak.

— Evet zulmetmez deniyor ama bir taraftan da, hayır ve şer Allah'tandır deniyor, biraz çelişkili görünmüyor mu sana?

— Hayır değil, çelişkili değil... Çünkü hayrı da, şerri de yaratan Odur ve ikisi arasına aklımızı koymuştur, sen iyiliğe meyledersen iyilik bulursun, şerre meyledersen şer bulursun. Bu kadar açık... Ancak, bir bilgimiz daha var: Allah, her bir şeyi hayrımıza gönderir; ilk zamanlar biz anlamayabiliriz, olanlar bizim için kötü görünebilir, ama bilmemiz lâzımdır ki, her olan şey hayrımıza olup durur. Ustamın böyle bir sözü vardır... Ve tabi, âyetler de var bu konuda. Usta bir de der ki: "Onun için zor, Onun için kolay yoktur. O yalnız 'Ol' der herşeye ve her şey hayrınıza olur."

Günfer'in açık, temiz, ki ben "serin" diyorum ona, bir mantığı var. Bu ufak tefek, oğlan benzeri kısacık saçlı, sıcak tebessümlü kızla konuşmak, bana hep iyi gelir... Sorularımla ustayı ve Ahmet ağabeyi, ikide bir rahatsız etmeye utandığım için, Günfer'e sorarım ekseri, o da açık ve samimi cevaplar verir. Düşünmeyi iyi bilir ve düşünerek çok doğru sonuçlara ulaşabilir. Bir bakıma hani üstü başı ile uğraşmayı, yemek yapmayı, ev işlerinin tefferruatları ile ilgilenmeyi sevmediği için aramızda, ona takılıp "tembel" diyenler de çıkar, evet bunlar doğru, fakat "düşünme çalışkanı" bir kız için, o sıfatı hiç yakıştırmam ben!.. Upuzun kirpikli, koyu koyu ve içinde bazen bir muziplik ışığı ile bakan gözleri daima sıcaktır, samimidir, sevecendir ve yalnız "aşk" bahsinde, sevgi konusunda bu gözler dolar, pıtır pıtır göz yaşı döker... Bunun ötesinde, duygularını pek bilmem, şüphesiz kuvvetli hisleri var; fakat sevgisi dışında onları belli etmeyi pek sevmez yahut da birden patlar ve kırıcı olabilir. Kendini beğendiği ve zekâsından çok emin olduğu için, onun zaman zaman, "diğer insanları pek önemsemediği" hissi uyanabilir. Akıl,

zekâ tamam da, acaba biraz daha gönül yumuşatmaya mı ihtiyacı var? Ustamız, "ikisini bir edin" der zaman zaman, bu ikisi "madde ve mânâ" olabilir, "akıl ve gönül" yahut "ruh ve nefis" de olabilir. Haydi Günfer, n'olursun biraz daha aç gönlünü, biraz daha... Sende aradığım yumuşaklığı, her zaman bulamıyorum... Bazen bir garip uyumsuzluğun var hayata ve insanlara, "Ben başka bir gezegenden buraya yanlışlıkla gelmişim." deyip "kıvırtman" yahut terbiyeli dille, "aklîleştirmen" senin gibi akıl küpü bir kıza hiç yaraşmıyor. Kaçma be çocuk, kaçma, biliyorum aklının, zekânın, yetenek ve bilgilerinin maddî karşılığını hiç almadın, alamıyorsun... Hemen "maddeyi önemsemediğini" söyleme bana daima yaptığın gibi, ikimiz de biliyoruz ki madde ve mânâ dengesi insan için önemsiz değil, çok önemlidir. Sen, belki dost deyip gönül verdiğin kişilerden de, bazen aynı karşılığı bulamıyorsun. Fakat bunları hiç açıkca dile getirmeyip, üstlerini örtüp, içinden içinden acılaşman yakışmıyor be Günfer, hiç yakışmıyor yavrum. Sana ne diyebilirim, "Olduğun gibi görün, yahut göründüğün gibi ol." demekten başka. Ve de "uyumsuzluğunu" mutlak geçirip, yok etmen lâzım. Başka türlü o çok istediğin hizmeti veremezsin insanlara; sen ki, "Hakk'a hizmet, halka hizmettir, " düsturunu iyice benimsemiş bir çocuksun...

Günfer'in tabiata tutkun olduğunu bilirim, deniz kenarında bir taşın üstünde yahut ormanda gezerek saatler geçirebilir; bu yüzden de, Ankara dışında denizli, ormanlı bir yerlerde bir otel bulup çalışmaya gider sık sık. Sık sık diyorum, çünkü çalışmaya başladıktan bir süre sonra işler ters gitmeye başlar ve Günfer görevinden ayrılır. "Hepsi birer denenme, der kendisi: Bana bir şeyler öğretmeye çalışıyorlar..." "İşte, derim ben de can-u gönülden: Sana, Ankara dışına çıkmamayı öğretmek istiyorlar, bu yüzden dönüp dönüp geliyorsun."

Gidip kaybolmasını hiç istemiyorum, onun arkadaşlığını özlüyorum... Telefonlarda konuşmak bana yetmiyor, yine de kız oralarda mutlu oluyor diye sesimi kesip oturuyorum. Sevgi biraz da böyle bir şey herhâlde, karşınızdakinin mutluluğunu ön plâna almak: "önce, sen" demek, diyebilmek!

* * *

Ne kadar dağıttım yine, davetimden bahs açacaktım hanidir... Sedefin kamburunu ilk törpülemeye başladığım, yani işe başladığımın ertesi akşamıydı davet. Maalesef ustam gelmedi... Ahmet ağabey dedi ki, "Sakın gönül koyma, o, hiç bir ev çağrısına gitmez. Çünkü herkes onu ister, herkes çağırır; birine gitse öbürüne gitmemek olmaz, sonra tabiî olarak bir başkası çağırır... Böylece ustanın, hiç bir akşamı boş kalmaz, tümü birden doldurulur. Halbuki biliyorsun, okuyup yazması, yalnız kalıp kendi başına düşünmesi lâzımdır. Hiç olmazsa akşamları, geceleri ona kalmalıdır. İşte bu yüzden, hiç bir ev davetine gitmez. Arada sırada konser ve sinemaya gelir bizlerle beraber, o kadar."

Ne yapalım, kaderime razı oldum bittabi, Ahmet ağabey, İlbeyi Bey, İbrahim, Yıldız ve Yıldız'ın "civcivler" ismini taktığı kızlar: Mehtap, Gülten, Merih, Belma ve o günlerde tezgâha gidip gelen, yedi sekiz kişi geldiler, Hüseyin tabii, ha bir de Olcay, bir haftalık tatilden sonra ilk o gün uğramıştı tezgâha, büsbütün incelmiş, Arap kızları gibi yanmış, iki minik oğlunu kocasına bırakıp çekip gelmişti. Günfer yine bir güney otelinde resepsiyon müdüreliği yapmaktaydı o sıralarda, daha tanışmamıştık bile...
Aşçıya, eski partiler gibi olmayacağını anlattım.

— Gösterişe hiç lüzum yok Ayfer Hanım, dedim, garson da getirtmeyeceğiz, daha sıcak ve samimi bir ev daveti olacak, ona göre hazırlan, ha alkollü içki de olmayacak, alkolsüzlerden bolca bulunduralım.

Usta hiç içmediği ve grup da onu örnek aldığı için, alkollü içki kullanılmıyor... Ben zaten içmem.

Ustaya, allahaısmarladık, deyip, onu yukarı dairesine yolculadıktan sonra, dükkânın kapısını kilitledik, ben o gün bir kaç kişiyi taşırım niyetiyle kendi arabamla gelmiştim... Önce BMW arabamı beğendiler, sonra evimi... Onlara fazla iddialı gelmesinden korkmuştum, halbuki hepsi, salonlardaki sanat eserleriyle tek tek ilgilendiler. Ben doğrusu, sanattan anlamama rağmen, evimdekilerin çoğunu Cahit'in maddî gücünün ispatı olarak görmüştüm; bu gece arkadaşlarımın gözleriyle baktım onlara ve hepsinin nasıl güzel olduklarını farkettim. Gafletten bir uyanış mı? Bütün bu eserleri toplayanın kocam olduğunu söyledim, bu salonların her bir eşyası ile Cahit'in ilgilendiğini anlattım. O gittikten sonra, şuraya buraya, her yere onun fotoğraflarını koymuştum, ayrıca duvarın birinde ikimizin yağlı boya portreleri asılı duruyordu. Onu yakışıklı buldular.

Ben o geceye kadar, evimle tezgâhı âdeta birbirinden ayrı tutmuştum. Tezgâhta hissettiğim o kelebek kanadından narin sanat ve bilgi havasını, gelenlerin birbirleri ile dostluğunu, sevgilerini evime yabancı saymıştım. İşte, bu yüzden biraz da tedirgindim. Oysa tezgâhı evimde görmek, insanların benim eşyalarım arasında dolaşmaları, civcivlerin bana ve Sabiha Hanıma yardım etmeleri, hepsi hepsi o kadar tabiî, öyle bildik, tanıdık geldi ki... Uzun zamandan beri mutlulukla alâkasını kesmiş olan ben, o gece içimde bir sevinç ve mutluluğa benzer bir şeyler hissettim... Demek, Cahit gittikten sonra ben, evimde de mutlu olabilirmişim! Bana bu hazzı tattırdıkları için, onlara minnet duydum. Hepsi bir tatil havasındaydı, espriler, kahkahalar birbirini takip ediyordu...

— İyi ki, sedefkârlığa adım attın Meryem, dedi Şule, vesile oldu, bizi bu güzel evine davet ettin

— Her zaman buyurun...

— Tabi, hiç olmazsa iki ayda bir gelelim sana.

— Ayda bir, dedim, birazcık da şımararak: Sizden başka dostum yok ki...

— Haydi canım, dediler, hiç senin gibi tatlı kadının dostu olmaz olur mu...

— Evet bazı arkadaşlarım vardı, ama onlar gittiler... Bir kaç sanatçı, yani ressam, seramikçi arkadaşımdan gayrısı evime uğramaz oldu. Gidenleri suçlamıyorum, çünkü artık bu ben, eski ben değilim, Cahit'den sonra değiştim, çok değiştim...

— Değiştiğin iyi olmuş, dediler, o güzel adamlar, güzel atlara binip gitmiş olsalar bile, artık biz varız senin yanında.

Ağlamak istiyordum, göğsüm tıkandı, burun kemiğim ince ince sızladı. "Onlar güzel adamlar değildi, güzel atlara da binip gitmediler, sadece arabalarına binip uzaklaştılar." demek istiyordum, demedim... Zaten sanırım böyle bir şikâyet gelmemesi için, bana bir gıybet hatırlatması olsun diye, o tabiri kullanmışlardı... "Güzel adamlar, güzel atlara binip gittiler..." Güzel adam, yalnız Cahit'ti; yüreğimi yarıp giden, ellerimi iki yanımda bırakıp giden oydu. Başka hiç kimse değil...

Şimdi o da burada olsaydı, sahi Cahit nasıl karşılardı tezgâhı?.. Bak bunu hiç düşünmemiştim galiba. Birtanem, sevgilim, kocam, sıkıldığımı gördüğün her yerde gelip omuzumu tutan yahut elimi avcunun içine alıp tutan, hâl diliyle ben yanındayım, lütfen sıkılma, ama istersen hemen kalkalım, demek isteyen sevgilim, ya tezgâha ne derdin? Benim mutluluğumu paylaşır sen de gelir miydin, yoksa beni yalnız başıma mı bırakırdın?.. Sen,

beni hiç yalnız başıma bırakmadın ki... Yalnızlığımda hep sen vardın birtanem, yalnizlığı, yalnızlık olmadan çıkarırdın. Sen gelmesen bile, sadece benim mutluluğumla mutlu olurdun. "Benim mutluluğum, senin gülüp sevinmendir, senin saadetindir..." derdin. Belki yalnız bir annenin çocuğunun iyiliği ile, iyi olması gibi... Bir baba bile böylesine almaz mutluluğu, bilirim, ona göre çocuğunun başarılı olması daha önemlidir; çocuğun mutluluğu değil, aldığı notlar önemlidir... Cahit'i böylece düşünürken, boynum ne kadar eğilmiş, nasıl bakıyormuşum, bilmem ki... Belma ilgilendi benimle:

— Canınız mı sıkıldı, bir lâf mı etti birisi?

— Hayır hayır, sizin burada bulunmanız bana sevinç verdi, bak bu doğru Belma, ben sadece kocamı düşünüyordum, hani o da burada oluvereymiş; çünkü biz her şeyi, her güzel şeyi paylaşırdık. Bir tek acıyı, üzüntüyü paylaşmadık, çünkü o bana ne acı, ne sıkıntı hissettirdi.

— Ağır bir yükmüş omuzlarındaki, dedi.

— Bana onu da hissettirmedi, dedim... O kadar meşgul bir zamanında bile, eğer ben istersem işi hemen bırakıp beni bir seyahate çıkarırdı. Çocuğumuz olmadığı hâlde, biz bir aile idik ve Cahit'in indinde aileden daha kıymetli bir şey yoktu. İş çözülebilir, iflas edilebilir, yeter ki aile devam etsin... "Çünkü, derdi, aile bir kere çözülmeye başladığı zaman, artık iflah etmez, iş yeniden kurulur ama aile yeniden kurulamaz."

Biliyorum şimdi benim kendi başıma, zaman zaman ona seslenerek de olsa, aileyi devam ettirmemi ister. Kim için, diye sormamalı, "Kendin için birtanem" diye cevap verecektir. Ay Cahit, ay Cahit, ay!.. Bir ah çeksem, karşıki dağlar yıkılır mı ki?!.. Ahmet ağabey:

— Neşeden, hüzne, ne kadar çabuk geçebiliyorsun.

Dedi... Benim yerime Belma cevap verdi:

— Eşini hatırladı da ondan... Resimlerini o kadar çok yere koymuşsunuz ki Meryem Hanım, onu hatırlamamak imkânsız, sizin yerinizde olsam, kaldırırdım hepsini.

— Fakat Belma, ben onu hatırlamak istiyorum, unutmak değil.

— Hayır, hiç olmazsa bir süre için, dedi Belma, kaybın sıkıntısı geçene kadar, yani siz tabi daha iyi bilirsiniz.

Biliyorum, bana kocamı unutturmak gibi, hiç kötü bir niyeti yok bu tatlı kızın, sadece yardım etmek istiyor. Mehtap gibi o da herkesin yardımına, belki Mehtap'tan daha ziyade koşar.. İclâl'in, baş yardımcısıdır. Tezgâhın ilgilendiği, yardım ettiği yoksul mahallenin sorunları, onun kişisel sorunlarıdır sanki; ayrıca, Olcay vasıtasıyla körler okulu ile temastadır, çocuklar için teyplere ders notları ve masallar okur, gider dinletir, onlarla iletişim kurup yaşantılarını daha çekilir hâle getirmeye çalışır. Canan'ın kurucusu olduğu Şefkatli Eller Derneğine de yetişir. Yaşına göre, bilhassa Kur'an konusunda çok bilgilidir, eski harfleri bilir, isteyene öğretir. Elinden her iş gelir, boya badanadan, motor tamirlerine kadar olmadık işler becerir. Karatede, kara kuşağın üstünde bir özel dereceye sahiptir. Ne kadar sayıp etsem, bu kızın yetenekleri karşısında aciz düşerim. Ve kafamda ne kadar övsem onu, kâfi gelmez... Kafamda, dedim, çünkü daha o zaman insanları pek yüzlerine karşı övemiyordum, bir garip utangaçlık ki... Neden sahi, genellikle tenkitlerimizi açık açık yaptığımız hâlde, bir iki övme sözcüğünü karşımızdakinden esirgeriz?.. Hayır tabi, "yağ yakmayı" kastetmiyorum, doğru olan şeylere dair övgülerimizi, diyorum. Böylece dostluklar, daha kolay kurulabilir. Neyse ben artık karşımdakine, iyi hislerimi de söylemeye başlıyorum. Bu hâlim de hoşuma gidiyor!

Bir de, diye karar verdim o gece ben sadece, Yıldız'ın tabiri ile civcivleri toplamalıyım evimde, şöyle başbaşa ve kız kıza! Ve tabiî Yıldız'ı da çağırmalıyım... İbrahim'le ikisi, bize birer öğretmenden daha öte el uzatıyorlar. Ahmet ağabeyin ve onların açıklamaları, bizim ustanın sözlerini daha iyi anlamamıza, teoride söylenen her şeyi, pratiğe indirmemize yardımcı oluyor...

Çünkü sedefkâr dostum, her şeyi açık açık ifade etmez, sözlerinin anlamı bazen bir, bazen bir kaç tül arkasında, gizli, uçucudur... Neden böyle yaptığını sordum İbrahim'e, dedi ki:

— Ustamın en önem verdiği şeylerden biri de, bizim aklımızı çalıştırmamızdır. Bu sebepten, bizleri düşündürmek, gerçekleri bizim keşfetmemizi sağlamak için öyle yapar. Eğer bizler keşfedersek, o bilginin bizim inancımız olması, yani ruhumuzca benimsenmesi daha kolay olur. Biliyorsun, ancak ruhumuzun benimsediği bilgiler, bizim hayatımızı tanzim eder, yani bütün davranışlarımızı çizer.

— Biliyorum da, dedim, hep doğrular değil, ruhumuzun benimsediği bilgiler.

— Evet yanlış bilgileri de gönlümüze benimsetebiliriz, meselâ kan dâvası! Orada ölen de, öldüren de, gönle benimsetilmiş yanlış bilginin kurbanlarıdır. Tabi insanın şartları, içinde yetiştiği ortam, küçüklükten beri aldığı telkinler çok çok önemlidir, paradigmaları önemlidir. Böyle, durumlarda, usta akla güveniyor, o, "düşünmenin", aklımızın duyulmayan sesi olduğunu, söyler. Aklı, bize Yaradan'ın en büyük lûtfu olarak görür. Çünkü insanın, eğer aklını çalıştırabilirse, bir çok yanlış inançtan, davranıştan kurtulması mümkün olabiliyor. Onun için ustamız, aklımızı çalıştırmaya bir yol olsun diye, bazen yarı açık, yarı kapalı konuşur. Ayrıca anlayışları sınırlı olanlara, ger-

çekleri mecaz veya esprilerle ifade etmek, böylece tekâmül sınırlarını zorlamak, çok çok eski bir usûldür.

— O, iyi bir eğitimci, dedim.

— Evet öyle, dedi.

Ötede birçok arkadaş Ahmet ağabeyin çevresine derlenmiş, onu dinliyorlardı, biz de o tarafa yürüdük. Nasıl bilmem Yaradan bahsi açılmıştı, Ahmet ağabey sanırım sedefkâr dostumun söylediklerini tekrar ediyordu; çünkü şiir gibi bir konuşmaydı, dikkâtle dinlemeye başladım:

— Onun istemediği tek şey, yalnız Onu unutmanızdır / Onu bilmek, her an Onun var olduğunu düşünmekle olmaz sadece / Onu bilmek, her şeyden önce, her şeyinizle kendinizi bilmeniz gibidir/ Onu bilmek, Onun esaslarına uymakla olur/ Onu bilmek ahde uymakla olur / Onu bilmek, elbet ki hayrınıza olanı bulup, başlamanızdır hayırla... -Bana baktı Ahmet ağabey, gülümsedi: Meselâ Meryem'in dün yaptığı gibi, o hayırla sedefkârlığa ilk adımını attı, darısı diğer arkadaşlarımızın başına. Bence Meryem'in düne kadar beklemesi, ustayı ve bizleri uzun uzun izlemesi de iyi bir şey, çünkü sadece bir geçici arzu olmadı içindeki, onu sanıyorum iyice düşündü, biçti tarttı, gönlüyle aklını bir edip karar verdi.

Çocuklar beni alkışladılar, birden bir küçük kız gibi heyecanlanıp kızardım.

İşte o gece böyle geçti, tabi aşçılığı konusunda Ayfer Hanım, bol bol anıldı, tebrik edildi. Hani kısaca desem ki, "Nefis yemekler yedik, şişelerle meyve suyu içtik, eğlendik, düşündük, eğlendik!" Güzel bir gece oldu şükür.

* * *

Sevgim, insanlara doğru değil yalnız, "şeylere" doğru da akmaya başladı... Ahşabı ne çok seviyorum örneğin, bu

duygunun tam bilincinde olmadığım zamanlar bile, Cahit'e, eve sakın demir mobilya almayalım, ahşabı tercih edelim, derdim... Balkon koltuklarım bile ahşaptır, ne demir, ne plastik!.. Her türlü ağaca da vurgun olduğum, onlarla hissi bağlantı kurduğum için mi, bendeki bu ahşap sevgisi acaba?.. Oysa o kadar işlemden terbiyeden geçtikten, bir süreç yaşandıktan sonra ağaç, ahşap olabiliyor, ki onları âdeta iki ayrı malzeme saymak kabil... Bir yerde ikisini mukayese etmek zor, tabiattaki her şey gibi, ağacın da pek çok güzelliği var ve bir çok faydası... Eh ahşap da öyle, ancak ahşap, ağacın insan eli değmişi, inceltilmişi, pek çok hayırlı işe hazırlanmış şekli. Hizmete âmâde, tek siz ondan istemeyi bilin, onu kullanmayı bilin... Bunca çılgın, bunca zarif güzelliklerine ve bunca faydalarına rağmen ağaç, ahşabın hamıdır, safıdır. İnsan eline teslim edilen herşey gibi, ağacın da, ahşap olabilmesi için belki milyonlarca yıl geçti... Geçen bunca yıl içinde insanlar, Allah bilir, ağacı sadece vahşi hayvanlardan korunmak için üzerine çıkıp saklanacak bir şey, bir yer olarak gördüler... Acaba güzelliklerinin farkında mıydılar, meyvelerini toplayıp yerken; hiç zannetmem!.. Ya şimdi bizim dahi, güzelliğinin farkında olmadığımız ama kullandığımız şeyler yok mu... Ne yazık artık güzel aramaya, güzele bakmaya pek vaktimiz kalmadı. O kadar meşgulüz ki, kendimizle, kendimizi doyurmakla bilmem, daha iyi, doğrusu daha zengin yaşamakla... Oysa sadece güzeli görebilmek için vakit harcasak, güzeli sevsek, esirgemeye çalışsak, şu deli koşu biraz durur, tam durmasa bile, sahibine bir geniş nefes aldırır. Madde içinde yüzen ben, insanın güzeli bile görmesine engel olan maddecilikten nefret ediyorum.

Neyse, sanırım ahşap sevgisi bizim insanımızda gelişmiş bir zevkti; ahşapla belki benim ağaçlarla kurduğumdan öte, duygusal bir bağ kuruyorlardı... Çünkü, fanîlik, geçicilikti ahşap... inancımızdan ötürü taş evlerde hemen hiç

oturulmamış... Dünyaya kazık çakacak hâlimiz yok ya, elbet taş evde oturulmayacak; ahşap tercih edilecek, bizden sonra gelecekler mi, fakat onlar Allah'a emanet... İşte, gelecek nesillere kalıcı olarak camileri, medreseleri bırakıyoruz ya... Bu iki değerli şeyi taştan yapmıyor muyuz... Ötesi, ötesi fanîdir, geçicidir, bugün ben, yarın sen! Taş kalıcılığın, ahşap geçiciliğin simgeleridir. Ayrıca ahşap, rutubet barındırmaz, çeker rutubeti. Sıcaktır, sevimlidir, tıpkı sevecen bir kişinin size sarılması gibidir verdiği duygu. Böyle düşününce de aklıma hep Günfer'in kucaklayışları gelir, hay sen çok yaşa çocuk!

Ahmet ağabey, bana ahşaptan bahsederken;

— Ağaçta da, dedi, tıpkı sedef gibi, belki biraz daha az, renk ve desen zenginliği vardır. Meselâ, kıyıp bir kayısı ağacını keserseniz, içinde kayısının bütün evrelerinin renklerini bulursunuz... Bir arkadaşım vardır, Kemal Bey, Alanya'da bahçeli bir evde oturur. Onu ziyarete gitmiştik, çardak altına buyur etti bizi, sonra ne yaptı biliyor musun, asma ile konuşup sanki ondan müsaade alarak, üzümlerini kopartıp ikram etti. Bu olayı hiç unutmam, bitki ile kurulabilecek bağların en ilginç örneklerinden biridir benim için. Gerçi ben de bahçede, neyse uzatmayalım...

— Ben de, dedim, bazı bazı cansız şeylerin hakları ile ilgilenirim!.. Bir koltuğu kullanmışsam uzun müddet meselâ, öbürlerinin hakkını yemiş gibi olurum, hemen diğer koltuklarda da oturmaya başlarım. Epey zamandır, her eşyamda böyle hak hukuk aramaya başladım, giyip çıkardıklarımda bile... Bu yüzden pek az kullandığım bütün giysi, çanta ve aksesuarlarımı dağıttım, bilgisayarımla içten içe konuşurum, onu okşarım ve bazen uzun süre açık bırakıp, onu çok yorduğum endişesine kapılırım. Oysa bilgisayar hocam İskender Bey, açık kalmanın bilgisayarlara zarar vermeyeceğini söyler durur. Böylece,

Kemal Beyinkini normal karşılasam bile, benimki bir çeşit tırlatma olsa gerek!

— Hayır, dedi Ahmet ağabey, maddesiz ruh, ruhsuz madde olamaz; nerede madde varsa, orada ruh, nerde ruh varsa orada bir madde vardır, ancak maddenin yoğunluğu kalından inceye, çok inceye, uçucuya kadar değişiklikler gösterebilir.

— Ahşap eşyanınkileri, o ağacın ruhu olabilir mi?

— Neden olmasın!..

Dedi ve bahsi değiştirdi, "rahleyi" anlatmaya başladı. Kur'an'a gösterilen saygının bir ifadesi olarak, onu yerden yüksekte tutmak amacından doğmuştur. Ve okuyan insanın vücuduna en uygun olacak şekilde yapılmasına dikkat edilmiştir. İlk rahlelerde oturma yeri yoktu, Kur'an'ı ayakta okumaya müsaittiler. Daha sonraları rahlelere, oturma yeri de ilâve edildi. Bunlar bayağı yer kaplayan, büyük eşyalardı... Fakat zamanla, bilhassa yazının gelişmesiyle, çeşitli boylarda Kur'an yazılınca, rahleler de çeşitlenmeye, değişik malzemelerle süslenmeye başladı. Sultanlardan, bir ayakkabı boyacısına kadar, hemen herkesin evinde, bir rahle bulunurdu. Rahlelerdeki bu çeşitlenme sonucu, yekpare tahtadan dişli geçme olarak, açılır kapanır tarzdaki ilk rahleler Anadolu Selçukluları zamanında açılmıştır. O zamanın ünlü sanatçılarından olmalı, Abdulvahid Süleyman el-Neccâr tarafından Mevlâna Hazretleri için açılan bir rahle, bugün Berlin Müzesi İslâm Sanatları Kısmı'nda bulunmaktadır. Ustam, süslediği rahleleri bizzat kendisi yapar, biliyorsun... Sedef işçiliğine Osmanlı'da başlanmıştır, Selçuklular, sedef işlemeyi bilmezlerdi...

— Peki sedefin hikâyesi nedir Ahmet ağabey?

— Hayır şimdi biraz desenden bahsedeyim sana, sedefe sonra gelelim, kelimenin aslı "sadef"tir bilir misin?

— Hayır, bilmiyordum.

— Pekâlâ, süsleme sanatına gelince, bizde üslûplaştırma vardır, bunu biliyorsun; böylesi inançlarımıza daha yakın gelmiş o zamanlar, hani resmin yasak sayılması, ha evet, yenilerde bu konuda çok bilgi veren, gayet faydalı bir kitap çıktı, Profesör Doktor Nusret Çam'ın.

Ahmet ağabey durdu, çevreye bakındı:

— İsmini söyleyim de, birimiz kütüphanemiz için alsın, kim alabilir?

Diye sordu ve her zaman yaptığı gibi, Mehtap hemen atıldı:

— Ben alabilirim Ahmet ağabey, evet, ismini not alayım.

— Hayır Mehtap, geçen defa da sen almıştın, şimdi bir başkası alsın da, kimsenin hakkı, kimseye geçmesin. Hep sana yüklenmek olmaz.

— Ben alırım Ahmet ağabey, dedim.

— Tamam Meryem, dedi, "İslâmda Sanat, Resim ve Mimarî" ilk okuyan arkadaş, bize bu konuda, bir seminer de hazırlayabilir, daha derinden ilgilenmek isteyenler, kitabı bizzat okumalılar.

İsmi not ettim, Ahmet ağabeyin bu derin hak, hukuk anlayışına yeniden tanık olmuştum, oysa kendisi çoğu zaman bir sürü kitapla gelir, kütüphaneye bağışta bulunur ve bu konuda kendi hakkını hiç hesaba katmaz, özü için aramaz hak, hukuku. "Halbuki öz hakkımızı da, mutlak korumalıyız." diye düşündüm, Ahmet ağabeye söyledim.

— Tabi, dedi, kendi hakkımızı da mutlaka, başkalarının haklarını nasıl titizlikle koruyorsak, öyle korumamız lâzım. Ahmet ağabey durdu, bir kahkaha attı: Bak dedi,

tezgâhın dışında genellikle nasıl söylenir bu söz biliyor musun, denir ki, "kendi hakkımı nasıl koruyorsam, başkalarının haklarını da öyle koruyacağım."

Ben de güldüm:

— Doğru ya öyle söylenir, dedim, bizde aksi mühim oluyor.

— Aksi değil Meryem, bizde "doğrusu" önemli olan, biz doğrusunu yapıyoruz. Neyse, kitap getirme konusunda haklısın da Meryem, ben kitap alıp getirirken doğrusu, haklarımdan bir fedakârlık yaptığımı düşünmüyorum; çünkü o kitaplarla ilgilenmeniz, onları okuyup, üzerinde konuşmanız beni çok mutlu ediyor, kendimi tıpkı çocuklarına kitap satın almış bir baba gibi görüyorum, anlatabiliyor muyum Meryem, bu sebepten benim için bir hak söz konusu değil burada. Bir de şunu hatırlatayım, ne der ustamız, "önce sen" değil mi, ustamızın bu sözü çok hassas bir dengeyi işaret etmektedir; o hâlde, "önce sen" konusunda, kendimizin hakkını ararken, evvelâ bir gönlümüze bakmamız lâzım gelir, neyi, nasıl hissediyoruz? Gönlümüzün cevabına göre, hareket etmeliyiz diyorum, ne dersin?

Düşündüm, gönlüme sordum sessizce, "Ahmet ağabeyin haklı" diyordu... Gülümsedim ve tasdik ettim... Ahmet ağabey:

— Kuzum biz ne konuşuyorduk, deyip, konuya döndü: Evet, süsleme sanatçılarından bahsediyorduk, evet, sanatçı alıyor çiçeği, karanfili meselâ, alıyor nar çiçeğini, onları öyle bir stilize ediyor ki, orada hem çiçekten, hem sanatçının ruhundan, hem de bizzat kendi ruhundan, bir şeyler bulabiliyorsun... Veya sadece mercan renkli yahut al, bir takım dengeli, hoş şekiller görüyorsun, o bizim gözümüze, daha ziyade, hayal gücümüze kalmış bir şey.

Bizde üslûplaştırma, bilhassa hat sanatında doruğuna varmıştır...

Zamanımızda, rahmetli Rikkat Kunt Hanımın desenleri, tezhip, süsleme sanatının yeniden canlandırılmasına hizmet etti. Bizim elbet önce ustamızın, bazen de, ara ara onun desenlerini kullandığımız olmuştur. Rikkat Hanımın desenleri şimdi memleketteki, hemen bütün sanatçı ve zanaatkâr kişilerin elinde bulunmaktadır...

Pekii Meryem, şimdi bu desenleri nasıl hayata geçirebiliriz, tabir seni şaşırttı mı, şaşırma!.. Kâğıttaki bir desenin rahleyi, kemeri bilmem bir sazı süslemesi, onu yaşatmaktır bence, onun için öyle söyledim. Eveet, rahlenin üzerine gelecek kaplama üzerine, yahut işte hangi malzemeyle olacaksa bezeme, desen çizilmiş kâğıt, onun yüzüne, vernikle yapıştırılır, malzeme ve kağıt ayrı ayrı verniklenir... Ve kıl testeresi ile kesilip oyulur, yine aynı desenin parçaları münasip şekilde kesilerek sedef üzerine milim şaşmadan yapıştırılır. Neticede ahşap desen kısımları oyuldukça sedeflerden çıkarılan parçalar, bu boşluklara yapıştırılır veya kakılır, hangi tarz yapıyorsan süslemeyi, senin isteğine ve yeteneğine bağlı bir şey bu. Böylece gömme bittikten sonra, alt ve üst kısımlar zımpara ile tesviye edilerek düzeltilir. Sedefle, ahşap arasındaki çok ince boşluklar, ahşap malzemenin tozu ile macun yapılarak doldurulur, fevkalâde titizlik isteyen bir iştir bu... Ayrıca sedef tozuyla, yumurta akının karışımından elde edilen bir başka dolgu maddesi, tutkal daha vardır. Filato ise, ahşapla sedefi ayırmak için kullanıldığı gibi, aynı zamanda iç bordür, kenar bordür olarak da kullanılır. Filato, ahşaptan, sedeften, fildişinden ve gümüşten, ince ince parçaların birleştirilmesi şeklinde yapılıyor ekseri. Filatoları kullanmak da, çook titizlik isteyen bir iş. Desenin bağa kısımları da varsa, onlar ve filatolar ayrı ayrı hazırlanır.

— Bütün olay baştan başa titizlik istiyor, ben ustamızı seyrettim biliyorum.

— Eeveet, aslında bunları sana tek tek anlatmak belki lüzumsuz ama, ustam öyle istedi biliyorsun... Demek, anlatmamıza da, ihtiyacın var. Ne diyordum, a evet, şu durumda, artık elde bezenmiş kaplama vardır. Üst kısmı bantlanır ve bu kaplama artık rahlenin neresine, hangi kısmına gelecekse, oraya çok hassas bir şekilde yapıştırılır. Diğer kısımlar da aynı şekilde hazırlanıp yapıştırıldıktan sonra, üsteki bantlar çıkartılarak ince tesviye yapılır. Tekrar zımparalanır ve vernikle cilâlanarak, hayırla iş bitirilir! Ustam der ki, "Başlamak güzeldir, bitirmek eseri görmektir. Başlamakla bitirmek arasındaki zaman, en güzel olandır, unutmayınız..."

Sana tutkallardan, cilâlardan da bahsedeceğim, ama daha sonra... Şimdi haydi bakalım Meryem çırak, işinin başına, sen nerede kullanacaksın bu plâka hâline getirdiğin sedefleri, hiç düşündün mü?

— Gönlüm, rahle süslemek ister amma, ustaya özenerek elbet ki... Fakat sanırım, ilk ondan başlamak epey zor olacak, eğer müsaade ederseniz, bir kutu bezeyim, bir mücevher kutusu meselâ?..

— Malzemeler arasında gözüne kestirdiğin, gönlüne göre özel bir kutu var mı?

Başımı salladım biraz utanarak, sanki aç gözlüymüşüm gibi bir duygu, beni rahatsız etmişti. Halbuki, o, buna memnun oldu:

— Aferin Meryem dedi, kafan da gönlün de bu işi benimsemiş durumda! Düşünüyorsun, hayaller kuruyorsun, şüphesiz heyecanlanıyorsun; ne iyi! Heyecansız sanat yapılabilmez çünkü. Seni götürecek olan eminim, aklına taktığın şu heyecan kanatlarıdır... Şimdi de desen kaygısına düşeceksin.

— Düştüm bile, bir haftadır ara ara Rikkat Hanımınkilere bakıyorum, daha ustamızın desenlerine geçmeye, şey, edep ediyorum herhâlde, ben eğer çıraklıktan kalfalığa terfi edersem, o zaman kullanacağım onları, uygun mu?

— Münasiptir, yalnız onun eserlerinden de ilham alabilirsin tabi ve tabi vakti zamanı gelince, müsaadesiyle onunkileri de kullanabilirsin...

— İnşaalah, o cesarete sahip olacağım gün gelir...

— Gelecek, dedi Ahmet ağabey, çok iyi gidiyorsun Meryem, dikkatlisin ve seviyorsun işi, başka ne beklenir... Pekâlâ, şimdi git o kutuyu getir ve desenler arasında, bilhassa kutuya ne biçim bir şey yakışır, onu bulmaya çalış, bir kaç gün çalış, istersen bitmişini tahayyül ettiğin kutunun resimlerini çiz ve nihayet en uygun deseni seç ve bana getir, göreyim.

* * *

Bir kaç gündür içimin neden sıkıldığını keşfettim, tam bir sıkıntı değil de, hani tatsızlık gibi bir şeydi. Ve keşfettim ki, geçenlerde Gülgün ve Zeynep'le konuşurken, Gülten'in lâfını etmiş, kızın tezgâha sık uğramadığını söylemiştim, şikâyet eder gibi. Gıybete bunca dikkat ettiğini sanan ben bile, böyle bir hata yapmıştım işte... "O gıybet, çekiştirme değildir ki, o şeydir..." gibilerde, aklîleştirmelere girmek istemediğim için, Gülten'i telefonla aradım ve Gülgün'e söylediklerimi olduğu gibi tekrarladım, çok güldü ve beni bağışladığını söyledi... Yine Trabzon'dan annesi, babası, yengesi, yeğeni falan gelmişler, öbürleri onca mühim değil de, ille o küçük şey... Kız, eline almış Gülten'i, oyuncak eder. Ne kadar bağlı bebeğe, ne kadar seviyor onu... "İnsanın canının içine sokacağı geliyor." diyor, o kaçak günlerinde Gülten, bürosuna bile fazla uğrayamamış; iyi ki kendi özel işiymiş de... Bebek

gittikten sonra da, bürodaki işleri toparlamak icap etmiş fakat pek tabiî, en yakın zamanda uğrayacakmış tezgâha... Daha hoş beş edip, kapattık telefonu.

Gülten'in ayrı bir havası var, zarif ve edâlı. Bu yaşıma kadar gördüğüm en ince belli kız, bir de salına salına yürür ki, divan edebiyatındaki selvi boylular misâli... İçtendir, eğer isterseniz gönül sırlarını, çıktığı çocukları, olduğu gibi anlatır size, Günfer gibi saklayıp etmez... Aah! Günfer'e bir takılma daha!

Gülten de bana hâlâ "Meryem Hanım" diye hitap edenlerden; hanımlıktan, sadece "Meryem"liğe, ne zaman geçeceğim, bilmem!.. Hep beraber olacak bu iş galiba yahut daima "hanım" olarak kalacağım!.. Evet, otuz altı yaşına bastım bile, yine de bana "hanım" diye hitap edilince şaşırıyorum, kendimi çok yaşlı hissediyorum, boşuna Cahit'in bebeği olmamışım. Kızlara bu zaafımı itiraf edemem elbet. Edemem mi, bazen onlarla oturup, ne kadar içten konuşabiliyorsun Meryem, en olmadık sırlarını bile açık ediyorsun da... Evet, haklısın, hâlâ kendimi tanıma yolundayım, görüyorsun Meryem... Bu yol ne zaman bitecek?.. Orası meçhul. Derin derin iç geçirdim, hani ben Gülten'den bahsediyordum, kızın zerafeti, bilmem selvi boyu derken, ne de çabuk kendime geçtim. İnsanoğlu bu, çiğ süt emmiş, kendini beğenir, konu dönüp dolaşıp ille ona gelsin ister! Oysa, "ben" yerine "sen" diyebilse... Ah sedefkâr dostum, bu öğüt için bize verdiğin emekler!.. Yoksa heba mı oluyor?.. Olmaması lâzım... Şimdi sen, ben derken, düşündüm de, aslında ben arkadaşlarıma bir çeşit methiyeler de düzmekteyim, bir yandan!.. Sen değil, "onlar", diyorum.

Doğru mu bu, bir epey daha düşündüm; kimler hakkında neler söyledim meselâ, aklımdan geçti tek tek. Hayır, yaptığım iş methiyeler düzmek değil, benim yaptığım o arkadaşların iyi, olumlu taraflarını bulup çıkartmak, o ka-

dar. Lâkin pek tabi, itiraz edilip denilebilir ki, "Neden tek taraflı yapılıyor bu iş, ele alınan arkadaş bir bütün olarak, cümle iyilikleri ve günahları ile, kötülükleri ile ele alınmalı, o kişi, öylece çıkmalı ortaya, olduğu gibi!" Şimdi bu sözler, o kadar soğuk geldi ki bana, neredeyse üşüdüm. Oysa cümlede ifade edilen de, doğru bir fikir, doğru ama... Açıkca söylemeliyim ki, ben şüphesiz "hoşgörü" gözlüğümü takıp öyle bakıyorum onlara. Arada sırada takılmalarım olsa bile, dostça birer takılmadır. Öyle hoşgörü gözlüğü biraz, biraz da, ilerde tırmanacakları seviyeyi hissetmemden olacak... Bu seviye, umut edilir ki, Allah'ın, insana "halifem" dediği basamaktır. Ne söyler sedefkâr dostum, "Onun sizi var ettiği yerde olmak istiyorsanız, kendinize dönüp kendinizi düzeltmeniz şarttır elbet. Bunun da usulünü belirttik..."

Yukarı ve aşağı çeken beş basamakları, yeniden bir hatırlatma, fakat daha dikkat çekeni, "Yaradan'ın bizi var ettiği yer" kavramı... Kur'an'dan bir âyet geliyor aklıma, tam çıkaramıyorum, yaratılışımız ve sonrası ile ilgili, aaha çıkaramıyorum... Son okuyuşumda bir çok not almıştım, bir bakayım... Olmazsa, benim din bilgisi kuvvetli arkadaşım Ahmet Doğan'a sorarım.

Ve buldum, bir de Yaşar Nuri Beyin makalesini iliştirmişim yanına, sure Tîn, âyet bir-beş... Deniyor ki: "Andolsun incire, zeytine -Tur-i Sîna'ya- Ve şu güvenli Kent'e ki- Biz, insanı, gerçekten en güzel bir biçimde yarattık- Sonra da onu düşüklerin en düşüğüne/aşağıların en aşağısına çevirip attık."

Tefsire bakmadan önce, bir kendim düşüneyim, böylesi daha zevkli oluyor, eğer benim düşündüğümü, tefsirde de bulabilirsem, çok memnun kalıyorum. Bir çeşit kendi kendimi imtihana çekmek oluyor bu tarz. Evet, sedefkâr dostumun yorumlarını da göz önüne alarak, diyebilirim ki, Onun bizi yarattığı seviye, güzellik; bize "Halifem" de-

diği seviye, mevki, yer ve güzelliktir; orada insan, "mahlukların en şereflisi"dir, "insan-ı kâmil"dir... Sonra bu yüksek seviyeyi, nasıl söylesem alın terimizle hak edebilmemiz için, bize şans tanıyor ve ancak aklımızı ve gönlümüzü kullanarak, ancak maddî manevî emek vererek başarılı olabileceğimiz, her türlü tecrübeler seviyesine gönderiyor. Bu tecrübeler derken, bittabii, düşüklerin en düşüğü bir takım âdi, bencil zevkleri de tadabileceğimiz, onlara tutku ile bağlanabileceğimiz, "hayır ve şerle", "iman ve inkârla" karşılaşacağımız seviyeye, yani dünya tecrübelerine yolluyor, demek istiyorum.

Çantay'ın tefsirine baktım, o, "aşağı yer" olarak bazı eski din bilginlerine de dayanarak cehennem veya ateşin kastedildiğini ancak "bazı" fertlerin oraya gidebileceğini söylüyor... Bana kalırsa, Âyet'te bütün insanlar kastedilmektedir ve Allah, cümlemizi, toptan cehenneme, ateşe yollamayacağına göre?! Hayır, Çantay'ın tefsirine aklım yatmadı. Yaşar Nuri Beyin, "Kur'an'daki İslâm"ına baktım, diyor ki: "En yüce bir yaratılışta dünyaya gönderilmesine rağmen, insanın en aşağılara düşebildiği, bu düşüşü önlemenin yolunun iman ve amel-i salih olduğu, son hükmün Allah tarafından verileceği."

Her zaman olduğu gibi yine Yaşar Nuri Beyin tefsirine aklım yattı. Doğrusunu Allah bilir, dedim ve gazete kupürüne baktım. Hürriyet'teki "Cuma Sohbetleri"den kesmişim, "İnsan Haklarında İki Yanılgı" ismi. Bu sohbette, "Dinci yanılgı, insan-ı kâmil'i belirlerken, kendi 'din' anlayışını ölçü almaktadır. Yani işe, bölücülük, egoizm ve zulümle başlamaktadır (...) O, (dinci yanılgılara sahip olanlar) bilmez ki, insan-ı kâmili hayat sahnesine çıkarmak için, hakları sadece ve sadece 'insan'a reva görmek lâzımdır. Haklar, hiç bir patent, renk, ırk, dil, din, coğrafya, günah-sevap ayırımı yapmadan insana verilmelidir ki, Allah'ın imtihan meydanı yaptığı bu âlemde, kâmil insa-

nın ortaya çıkması için, gerekli olan faaliyet ve atılım mümkün olabilsin. Ve insan sorumlu tutulabilsin." deniyor.

Neden, Allah'ın insana verdiği hakları, insan, insana yasaklar? Bu ne müthiş bir zulümdür!..

Evet diyordum ki, "biraz da arkadaşların ilerde tırmanacakları seviyeyi hissetmemden olacak." Neticede, methiyeler düzen bir insan olmadığıma karar verdim; ne söylemişsem, hak ettikleri içindir. Hatta grubu bırakıp gidenlerin bile, bir duvarın örülmesine yardımcı oldukları, hiç olmazsa bir, bir kaç tuğla koydukları bir gerçektir. Ben, sağlam bir yapı derim grup için, İbrahim daha şairâne bir izah yapar:

— Dokunan bir şeydir o, tıpkı çeşitli renk ve desenlerin bir araya geldiği bir kilim gibidir. Bu kilime gruptaki herkesin bir katkısı vardır, herkes kendi yeteneğine, mizacına ve vazifesine göre, bir desen, efendim bir renk koymuştur, koyacaktır...

Geçenlerde Olcay da, hem grup, hem de arada bir sivrilenler ve geri plâna düşenler için, bir başka benzetme yaptı:

— Bizim grubu, şeye benzetiyorum, meselâ bir inşaat sitesine, önce duvarların örülmesi gerekiyor, sonra sıva, boya, derken tesisat, derken camlar, ince inşaat... Bahçe tanzimi falan ise, çiçeklerin dikilmesi, en son. Duvar yapılırken, inşaat işçileri ön plândadır, örneğin bahçıvan boştadır, yani geri plândadır... Ama bütün duvarlar örülüp, sıva boya yapılıp, camlar, kapılar takıldıktan sonra, inşaat, tesisat işçileri ve marangozlar geri plâna çekilip, yerlerini bahçe tasarımcılarına, bahçıvanlara bırakırlar... Böylece inşaat sitesindeki evler tamamlanınca, yeni, başka bir sitenin yapımına geçilir. Her görevin bir yeri ve

zamanı vardır, geri kalmayı da, öne çıkmayı da, hatta gruptan ayrılanları bile, içimize sindirmek lâzım...

Biz içimize sindiririz sindirmesine de, o kadar yıl ustanın yanında bulunup, şimdi ayrılanlar, davranışlarını nasıl izah edecekler? İnkârcılıkla mı?

* * *

Orhan Veli'nin dediği gibi, "uzanıp sere serpe" yatağıma, Cahit'i; birtanemi, sevgilimi, kocamı düşünüyorum ve onu özlüyorum. Bu hasret hiç bitmeyecekmiş gibi. O gün bugün, kılıfını değiştirmediğim yastığına gömüp başımı, içimden içimden hıçkırıyorum... Hayır ben ne Erdal'ı, ne başka birini kabul edebilirim; sen rahat ol Zeynep, artık elimi tutacak, beni sevecek bir erkek olabilmez!

O gün, atölyesinde Zeynep:

— Gülüm, dedi, bak iyice düşündün mü, eğer hakikaten sen istemiyorsan Erdal'ı, ama bak, gerçekten istemiyorsan, ben yani, biliyorsun, onu istiyorum...

— Al tepe tepe kullan, senin olsun, ne onu, ne bir başka erkeği düşünüyorum!

— Yani şimdi, usta veya oradan bir başkası, sana talip çıksa, yani evlenmek için demiyorum hemen, şöyle bir çıkmak, gecelerini değerlendirmek için?

Güldüm, başka ne söyleyebilirdim bu söze. Benim ustaya olan hayranlığımı, sevgimi, diğer kişilerle arkadaşlığımı, hayır, anlamıyor... Zeynep'le konuşurken, onun dilinden söyleşmeye karar vermiştim, onun dilinden ve açıkça konuştum:

— Benim Cahit'ten başka kimseye bir cinsel özlemim yok. İlk oydu, son da, o olacak! Üstaya sevgim, hay-

ranlığım akıl almaz boyutta, bazen hiç bir şey yapmadan, sadece onu seyrediyorum. Yüzündeki mânâlardan, psikolojisini anlamaya çalışıyorum, o beni sevmezse yaşayamam, diye düşünüyorum; "yaşayamam" demek belki abartma olarak görünür sana, intihar etmem tabi de, yaşantım hakikaten soluklaşır, söner, biter... Cahit'in acısından sonra,tezgâhla karşılaşmak, tezgâhtan biri olmak, hakikaten Allah'ın lûtfudur bana... Usta'ya duyduğum sevgiyi nasıl anlatayım; bak yine Yaradan'lı konuşacağım amma...

— Aman konuş, dedi, artık başka türlü iki lâf etmeyi beceremiyorsun zaten, ben de neredeyse alışacağım!

"Ben de neredeyse alışacağım" cümlesi, aslında Zeynep için, olumlu bir adımdı, fakat ürkütmemek için, hiç farkına varmış gibi görünmedim. Dedim ki:

— Merhum Sâmiha Ayverdi Hanımefendiyi bilir misin, hiç işittin mi?

— Hayır.

— O, yüce bir şahsiyetti, Kenan Rifâî Hazretlerinin takipçisi; kültürlü, çeşitli dallarda yazan, insan yetiştirmeyi amaç edinmiş, son derece değerli bir hanımefendi idi. Yani, hanımefendiliği hak etmiş biri... İşte o, Mevlâna'yı insanlık âlemine Hakk'ın bir "tebessümü" olarak görür... İlk okuduğum zaman, güzel bir benzetme deyip geçmiştim. Fakat cümle aklımda kalmış ki, yahut bilinç altıma yerleşmiş de, ustayı tanıdıktan sonra aklıma geldi, "Hakk'ın tebesümü" işte ben sedefkâr dostumu yalnız öyle görüyorum, öyle hissediyorum. Sevdam, yüksek bir yerlerde; nerede bilmiyorum, fakat yükseklerde olduğu muhakkak. Usta ile birlikteyken, gönlüm Ona uzanıyor, iyice sezebiliyorum bu hâlimi, ustam Allah'ın bir rahmetidir benim için, onu herhangi bir insan gibi asla düşünemem.

— Ama demiştin ki, biz insanlar hepimiz Tanrı'nın sevgisinden yaratılmışız, buna göre ustan da, aynı sevgiden yaratılmış, neden herhangi bir insan olarak düşünemiyorsun?

— Çünkü o, herhangi bir insandan daha fazla nurlanmış, parlak, göz kamaştıracak kadar parlak. Ona duyduğum şu sevgiden ötürü ben de nurlanmaya başlıyorum sanki... Tabi, nerdee canım! Ben kim ustam kim... Onu seviyorum diyebilmek için bile, şu cümleyi sarfetmek bile, bir hak konusudur, acaba ben onu böylesine sevmeyi hak edebiliyor muyum?

— Haydaa, sen de küçül küçül de cebime gir! Aşağılık kompleksine mi düşüyorsun, ha?

— Aşağılık kompleksi değil bu, ustayı görünce, seyredince, gönlümün Ona uzandığını hissedebilmek de, bir mevkidir, bir değerdir. Değerlerimi inkâr etmiyorum fakat büyüklük karşısında, ne kadar küçük olduğumun da farkındayım... Yine Sâmiha Hanım, Mevlâna için diyor ki, insanları kendileriyle hesaplaşarak barışa ve huzura kavuşturma yolunda, birleyici ve birleştiricidir. Mesnevi'sine birleştirici düşüncesini ve aşkı katmıştır, bunlarla harmanlamıştır. Kelime kelime aynısını söyleyemedim, ama fikir bu... Eh sedefkâr dostum da, bunları yapıyor, belki fazlası var, eksiği yok...

— Kuzum bu Sâmiha Hanım da nereden çıktı, eskiden bir kere bile bahsettiğini hatırlamıyorum.

— Mehtap okumuş, bana tavsiye etti, tezgâhın kütüphanesinde hemen bütün kitapları var. Sâmiha Hanım hakkındaki bilgiyi ise Ahmet ağabeyden aldım.

— Yani şimdi senin ustan, o barış, o birlik temsilcisinden yükseklerde ha, fazlası var, eksiği yok! -Bir küçük kahkaha attı.- Bu adama hakikaten âşık olduğuna inanacağım geliyor.

O zamana kadar duygularımın adını, pek koymamıştım... Cevabım samimi, o kadar içtendi ki, yüreğimden çıktığını âdeta işittim:

— Evet, ona âşığım, dedim.

— E peki Cahit?

— Cahit'le beraberken, gönlümün Allah'a uzandığını hiç hissetmemiştim, diyemem... Bu hissediş, sevginin gücünden olmalı herhâlde, Cahit'le benim hep güzeli paylaştığımız, zaman zaman güzelde eriyip kaybolduğumuz anlar vardı... İşte o anlar diyorum, gönlümün çok yumuşadığını, serin serin sularla, pırıl pırıl sularla yıkandığını duyardım, bu da bir çeşit Ona uzanıştır; fakat ustama hissettiklerim anlık duyuşlar değil, sürekliliği var; daha, çok daha belirgin, dedim ya,. sevginin, güzelliğin gücü olmalı.

— Hımm, Cahit, ustaya ulaşabilmek için geçirdiğim bir sevgi tecrübesidir demiştin, yahut işte buna benzer bir lâf... Peygamberler de, ne bileyim veliler de birer, geçilecek sevgi tecrübeleri oluyor o hâlde?

— Evet...

— Ben de birilerini sevdiğimi sandım, şimdi de Erdal'dan hoşlanıyorum, ama senin bu çeşit sevgini yaşamadım... Kimbilir belki güzeldir böylesi, belki de bağımlılığın bir değişik şeklidir...

Daha fazla konuşmak, belki üzerine üzerine gitmek olacaktı, istemedim; sevginin gücünün bir kulağında olması iyi, şimdilik... Evet, doğrusu bu; ben Zeynep'in de benimkilere benzer hisler duymasını, onun da tezgâha gelmesini istiyorum, çünkü Zeynep'i de seviyorum.

* * *

Otuz altı yaşına girdim diye, kendimi ustadan ve Ahmet ağabeyden sonra, tezgâhın en yaşlısı sanıyordum. Meğer değilmişim! Sonbahar başlarken, Ankara'nın o güzelim kızıl-sarı sonbaharı... Yaz boyu, yazlıkta bulunanlar da teker teker gelmeye başladılar. Onlara, "kırklıklar" ismini taktım, ilk kırklarındakiler. Eh, hepsi de benden büyük, bu sefer ben onlarla, hanımlı, beyli konuşmaya başladım! Cemal Bey, belki benden de küçük lâkin kırklıklarla beraber geldiği için, onu da, "Bey" kabul ettim... Ne güzel, ne duygulu, sevimli bir adam, hem de bekâr... Ne var kızlardan biriyle evlenseler... Ah işte yaşlanmanın ilk belirtileri, birilerini evlendirmeye kalkıyorum! Vazgeçtim, Gülgün de zaten Cemal'i, "civcivlerden biri" ilân etti! Kimbilir belki onun aklına da geldi böyle bir şey. "Kızlar ve oğlanlar, tümü civciv" diyor da...

Ah Gülgün deyince, John gitti!.. Evlenme teklif etti, kabul görmedi ve gitti. O geceler hep Gülgün'ün yanında olmaya çalıştım, çok ağladı, kendisi zaten sulu gözlüdür, ama bu seferki hıçkırıklar, sanki bir başkaydı... Kızını düşündü, "Elin gâvurunu, ona baba yapamam, Amerika neresi, burası neresi, çocuğu içinde yaşadığı ortamdan, büyük anneler, dedeler, dayılardan falan ayıramam, bunalıma girebilir ve ben, yanımda John da olsa, çocuğa erişemem, geçiremem onun bunalımlarını." diye kıvrandı. Arada bir de güldü, artık serbest olduğunu, yeni bir aşka hazırlanması gerektiğini söyledi. Bağrına Yasemin'i basıp, kendini teselli etmeye çalıştı. Ne ben, ne de Zeynep bu konuda ona yeterince yardımcı olabildik. Her zaman olduğu gibi, bu meseleyi de, kendi yüreği ile hâlleşip öyle halletmesi lâzımdı; yanında olduk ama fazla konuşmadık, onun gönlüyle yalnız kalmasına çalıştık. Bu günlerde biraz daha iyi, ağlamaları geçtiği için tezgâha gelebiliyor... Ne zamandır, ustanın resmini yapmaktan bahis açmadı.

Fakat ben kırklıklardan bahsediyordum değil mi? Gülgün'ün hâline üzüldüğüm ve bir çözüm getiremediğim için, aklım ona kayı kayıveriyor.

Kırklıkları bir sayayım şimdi, efendim Ekrem Bey!.. Dinleri iyi biliyor, bilhassa İslâmiyeti, konuşurken ekseri âyetlerden, hadislerden misâller veriyor, bizleri de bilgilendiriyor, çok hoşsohbet, tatlı bir zat. Eşi, Ömür; gönlünün ışığı yüzüne vurmuş bir hanım, herkese şefkatle uzanıyor, yetişiyor. Kek pişirmiş getirmiş bize, zaten her yeni gelen, elinde bir paketle geliyor. Ömür Hanımın keki, nefisti. Onun çok iyi yemek, pasta ve dondurma yaptığını söylediler. Belki bir gün bizi de davet eder. İlk hoşbeşten sonra, acele ile dolabın içini aradı; meğer orada duran yarım kalmış sedefli kemer onunmuş; çıkardı, sedef kutusunu açtı ve hızla çalışmaya başladı, o kadar hasret kalmış ki işe. Böyle söyledi. Ustam, onu izliyor muydu bilmem, ama dedi ki:

— Çok acele etmeyiniz Ömür Hanım, yavaş yavaş... Biliyorsunuz, acele ve telâşla yapılan işin şerri, sakin kararlı yapılan işin hayrından fazladır. Çünkü birinde düşünme payı yok, diğerinde oldukça çoktur. Birinde bastığınız yeri görmeyebilirsiniz, diğerinde basacağınız yeri seçebilirsiniz.

Küçük bir okullu kız gibi, kızarıverdi Ömür Hanım.

— Ustam, dedi, çok haklısınız... Telâşla başladım, sanki biri elimden kapacakmış gibi!.. Tezgâhı çok özledim efendim, hele geçirdiğimiz ağustos ayı bana pek fazla geldi, temmuz içinde dönmeliymişiz... Geç kaldık diye bir duygu ile içim içimi yedi... Nereye, niçin?.. Buraya ve sizi dinlemeye, çalışmaya, işte bunun gibi efendim.

— Haydi hayırla başlayınız öyleyse.

Dikkât ettim, bu kez Ömür Hanım, daha dikkatli ve sakindi. O da Rikkat Kunt'un desenlerinden birini kemer tokasına işliyordu. Hemen yanımda oturan Cemal Bey:

— Biliyor musunuz, dedi, rahmetlinin duası kabul olundu; ölüp giderim de, şu sanat hayatından ayrılırım diye endişe edermiş, fakat şimdi o, sanatı ile hâlâ aramızda yaşıyor.

— Geride kalıcı bir şeyler bırakmak, herhâlde güzel... Herhalde diyorum, benim böyle bir çabam yoktur. Meselâ seramiklerimin, benden sonra da yaşayacağını, daha doğrusu yaşaması lâzım geldiğini, bunu istediğimi hiç düşünmedim...

— Lâkin, hâlâ yaşayan sanat eserleriyle çok ilgileniyorsunuz, geçen gün, Merih'e, Roma'yı anlatırken kulak misafiri oldum da...

— Yaa, evet değil mi? Hâlâ yaşayan eski sanat eserleriyle belki hatta fazlaca ilgiliyim; gıpta ederim Avrupalılara, tarihleri ile bu kadar iç içe yaşadıkları için, onu günlük hayatlarının içine yerleştirdikleri için, biz maalesef çok az sahip çıkmışız kendi öz eserlerimize...

— Bizim sanatkârlarımızın çoğunun da, bir geçicilik, fanîlik duygusu ile, eserlerini imzalamadıklarını bile düşünürsek... Siz de onlar gibi bir fanîlik duygusu içinde değilsiniz, yoksa öyle misiniz?

— Fakat herşey fanî, içiçe bir hayal yumağı değil mi, geçici değil mi?..

— Doğru da, bizim kısa zaman kavramı içerisinde, hiç olmazsa o zamanı kapsayan eserler vermemiz lâzım geldiğini, düşünüyorum... Biz de rüya içine rüya, hayal içine hayal ile katkıda bulunalım, derim ben. Düşlerimizi, düşte gerçekleştirelim.

— Evet anlıyorum, bu da bir fikir, güzel bir fikir, dedim. Bizim sanatkârlarımızın eserlerini imzalamadıkları konusunda, sadece fanîlik duygusu değil zannederim; Yü-

ce'nin karşısında, nasıl küçük hissettiklerinin de bir ispatıdır, nefisleri kabartılsın istememişlerdir sanıyorum.

Cemal Bey, beni tekrarladı:

— Bu da bir fikir, güzel bir fikir!

Karşılıklı gülüştük. Bize kulak misafiri olan, Belma da karıştı söze ve dedi ki:

— Bir de aksini düşünelim Meryem Hanım, örneğin ya Mevlâna, ya Yunus, ya Fuzûlî, diğerleri... İşte onların tümü, bize eserlerini bırakmamış olsalardı, kültürümüzün hâli nice olurdu? Bana kalırsa eserleri şimdi için değil, gelecek için yaratmalıyız.

— Eveet sen de haklısın, dedim ona, doğrusu şu "aksini" yaşadığımız da bir gerçek, kaç kuşak onları tanımadan, onların oluşturduğu birikimden uzak yaşadı, geçti gitti, günümüzde bile, hepsini bilmeyen, tanımayan, o birikimden habersiz gençler çok fazla... Kabul ettim, Belma'nın önerisini: Eserleri yalnız şimdi için değil, gelecek için de yaratmalıyız; gelecek nesilleri düşünmemek olmaz. Benimki zaten öyle bir duygu idi, hani seramik çalışırken çok mutlu oluyorum ya, bu mutluluk bana yeter, demekti...

CD'ye, Dede Efendi koymuşlardı, artık susup dinledik ve çalışmaya devam ettik.

İlk kırklarında olanlardan, bir de Muhteşem Hanım var, Ekrem Beyin kardeşi. Eh, nerdeyse bütün aile tezgâhın müdavimlerinden; yakışıklı bir oğlu varmış, o da gelip gidermiş. Muhteşem Hanım son derece samimi, tatlı ve mütevazı göründü bana, daha tanışırken, sarılıp iki yanağımdan öptü: "Ne de güzelsiniz canım." Bu iltifatı almak hoşuma gitti, ne kadar olsa Cahit gideli beri, kimse güzelliğimden lâf açmamıştı!.. O gün Muhteşem Hanım,

hepimizi yeni aldığı evdeki, "hayırlı olsun" partisine davet etti.

— Kış geliyor, partiler başlıyor, dedi Merih, bir akşam biz de bekleyeceğiz herkesi...

Belma, Merih ve Mehtap beraber kalıyorlar; kocası askerden dönünce, Mehtap ayrılacakmış... Hani eskiler, "ismiyle müsamma" derler, adına uygun olan, uygun davranan... Ben de, Mehtab'ı, işte mehtaba, ay ışığına çok uygun görüyorum, ay ışığı gibi, bütün çirkinlikleri, üzüntüleri, saçmalıkları, sıkıntıları örtüp kapayarak, onlara sanki gizemli, hoş bir hava veriyor. Ahmet Haşim, "yalancı ay" der, hayır yalancılık değil Mehtap'ın yaptığı, sadece güzel olmayanları, üzüntüleri, ince, hassas ışığı ile örtüp, bizlere hissettirmemek. Biri sıkıntılı olsun, Mehtap hemen onun yanındadır, sıkıntıyı dağıtmak için olmadık şaklabanlıklar bile yapar... Şaklabanlık, kendi tabiridir, ben yakıştırmadım!

* * *

Kutumu süslemek için seçebildiğim üç desenden birini beğendi Ahmet ağabey, yine de ustaya bir göstermemi istedi, ilk işimmiş, onun yardımı mutlak gerekliymiş... Pek tabi, bir de ben onunla konuşurken heyecanlanmasam. Mamafih bu heyecanı da seviyorum, onunla ilgili, ona dair her şeyi seviyorum. Evde sedefkâr dostumu düşünürken bile kalbim çarpıyor, geriliyor, sanki büyüyor... Refet Beyin ilâhilerini dinlerken geçirmiştim böyle bir hâl, ilkti... Sonra devam etti.

Üç desenden, ustam da Ahmet ağabeyin beğendiğini seçti, bunu ona söyledim.

— Ya, dedi, ne kadar benzeşiyoruz birbirimizle, değil mi?

Nasıl benzeşmesinler ki, Ahmet ağabey her adımında, sedefkâr dostumu takip ediyor. Biz de öyle yapmaya ça-

lışıyoruz ama, nerede biz, nerede Ahmet ağabey! Ustama:

— Buraya devam edip, sizlerle tanışmaktan, sedefkârlığı öğrenmeye başladığımdan ötürü çok mutluyum efendim, diye itiraf ettim.

— Bilir misiniz, dedi, sedefkârlığı öğrenmek bir ömür boyu sürebilir, gittikçe daha derinleşebilirsiniz...

Biliyorum sedefkârlık derken, insanlık eğitimini de kastediyordu. Sedefkârlık da bir yoldu ustamın indinde, insanın tıpkı bir sedef gibi törpülenmesi, zımpara taşına tutulması, ince, kıl testerelerle kesilip biçilmesi ve derken, o en büyük desenin, dünyanın, kâinatın ve mutlak Onun bir parçası olması gerekiyordu. Nitekim ustam, elindeki desen çizilmiş kâğıtları usulca masasının üstüne bırakıp, o koyu koyu, bin bir ışık dolu bakışlarıyla bana baktı.

— Biliniz ki buraya her şeyden önce vermeyi öğrenmeye geldiniz, dedi, vermek için almak, almak için yolda olmak, yolda olmak için de almayı unutmak gerek. İşte bu sizin usulünüzün çizgisidir, unutmayınız. Ve biliniz ki, gönülden gerçek istemesini bilen, mutlaka alacaktır hayrına var edilmiş olanı.

— İnşaallah efendim.

Dedim, onun bakışları karşısında içimden içimden titriyordum, ne olurdu Cahit de burada olsaydı ve benim bu heyecanımı, ustama olan sevgimi paylaşsaydı, diye düşündüm. Ve kırık dökük ifade ettim bu duygumu. Sedefkâr dostum:

— Geçmişe dönülmez, dedi,'gelecek beklenir elbet, geleceğinden. Ancak hâl hayırla işlenir oya gibi. Gönlünüz açılıyor, yumuşuyor, büyüyüp yükseliyor; bu hâlinizin ona da yardımı olacak. şüphesiz. Siz onu ne kadar büyük bir

gönülle anarsanız, Cahit Beyin ruhu, o kadar huzura kavuşacaktır.

— İnşaallah efendim...

Diye tekrar ettim. Onu daha fazla rahatsız etmekten kaçındığım için, usulca desen kâğıtlarımı alıp, müsaade istedim... Ustamla konuşup, bir bakıma hâlleştiğim için, kendi yerime doğru yürürken, dans eder gibiydim, ayaklarım sanki kanatlanmıştı. Çünkü bazen, ustamla hiç konuşamadan, bir bütün gün geçebiliyor tezgâhta... Onun çalıştığı köşe bizden biraz uzakta, iç içe değiliz, bu uzaklık beni etkiliyor, karşısına oturup, sükûnet içinde onu seyrettiğim günleri özlüyorum... Nasıl da sessiz bir iletişim vardı aramızda, ben hemen hiç konuşmuyor, sadece onun yüzüne, ellerine, yaptığı işe dalıp dalıp gidiyordum, aklımdan düşünce kırıntıları, sualler gelip geçiyordu... Ve o, ara ara bu sualleri cevaplıyordu... Özlüyorum, lâkin nankörlük de etmek istemiyorum, o günlerde, o saatleri yaşamış olmak bile büyük ve ince bir güzellik benim için. Ahmet ağabey, ustayla aynı deseni seçmiş olmaktan, memnun oldu.

— Haydi biraz sedeften söz edelim, sen sonra hayırla başla işine, dedi. Sedef: sıcak, akıntılı denizlerde yaşayan kabuklu deniz hayvanlarının, örneğin midyenin, istiridyenin kabuklarının iç tarafında oluşan, menevişli, parlak, kalkerli maddenin adıdır, genellikle beyaz, menevişli, pembe, gri ve mavi renkte olur. Ancak kakmacılıkta, beyazı ve menevişlisi, arusekli de denir, kullanılır. Beyaz sedef, Kızıl Deniz'de; arusekli olanı, Büyük Okyanus ve Hint Okyanusu'nda bulunur, sedeflerin bulunduğu denizlerden aynı zamanda, çok güzel inciler de elde edilir. Meryem, sen incinin efsanesini bilir misin?

— Nasıl ?

— Yani inci nasıl oluşur?

— Hayvanın, içine giren bir kum tanesine tepkisi değil midir, yani bir salgı çıkartarak onu örter.

— Canım, bu efsanesi değil ki, ben efsaneden bahsettim, bilemediğine göre, divan şiiri kültürün pek yok!

— Doğru pek yok, Bâkî'den, Fuzûlî'den bir kaç beyit belki, hatırımda kalan.

— Efendim, nisan yağmurları başlayınca, istiridyeler denizin üzerine çıkar, açılır ve içlerine bir nisan yağmuru damlası alır, kapanır ve tekrar denizin derinliklerine doğru çekilirlermiş... İşte inci, bu nisan yağmurunun damlasından oluşurmuş!.. Hoş değil mi?

— Eveet, hoş ve ince, dedim, bütün efsaneler gibi. Fakat ben şimdi diyebilirim ki, ustam da bir nisan rahmetidir, bizler de istiridye! Ve habire ondan bir damla alabilmek için, gönlümüzü açıp duruyoruz, çalışıyoruz... Çalışıyoruz ki, kendimizden bir inci elde edelim.

— Allah Allah, sen de pek hoş bir benzetme yaptın Meryem, bunu ustamıza anlatacağım. Çocuklar işittiniz mi?

Yanıbaşımda duran Merih:

— İşittim Ahmet ağabey, dedi, ben de çok hoşlandım, her güzel buluş ustamıza yaraşıyor... Hani o da, tümümüzü birden bir inciye benzetmez mi; bizim gerçeklerin tadını tatmak, iyiliklerin ipliğini bükmek için var olduğumuzu söyler, "topunuz parlak bir incisiniz" der ya... Demek ustamız da, bir yerde nisan yağmuru! Sen çok yaşa Meryem.

Burada bunu da seviyorum; bir hoşluk, bir güzellik, benimki gibi küçük de olsa, övgüyle karşılanıyor. İçten gelen, yağcılığa kaçmayan övgüler, sevgi alış-verişinde mühim rol oynuyor. Ahmet ağabey:

— Sedef sanatının, dedi, bizde Osmanlı devrinde başladığını söylemiştim. Fatih Sultan Mehmet zamanında, bizzat devlet eliyle destekleniyor, Fatih, Topkapı Sarayı'nı yaptırdıktan sonra, sarayın içine bir de sedefkârhane kuruyor. Mimarlar Ocağı'na bağlı bu atölyeden bir çok mimar ve sedefkâr yetişiyor, Mimar Sinan bile sedefkârlığı öğrenmiştir...

— Acaba, dedi Merih, sedefin daha ziyade dinî eşyalarda ve camilerde kullanılmasından ötürü mü?

— Sadece dinî eşyalarda, cami kapı ve pencerelerinde, vaiz kürsülerinde, rahlelerde, bilmem türbelerde kullanılmıyor sedef, eyer takımlarında, tüfeklerde, gelinlik kemer ve takunyalarında, ayna çerçevelerinde, kanun ve ud göbeklerinde, beşiklerde, daha pek çok şeyde kullanılıyor. Evliya Çelebi, 17. yüzyılda sedefkârlıktan bahsederken; "Sedefkârîler esnafı, dükkân yüz, nefer beş yüzdür, der, pirleri Şuayb-ı Hindî'dir"... İşte böyle, haydi bakalım sen şimdi hayırla çalışmaya başla, önce deseni kaplamanın üstüne bir yapıştır bakalım...

Daha önce denediğim hâlde, bu ilk ciddi işimde kıl testeresi ile çalışmak biraz ürkütüyor beni, derin bir dikkat ve titizlik isteyen bir iş, kendimi pek o kadar titiz ve dikkatli bulmam... Kafamda gerçekler, hayaller hep uçuşurlar, küçük adamlar kulağıma bir şeyler fısıldar! Kimdir bu küçük adamlar, niçin adam da, kadın değil, benden ne isterler, bilemem... Belki küçük küçük erkek Meryemler'dir onlar, neden olmasın! Bu kafa sesleri, yalnız yapacağım ve yapmış olduğum seramiklerin resmini çizerken susar, büyük bir sükûnet içinde olurum, önümdeki nesnenin kıvrımlarından, düz çizgilerinden gayrı hiç bir şey düşünmem... Resim çizmek iyi geliyor yani... Bir arkadaşım, resim yaparken kelimesiz sağ beynimi çalıştırdığımı ve böylelikle kelimeci sol beynimi susturduğumu söylüyor. Buna dair bir de resim yapma kitabı varmış, yani in-

sanın sağ beynini kullanarak, resim yeteneğini nasıl geliştireceğini anlatıyormuş... İngilizce. Bana getirtecek bakalım. Bakalım, bu fısıltılar sadece sol beyin hikâyesi mi?..

İlk kıl testeresi, bin beş yüzlü yıllarda, saat zembereğinden, eğe ile törpülenerek yapılmış. Böylece çok ince kıvrımlar, kıl testeresi ile, kolaylıkla kesilebilmiş... kesilebilmiş de, gelin bir de bana sorun o işi bakalım! Bayağı heyecanlandım, "Bismillâh" çektim içimden, "Koruyan, Veren, Vareden'i anarak başlarım" dedim ve başladım.

* * *

Çok ağır gidiyor iş, en küçük bir hata yapmamak için, dikkat ediyorum, hani dans eden bir beyaz güldüm ya, hayır, şimdi sadece önündeki işi titizlikle becermeye çalışan bir Meryem'im; hayaller yok artık!.. Sedef plâkaların, üstüne yapıştırdığım deseni kıl boyu şaşmadan, kıl testere ile kesmeye çalışıyorum... Sonra bunları, kutu kaplamasının üstüne açtığım yuvalara yavaş yavaş ve dikkatle yerleştireceğim... Tutkallardan da bahsedecek Ahmet ağabey, belki kakmacılığı da daha kapsamlı anlatır... Acaba ilk işimi verdikten sonra, bir sedefkâr sayılabilir miyim?..

Aman kimseler işitmesin, ne biçim bir sual bu!.. Burada ne eserler bitirmiş, el emekleri, göz nurları satışa sunulmuş, bir çok kişi var, hiç biri kendini daha sedefkâr addetmiyor. Onlara göre, tabi bir usta var ve bir de Ahmet ağabey... Şu bana bakın, ilk eserimi bitirdikten sonra, diye sormaya edep etmiyorum!.. Seni kendini beğenmiş kadın!.. Fakat şu var ki, kendime güvensizliğim yavaş yavaş geçmekte, bir öz güven oluşturmaya çalışırken, uç aşırılıklar arasında geziniyorum. Hani eskiler, ifratla tefrit derler ya. "Artık oldum" demeyi bana nasip etme Allah'ım, hep yolunda olayım ve hep amatör ruhumu muhafaza edeyim, eserlerim satılsa, çok satılsa bile.

Amatör heyecanımı seviyorum, hani nefes nefese çalıştığım olur ya, beni dünyadan, her şeyden kopartır, ne şimdiyi, ne yarını düşünürüm, ne de geçmişi... Bir yaptığım işin dünyası, bir ben ve dualarım!.. Daha sedefte, o hâle ulaşmadım, ancak öğrenmeye çalışıyorum, öğrenmenin sonu olmaz amma, demek istediğim tekniğini iyice kavradıktan sonra, hata yapma kuşkusu olmadan, belki yine soluksuz kalacağım bu sefer; sedeflerin dünyası, ben ve dualarım olacak!.. Şimdi böyle çok uyanık, çok gerçekçi, tek hata yapmaktan çekinerek, sedef çalışırken o soluksuz kalacağım günleri özlüyorum.

Zeynep de, artık bir seramik sergisi açabileceğimi söylüyor ve ısrar ediyor... Benimse vaktim yok, tezgâhta biraz daha piştikten sonra, belki... Zaten sergiye çıkacakların seçimini, ilk elemeyi ben ve Zeynep yaparız, sonra buradaki arkadaşları davet edeceğim ve onlara bırakacağım. Seramiklerin sergilenmesi fikri, hoş bir duygu yaratıyor içimde. "Şöhret mi istiyorum acaba?" diye düşündüm, kendimi tahlil etmeye çalıştım, pek değil; belki daha genç, yahut tezgâh disiplini, öğretisi ile tanışmamış olsaydım isterdim, kimbilir... Şimdi bir kere, çalışırken çok mutluyum, o süreci mutlu ve heyecanlı, doygun geçiriyorum. Sonra tıpkı bir kitabın yayınlanması gibi, onlar seyirci önüne çıkacaklar... Seyirci ne diyecek? Elbet beğenilme duygusu var, lâkin aşırı değil. Sanırım beğenilere de, eleştirilere de, pek kulak asmayacağım. Eserlerim benim yüreğimin aksi, gönlümün ta içi!.. Açık edilecekleri mi, edilsinler varsın. Gelen övgü ve tenkitler, bu gönüle ne yapabilir, ne denli tesir edebilir?.. Ben kendim, sanıyorum, ne övünürüm ne de yerinirim... Sevgilim Yunus, yine bir minik duygu kırıntısında birleştik, bir olduk! Aslında sana erişmek ne mümkün, fakat ucundan kenarından seni anlamaya çalışıyorum, sanki "bir" olmuşuz gibi!.. Ne yerinirim, ne övünürüm dedim, bu doğru, eğer beğenilirsem içimde bir sevinç olur, ama o kadar!

* * *

Şaşkınım, çaresizim, bitkinim... Gönlüm, hayal kırıklıkları ile dolup taşıyor; yine kaybedeceğim, yine sevgilimden, birtanemden geçmek zorunda kalacağım! Yine gönlümün kırıkları oraya buraya dağılacak... Ben onsuz ne yaparım, konuşmamaya razıyım, tek uzaktan bile olsa onu seyredebileyim, burada yanımda olduğunu bileyim...

Sen deli misin Meryem, Cahit'den geçtin mi ki, şimdi ustadan geçeceğini söylüyorsun... Hiç sedefkâr dosttan geçilir mi? Belki gönlün daha bir ateşlenecek, yangın alıp, yangın vereceksin soluklarınla... Hasret acısı onu deşecek amma, daha bir olgunlaştıracak. Biliyorsun, iyi biliyorsun ki... Geçmek, nasıl Cahit'te olmadıysa, ustadan geçmek diye de bir şey yok! Sevgi tektir ve dereceleri vardır, sen Cahit'in ve sonra ustanın sevgilerini yaşadın ve yaşıyorsun, ne mutlu... Cahit'te "aldın", sedefkâr dostta, "vermeyi" öğrenmeye başladın. Gönül kapıların açılmaya başladı, farkında mısın?..

Gönül kapılarım açılmaya başladıysa ondandır, artık açılmaz. Vermeyi öğreniyorsam ondandır, artık vermeyi bilemem... Eğer Allah'ı içimde hissedebiliyorsam, ondandır... Onsuz ben yıkık dökük ve hiçim. Suyum, aşım, ferahlığım ondandır. Baharım, çiçeğim, yağmurum ondandır...

Sen onun maddî varlığı ile sınırlı mısın ki, gönül kapıların kapanacak?! Bilmiyor musun, artık istesen bile kâbil değil... O kapılar, giderek ve sonuna kadar açılacak. Yaradan sevgi tohumu attı içine, Cahit yeşertirken, ustan ona boy verdi; dallanıp budaklandı o tohum, bilmez misin? Hâlâ anlamaz mısın?..

Ah ağlayamıyorum, yoğun kara bulutlar sarmış içimi gittikçe bastırıyorlar, bastırıyorlar. Dudaklarım kuruyor, göz pınarlarım yanıyor. Ah çok sıcak, bunalıyorum. Kendi kendimle hâlleşip, ama kendimden habersiz yürüyorum

yollarda. Adamın biri, "Kör müsün kadın!" diye bağırdı, galiba beni ezmek üzereyken, bilmem kurtuldum işte... Sanki çok mu lâzımdı kurtulmam? Cahit'i arayıp gezerken de, kaç kaza atlattım kimbilir... Bir gün, bir sokağın birinde!.. Kanım ona ulaşır mı?.. Üzülebilir mi benim için? "Allah, yeni yolunda hayırlar versin." böyle bir dua mı eder? Eder de, unutur mu beni?.. Kaç kez rahmet okur?

Yetti gayrı Meryem, yetti... Sulu gözlü değilse de, sulu yürekli oldun sen! Kızım, kendine gel! Bilemiyor musun ki, ustanın maddî varlığının yokluğundan başka değişen bir şey olmayacak... Yine onun sözleri, öğütleri... Onun ferahlığı ve sevgisi elbet, hepinizin üzerine kanat geren sevgisi, esirgeyiciliği, tebessümü, koyu koyu bakan ışıklı gözleri, biraz yıpranmış, ince uzun parmakları, yine senin omuzuna dokunacak, bir kuş tüyünün teması gibi... Hem sen sedefkârlıkta, geniş adımlar atmaya hazırlanıyordun?

Sedefkârlıkta mı, hiç onsuz olur mu? Anlamıyor musun, beni daha çok sevmesi için yapıyordum her yaptığımı, seramiklerimi bile onun için yapıyordum. Ben onun için yaşıyordum, belki bir iltifatını almak için. Farkında mısın kendimi idam mahkûmu gibi hissediyordum; ipim, o gittiği zaman çekilecek!

Eğer ustanın gidişiyle, bir idam mahkûmu olacaksan, sen onun tebessümlerine, öğretisine hiç lâyık olmamışsın demektir. Neydi, yoksa madde miydi istediğin?

Hayır, bin kerre hayır!.. Sadece bakışları ile ısınmak, tebessümüyle mutlu olmak... Ona daha çok lâyık olmaya çalışmak... Bu kadar işte, hepsi bu. Onun için, iyi doğru olmak, onun için çalışkan olmak, bilgi edinmek ve sevmek istiyordum, onun için, şüphesiz. Gönlümü onun için, arıtmaya gayret ediyordum...

Bilmez misin Meryem, bunlar ustanın değil, Onun emirleridir. Yoksa ustanla, şirk mi koştun Yaradan'ına?

Hayır, hayır, sus. Yeni günahlar atma üstüme, bak atma!.. Sedefkâr dostum, Onun bir sevgili kuluydu, bilmez miyim bunu sanki... Bilmez miyim, bana menzilden gelen bir haberdi, çağrıydı o. Bir vasıta idi o, hiç inkâr etmedim ki, eğer vasıta bildiğime âşık olmaksa suçum? Annemin tekrarladığı bir Hadis'i hatırlıyorum, Peygamber efendimiz, "Vasıtaya şükrünü bilmeyen, Allah'a da şükretmiş olmaz." dermiş.

Aşk tektir, dereceleri vardır; yükseği, en, en, en yükseği ancak Ona, Allah'a ulaşır.

Beni ulaşmaya davet eden ustamdı. Bana yol olan, bana öğreten, belleten... Kendimi bildiren, bana Allah'ı bildiren oydu.

Ya demek bildin, öğrendin, bunca kısa zamanda?

Yol uzun, çok çok uzun...

Ve çileli ve tuzaklarla dolu ve imtihanlarla dolu; bunları hep sen kendin söylerdin.

Evet!?

Bu da, gidiş de meselâ, yeni bir sınav olmasın sakın?

Zaten ellerimi böğrümde bırakan, bu sual değil mi... Baktım, Gülgün'e değil de, Zeynep'e yollanmışım. Evi iki adım ötemde. Belki de doğrusu bu, Gülgün'le o yaşlar akıtarak, ben kupkuru ağlaşıp dururduk.

Daha kapıyı açar açmaz, "Ne oluyor, ne var yine?" diye karşıladı beni.

— Sedefkâr dostum gidiyor, dedim.

— Gir içeri gir, a a şu hâline bak, ölmedi adam, sadece gidiyor, sadece gidiyor, gel otur bakayım, şöyle ha, tamam... Eee nereye gidiyormuş?

— Anadolu'da bir yere...

— Tamam ne var bunda, kalk sen de git.

— Ahmet ağabey söylediği zaman aynen böyle dedim, ben de kalkıp giderim.

— Tamam git öyleyse, Ankara'da seni bağlayan ne var, bi Cahit'in mezarı mı?

— Hayır, onu hiç düşünmedim bile, bak hiç düşünmedim, Cahit'i seviyorum lâkin geçtim ondan geçtim, uzun, aylar önce belki...

— Eh işte iyi ya, daha ne istiyorsun, git sen de.

— Gidemem, elim kolum bağlı...

— Dur sana bi su getireyim de baştan anlat bana...

Suyu içtim, sokaklarda yanıp yakılırken meğer ne çok susamışım. "Baştan anlat, ne oluyor?" diye tekrarladı Zeynep, sonra: "Deli karı, -dedi, Erdal'la buluşacaktım, geldin içine ettin." Hemen fırladım ayağa, gitmek istedim, omuzlarımdan basıp zorla oturttu beni, "Delirme, dedi, bi telefon edeyim yeter, iki dakka müsade et." O çıktı, ben kendimi toplamaya çalıştım, dehşet bir yorgunluk hissediyordum, ee ta Kale'den, Bahçelievler'e yürümüşüm, olacak iş değil!

Zeynep geldi, iki sigara yakıp birini bana uzattı, karşımdaki koltuğun içine bacaklarını toplayıp oturdu. "Anlat!" diye emretti.

— Kendi kendimle mücadele ederek geldim yol boyu...

— Yeni bir şey söyle, bu eski, kendi kendinle savaşın yani. Şimdi bırak bunu da, anlat.

— Bu gün sanki, daha usta inmemişti aşağıya, evet sanki çok tabiî bir şey söylermiş gibi Ahmet ağabey, "Ustanın da gidişi, belli olmaz ama, yaklaştı galiba." dedi. Çalışırken işitmeyen kulaklarım, işitti bu sözü. "O da ne demek?" diye sordum. Dedi ki, "Usta Anadolu'yu dolaşıp, her yeni yerde, bir eski zanaatin kilidini açacak hayırla. Ustamız yalnız zanaati değil, sevgi anahtarını da götürür beraberinde." Şaşırdım, yapılacak iş en güzeliydi şüphesiz. Allah'ı yüreğinde duyan, onca kişi daha yetişecek... Tabi, "Ben de giderim onunla." dedim... "Bu olmaz işte Meryem, dedi, usta yanında kimseyi götürmez, bir... İkincisi Ankara'da sedefin kilidi açıldı, burada sedefkârlık öğreniyorsunuz, burada kalacaksınız. "Ama olmaz, diye ısrar ettim, ben ustanın havasından uzak yapamam, yaşayamam, ne olur beni alsın yanına." "Hayır, bu ustanın prensiplerine aykırıdır, hep öyle yapar." dedi, "Ben ona yalvarırım, rica ederim." dedim. Ahmet ağabey, "Bu ustayı sadece üzer, onun üzülmesini istemeyiz, değil mi Meryem." dedi... Şaşakaldım, işi bırakıp oturdum bir süre, benden başka herkes mi biliyormuş ustanın gideceğini, kimse benim gibi bir tepki göstermedi... Hepsi işleri ile meşgûldüler... CD'de, Dokuzuncu Senfoni çalıyordu... Koral kısmına geçildi ve ben artık dayanamadım, fırladım çıktım dışarı. O saat bu saat yürüyorum, baktım sana gelmişim...

— İyi yapmışsın gülüm, dedi Zeynep, şimdi ustanın ne zaman gideceği belli değil, öyle mi?

— Öyle.

— O hâlde şimdiden ne sıkıyorsun canını, sen kendin söylemez misin, her an şartlar değişebilir, şimdi kötü gördüğünüz bir iş için, yarın şükredebilirsiniz, diye. Bekle bakalım.

— Beklemeyip de, ne halt edeceğim zaten.

— Herhalde böyle beklemek olmaz, yani sizin prensiplerinizi düşünerek söylüyorum. Sabır, amaca giden yolda, yılmadan çalışarak beklemektir, demişti Gülgün, benim dahi hoşuma gitmişti; tembelliği, gelen her şeye kader deyip oturmayı hiç sevmediğim için olmalı. Haydi bir sigara daha yak, sana kahve pişireyim filitre makinasında, ha?

"İyi olur" deyip, peşinden mutfağa gittim. Zeynep'e gelişimde bir hayır varmış, kız bizim inançlarımızla, beni teselli ediyor! Şu hâle bak, sedefkâr dostum giderse eğer, inançlarımdan geri mi döneceğim? Onun, oradaki herkesin verdiği emek boşa mı gidecek? Hayır, belki bu kadar sarsılmazdım, Cahit'ten sonra bir başka sevdiğimi de kaybedecek olma ihtimali, beni deli etti... Aklımı yitirdim canım, aklımı! Böyle düşünmeme rağmen, yine de önümde uzanan ustasız hayat, bana boş ve bilhassa boz renkli, çorak görünüyor; gözümün önünde, sanki bu manzara somutlaşıyordu. Kalbim, baharlar açmaz olsun, nisan yağmurları yağmaz olsun, diye tekrarlıyor... Fakat Meryem, sedefkâr dost, nisan yağmuru değil miydi, ondan bir büyük damla akmadı mı yüreğine, o, sizlere, damladan dalga, dalgadan deniz yapmamızı buyurmuyor muydu? Şimdi desek ki, okyanusun dibine doğru inmekteyiz... Kalbimizin ta içinde, inci hâline getirebileceğimiz bir damla yağmur var, onu inkâr mı edeceğiz?! Yoksa sabırla, sevda ile, incimizi yapmaya mı bakacağız? Haklısın, dedim içimdeki sese, nasıl da yorgunum, bitkinim... Salona döndük, kanepeye uzandım, gözlerimi kapatıp öyle dinlendim bir süre... Zeynep çıktı, elinde kahve fincanlarıyla girdi, "İçecek misin?" diye usulca sordu, kalkıp oturdum. Zeynep'e dedim ki:

— Bizim sözlerimizi, aynen bana tekrar ettiğine göre, bir ilgi duyuyorsun tezgâha, niçin gelmezsin sanki?

— Ezberim iyidir Meryem, bilirsin. Tezgâha gelmiyorum çünkü, bunlara ben tam anlamıyla inanmıyorum, lâf olsun diye söyleyebilirim de... Mamafih, bak ezberin faydası oldu, bak sakinleştin biraz...

Biraz mahçup:

— Senin randevuna da mani oldum, dedim.

— Aldırma gülüm, ben zaten Erdal'ı senin, bana bir armağanın olarak görüyorum.

— Estağfurullah, sen ne iyi kızsın be Zeynep... Şimdi diyorsun ki, sabret. Yarın ne olacağı belli olmaz.

— Evet.

— Çok çetin bir sabır imtihanı, gerçekten çetin... Günler boyu onun yüzüne bakacağım, beni de götürün diyemeden ve fakat her an, gidebileceği endişesi ile yaşayacağım. Bir gün aşağıya inmezse yahut onun çalıştığı yeri boş görürsem... Benim gönlüm, bunu kaldırır mı?

— Göreceğiz, dedi...

O zaman, daha bir kaç akşam önce, A.Kadir'den okuduğum bir Mevlâna şiirini hatırladım... Yol boyunca, söylemek istediklerimin en güzel ifadesiydi belki, ezberimde kalan dizeleri, Zeynep'e okudum: "Bir şey yoksa bu yolda senden/ Bitik bu yola düşenlerin hâli/ Ben senin izindeyim, ey izi görünmez dost,/ bensiz gitme, istemem/ Ne yazık bu yola bilmeden rastgele girene!/ Sen ay, gideceğim yolu bilen, /sen ey yolumun ışığı, sen ey benim değneğim,/ bensiz gitme, istemem. / Onlar sadece aşk diyorlar sana, oysa aşk sultanımsın sen benim/ Ey, hiç kimsenin düşüne sığmayan dost, /bensiz gitme, istemem."

— Güzel bir şiir, gerçekten. E, Gülgün'ün haberi var mı, o ne diyor?

— Gelmemişti bugün.

— İster misin onu çağıralım yahut biz gidelim evine...

— Sergi için çalışıyor, mâni olmayalım...

— İstersen gece yemeğe çıkalım...

"İyi olur" dedim ona, kahvemden son yudumu alıp, tekrar uzandım kanepeye, gözlerimi kapattım. Zeynep çıkıp gitti öbür odaya, beni yalnız bıraktı. "Kimin ne zaman, ne olacağı, hiç belli olmaz." der İbrahim, "İş ki inancımızı taze, dinamik tutalım, onu kaybetmeyelim." Yoksa ben inancımı kayıp mı etmiştim, yolda yürürken. Neler söyleyip, nasıl yakındığımı hatırlamıyorum pek. Kendi kendimle mücadele ediyordum, belki bu mücadele inancımın denenmesiydi. Ne olmuşsa oldu, şimdi ben, beni, bir iki adım geriye kaymış hissediyorum! Utanıyorum, lâkin yine hasret düşüncesiyle yanmaktayım. İçtiğim sular, bu yangına yetmiyor... Tekrar Allah'tan ve tekrar ustamdan medet ummalıyım. Rabb'im, Senden gelenden, sana sığınırım... Ustam ellerimi tut, tut ki gönlüm serinlesin, tut ki kuruyan dudaklarıma can gelsin...

Tabi yine, Yunus'un bir beyti takıldı aklıma; "Acep şu yerde var mı ola, şöyle garip bencileyin / Bağru başlı, gözü yaşlu, şöyle garip bencileyin." Ben Yunus'a sanki Mevlâna'dan daha çok yakınlık duyuyorum... Güzel Türkçesi'nden ötürü mü? Yoksa kendimi de, onun gibi bir garip âşık hissetmemden mi? Garip âşık, sencileyin bu olanlar niçin olmaktadır? Kenan Rifâî Hazretlerinden bir hatırlatma: "Bütün başına gelenler, senin kötü emel ve niyetlerinin, önüne hâdiseler şeklinde gelmesi ve bu suretle seni yaralaması ve ıstırap vermesidir. Demek ki gördüğün ve bulduğun, hep kendi amellerinin akisleri ve neticeleridir."

Evet doğru, her yapılan iş, haksızca verilen hüküm, hele peşin hüküm, geri sahibine döner... Ancak bunu ustamın gidecek olmasıyla karıştırmamalıyım. Burada benim acı hasretimden başka bir şey yok. Çünkü ne yaptım ki ben? Yoksa dost aşkı mı, beni yerden yere çarpan? Bunca kuvvetli hissetmemeli miydim?! Hayır bu da değil, başka bir şey... Ve kendi kendime bile itiraf etmekten çekiniyorum amma, aklıma geliyor, mantığımı zorluyor, düşünüyorum: Belki, sadece yeteri kadar kuvvetle hissetmediğim için olacak! Eğer kâfi derecede duysaydın bu aşkı Meryem, ustan iddia ettiğin gibi hep gönlünde bulunsaydı, gidecek olması seni böyle etkilemezdi!.

Fırlayıp yattığım yerden, oturdum yine. "Pâyın sedası gelse de, sen hiç gelmesen/ Men beklerim kıyamete dek, vuslat istemem." Kimin olduğunu bilmem ben bu beytin, annem söylerdi ve yıllar sonra işte, şimdi hatırladım. Pâyın sedası, ayak sesin... Oysa bizde ustamın bunca hatırası varken ve belki bir gün yine Ankara'ya dönmesi ihtimal dairesindeyken, tutturmuşum hasret ateşi diye... Ateş olduğu doğru, neden? Benim eremeyişimden, kendimi ustamın maddî varlığı ile sınırladığım için!.. Benden başka tepki gösteren oldu mu ki? Nasıl utanıyorum o hâlimden. Demek az gelmiş öz eleştirilerim, demek daha gönlümü tam anlamıyla arıtamamışım! Arıtamamışım ki... Oysa, kendimize dönüp bakmamız lâzım, gönlümüzü tanıyıp, temizlememiz lâzım. Bunun için, çok çok çalışmalıyız, hiç bir duygumuzu, düşüncemizi kaçırmadan, örtmeden tümünü âdil terazilerde tartarak, irdelememiz lâzım. Biz arındıkça, ışığımız parlayacak, o kadar parlayacak ve genişleyecek ki, kötülüğü, karanlığı yani, silmiş olacağız. Çünkü karanlık kendi başına var olan bir şey değil, aydınlığın olmaması hâlidir!

Zaten kendimiz daha tam arınmamışken, kötülerle nasıl mücadele edebilir, doğru olanı, güzel olanı nasıl anlata-

biliriz ki... Önce biz geçmeliyiz tecrübelerden ve doğru olanı, gerçek olanı, bizzat yaşayarak, bilerek anlatabilelim. Kendimiz ne kadar "örnek" olarak davranabilirsek, karşımızdakine o kadar kuvvetle tesir edebiliriz. İşte sana kısa vadeli bir menzil Meryem; örnek olmaya çalış!

Sedefkâr dostum, sana yeteri kadar derin bir aşkla bağlı değilmişim, gitme ihtimalin belirince, sadece kendi yüreğimin ateşi ile meşgûl oldum; "önce sen, senin iraden" diyemedim. Mevlâna'ca, "Bir tatlı ömür gibi gitmeye niyetlendin, ayrılık atına eyer vurdun inadına. Ama bizi unutma, hatırla ama./ Bir deniz kesilen gözlerimin kıyısında/ bir aşk ovasını görmüştün hani; safran dallarıyla, ağustos gülleriyle sarmaş dolaş.../ Bunu unutma, hatırla ama." diyemedim; beni bağışla... Ve n'olur, n'olur, seni daha büyük bir aşkla sevebilmem için, bana yardımcı ol... Bu ta içimden gelen duam, ona ulaşır mı acaba? Ona ulaşamasa bile, Allah işitip görüyor, biliyor ya...

Şimdi düşünüyorum da, bugün yaşadıklarım bir büyük, çok büyük tecrübe değil miydi! Ve bana ayna tutan, inançlarımı paylaşmayan, fakat iyi bir genç kadın oldu... Sorardım, bu bizimki tek yol mu? Sorardım, yoksa binlerce kere bin arasında sadece benimki mi? İnanıyorum, bu iyiliği ile Zeynep'in mutlak ibret gözleri açılacak, benimkinde olmasa bile, Ona giden bir başka yolda buluvere-cek kendini... Tek yol yok, yollar sayısız, iş ki biz tümüne saygı göstermeyi bilelim...

Yağmur sonrası hissedilen bir rutubet, gönlümde duyduğum; baş eğik, ağız kelimesiz çalışıyorum, arada bir ustaya göz atıyorum, yerli yerinde mi diye; o, yine üstünde sarı bejleri, ayaklarında mokasenleri, dalmış çalışıyor, rahlesi bitti... Şimdi, "Bu da geçer ya Hu!" sözünü, eski Türkçe, elliye elli, bir kare levha üzerine işliyor. Levhanın kenarlarını "sonsuz raport" desenleri ile çevirecek. Yalnız beyaz sedef kullanacak. Bu desenden daha önce İbrahim bahsetmişti.

— Sonsuza kadar devam edip gidebilir... Ruhun sonsuzluğunu idrak edebiliyor musun Meryem?

— Ruhun sonsuz olduğunu biliyorum da, idrak edebiliyorum dersem, yalan olur, sonsuzu kim tam anlamıyla idrak edebilir ki, Einstein ve onu takip eden fizikçiler mi acaba!?

— Fizikçiler bir başka, ben gönlün kavramasından, idrakinden bahsediyorum; daha önce sanatçılar arasında böyle gönülden idrak edenler varmış ki, deseni yaratmışlar. İşte ben bu desenle, ruhun sonsuzluğu arasında bir irtibat kuruyorum; ustanın, "Bu da geçer ya Hu" levhasının kenarlarını süslemek için seçtiği desen, elbet manidar olacaktı. Sonsuz içinde her olay, her kişi kendi yerini alır ve fakat bu ne kadarcık bir yerdir, bir zerrenin tuttuğu yer kadar mı, yoksa çok daha küçük mü? İşte küçüklüğümüzün idrakine de, ancak sonsuzu düşünerek, gerçekten sahip olabiliriz... Ve bir de sonsuz olan ve sonsuzdan sonra var olan Yaradan'ın karşısındaki durumumuza ne diyeceksin? O zaman, olaylar, şahıslar, sevinçler ve felâketler için, bu da geçer ya Allah'ım, ya Hu, dememek kabil mi?

Sonsuzun içinde, bir zerreden bile küçükse varlığım, ki öyle, bana Yaradan'ın büyüklüğünü sezdiriyor, evet ancak sezdiriyor, kavrayabilmek çok zor. Oysa, göz ufkumuza giren her şey, Onun tezahürleri değil midir? Değişmez kanunları ile tabiat, belki insandan sonra, Onu en iyi aksettiren unsurdur, o hâlde maddeye bu öfke niçin? Maddeciler, mânâyı tümden yok sayarken, mânâcılar da, maddecilere kızgındırlar. Her ikisinden de arkadaşlarım oldu, birbirlerini inkâr ettiler; mânâcı olup da, "madde ile mânâya eşit yer veren," ilk ustayı ve tezgâh sakinlerini gördüm. Usta, bizim manevî bilgi, maddî bilgi diye ayırım yapmamızı hoş görmez, bir tek bilgi vardır, o hem manevîyi, hem maddîyi kapsar, der. Usta'ya göre reislik,

işte bu madde ve mânâyı kapsayan ve tek olan bilgidedir. Bilgi ve sevgi, tek ve sonsuzdurlar ve verdikçe, asla azalmaz, artarlar. Başarı ise ancak bilgiye itaatle elde edilir. Bir gün sedefkâr dostum, ne münasebetle şimdi hatırlamıyorum, demişti ki bana: "Unutmayınız cehalet küfürden, sevilmemek ateşten daha kuvvetlidir. Öğrenmeye ve bulmaya çalışmadığınız günleri ömürden saymayınız." Peygamber efendimiz de, kendisine düşman olan kişiye yalnız, Ebu Cehil ismini takmış ve o da, "İki günü aynı geçen kişi, zarardadır." dememiş miydi.

Ben hâlâ sedefkâr dostumun sözlerinde, dört kitabın ve bazı bazı hadislerin bir başka türlü söylenişini ve yorumlarını buluyorum. Eski eserler satan bir kitapçıda, "Zebur"un yeni bir baskısını buldum ve hemen alıp okudum. Doğru yaşama konusunda, dört kitapta müşterek olan pek çok husus var. İşte bu müşterekler birleşip, şiirli bir dil kazanarak, ustanın ağzından dökülüyorlar; fakat bu öğütler sözde kalmıyor, usta bize metotlar vererek, hayat içinde nasıl uygulanacaklarını da gösteriyor; "doğru yaşama bilgileri" ismini veriyor, yukarı ve aşağı çeken beş basamakların tümüne... Kısaca bu bilgileri, teoriden pratiğe indiriyor, kişiye sorumluluk yüklüyor, sorumluluğu olan kişi hayata daha çok bağlanıyor; kendini ve yaşantısını sorguluyor, sonuçta tekâmül merdivenlerini tırmanmaya başlıyor, ahlâkî değerleri hayata geçiriyor, böylece bilgiler canlanmış oluyor ve yaşantımızı olumlu yönde etkiliyorlar...

Bu yüzden, zanaat öğretmekle, "insanlık eğitimi" bir arada, aynı zamanda yürüyor. Çünkü, Allah'ın kanunları her zaman, her yerde, her şartta, her şey için geçerlidir. Şu hâlde sedef eğitimi ayrı, insanlık eğitimi ayrı diyemeyiz; insanların, cümle tabiatın, yaratılmışların tümünün birbiri ile alışverişi olması, birbirinden nasiplenmesi gibi bir şey bu... Daima her çeşit varlıkla bir arada yürüyebiliyoruz; fakat bunun farkında olan çok az!

Zebur'u okurken, Cahit'i hatırladım yine... O, bana pek çok kitap hediye ederdi, Kur'an tercümeleri, tefsirleri, sahih hadis kitapları, İncil ve Tevrat'ı da getirmişti, verdiği her şey gibi kitapları da, sevgiyle teşekkürle karşılardım, lâkin okumak için çok vakit ayıramazdım. Hele din kitapları için, hiç zamanım yoktu! Onları kutsallıklarına binaen kütüphanemin en üst rafına kaldırmış ve unutmuşum. Zaman zaman annemi yahut babamı anarken, içimden gelir ruhlarına Yasin okurdum. Lâtin alfabesiyle evvelâ Arapça'sından, sonra tercümesinden. Cahit beni hiç bir şeye zorlamaz, kendi arzularını bana kabul ettirmek istemezdi. Onun bir sürü biyografi, roman, şiir kitapları, popüler bilgi kitapları arasında, neden din kitapları da getirdiğini sormayı da hiç akıl edememiştim doğrusu; belki ansiklopediler gibi, her evde bulunması lâzım gelen kitaplardan saymıştım onları. Cahit, dört kitap için: "Aslında tümü Tanrı katından gelmiştir. Yalnız biliyorsun üçüne insan eli değmiştir, yalnız Kur'an hiç bozulmadan, elimize ulaşmış saf ve doğru bilgilerdir. Onun değerini bilmek lâzım." demişti. Cahit'i tasdik etmiş, baş sallamıştım ama o günler için, bana annemin verdiği dinî terbiye, Yunuslar, Mevlânalar, bir miktar tasavvuf bilgisi yetiyordu. Temiz inancıma rağmen, daha fazlasını arzulamamıştım herhâlde... Gerçi Cahit'in Kur'an tercümesi okuduğunu, bazı notlar çıkardığını biliyordum... Bu kadar! Ne ben sormuştum, ne o söylemişti; kimbilir, okumaya heves etmiş olsaydım, benden bir ilgi görseydi, belki konuşacaktı. Öyle mi? Bazen, neden İslâmiyet üzerinde gerektiği kadar durmadı, diyorum. Bu sorunun cevabını bilmiyorum. Râd Suresi, "Her olacak iş için, tayin edilmiş bir vakit vardır." diyor. Belki, "o vakti" bekliyordu Cahit, ancak kendi gidişinden sonra, o vaktin geleceğini tahmin edebilir miydi?! Kur'an, İncil ve Tevrat'ı baştan sona okumak, iyice incelemek, bana tezgâhtan sonra nasip oldu. Eski günlerde, daha ziyade romanlarla, şiir, biyografi, gezi, tarih ve sanat kitaplarıyla hemhâl olup ona an-

latırdım... Cahit de, hemen herşeye dair okurdu ve ille de, yeni yayınlanan İngilizce Türkçe, yöneticilik kitaplarını birinci plâna alırdı, zaman zaman bana anlatırdı...

Bir tanem, sevgilim, kocam, ardında ne büyük bir kütüphane bıraktın... Bir sürüsünü seçip, buraya tezgâha getirdim. Onların durdukları yerde tozlanıp eskimelerini istemiyorum, kitaplar ancak okunarak yaşayabilirler, bunun farkındayım... Geri kalanları da belki bir üniversite kitaplığına hediye etmeliyim, daha karar vermedim, düşünüyorum bu hususu. Eğer bir, birkaç çocuğum olsaydı, onlara babalarının bir armağanı olarak bıraksaydım hepsini... Olamadı... O hâlde başka gençler faydalanmalı... Belki vasiyetimde yazmalıyım. Bir vasiyet? Hiç belli olmaz ama, şu an için ölüm bana uzak geliyor. Sanki tezgâhta aldığım terbiye, bilgiler, hatta sedefkârlık öğretisi tamamlanmadan ölmeyeceğim! "Tamamlanmadan", dedim, sanki öğreneceklerimin bir sonu varmış gibi!.. Sonu yok elbet, ancak benim kabımı; aç, istekli, coşkulu kabımı doldurıncaya dek, diyorum. Ve tuhaftır, bilgilendikçe yenisine açılıyorum, Ahmet ağabeyin dediği gibi, kabım genişlemekte... Pınarın başına gelmişim, tasımı doldurmaya bakıyorum, berrak su doldukça taşıp yitmiyor, tas büyüyor yalnız. Ağır ağır ama büyüyor, farkediyorum. Gönlümde sevincini duyuyorum. Bir de ustadan ayrılmak endişesi olmasa...

Sedefkâr dostum seni yeteri kadar sevmiyormuşum, maddî varlığının yokluğunda seni bulamayacağımdan korkuyorum, mesele bu! Daha çok, pek çok sevmem gerekir ki... "Sevgi ile bakmasını bilen gerçek ibadeti bulandır. Çünkü o, her baktığı yerde yalnız Onu görür." sözünü tekrarlıyorum habire. Görebildiğim her şey biliyorum ki, Yaradan'ın türlü isim ve sıfatlarının akisleridir. İşte bu akislerde seni, sende Hakk'ı bulabilirsem... Ve her türlü akse; çileye de, mutluluğa da, tümden bir eyvallah

çekebilirsem... Ancak o zaman, seni yeteri kadar sevdiğime inanacağım. İşimin zor olduğunu söyleme bana, pek iyi biliyorum ve bu zor işe talibim. Dilek bizden, hidayet Allah'tan, demedmiş miydin... Lâkin önce gönlü arındırmak lâzım. "Siz gönlünüzü arıttıktan sonra, Onun yüce katından kendinize kuvvet dileyin." Böyle söylemiştin... Bize Hakk sevgisi hakkında metotlar da vermiştin: İnsanları sevmek, Onu sevmektir... insanlara hizmet, Ona hizmettir... Evet, yaratılmışlardan, Yaratılmayan'a doğru yol almak, alabilmek. Biliyorum ki aramızda sevilenler, orada da sevilecek; orada, hayrın şerre, ışığın karanlığa galip geleceği o yerde...

Cahit'im, sevgilim, senin burada ne kadar sevildiğini hatırladıkça, içim mutlulukla doluyor, o gittiğin yerde de sevildiğini düşünüyorum çünkü.

O gün, batmakta olan güneşin kızıl-kavun içi ışıkları, tezgâha gülümserken, baktım İclâl'in sevgili kardeşi Tülay, Engin Bey ve eşi, "Sabiş" deyip, ismini sevgiyle kısalttığımız Sabiha, ustanın köşesine toplanmış, onunla sohbet ediyorlar. "Aralarında bana da yer var mı acaba?" diye aklımdan geçer geçmez, kendimi onların yanında buldum, müsaade isteyip, bir tabureye yerleştim.

Bana sevgiyle gülümseyen sedefkâr dostum, konuşmasına kaldığı yerden devam etti:

— Olmuş olanları, hâlen olmakta olanları ve gelecekte olacakları, kulağınızı hayırla açıp dinleyin, gözünüzü hayırla açın seyredin, onların içinden olumluyu, güzeli, faydalıyı bulup çıkarın. Ancak siz, kimsenin gizliliğine el vurup, kulak verici olmayın.

Tülay, o kendine has âhenkli sesiyle, sızlanır gibi:

— Efendim, dedi, emin olun, benim kimsenin gizliliği ile bir alâkam yok; ama sanki bazı şeyler, önümde açılıveri-

yor, sırf ben göreyim, bileyim diye. İster istemez sırlara ortak oluyorum.

Kendimi tutamadım:

— Tülay, deneniyorsun, sınanıyorsun farkında değil misin?

Diye sordum, o içini çekti:

— Farkındayım, ancak bazı bazı yorulduğumu hissediyorum ya geçemezsem bu imtihanı diye endişe çekmem de cabası.

Sabiş güç vermek istercesine Tülay'ın sırtını okşadı ve ustanın bir sözünü tekrar etti:

— En çok sınanan, en çok sevilendir gerçekte.

Sedefkâr dostum:

— Yorulmak size yakışmaz Tülay Hanım, dedi, sınanmaktan da endişe etmeyiniz; O, size taşıyamayacağınız yükü veren değildir. Ve siz, bütün sınandıklarınızla, gerçeği kazanırsınız, kazandıklarınız ise asla kaybolmaz, eğer vermesini bilirseniz.

— Ah efendim, dedi Sabiş, vermeyi pek beceremiyorum galiba, ama buraya gelip, sohbetlere katılıp, bir şeyler öğrenmek bana sonsuz haz veriyor. Kendimi ezelî ve ebedî bir öğrenci olarak görüyorum, öyle tanımlıyorum.

Ustam, âdeta şefkat ışıkları saçan, koyu koyu bakışlarını Sabiş'e çevirdi:

— Şu dünya okulunda her insan bir öğrencidir, dedi ve bunun bilincinde olmak, ne iyi... Şunu unutmayalım lâkin, öğrenmek güzelse, öğretmek içindir. Bulmak güzeldir, çünkü verilecek. Sizler, nasiplerinizle birbirinize

hayrı taşıyan vasıtalarsınız. Öğretirken, öğrenilir... Böylece her kişi bir öğretmen, aynı zamanda bir öğrencidir. Birbirimizden aldıklarımız ve birbirimize vereceklerimiz hiç tükenmez. Tabi, bir yerde yahut bir olayda donup kalmamışsak. İlâhi oluşa uyup akıyorsak, elbet ki çeşitli konularda ve olaylarda birbirimizden nasipleniriz.

— İşte, dedi Engin Bey, Yaradan her an yeni bir işte, yeni bir oluştadır, bizim bu ilâhî akışa uyuvermemiz, konuşurken ne kadar rahat ve kolay geliyor, oysa tatbikatta...

Engin Bey, içini çekti, dikkatli bakışlarıyla sorar gibi baktı ustaya.

— Tatbikatta mesele; bildirileni, önce uygulayıp, sonra bildirmede, dedi usta, yalnız öğrenmek, mutlaka başarmak demek değildir. Başarmak için, öğrendiklerimizi benliğimize sindirip, uygulamamız gerekli... Bilmek, örnek olmak ve bildirmek... İşte o zaman, insanlar dolacak bahçelere, yeşillikler kadar gönülleri yeşil olan insanlar...

Hangi bahçelere, diye sorulur muydu artık, o zaman dünyanın tümü bir tek, geniş ve yeşil bahçe olmayacak mıydı... Yeşilden can alan beyaz güllerin, kırmızı güllerin açtığı, yapraklarında yedi rengi aksettiren çiğlerin parladığı çok güzel güller... Yoksa bir yabancı yazarın söylediği gibi, güllerin kokusu dayanılmaz incelikte bir müzik mi olacaktı, böyle yeşermiş gönülleri saran? Bir bakıma, sedefkâr dostumun söyledikleri de, birer müzik parçası değil midir? O, bütünün, birliğin, Bir'in müziğini terennüm etmekte... Dokuzuncu Senfoni, sedefkâr dostumun bir kopyası olmalı! Ben önceleri, pek de bilincinde olmadan çalardım Dokuzuncu Senfoni'yi, meselâ seramik çalışırken, yaptıklarıma sevgi ve bir çeşit neşe katarak...

Dalmışım, ustanın sesiyle kendime geldim. O, hangi soruya cevap olarak bilmiyorum, diyordu ki:

— Elde edeceğiniz her hayır, mutlak doğru bir çaba sonucundadır. O, sizi üç yönünüzden bağladı, bir yönünüzden boş bıraktı bilirsiniz. İşte o boş bırakılmış yerden, siz hürriyetinize, düşünce sonsuzluğuna sahipsiniz. Bu neden böyledir, hiç araştırdınız mı? Bu neden böyledir, soruşturarak buldunuz mu? Bu öyledir. Çünkü sizi sevgisinden varetmiş olan, Ona inancınızın gerçek olmasını ister de ondan... O, hayır ve şerri, kendi aklınızla tanıyıp bilip, hür seçiminizle birini tercih etmenizi bekler de ondan. Her durumda, her olayda, her şart ve mekânda, bu böyledir. Işte bu yüzden deriz ki, öğrenmeye ve bulmaya çalışmadığınız günleri, ömürden saymayınız. Çünkü aklı çalıştıran, bilgidir.

— Efendim, dedim, öğrenmeye ve bulmaya çalıştıkça, "insanın" nasıl parça parça olduğunu; tabiattan, hemcinsinden ve bizzat kendisinden ve tabi Yaradan'dan nasıl ayrılıkta olduğunu, onlara nasıl yabancılaşmış olduğunu görüp, üzüntüye, hatta umutsuzluğa kapılıyorum...

— Bulmak ve öğrenmek için, daha çok yükselin, zirveye çıkın, oradan bakın yuvarlağa... Çünkü aslında, bütün ayrı gördükleriniz gerçekten bir bütünün içindedir ve o bütün bir Tek'tir... İnsanoğlu, bu hususu anlayabilseydi, bu bilgiyi ruhuna benimsetmiş olsaydı, artık ayrılıklarda olmak, yabancılaşmak olmazdı. Umutsuzluğa gelince, bu kelime, bu kavram, ağzımıza hiç yakışmaz Meryem Hanım! Hani öfkelenmek, sizi en kolay yoldan yanlışa vardırır yalnız, derim ya... işte umutsuzluğa kapılmak da, sizi en kolay yoldan, o istemediğiniz ayrılığa, yabancılaşmaya düşürür şüphesiz.

— Aman Allah korusun, dedi Sabiş, herşeye hayırla bakmak lâzım, umutsuzlukla değil.

— Çok doğru Sabiha Hanım, dedi ustam ve sordu: Bana hayrı anlatın, ne demektir?

Sabiş bir duraladı, sonra ağır ağır konuştu:

— Ben, hayır deyince, pırıltılı, ışıklı bir şeyler tahayyül ederim, tıpkı Onun rahmeti gibi... Hayır, evet, iyiliktir, vermektir... Tabi sabır, efendim, hoşgörü, şükür ve sevinç de vardır hayrın içinde.

Ustam:

— O hâlde, şöyle söyleyelim, dedi, hayır; gerçekten Onun sevgisidir aslında.

— Demek hayır gözü ile bakmak, Yaradan'ın sevgisi ile bakmak oluyor!

Dedi Engin Bey, açıklı koyulu her yeşilden çalan gözlerinde çocuksu bir sevinç vardı. O da benim gibi sanırım, içinde hayır kelimesi olan deyimleri hatırlamaktaydı... "Hayırlı olsun" meselâ, Tanrı'nın sevgisiyle olsun anlamınaydı... "Hayırla gidiniz" Tanrının sevgisi ile gidiniz. Ve daha bir çok deyim, bir bir geçti aklımdan.

Tülay:

— Sabiş, pırıltılı ve ışıklı bir şeyler tahayyül ediyor hayır derken, işte Allah'ın sevgisi de şüphesiz, yedi rengi içmiş, ışık dolu, sıcacık bir... -kelime bulamadı- şeydir!- dedi ve ilâve etti: arusekli sedeflerimiz gibi, yani ışık selinin her an bir başka desenle insana ulaşması gibi...

— Ve sedeflerimizi hatırladık, dedi ustam, artık işlerimizin başına döner miyiz?

O, iskemlesini çevirip masasına eğildi, biz de kalkıp sessizce yerlerimize döndük. Çalışmama devam etmedim, akşam oluyordu. Tezgâhın kapanma vaktini beklemeden, herkese bir "eyvallah" çekip çıktım.

Yürümek ve düşünmek istiyordum. Aklım ve gönlüm sedefkâr dostumdaydı. Bir insanı tanıyabilmeniz için, onun

konuşmuş olması gerekir, daha ötesi onu hissedebilmeniz içinse, kullandığı kelimelerle, ruhunun lâbirentlerinden size ip uçları sunması gerekir.

Oysa ustamın varlığının ve ruhunun o erişilmez bütünlüğünün üzerimizdeki kalıcı etkisini farkedebilmemiz için, onun konuşmasına bile lüzum yoktur. O, sanki ayağının bastığı her yeri fethetmekte, çevresindeki insanların gönlünü tutup sarsmakta. Susuzluktan yanmakla, pırıl pırıl akan bir su etkisini aynı anda vermektedir.

Alev ve alev. Ve her derde devâ merhem, onun varlığından sessizce akmakta, kalplerimizi sarıp sarmalamaktadır. Hatta usta aramızda olmadığı zaman bile tesirini devam ettirmektedir. Yüzündeki mânâ çizgileri, belki insanın yaratılışından bu yana geçirdiği tecrübelerden arta kalan bilgeliği aksettirirler, ki onlar gönlümüze ateşle kazındığı gibi, gül kokusu letâfetindedirler.

Sedefkâr dostum, yerin yedi kat karanlığını ve güneş içmiş gök yüzünün mavi aydınlığını size aynı anda sunar; seçimse, sizindir elbet... Fakat bunu bilinçle yapmanızı ister, duyguların ötesinde istediği şuurdur, idraktir; içgüdüleri atlayıp geçer, gözlerinizde aradığı sezginin derinliği ve şuurun keskin idrakidir.

Onun her zaman üzerimizde hissettiğimiz şefkatli bakışları altında bize düşen, ezelden ebede gidecek olan yola sımsıkı sarılıp, görevimizi yapmaktır. "Ondan gelip, Ona gideriz" gerçeğinin ayrılmaz bir parçasıdır bu görev; Onu bilmek, tanımak ve sonra bildirmek...

Bunları düşünüp yürürken, kendimi göğe doğru kanat açmış bir serçeye benzettim: Ay kuş! Kuşum ay! Hangi yükseklikte yanacak kanadın, bu esen rüzgâr belli ki şiddetli... Göğsün geniş, kalbin sağlam mı? Dalıp karışıp güneşin eridiği maviliğe kaç kulaç atacak, kaç kanat çırpacaksın?

Seni çevreleyen sınırdan, sonsuza atlamaya çabalıyorsun... Kuşum ay... Cahit'im ay! Sonsuza geçiverirsem eğer, biliyorum, senin gidişindeki mânâya da erebileceğim. Doğru bu, istediğim sonsuza erebilmek; zaman zaman korksam da, uçmaktayım ve huzur; gösterilen çabada.

Kuşum, serçe kuşum, Tanrı'nın karşısında bir bütün müsün? Çiftleri, tek edebildin mi? Madde ile mânâyı, ruh ile nefsi, gönülle aklı ve sonra şerri, hayrın içinde eritebilmişsen Onun sonsuz Tek'liğine karışabilmen, belki mümkün.

Serçem söyle bana kanatların güçlü, kalbin sağlam mı? Ve bu kalbin derin uçurumlarından fırlayıp çıkan hayal: Cahit! Şu anda bir tekim sonsuzluğa kanat çırparken, öbür tekim Cahit'le hemhâl. Hani çiftleri tek edebiliyordun? İçim yanıyormuş gibi ıstırap çekiyorum. Yürüyorum, düşünüyorum. Sıhhiye'ye yaklaşmışım, durdurup bir taksiyi binmek gelmiyor içimden. Eğer arabaya binersem, sanki sonsuz, sanki Cahit, yitip gidecekler... Yürüyorum, tekrar tekrar hatırlıyorum: Cahit benim için, güzeli, rahatı, kolayı seçmişti. Mutlu muydum? O zamanki inanç çerçevemde, çerçevenin içinde, evet! Ama o dört koldan çatırdamaya başlayınca, yetmiyor o mutluluk. Çünkü hayat güzel, kolay ve rahat olduğu kadar, aynı zamanda çirkin, zor ve rahatsız... Tıpkı sedefkâr dostumun bizlere gösterdiği gibi. Çiftleri tek edebilmek için gösterdiğim çabayı, hayatı bütünleştirebilmek için de gösterebilmeliyim, eğer mücadele edeceksem, eğer sonsuz maviye kanat çırpmak istiyorsam, gayrı kanatları ve kalbi kim düşünür! Çirkini güzelin, rahatsızı rahatın, zoru kolayın içinde eritip yok edebilmeliyim; çünkü bütün zıtlar birbirlerine çok yakın, bir soluk mesafesinde. Gerekli olan inanç ve irade; "teslimiyet" diyemiyorum; çünkü daha sonra gelecek "teslimiyetin" içinde; inanç ve iradenin bütünleşmesi lâzım gelir.

İnanç ve irade, adımlarıma eş, tekrarlıyorum. Yorgunum. Artık bir arabaya el etmeliyim. İnanç ve irade!

Geçmekte olan günün anlamı, bu iki kavramda toplandı galiba ve yuvarlağa, dünyaya yani ve hayata, zirveden bakabilmekte...

* * *

Bir kızlar günü yapıp, bütün civcivleri, Yıldız'ı ve onlara nazaran abla seviyesinde olan Şerife'yi, Birsen'i, Ömür ve Muhteşem'i, İrfan Hanımı, Gülten Hanımı, Gülgün'ü, güzel kızını,Tülây'ı ve Sabiş'i de çağırdım. İbrahim şakadan kıskandı, lâflar attı bize, "Ne konuşacaksınız bizden gizli?" "OO ho, dedik, sizden gizli öyle şeylerimiz var ki, örneğin Yıldız'la aşkınızı da, cerrah masasına yatırabiliriz!." "Benim olmadığım yerde bana ait bir aşkı nasıl konuşursunuz!" "Yıldız yanımızda ya!" "Bari çay içmeye gelelim." "Hayır, dedik, onu da kız kıza içeceğiz!"

O akşam üstü tezgâhı bırakıp bize yollandık, ben arabamı getirmiştim, İbrahim, "Haydi bakalım, madem kız kıza olacak, buyurun gidin..." dedi, diğerlerini kendi arabasında getirmeyi reddetti, taksi arayacağımızı sanıyor, kıs kıs gülüyordu, neyse İlbeyi sağ olsun, benim gibi iki sefer yapıp, kendi arabasında şoförlük görevini üstlenince, taksilere muhtaç olmaktan kurtulduk, arabaları balık istifi doldurduk... Güle eğlene geldik. Kapıda yarım ağız, İlbeyi'ne "Siz de buyurur muydunuz biraz?" diye sorduk, o güldü, "Hani kızlar günüydü!" Bu kendini pek belli etmediği hâlde, güzel bilhassa candan konuşan ve arabasıyla her yardıma koşan, entellektüel sakallı, yakışıklı adamı da seviyordum.

Ayfer Hanım bizlere su böreği açmış, çikolatalı, meyveli pastalar yapmış, zeytinyağlı dolmalar, minik sandviçler hazırlamıştı. Eskisi gibi sık sık misafir görmediği için

evimde, bu geliş onu canlandırmıştı sanıyorum. O da sever kalabalığı, bir çok kişiye hizmet vermeyi, neşelenir.

Hele Birsen, o güzelim sesiyle Türk sanat müziği söylerken ve Şerife, zaman zaman da hepimiz ona iyi kötü seslerimizle katılırken, Ayfer hanım bir köşeye çekilip dinledi. Şarkılardan sonra masa başına geçtik; çaylarımızı içip pastalarımızı yerken bol bol sohbet ettik. Bir ara İrfan Hanım, Ayfer Hanımdan pasta tarifleri aldı. İrfan Hanım pek hoştur, tezgâha muntazam devam eder, lâkin sedefkârlığa soyunmaz; "Burada çok mesut oluyorum, sizin aranızdaki sevgiden nasipdar oluyorum, bana artık bu yaştan sonra, sedefkârlık öğretmeye kalkmayın." der... Gülten Hanım da gayretlidir, o da sık gelenlerden, yeteneğini zorlayarak âdeta bir öğrenci disiplini ile öğrenmeye bakar... Ben sadece civcivleri ve Yıldız'ı çağırmayı plânlamıştım, ama sonradan işte tezgâhın bütün orta yaşlı hanımlarını da peşime taktım, iyi ettim. Çünkü Ayfer Hanım, söylenen miktardan daha fazlasını hazırlar her zaman... Pastalar, sandviçler arttı bile...

Aramızda bekâr kızlar olduğu için sanırım, evlenme konusu açıldı. Yıldız'a ne zaman evleneceklerini sorduk, o kızarıverdi ve "çok yakında" müjdesini verdi, ben de tabi, "Ustam gitmeden olacak değil mi?" diye sordum; sanki Yıldız'dan ustanın hemen gitmeyeceğine dair bir garanti almak istiyordum. "Hani, maddî varlığı gitsin varsın, o benim gönlümde, benimle beraber!" tesellisi, ne oldu birden Meryem? Aslında iki hâli de yaşıyorum, gitme ihtimalinden duyduğum endişe, hüzün ve çırpıntıyı bir yandan, öbür yandan da ona sevgimi artırarak ve isyan etmeden onsuz yapabilmeyi...

Civciv kızlara takıldım:

— Kuzum sizler neden evlenmeyi düşünmüyorsunuz, yoksa damatları bulmasını ustadan mı isteyeceksiniz? Bunu da mı ondan bekliyorsunuz?!

— Yok, dedi Belma, böyle bir niyetimiz yok, ama evlenmeye niyetimiz var, var da gönlümüze göre birini nereden bulacağız yahut o talihli bizi nasıl bulacak?

Günfer:

— Ya, dedi, sana söylemesi kolay Meryem, bak biz de birer Cahit bulsak, evlenirdik!

— Her şey kısmetle, dedi Merih. Bu meselede Gülten başı çekmeli bence...

Gülten itiraz etti, kızların hemen hepsi evlilik hakkında fikirlerini söylediler, gülüştük durduk. Söz dönüp dolaşıp, Cahit'le benim, İbrahim'le Yıldız'ın aşklarına geliyordu.

Böylece lâf Yıldız'dan açıldı; bir gün Merih ve Belma ile konuşurken, tezgâhın dertleri erittiğini, insana yeniden bir yaşama arzusu verdiğini, bunun için bir çok dertlinin bu kapıya gelmesi lâzım geldiğini söylemiştim. Merih o lâfımı hatırladı ve:

— Bakın Meryem Hanım, dedi, siz tezgâha gelenleri sanki bir dertliler grubu olarak görmüştünüz, halbuki meselâ Yıldız, bu işe başladığı zaman hiç bir derdi üzüntüsü yokmuş, şen şakrak, nazlanan nazlandırılan bir genç kızmış... Babasının maddî gücü yerindeymiş, bir prenses gibi yetiştirilmiş, istediği önünde, istemediği arkasında. Şimdi hâlâ öyle, değil mi Yıldız?

— Evet, dedi Yıldız, prenses benzetmesi belki abartmalı olabilir, ama tezgâhı bulduğum zaman hiç bir derdim, üzüntüm yoktu; sağlığım yerindeydi, maddî refahım vardı, fakülteden mezun olmak üzereydim, o sıralar eski sanatlara ilgim artmıştı, ben de Osmanlı mimarları gibi, bazı el zanaatleri öğreneyim istedim, sedefkârlığı seçtim. Bir arkadaşım, kaledeki bir atölyeden bahsetti, işte çıkıp gittim... O ne müthiş bir gidiş ki, bir daha oradan ayrıla-

madım, tezgâhlıyken mezun oldum mimariden... Sedefçilik önce bütün hayatımı kapsamıyordu fakat daha sonraları işin içine insanın manen yetişmesi girince ve o sıralar görmekte olduğum bazı rüyaların yorumlarını yaptıkça, hem kendim için, hem diğer kişilere yardım edebilmek için, tezgâhı hayatımın mihveri yaptım, iyi ki yapmışım, biliyorsunuz İbrahim'le de, orada tanıştık... O da dertli veya üzüntülü değildi, tezgâha geliş sebebi, benim gibi sedefkârlık olmamıştı da, manevî bilgiler elde etme arzusu olmuştu, İbrahim de tezgâhı, bir arkadaşından duymuş. Üstamızın, her hayrın kapısı yalnız sevgi anahtarı ile açılır, demesinin bir ifadesi olarak sanırım, ben de İbrahim de çok severek, çok heyecanlanarak başladık işe, öyle bir sevgiydi ki, işte bizi de birbirimize âşık etti!..

Yıldız ve İbrahim! Üstanın çevresinde hayırla derlenenlerin üzerinde, bu çiftin emeği büyüktür. Onlar tebessüm etmişler, onlar bilgileri aktarmışlar, onlar el uzatmışlardır.

— Aşkınıza, ne güzel bir çalışma vesile olmuş, dedi Ömür, göz pınarlarında iki damla belirmişti, o yaşlar yanaklarına doğru inerken, Yıldız kalkıp onu öptü.

— Ömür abla, ne kadar duygulusun...

— Aşka dayanamıyorum, dedi Ömür, yüreğim eriyor sanki, sevinç göz yaşları bunlar... Allah, burada bulunan bütün bekâr kızlarımıza ve cümleye nasip etsin. Tezgâhın aşka, aşklara vesile olacağını bilirdik de, işte siz ilk örnekleri oldunuz, şüphesiz bu aşkınız Onun aşkına bir yol, bir seccadedir.

— Umudumuz odur, dedi Yıldız gülümseyip, pırıl pırıl yıldızlar saçarak.

— Aslında , dedim, tezgâhı, daha çok kişiye duyurmak, bildirmek lâzım ki, nasipdar olanların bir an evvel gelmelerini sağlayalım, sevgimiz, daha da büyüsün, artsın.

Şerife:

— Acaba, dedi, şimdiki gibi gelen gelir, giden gider zihniyetinden vazgeçip, doğru yaşama bilgilerini, biz de İstanbul'dakilerin yaptığı gibi, tek tek seminer konuları hâlinde düzenlesek, kaleden merkeze daha yakın bir yere, Kızılay'a örneğin taşınsak, haftanın muayyen günleri herkese açık toplantılar yapsak, nasıl olur?

Muhteşem:

— Doğrusu iyi bir fikir, ancak ustamızın kaledeki bu yeri seçmesinde bir mânâ, bir hikmet olmalı, tezgâhı bırakamayız sanırım, dedi...

— Tabi oradaki çalışmalarımızı bırakacak değiliz, Şerife'nin dediği, Kızılay'da bir yer bulup, muntazam toplantılar tertip edip, daha çok insana açılmamız lâzım geldiği, yoksa tezgâhtan elbet ki vazgeçemeyiz.

Dedim, usta gittikten sonra, onun hatıralarıyla dopdolu bir yeri, nasıl terkedebilirdik ki... En azından, ona ihanet olurdu, tezgâh vardı ve hep olacaktı... İçim bir mekân olarak tezgâha sevgi ve saygı doluydu. Arkadaşların hemen hepsi böyle düşünüyor olmalılar ki, beni destekleyler. Şerife, Birsen, kızlardan bir ikisi; ille Kızılay derken, Muhteşem arabuluculuk yaptı:

— Önce, dedi, ilk fikri, muntazam, disiplinli toplantılar yapmayı denesek ve bunları bizim kütüphanede büyük masanın çevresine toplanarak yapsak, meselâ Ahmet ağabey iyi bir öğretmen olur değil mi, İbrahim'le Yıldız da öğretmenliğe mutlak namzetlerdir. Her ders için ustamızı yoramayız, ama o da arasıra ders verebilir. Yani yazın bahçede, kışın kütüphanede toplandığımız gibi, yalnız gündemi önceden tespit edilmiş, hazırlanmış toplantılar... Eşe dosta, onların eşlerine dostlarına haber salsak, muayyen seminer gün ve saatlerini bildirsek... Tabi her-

kesin sedefkârlık öğrenecek hâli yok, mamafih isteyene sedefkârlık dersleri de verebiliriz... Yani bu güzel çalışmalarımızı oluruna bırakmak değil de, ona daha bir tertip, düzen versek?..

Şerife, şahsî fikirlerinin ve önerilerinin yakın takipçisi olduğu için, yine itiraz etti:

— Kütüphanedeki masa başına kaç kişi toplayabiliriz yahut iç bahçeye? Eninde sonunda Kızılay'a inmek mecburiyetindeyiz!

Dedi, fakat Muhteşem'in fikri genel kabul gördü; önce usta ve Ahmet ağabeyle görüşecektik. Hatta belki bir dernek bile kurabilirdik, fakat ismi ne olmalıydı...

Herkesin aklına çeşitli isimler geldi, heyecanlanmıştık; faaliyetlerimize, güzel adımlar attıracak, yeni ve hayırlı yönler kazandıracak bir işe başlıyorduk çünkü. Ömür, bir hadis söyledi:

— "Kim ki arar ve aramasında ısrar ederse, bulur."

Mehtap, Hz. İsa'nın bir vaazını hatırlattı:

— "Dileyin, size verilecektir. Arayın, bulacaksınız. Kapıyı çalın, size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, her arayan bulur ve kapı, çalana açılır."

— Dernek olmanın bir faydası daha var, dedi Belma, aidatlar ve bağışlarla bizim mahalleliye daha çok yardım fırsatını buluruz, belki hatta yardımlarımızı bir başka mahalleye daha aktarabiliriz. Ha aklıma geldi, orada bir sürü çocuğumuz var, İngilizce dersleri, fen bilgisi dersleri felâket, tez elden yardım ulaşmazsa, önümüzdeki ders yılı, sınıfta kalabilirler... Gönüllü özel ders vermek isteyen var mı?

Ben hemen İngilizce'ye talip oldum, Günfer fen bilgisi derslerini üstlendi... Belki dinleyene aşırı gelecek bir

iyimserlik duygusu, hizmet aşkı ile doluyduk... Zeynep burada olsa örneğin, burun kıvırabilir, bizi bayram çocuklarına benzetebilirdi. Evet dışardan bakınca, öyle... Bayram sevincini yaşayan küçük kızlardan farkımız yok! Fakat olayın içinden bakınca, bizzat çalışanın gözünde, insan olmanın bilincini kazanan ve her yaptığı hizmeti az görüp, daha büyüğünü yapmaya, kurmaya, başarmaya talip olan kişilerdik... Hedef halka hizmet, çünkü Ona hizmet ancak halka hizmettten geçiyordu... Bu kadar basit. Hizmet sevgisiyle yanan gönüllerimizi, bir çok kişi anlayamaz elbet... Anlatmaya çalışmak bizim görevimiz, sorumluluk ise onlara ait.

Gülgün, genelde yaptığı gibi konuyu değiştirdi:

— Kuzum hazır fırsat bulmuşken, sorayım. Nefs, tam olarak nedir? Bana nefsi anlatın, dedi, yine saf genç rolünü oynayıp: Şu kalın kafam onu pek iyi kavrayamıyor! diye boyun büktü.

Yıldız:

— Şu güzel kafana yaz ki, nefs, maddî arzuların tümüne verilen isimdir... Herkeste vardır, bir bakıma yaşama ve korunma içgüdüsünü de içerir, bu yüzden büsbütün yok edilmesinden ziyade terbiye edilmesi istenir... Üstanın güzel bir sözü vardır nefis için, der ki: "Biliyor ve gerçekten uyuyorsanız, çıra gibi yalnız ışık vermek için, çıranın ışık için yaptığından, nefsinizi tüketirsiniz." Burada tüketilecek olan, nefsin her türlü aşırı maddî arzusundan vazgeçebilmektir.

— Aşırı olup olmadığını kim tayin edecek?

— Elbette ki tek tek hepimiz, kendi kendimizi kontrol ederek. Yani korunma ve yaşama iç güdüsünün gerektirdiği haklardan çok daha fazlasını isteyenlerin, maddeye doymak bilmeyenlerin, kendi kendilerini kontrol altına al-

ması mutlak gereklidir. Bu tayin, bu tespit de herkesin kendi kabına; anlayış, istidat ve mizacına göre yapılır şüphesiz... Nefisten kurtulmak için, bilgili olmak ve her bir yaratılmışı ve Yaradan'ı sevmek gerekir.

— Bana göre, nefs, dedi Günfer, madde âlemindeki cehaletimizin genel adı. Ruh, madde âleminde tecrübesiz olduğu için, en başta, tekâmülün başında madde ruha egemen oluyor, yani ruh maddeye bağlanıyor... Ancak sonra, ruhun tecrübesi arttıkça, yavaş yavaş bu kez onun madde üzerindeki hâkimiyeti başlıyor. Biliyoruz ki, tekâmülün üst derecesindeki varlıklar, bütün nefs ve ruh kuvvetlerine hâkim olur. Tasavvufta da böyledir bu anlayış, elbet bizde de...

— Bakın, dedim, sanırım Yaradan, Âdem ve Havva'yı yaratırken, onların nefislerini de yaratmış, yani bu dünyaya gelmeden önce onların nefisleri vardı. Yoksa "yasak ağaca" meyledişlerini nasıl izah edebiliriz? Onların bu hareketlerine sebep olan, nefisleri değil midir? Nefsin arzularına uyanlar için, elbet yasaklar daha cazip ve tahrik edicidir.

— Güzel bir fikir, dedi Muhteşem, ancak sanırım buna dair bir bilgi yok elimizde...

— Hayır, varsa da ben bilmiyorum; şimdi sadece bir mantık yürüttüm, sevabı ve günahı bana ait! Ustam, bir kez bana nefsi kastederek, içimizde taş gibi oturan bir şey olduğunu ve onu çıkarıp atmadıkça, kendisinden bize hayır gelmeyeceğini ve bizim de hiç kimseye hayırlı olmayacağımızı söylemişti.

— Ne güzel şeylerden konuşuyoruz, dedi Gülten Hanım, geldiğimizden beri bir tek gıybet yapmadık farkında mısınız?

Gülgün, bir edalandı, gözlerini süzüp ellerini iki yana açtı:

— Gıybet de nedir şeker, dedi, biz bilmeyiz onu!

— Bilip de, vazgeçmek daha hayırlı değil mi! dedim.

— E biz ne dedik yani, hiç bilmedik mi dedik... Yalnızca yapmaya yapmaya o kadar unuttuk ki, ismini bile hatırlamıyoruz, ya güzel, işte böyle...

Onlar yavaş yavaş kalkmaya hazırlanıyorlardı, gitmelerini hiç istemiyordum...

— Haydi kızlar, dedim ayrılmadan, Refet Beyden bir kaç ilâhi okuyalım...

Ve başladık hep beraber okumaya... "İnsan insanı övse/ herkes 'önce sen' dese/ Rızıklar bölüşülse/ Kavga biter Allah'ım" devam ettik, hemen bütün ilâhilerini okuduk Doktor Beyin... Sonra herkes kalktı, onları eve bırakma teklifimi samimiyetle reddettiler, "Evlerimize bırakmaktan vazgeç de, böyle sık sık topla hepimizi, pek güzel vakit geçirdik." dediler...

Pencereden onların gidişini seyrettim... Onca dolu geçen bir gün sonrası bile içim hüzünle doluyordu... Ya Rabbi, birliğimiz bozulmasın, diye dua ettim. Peki, bu hüzün neden ki? Terkedilişleri rahat yaşayamıyorum, mesele bu; bencilliğimden olsa gerek... Nefs de, bir yerde bencillik değil midir? Şu nefsimi kontrol etmeyi öğrenmek için, daha kaç fırın ekmek yemem lâzım? İbni Arabî, onun için "Takva ile kötülük arasında bir geçit" demiş, evet terbiye etmek mümkün, iş ki gayret, dikkat, uyanıklık olsun, "yerinde ve dozunda" kuralını unutmadan.

Bunları düşününce, kendi kendimi terbiye hususunda, bir adım daha attığımı hissettim... İçimdeki hüzün azaldı, neredeyse yok oldu. Hatta gelen herkesi, tek tek hatırlayıp neşelendim bile.

Erdal ille benimle konuşmak istiyormuş, çok önemli imiş... Bir kaç kere ben evde yokken telefon edip, Sabiha Hanıma not bırakmış... Zeynep'i arayıp, ne olabileceğini sordum. O da bir anlam veremedi, "En iyisi çağır bakalım, ikimiz de öğrenelim." dedi.

O gün işyerinden aradım Erdal'ı, kendisine sordum. "Lütfen sana geleyim, yüz yüze konuşursak, daha rahat olurum." dedi, kabul ettim.

O gün tezgâhtan erken döndüm, Ayfer Hanıma çay hazırlamasını söyledim, duş alıp en eski kotumu çektim üzerime, rengi bana hiç yakışmayan koyu yeşil bir tişört giydim... Aynada kendime bakarken, Erdal'dan hâlâ çekindiğimi, onun için bu kadar gösterişsiz, sade, belki hatta çirkin bir kıyafetle kendisini karşılamaya hazırlandığımı düşündüm...

Tam sözleştiğimiz gibi, saat on yedide geldi, sevdiğim odada, bej odada oturmak istediğini söyledi. Bana farkettirmemeye çalışıyordu ama, sarhoştu, onun için Ayfer Hanımdan çaydan önce kahve getirmesini istedim... Erdal, bir kaç yudum konyak alabileceğini de söyledi ama duymamazlıktan geldim.

— Eee, dedim, mesele nedir?

— Mesele yok, sorun yok, hem de çok var, dedi.

— Anlamadım, anlatır mısın.

İçimdeki huzursuzluk artıyordu, keşke onu hiç konuşturmadan, kapı dışarı etseydim!

— Biliyorsun, dedi, Cahit iyi arkadaşımdı, onun için sana olan aşkımı hiç hissettirmedim, kalbime gömdüm, ömür boyu sürecek bu ıstıraba terkettim kendimi!.. Fakat Cahit öldü, onun hatırası için bir kaç ay sabrettim, bi-

liyorsun... Sonra sana açıldım. Sen ne yaptın, beni reddettiğin gibi bir de Zeynep'in kollarına ittin.

— Böyle bir şey yapmadım, ikiniz de yetişkin, yetkin insanlarsınız, ben sizi nasıl etkileyebilirim, saçmalıyorsun Erdal, galiba sarhoşsun da.

O sırada Ayfer Hanım gelip, kahvelerimizi getirdi, çay servisini de hemen yapmasını söyledim, bir an önce bu adamdan kurtulmak istiyordum... O:

— Eeveet, ittin, dedi, beni onun kolları arasına ittin! Nasıl bir kadın bu, ateist, komünist, deli bir sanatçı bozması! Çünkü eserleri de bir boka, afedersin bir şeye benzemiyor.

Sukûnetimi muhafaza etmeye çalışarak,

— Zeynep ateist değildir, komünist değildir, olsa da sana bana ne lâzım gelir, en iyi arkadaşlarımdan biridir o ve eserleri de pek güzeldir, dedim, Zeynep hakkında kötü konuşmaktan seni menederim.

— Zeynep hakkında değil, senin hakkında konuşmaya geldim ben, senin hakkında en küçük bir haberi bile kaçırmıyorum, biliyorsun.

— Bilmiyorum, dedim, bilsem de hiç önemli değil Erdal, beni hiç ilgilendirmiyorsun, sana bunu kaç kere söylemem lâzım.

Yerimden doğruldum, Erdal bir el işaretiyle durdurdu ve beni şaşırtan bir şey söyledi.

— Sana tezgâhta, insanlara böyle mi değer vermeni öğretiyorlar, evine gelen, senden bir şey talep eden bir misafiri kovacak mısın?

— Kovmuyorum Erdal, yalnızca edepli olmanı istiyorum...

Dedim, bu adamın tezgâhı nasıl öğrendiğini düşünerek, acaba Zeynep mi anlatmıştı?

— Tezgâhtan bahsetmem seni şaşırttı, di mi, şaşırttı, o güzel yüzünden geçen her bir anlamı yakalarım ben ve sana ait en küçük bir haberi bile değerlendirdiğimi söylemiştim, hatta oraya gelmeyi bile düşündüm, kapınız herkese açıkmış, di mi?

— Kapı her gelene açıktır, ama orada kalmak bir yürek işidir Erdal, gönül işi, sen daha bir gönül işinin ne demek olduğunu bile kavrayamazsın sanırım, çok çabuk sıkılırdın oraya gelseydin.

— Sen beni tanımıyorsun, benim ne kadar maneviyata düşkün olduğumu, maddecilikten nefret ettiğimi bilmiyorsun, bu yüzden zaten Zeynep'i kabullenemedim bir türlü... Ben mânâya ve sana âşığım, yanımda Zeynep'i taşısam da... Bunu bilmeni istiyorum, onu pek yakında terkedeceğimi de bilmeni istiyorum. Onu sevmedim, ondan hoşlanmadım bile, lütfen kabul et, anla, ben sana âşığım.

Ayfer Hanım içeri girdi, çay ve kek servisi yaptı. Sustuk, onun çıkmasını bekledik.

— Nasıl bu kadar çirkinleşebiliyorsun Erdal, dedim ona, anlamıyor musun, Zeynep benim arkadaşım, fakat aranızdaki ilişki beni hiç alâkalandırmıyor, sen meselâ benim için, Zeynep'in herhangi bir eşyasından farksızsın, maddeyi reddedip, mânâya geçmişsen bile, bu da beni ilgilendirmez, yahu nasıl anlatayım, sen yoksun benim için. Yoksun!

İyice terbiyesizleşti:

— Pekâlâ tezgâhta ne oluyor bakalım, neler dönüyor, garip kıyafetlerle âyinlere katıldığını biliyorum, kaç âşığın var orada?

Artık daha fazla tahammül edemezdim, yerimden fırladım:

— Defol, dedim, hemen defol!..

Kendisi de artık çok ileri gittiğini farketmişti, yavaşça yerinden kalktı:

— Bağışla, dedi, sarhoşum, aklım başımda değil... Lütfen bağışla, seni seviyorum.

— Defol!

Diye tekrarladım, sinirden bir titreme almıştı bütün bedenimi... O çıktıktan sonra bir koltuğa çöktüm, Zeynep nasıl böyle bir adamla çıkabiliyor diye düşündüm ve birden hatırladım, bu buluşmayı Zeynep biliyordu ve Erdal'ın neler söyleyeceğini merak ediyordu... Şimdi ona nasıl anlatacağım ben? Duyduğum endişeden, Erdal'a öfkem geçti, Erdal neyse neydi, lâkin Zeynep'e, nasıl söyleyecektim?

Soğumuş çayımı içtim, sigara yaktım... Bir hâl çaresi bulamadım... Yalan söylemek istemiyordum ve fakat işin doğrusu da ne kadar çirkindi. Kıvranıp durdum, akşam olup Zeynep arayıncaya kadar. Hiç bir çare bulamamıştım, yalan söylemeyeceğimi biliyordum sadece, ancak nasıl bir üslûpla anlatmam lâzım geldiğini hiç bilemiyordum. Zeynep:

— Neymiş benimkinin senden istediği, dedi, gidince ararsın sandım, ama aramadın, yoksa bu saate kadar oturdu mu?

Yutkundum ama sesimin bozuk çıkmasını önleyemedim:

— Hayır, dedim sadece, bu saate kadar oturmadı.

— E e neden aramadın?

— Bilmiyorum, canım istemedi galiba...

Karşılıklı sustuk, bir süre sonra Zeynep:

— Anlıyorum dedi, dur sakın konuşma, ben söyleyeyim, adam sana yine ilân-ı aşk etti, sen de onu kovdun, tamam mı?

— Tamam.

— Benim aleyhimde de konuştu?

— Zeynep, dedim, n'olur beni zorlama, o adam bir pislik, nasıl, nasıl çıkıyorsun onunla, sana lâyık değil, sana yakışmıyor.

— Yakışıklı ve paralı olduğu için çıkıyordum biliyorsun... Belki, haydi itiraf edeyim, ondan hoşlanıyordum da, senin anladığın mânâda bir aşk diyemem, ama bir şeyler vardı işte beni ona bağlayan.

— Geçmiş zaman kipi ile konuşuyorsun.

— Evet, öyle... Artık bu olaydan sonra da onunla çıkamam ya.

Rahat bir nefes aldım, hiç olmazsa, "bırakan" Erdal olmayacaktı. Ve ben, bana bütün olayı baştan başa anlattırmadığı için Zeynep'e minnet duyuyordum.

— Sen çok iyi kızsın.

Dedim ona. Zeynep, bir nezaket kahkahası attı:

— Boş versene sen. İyilik de neymiş, yenir mi, içilir mi? Haydi gülüm ben artık keseyim, biraz düşünmem lâzım?

— Sana geleyim mi, diye sordum, yahut sen gelir misin?

— Hayır.

Dedi ve telefonu kapattı. Alınmadım, onun ne tür bir sıkıntı içinde olduğunu tahmin edebiliyordum, gözlerim yanmaya, burnumun kökünde bir yer sızlamaya başladı, ah ağlayabilseydim. Zeynep'e, kendime, hatta Erdal'a ağlayabilseydim... Biliyorum adam, istediği zaman pek nazik, pek anlayışlı olabilir, Zeynep'in söylediği gibi yakışıklı ve paralıdır da, bir kaç kadını peşinden sürükleyebilir, istediğini elde eder... Ama o ne biçim bir karakter?! Baksana tezgâha gelmeye bile niyetlenmiş, üstüme düşüşü, sevgisinden değil şüphesiz; beni elde edemediği için. Belki kıskandırmak, küçük kafasına göre, beni tahrik etmek için çıktı Zeynep'le. Fakat o kız, nasıl tanıyamadı bu adamı, yüzeysel görünüş ve tavırlarının altında asıl Erdal'ı nasıl keşfedemedi... Zeynep'e bir gün, yüzeysel davranış ve çözümlemelerinin yanında nasıl güzel eserler yaratabildiğini sormuştum... "Bütün sanatçılar hastadır, diye cevap vermişti, yüzeysel bir hayat, ama derin bir sanat!"

Sedefkâr dostum ise, sanatçıları bu yüzeysellikten kurtarmak için mi, onları olgunlaştırmaya; yetiştirmeye çalışıyor?.. Sahi ustanın hayatında en mühimi ne, tekâmül etttirmek mi, yoksa sanat, zanaat öğretmek mi?.. Bu sorunun cevabı çok açık: elbet ki, tekâmül ettirmek birinci gaye... O, insan ustası, Gülgün'ün bir kez söylediği gibi. Zanaat ise, bu tekâmülün süsü, bir çeşit güzelliği... Sedefkâr dostumun estetik kaygılar taşıdığını çok iyi biliyorum. Kılık kıyafetimize bile dikkatli olduğunu seziyorum...

Birden saçlarımı boyamaya karar verdim... Ondan, hatta öbür arkadaşlardan tek bir ihtar almamama rağmen... Bu yaşta bu kadar beyaz tel, kara saçlarımın arasında uygun düşmüyor... Usta bir şey söylemedi, lâkin ben onun, "uyuma" nasıl özen gösterdiğini biliyorum... Yarın ilk iş inşaallah, kuaföre gidip...

"Siz yalnız Onun önünde küçüklüğünüzü bilip, büyüdükçe küçülerek, hayrınıza var ettiği her şey için şükrediniz."

Şükretmek, burada tezgâhta, en çok üzerinde durulan hususlardan biri. Şükretmek, bir bakıma Ona teslimiyetse, Onun karşısında küçüklüğümüzü idrak etmekse; bir bakıma da olumlu düşünmenin, hoşgörünün simgesi oluyor. Âyetlerde şükürle ilgili pek çok söz var, benim en ilgimi çekeni ise şöyle: "Kim içinden gelerek bir hayır işlerse, Allah Şakir'dir, teşekkür eder." diyor. Şükredebilmenin, eni boyu, boyutu yok, küçüğü büyüğü yok. Yalnız yolu yordamı var şüphesiz, dilden ziyade gönül yolu bu ve ölçüsü, dille tekrardan çok birbirimize iyi yaptıklarımız, iyi verdiklerimizdir. Usta, şükür için, "Şükretmek için başkalarının şükrüne yol açmalısınız" der. Ve şükrün ve övgünün yalnız Yaradan'a olacağını hatırlatır... Ben birisine bir şey verebiliyorsam, bunun için Ona şükretmeliyim, alansa, aldığı için Ona şükretmeli... Bu işte gülce konuşmak, gönülden konuşmak!

Hafta sonunda Tülin Hanımla Güngör Bey geldiler İstanbul'dan, bizim bahçedeki mütevazı odamıza misafir oldular. Karı koca bu tatlı insanlarla da, "şükür" bahsi açıldı. Bir sıcak ve içten tebessümün yüzünde yer ettiği Tülin Hanım:

— Şimdi şükür hâlimiz vaktimiz yerinde amma bir zamanlar çok sıkıntı çektik, fakat inancımız, Ona şükretmemiz eksilmedi yüreğimizden, dedi. Şükrü bilirsen, Allah'ın sana daha çok vereceğini, bizzat kendi yaşantımızla öğrendik. Şükürsüzlük, insana yapılacak en büyük beddualardan biri olmalı, dedi.

— Şükürsüzlük, gönlü küçük olanların katılığı, Allah'la pazarlığa çıkanların kendini bilmezliği... dedi Güngör Bey... Dille de şükredin, ancak davranışlarınızla, insanlara verdiklerinizle, bu şükrünüzü hayata geçirin... Vermek,

ille para meblağları ile sınırlanmaz, zamanında gönülden bir tebessüm, yerinde bir kaç güzel söz de vermektir, hizmet de öyle değil mi ya. İş ki, ta içten gelsin, yeteneğiniz, sevginiz , imkânlarınız ölçüsünde bir yardım olsun... Benim yardım edecek neyim var, asıl ben yardıma muhtacım demek, son derece anlamsız. Her insanın bir diğerine vereceği mutlak bir şeyi olmalı, bir sevgi kırıntısı, bir bilgi kırıntısı, işte bir tebessüm... Vermeye niyet etmek yeterli, arkası kendiliğinden gelir. Doğruların ve şükretmeyi bilenlerin, gözle görülmez orduları vardır.

Ustam da konuştu şükür üzerine, Güngör Beyi tasdik etti, gönlümüzü sevgiye alıştırır gibi, şükre de alıştırmaya çalışmanın gerektiğini anlattı ve dedi ki:

— Bir gün içtiğiniz su ağzınıza acı gelir, nefesiniz daralırsa, sizin şikâyetiniz yine kendinizden olsun. Bir gün gönlünüz daralır, gözünüz kararırsa, sizin şikâyetiniz yine kendinizden olsun. Çünkü ağzınızın tadı varken, rahat nefes alırken, gözünüz görüp kulağınız duyarken, onun için şükretmesini bilmiyordunuz... Teşekkürü, nasıl bir nezaket kuralı olarak benimsemişseniz, bu benimseyişi gönlünüze indiriniz; onu içten, onu sevgiden ve Ona yapınız ki, nezaket teşekkürünüz, Ona şükrünüz olsun.

— Efendim, diye sordu İrfan Hanım, Ona şükretmek için, birbirimize teşekkürden vaz mı geçeceğiz?

— Hayır tabii ki, vazgeçmeyeceksiniz, hiçbir nezaket kuralını terketmeyeceksiniz, yalnız şunu biliniz ki, birbirinize gönülden teşekkür de, Yaradan'a şükürdür... Diğer bütün nezaket kurallarını da gönlünüze indiriniz, gönül ehli, gönül adamı olunuz...

Sonra, çaylarımızı içtik. Güngör Bey psikolog, muayenehanesi var, çalışıyor... Bir de ustamızın, İstanbul'da açmış olduğu bir kilidin, geleneksel tesbihçiliğimizin başı, so-

rumlusu... Eyüp'te imiş tezgâhları, şu bizim tezgâhımızdan biraz daha küçükmüş dükkânları; tesbihlerini ayak merdanesi ile açıyorlarmış. Meğer, rahle açmak gibi, "tesbih açmak" tabiri de varmış... Eski zanaatlerde hemen hepsi için, açmak kullanılıyor galiba... Açmak kelimesi, hayırlı bir başlangıcın, ilk bismillâhın simgesi! "kapamak" pek yok lügatlarında, ustamız elektriği söndürmek için bile, "ışığı dinlendiriniz." der... Annem rahmetli de öyle derdi ve ben, bunun anlamına ancak tezgâhta vardım. Anneme sormamış mıydım acaba, bilmem ki, sormuşsam da aklımda kalmamış... Bana öğrettiğin şeyleri, çeşitli vesilelerle hatırlamak ve onları hayata geçirmek ne güzel anne, Allah senden razı olsun.

Acaba günün birinde, şöyle annemle konuştuğum gibi, tatlı bir hasretle, gidişi kabul edişle, konuşabilecek miyim Cahit'le? İçim böyle kıyılır gibi yanmadan, çılgın bir özlemle bunalmadan?..

A evet, ayak merdanesi; ayağı ile çeviriyor, çarkla yuvarlatıyor, bizle deliyor... Delmek en fazla dikkat isteyen işlerden biri, bütün tanelerin aynı şekilde ve birbirinin aynı yerden delinmesi lâzım ki, tesbihde kamburluk olmasın. Tesbihi dizme işi de, açmak kadar önemli, duruşun estetiğini sağlıyor; bilerek iyi dizmek, bir de ipin ucunu imamenin içinde kaybetmek lâzım geliyor...

Pek çok şeyden yapılıyor tesbih; akla gelen her türlü kıymetli ve yarı kıymetli taştan... Koka ağacının kozalağından, Mors balığının ve filin dişlerinden, çeşitli kemiklerden, yazlık tesbihler de var, eli serin tutan, bu da kemikten yapılıyor... 33'lük olduğu gibi, 99'luk ve 999'luk tesbihler, tümü göz nuru, el emeği... Makina işi plâstik tesbihlerden sonra, el emeklerinin fazla alıcısı kalmamış, bu işe meraklı olanlara, kolleksiyonculara hitap ediyorlarmış. Gelirleri fazla değilmiş, ama geldiği zaman da iyi geliyormuş, çünkü pahalı imiş elle açılan tesbih işleri. Gün-

gör Bey, ustaya bir kehribar tesbih hediye etti. Ustam, kehribarın çok kırılgan, hassas bir taş olduğunu, işlemesinin de zor olduğunu anlattı; İran ve Rusya'dan geliyormuş kehribar, bir büyük külçeden, az miktarda tesbih tanesi elde edilebiliyormuş. Ve böylece tesbih açmanın da, "Ya sabır" işi olduğunu anladık... Sabrını, aklını ve gönlünü emeğine kullanmayanın, mahsülünün kısır olacağını, bir kere daha öğrendik. Ben, Moskova'dan aldığımız kehribar kolyenin kıymetini bilmeliyim, diye düşündüm bir ara... Lâkin o da bana, Cahit'in armağanı idi ve bütün takı armağanları gibi, kehribar kolyeyi de, hâlâ kullanamıyordum... Belki bir gün Cahit'i, huzurlu bir özlemle anacağım gün... Olabilir mi, gelebilir mi? Ey kızım Meryem Hanım, dedim kendi kendime, nereden, nereye geldiğini düşünürsek, takıları takacağın bir günün geleceğini, bilmen lâzım... kullandığı eşyaları dağıtabileceğin, evini eskisi gibi seveceğin... Mamafih itiraf etmeliyim, tezgâh ahalisi bana gelmeye başladığı geceden beri, evime ısınmaya başladım... Başımı bej odadan çıkartıp, salonların birinde de oturabiliyorum artık, çepeçevre Cahit'in fotoğraflarını koyduğum yerlere, derin acılar duymadan bakabiliyorum. Bunlar, iyileşmeye adım attığımın belirtileri... Boşuna demiyor Zeynep, "Artık gerginliğin azaldı." diye. Bir de ilâçsız dalabilsem uykuya...

Cahit'i kaybettiğimin haftasıydı galiba, doktor ilâçla uyuttu beni, o zaman bu zaman alıştım ilâçlara, alıştım yahut daha ilâçsız bir uykuya daldıracak, baştan başa sakin ve mutlu, huzurlu geçen günüm olmadı. Hayır nankörlük etmiyorum tezgâha, başka hiç bir uğraş, beni bulunduğum bu güzel yere getiremezdi, belki bir gün ağlamaya başladığım o günün gecesi uyuyabilirim ilâçsız, kimbilir. Ustamı yeteri kadar sevmediğimi de keşfetmiştim, bir hüzünlü günün sonunda... Şimdi diyorum, belki yeteri kadar, olması lâzım geldiği kadar mutlu değilim; ille sanıyorum ille, Cahit'in ölümünü kabul etmem gerekiyor.

Bu kabul beni, hayatın tam içine sokacak; zamanında acıyı, zamanında neşeyi yaşayacağım ve en önemlisi bitireceğim, yeni acılara, yeni neşelere hazır olarak! Hayatı olduğu gibi kabul edebileceğim... Ama ne zaman, nasıl? Ustamla ayrılışın endişesi olmasa sanki o güne daha çabuk erişeceğim... Endişeler, korkular nasıl da kilit oluyor, hayırların açılmasına... Ve daha ziyade kendi kendimizin yarattığı, türlü şekilde beslediği korkularımız, endişelerimiz. Aslında bunların devâsı teslimiyet ve o endişenin, o korkunun üzerine gitmektir, biliyorum.

Güngör Beylerin son gecesinde, ustayla beraber hemen hemen bütün grup, Uludağ'da, "İskender" yedik ve sonra onları otobüs terminalinde yolcu ettik... Bu Uludağ'da kebap yemek, ustayla bir gece geçirmek, âdet olmaya başladı galiba. Yavuz Yekta Beyin, bize ney çaldığı, o güzelim huzurlu ikindi vaktinden sonra da öyle yapmıştık... İstanbul'dan gelen misafirler, her türlü hayırlı işe vesile oluyorlar. Benim birden aklıma geldi, Mehtap'a sordum;

— Usta yeni yerinde çalışmaya başlayınca, bizler de ona misafir gidebilir miyiz?

Ayrılıştan nasıl tasalandığımı iyi bilen Mehtap, teselli edercesine güldü:

— İstanbul'dakiler buraya geldiğine göre, biz de Konya'ya misafir gidebiliriz herhâlde...

— Konya'ya mı gidecek usta?

— Doğrusu bilmiyorum fakat benim içime doğan yer Konya! Ankara'da ustayı, Hacı Bayram Velî misafir etti şüphesiz, niçin Mevlâna da, Konya'da misafir etmesin, böyle düşünüyorum... Çünkü biliyorsun, ustanın söylediği, yaptığı işlerin bir değil, bir kaç anlamı vardır. Evet Anadolu'ya açılıp eski zanaatlerin kilidini açmak, Anadolu insanının yetişmesine, eli erdiğine yardım etmek, gö-

nüllerde Yaradan'a yer yapmak olsun da, neden bir de o toprakların manevî sahiplerini ziyaret olmasın?

Mehtab'ın bu içe doğuşu, sözleri çok makûl geldi bana?

— Evet neden olmasın, dedim, Konya, mümkün! -Sevinçle gülümsedim, Konya o kadar yakındı ki! -Sordum:

— Usta daha ziyade halka dönük çalışıyor değil mi?

— İnsana, bizim bildik insana: "halka", "işçiye" "zengine" "fakir"e diye sınıflandırmamak gerekir bence, talip olan herkese, demek lâzım... Şu bizim grubun renkliliğine bak, saydığımız her taraftan kadın ve erkek var. Gelip gidip, alış veriş yapanları da göz önüne alırsak, bir de yardım ettiğimiz mahalleyi...

— Canım her gelen, buraya müdavim olup, sanat öğrenip, kendisini geliştirmeye çalışmıyor ya...

— Sen bakma, dedi Mehtap, kendisi ilgilenmese de, bir ilgilenene haberimizi taşıyor, buraya gelenlerin ekserisi bir arkadaşından işitip geliyor... Gerçi senin gibi Dokuzuncu Senfoni ile kapımızı açanlar da var ama...

İkimiz de güldük. Ne gündü, nasıl utanıp sıkılmıştım!..

— Eğer kışa doğru, bu muntazam seminerler yapma fikrini de, teoriden pratiğe indirirsek...

— İndireceğiz, dedi Mehtap, usta kabul ettiğine göre mutlak başaracağız, önce burada, fakat belki gelecek yıl Kızılay'a ineriz... Kimbilir, tezgâhı hiç ihmal etmeden her yerde çalışmak mümkün.

— İnşaallah.

Dedim, yüreğim yine sevinçle, coşkuyla dolmuştu... Gülgün bazen, "Yahu biz, birbirimizi doldurusa getiriyoruz."

diyor, şu argo ifadenin aslını söylersek, birbirimizi heyecanlandırıp, coşturduğumuz muhakkak... Eh bir grup, bir birlik olmanın sonucu bu da.

Mehtap'ın kocası, Mustafa'sı askerden döndü... Bruce Willis'e bu kadar mı benzemek olur, ne canlı ve neşeli bir çocuk, bilmem göründüğü kadar iyimser mi? Mehtap'la Mustafa'nın aşkları da, takılacak yeni bir konu oldu aramızda. Allah birbirlerine bağışlasın, bir bebek isteriz lâfları dolaşmaya başladı; tezgâhın bir bebeğe ihtiyacı var dedik onlara, ille de isteriz... Bu yaşadığımız, boy attığımız havada bir de bebek büyütmek, kimbilir nasıl olur, geleceğin sedefkârları, ha?! Hayatla nasıl içiçeyiz, bir yanda ruhî yükselme yolunda ciddi adımlar, adımcıklar atarken...

İstenilen de bu olmalı zaten; maddeyi de, mânâyı da kucaklayan çağdaş bir birlik, bütünlük.

Ne der Mevlânâ: "Eski mallar satanların nöbeti geçti/ Yeni şeyler satıyoruz/ Bu pazar, bizim pazarımız şimdi" ve "Her gün bir yerden göçmek ne iyi/ Her gün bir yere konmak ne güzel/ Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş/ Dünle beraber gitti cancağızım / ne kadar söz varsa düne ait. / Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım."

Sedefkâr dostum da, iyiliğin şartlarından biri olarak, "yeniliği sevmeyi" ileri sürer... Ustam bizim tıpkı tabiat gibi, türlü yeniliklerle yenilenen, gerektiğinde rüzgâr önünde eğilmeyi bilen, bize gelip duranlara dal, çiçek veren, aynı zamanda onlardan öğrenen, kökü sağlam çalılara benzememizi ister... Kökü sağlam olmak, elbet ki evrensel doğrulara, Hakk'ın kanunlarına bağlı olmaktır, o yolda olmaktır.

* * *

Bugün tezgâha bir güzel çift geldi; Yücel Bey, Tülin Hanımmış... İstanbul'da tesbih tezgâhında bulunmuşlar kı-

sa bir süre, Ankara yolu görününce, Güngör Bey, onlara, bizi anlatmış, ustayı anlatmış...

Yarı heyecanlı, yarı teslim, yüzlerinde dost tebessümlerle geldiler. Usta ile görüşürken onları yalnız bıraktık, sonra sedefkâr dostum el edip, bizi çağırınca, başlarına derlendik. İstanbul tezgâhına dair topladıkları çalışma grubuna, kendilerine dair bir sürü sorumuz vardı... Onlar, içtenlikle cevap verdiler. On dokuzunda ve on yedisinde iki kızları varmış, eğer kabul edersek onları da getireceklermiş. Nasıl etmeyiz, burada her yaştan, her baştan insan var, cümlemiz sevgimizi, dostluğumuzu genç yaşlı, şudur, budur diye ayırım yapmadan paylaşıyoruz... Hep beraber, bölüşerek artırıyoruz sevgiyi, dostluğu ve bilgiyi...

Yücel Bey:

— Sanırım, dedi, bizim tesbihçiliğe başlamamız asıl buraya, ustaya, sedefkârlığa ulaşabilmek için bir adımmış, bir hazırlık devresiymiş... Eşim adına da konuşuyorum, sizleri tanımaktan mutluluk duyduk, hafta sonunda, meselâ cumartesi, beraber olup, bizim evde bir çay içelim mi? Birbirimizi daha iyi tanımış oluruz...

Usta ev davetlerine prensip olarak gitmediğini söyledi, bağışlanma diledi. Onca büyük bir insanın bile bağışlanma dilemesi, bir hoş etkiledi beni...

Usta, sanırım onların yüzlerinde gördüğü hayal kırıklığına dayanamadı ki:

— Çocuklar, dedi bize, bir çay demleyin de, hep beraber bahçeye çıkalım, sohbetimize orada devam edelim...

Konuşurken lâf açıldı; muntazam, gündemli seminerlerden bahsettik. Ahmet ağabey:

— Seminer yahut çalışma grupları diye bir isim veririz, dedi, gelenlere ustamızın, "doğru yaşama" şartlarını,

kavramlarını açarız, yaptığımız işe felsefe yapmak denmese bile, bilgi sistemimizi paylaşmak denir... Çünkü bizim sistemimiz, doğrudan yaşantı tarzlarına hitap ediyor. Bize karşı gelecek, yahut bizi tasdik edeceklerle, efendice, edepli bir tartışma zemini yaratırız... Ancak bu toplantıları paralı yapmak olmaz, bu bir gönül işidir çünkü... Çocuklar Kızılay'da bir yer tutalım diyorlar, ama ona da para yetiştiremeyiz. Şimdilik dedik, bu fikri burada, bizim kütüphanede yürütelim, seneye kısmet, bakalım...

Yücel Bey, diş hekimi, hemen gönlünün büyüklüğünü ispat edercesine konuştu:

— Efendim, dedi, ben muayenehane için, Kızılay'da iki odalı büyük salonlu genişçe bir yer tuttum, ne zaman isterseniz salonumuz emrinize âmadedir... Salona konacak masayı, koltuk, iskemle her türlü aksesuarı ben temin edebilirim...

Onu alkışladık hemen, her kafadan bir ses, bir teşekkür çıktı, lâkin Ahmet ağabey:

— Hayır, daha değil, dedi, arkadaşlar konuşmacı olarak Yıldız'ı, İbrahim'i, beni düşünmüşler... Olabilir, ancak ben dahil, şu işin bir provasını yapmamız lâzım, önce bir kendi öz terazimizde tartılalım bakalım...

Ahmet ağabeyin bu alçak gönüllülüğüne bayılıyorum. Sedefkâr dostum da, onun sözlerini tasdik etti;

— Gerçi İstanbul denedi bu çalışma gruplarını ve başarılı oldu, ancak onlar bir hazırlık dönemi geçirdiler, sizlerin de hazırlıklı olmanız lâzım gelir, şüphesiz. Evet, denemeye burada başlayınız, kendinizi önce kendi gözünüzle, sonra başkalarının diliyle değerlendiriniz, başarılı olursanız, Kızılay'a doğru devam edip gidersiniz.

Yücel Bey:

— Yer benim değil, sizin, ne zaman arzu ederseniz başlayabilirsiniz.

Diye tekrar etti. Ustamız ona bir daha teşekkür etti. Yücel Bey, Tülin Hanımdan öğrenmiş bizim bilgisayarı, bazı konuşmaları ve bilhassa ustamızın sözlerini oraya geçirdiğimizi biliyormuş. Bu konuşma ve sözlerin kopyalarını alıp alamayacağını sordu, "Pek tabi" dedik.

— Hemen şimdi alabilir miyim?

Diye sordu, buna da olumlu cevap alınca, çok memnun oldu. Çaylarımızı içip, herkes işinin başına geçerken, Yücel Bey kütüphaneye doğruldu, eşi Tülay Hanım sedef işlerimizi inceledi, bir saç tokası, kızlarına da birer menevişli göz yaşı damlası aldı ve bize, kendisinin bir çeşit medyum olduğunu anlattı, meselâ ta İstanbul'da, daha Ankara lâfı bile edilmezken, rüyasında bu tezgâhı ve ustanın âdeta parlayan çehresini, parlayan bedenini gördüğünü söyledi. Ben bu, "parlayan beden" üstünde durdum:

— Mevlânâ, Şems'e "gümüş bedenlim" diye hitap eder, ben de sanki ustamın bir gümüş bedenli olduğunu düşünürüm, dedim. Hatta İbrahim'le de bunu konuştuğumuzu hatırlıyorum, o da bir şekilde ustamızın gümüş bedenli, ay yüzlü olduğunu düşünür. Hatta yüzündeki mânâları, ayın her akşam değişen her türlü görüntüsüne bağlar.

Birden durdum, ustamızın bu sözleri işitip işitmediğine baktım, o dalmış, kıl testeresi ile sedef oymaktaydı... Rahatladım. Belki işitseydi saçma bulacaktı yahut hoşuna gidecekti, ama işitmediğine memnun oldum.

* * *

Benim eski sosyeteden hanımların, bir kısmı toplanıp Tenis Kulübünde, beni konuşmuşlar, aslında Atlı Sporda

başlamış konuşma da... Erdal'ın onlara anlattığına göre... İçlerinden Nadide, en meraklısı ve en dürüstü olduğu için, bana telefon açıp sordu:

— Kuzum senin için, "huhulara" karıştı diyorlar, doğru mu? Gözünü seveyim, bi anlat bana.

Evvelâ huhuların ne demek olduğunu anlamadım, sordum.

— Canım sen de ne cahilsin, aşırı bir dinî grup işte, diye cevap verdi: Güya başını falan örtmüşsün, garip elbiselerle âyin yapıyormuşsunuz. Doğrusu ben inanmadım, yoo benim bildiğim Meryem böyle yapmaz, dedim, bak belki meditasyon falan yapar Meryem, doğu dinlerine meraklıdır ama, dedim, itiraz ettim ancak Atlı Sporda Erdal Beyin dediğine göre, bir çeşit Budist olmuşsun, sahi mi?

Eh, Erdal'dan beklenir; beni dedikoducuların ağına atıp kendisi sıyrılır!

— Hayır, bu çeşit hiç bir şey olmadım! Dedim.

— Kalenin orda bir tekkeniz varmış.

— Kalenin orda bir sedef atölyesi var...

Derken, sözümü kesti Nadide:

— Hah, işte orası! Sedef falan uydurma imiş, gizlenmek için bir gösterişmiş aslında.

— Aslı neymiş?

— İşte huhularmış!

— Sedef atölyesi uydurma ve gösteriş için değil Nado. - Dedim, ona eskisi gibi, herkesin yaptığı gibi hitap edip: Orada sedef işleme öğretiliyor, dahası bazı moral değerler üzerinde konuşuluyor, tartışma yapılıyor, bu kadar.

— Bu kadarcık mı yani?

— Evet, bu kadarcık Nado!

— Peki Erdal Beyin seninle ne alış verişi var da, yani niçin uydursun?

— A canımın içi, bunu bana değil, Erdal'a sormalısın...

— Ben de geleyim bakayım oraya desem, götürmezsin değil mi?

— Neden götürmeyeyim, hem belki sedef işlerimiz hoşuna gider de, alış veriş yaparsın.

— Yani sen şimdi doğrusuna doğru, sedefkârlık mı öğreniyorsun?

— Evet.

— Bak bunu senin için normal karşılarım, seramikçilik de yaparsın çünkü.

— Hâlâ yapıyorum, dedim ve hâlâ daha fırın alamadım, Zeynep'inkini kullanıyorum.

— Ha Zeynep, Zeynep Aşkın değil mi, şu meşhur seramikçi, senin arkadaşındı, hatırlıyorum, kuzum işte onun için de söylediler, Erdal Beyle çıkıyorlarmış, Göl'deki bir lokantada, bizim Mest'te falan görülmüşler, barlara da gidiyorlarmış, doğru mu?

— Bunu da Erdal'a ve Zeynep'e sorman lâzım gelir, dedim.

— Aa, dedi, sen bir şey olmadım diyorsun ama, sana bir şeyler olmuş kızım, şöyle iki lâkırdı etmiyorsun doğru dürüst, kuzum sen bizlere küs müsün?

— Hayır değilim, niçin küs olayım sizlere?

— Ne bileyim, hiç bir yerde yoksun, şimdi benimle soğuk soğuk konuşuyorsun, yoksa ben Zeynep'i tanımam, ama Erdal Beye sormayı bilmez miyim, senden almak istedim haberi.

— Ha bak Nadide, dedim, öylesine bir değişme oldu bende; hani moral değerleri, ahlâkî değerleri tartışıyoruz dedim ya, doğru, artık kimsenin haberini alamazsın benden, artık arkadan konuşmuyorum çünkü.

— İyi halt ediyorsun, dedi, belki moral değerlerin o atölyenin iç yüzünü saklamanı da emrediyor sana...

— En iyisi, dedim, bir gün gel, gözünle gör tezgâhı sonra karar ver...

— Canım bir görüşle, hemen karar verilir mi?

— Canım bir lâfla, hemen itham ediyorsun ya!..

— Hımm, dedi, düşündü biraz: Belki bir gün gelirim, dedi. Şimdi biliyorsun hiç vaktim yok, tenis turnuvaları başladı. Çocukların okulu falan, yazlıktaki konken grubu hâlâ devam ediyor, belki daha sonra, bir nefes alırsam gelir görürüm. Neyse, ben şimdi kızlara senin beni oraya davet ettiğini, örtünüp kapanmadığını falan söyleyeceğim, yoksa moral değerler için kapanmadın değil mi, kapanmadın?

— Hayır, dedim kapanmadım.

— Hıh iyi, bunları anlatırım, çünkü o gün Tenis Kulübünde, ben telefon eder Meryem'e, doğrusunu öğrenir, sizi söylerim dedimdi. Kuzum Meryem şöyle eskisi gibi, bir kokteyl versene evinde, o şık salonlarını özledik...

İçten içe sevinerek dedim ki:

— Ah benim de hiç vaktim yok Nado, bir yanda sedefçilik ve ahlâkî değerler, öbür tarafta seramikçilik... Hiç vak-

tim yok doğrusu, ama bir sergi açmayı düşünüyorum, o zaman kokteyle hepinizi çağırırım.

İçten içe sevinmemin sebebi, artık günlerimi daha anlamlı, daha bilgiyle yüklü geçirmem, onların uğraşlarından uzaklaşmış olmamdı. Aslında tenise devam etmeyi düşünüyorum, ama o hanımların, o beylerin arasına girmek istemiyorum. Şöyle daha uzaklarda, meselâ Or-An yolunda, tenis kortu olan bir ev, villa baksam mı acaba? Bu içinde oturduğum kaça gider, yenisi bana ne kadara mal olur? Malî işlerime bakan Rıfkı Beye bir danışmam lâzım...

Yoksa bu evi satmam, Cahit'in hoşuna gitmez mi, en küçük detayına kadar ilgilenip yaptırdığı bu evi? Bunu da düşünmeliyim. Yaşasaydı, mutlaka "Sen nerede mutlu olursan." derdi... Düşünürken, dalmışım, Nadide:

— Hey orada mısın? diye sordu.

— Buradayım, dedim.

— Hadi şimdilik bay bay, kaledeki atölyeye gelmesem de, bir gün seni görmeye evine uğrarım, dedi.

— İyi olur...

Diye cevap verdim, öpücüklerle kapattık telefonu.

Ben ruh diye bir varlığa, içimizde ta içimizde yaşayan ve hiç ölmeyecek bir suptil varlığa bu kadar inanıyorum demek ki, her yaptığım işte, hâlâ Cahit'in onayını arıyorum... O, yeni bir yerlerde ve beni izliyor! Böyle düşünüyorum. Ne kadar öldüğünü kabul etmeye yanaşmasan da! Çelişmeli bir durum gibi görünüyor, aslında değil. Ben, ruhunun yaşadığını biliyorum; bütün derdim, cisminin yok olması, katlanamadığım bu. Mamafih, epeyden beri sofraya Cahit için de bir servis koyulması inadımdan vazgeçtim... "O gezilere gittiği zaman, servisini

koymuyorduk Sabiha Hanım, şimdi de onun bir seyahatte olduğunu düşünüyorum ve yine rüyaya dalıp: Elbet bir gün geri dönecek." dedim. Kadıncağız acır gibi yüzüme bakıyordu. Gülümsemeye çalıştım, "Yani lâf olsun diye söylüyorum, koyma artık onun için bir şey." Sabiha Hanım:

— Yani Meryem Hanım, dedi, artık iyileşiyor musunuz, yoksa onun hakikaten geziye çıktığını mı kabul ediyorsunuz?

— Sorgu meleği gibi başlama yine, dedim, hem öyle, hem böyle.

— Hayır, iyileşiyorsunuz artık, bakışınızdan, yürüyüşünüzden anlıyorum ben.

— Sahi o kadar belli mi?

— Ah Meryem Hanım, kaç senedir hizmetinizdeyim, hiç anlamaz olur muyum?

— Sen insan sarrafısın Sabiha Hanım, dedim.

Konuyu kapattık, tezgâha başlayışımın beşinci ayıydı galiba ve tezgâhın bendeki etkileri, emektar kadıncağızımın indinde bile hissediliyordu...

Ruh konusunda düşünmeye başlayınca, şu bizim "öz ruh", "eren ruh" kavramlarına takıldım yine, bildiğim kadarı ile Eflâtun'dan, (Daha eski filozoflarda var mıydı, hatırlamıyorum.) evet Eflâtun'dan bizim mutasavvıflara kadar ruhu, ebedî, fanî, hayvanî vs diye, ayrı ayrı, parçalar hâlinde tasavvur etmişler...

Eflâtun'a göre, tohumlarını yüce Tanrı'nın attığı akıllı ve ebedî ruh başta... Tohumlarını aşağı Tanrılar'ın attığı fanî ruh göğüste bulunuyor, bu ruh bütün duyguları ve arzuları beraberinde taşıyor... Yiyecek ve içecek isteyen diğer

bir takım ihtiyaçları harekete geçiren ruh ise karın bölgesinde yaşıyor.

Tasavvuf ehli ruhu hem bir, hem ayrı parçalar hâlinde düşünmektedir. Yüce Allah'ın içimize üflediği ruh, fanî ruh ve hayvanî ruh diye bir tanımlama yapıyorlar bir kısmı...

Ustam ise, "öz ruh"tan, "eren ruh"tan bahis açıyor... İlk anda tam kavrayamadığım bu ruh çeşitlemesini, bir gece oturmasına geldiği zaman Günfer'e sordum.

— Eren ruh, öz ruh diyorsunuz ama bununla ne kasdettiğinizi tam çıkaramadım, bana, şu serin mantığınla bir izah eder misin?

Günfer, manevî konularda öğretmeye bayılır; suyunu yanına aldı, koltuğuna bir rahat yerleşti:

— Tabi anlatayım, dedi, biliyorsun akıl ve tecrübeler ruha gelişmesi için katkıda bulunurlar. Ruh- tecrübe- akıl- ruh döngüsünü biliyorsun.

— Evet, ruh tecrübe yapar, akıl bu tecrübeyi değerlendirir ve sonra ruha benimsetir ve artık o bilgi, yanlış ve yahut doğru ne ise, bizim kendi bilgimiz olur. Ve ruhumuz bir sonraki tecrübesini bu bilgiye göre yapar.

— Tamam. İçimizde Yaradan'dan gelen hiç değişmeyen ve sonunda yine Ona dönecek bir öz var, onun tekâmüle ihtiyacı yoktur. O bizim öz ruhumuzdur. Bir de içimizde olgunlaşmaya, terbiye olmaya ve yükselmeye ihtiyacı olan ruh vardır, ona "eren ruh" diyoruz; eren, biliyorsun hem ulaşan, hem olgunlaşan anlamına kullanılır, işte aklın ve tecrübelerin yardımı ile gelişen ruh, bu eren ruhtur. Öz ruh ve eren ruh, hem tek bir ruhtur, hem ayrı ayrıdır. Ayranı düşün meselâ, nasıl bir yoğurt ve su karışımıdır.

— Eh burada su öz ruh, yoğurt da eren ruh oluyorlar öyle mi?

— Artık sen nasıl kabul edersen. Ancak bilmelisin ki, öz ruh, eren ruhun karşısında bir örnektir, bir modeldir. Eren ruh, tamamıyla ona benzeyinceye kadar, öz ruh, eren ruhla beraber kalacak, sonra esas kaynağına dönecektir. İnsan hem ilâhî bir varlıktır, hem bir takım gerilikler, eksikler içindedir. İşte bu bilgi, bu "zıtlığı", aynı zamanda bu "birliği" açıklamaktadır...

— Yunus'un, "bir ben vardır, benden içeri" dediği...

— Bu öz ruh olmalı, Allah'ın bize ruhundan üflediği ruh yani... Hacı Bayram Velî'nin de bir şiiri vardır: "Bilmek istersen seni/ Can içre ara canı/ Geç canından bul anı/ Sen seni bil, sen seni!" işte burada bana göre, can içre aranacak can, öz ruh. Onu bulmak için geçilecek can ise, eren ruhtur. Eren ruhtan nasıl geçilir?

— Sanırım, dedim, onu öz ruha benzeterek, yani bir şekilde nefisten kurtularak, aşağı, bayağı ve bütün maddeye ait arzularımızdan, gönül rızası ile vazgeçerek, öyle mi?

— Sen dersini ne güzel öğrenen bir çocuksun, öyle...

Günfer, rahatını bozup kalktı, gelip bana sarıldı, sıkı sıkı tuttu göğsünde.

— Seni seviyorum, dedi.

— Ben de seni, dedim, gülüştük: Acaba, diye sordum, mutasavvıfların bahsettiği ve Yaradan'la insan arasında bulunduğunu söyledikleri perdeler aslında öz ruhla, eren ruh arasında mı, yani biz nefisten kurtuldukça tek tek açıyor muyuz o perdeleri?

— Niçin olmasın, dedi Günfer, perdeler kalktıkça öz ruhun ışığı, eren ruhu daha çok etkiler elbet.

— Peki, ahirette tekâmül mümkün mü?

— Ay bütün bunları nereden bileyim Meryem!..

Dedi Günfer, ben:

— Serin mantığını kullan dedim ya, yine fikir yürüt, diye cevapladım.

— Hımm, serin mantığımı kullanırsam, ahiretteki tekâmül daha yavaş olmalı. Şöyle, burada dünya okulunda, herkesin çeşitli seviyedeki varlıklarla teması var, bu yüzden bu seviyelerle çeşitli tecrübeler yapıyoruz, akıl dersler çıkartıyor, öğreniyoruz ve bu yüzden daha hızlı tekâmül ediyoruz . Orada insan, ancak kendi seviyesine göre, kendi seviyesindeki ruhlarla beraber olabiliyor. Kısaca ve dince söylersek, cennetlikler cennete; cehennemlikler cehenneme!

— Ama çeşitli cennetler var.

— İşte onu diyorum ya, herkes kendi seviyesinde bir yere gider diye. Bulunduğun toplulukta, ruhlar arası seviye farkı olmayınca, derin tecrübeler imkânı azalır ve ruh, daha yavaş tekâmül eder.

— Evet, mantıklı görünüyor, dedim, lâkin doğrusunu Allah bilir.

— Ya biz ne diyoruz, Allah bilmez mi, diyoruz! Serin mantığımı kulanmamı istemiştin, işte kullandım.

— Mantığı kullanırken, birazcık da olsa, ustadan aldığın bilgilerden faydalandın mı?

— Neden olmasın! dedi, güldü: Ustadan çalmak, helâldir! Üç yıldır beraberiz ve bilirsin, her söylediğinden bir kaç anlam çıkarmaya çalışırım... E bu durumda onun etkisinde kalmamam, imkânsız, di mi!

— Şimdi, aslında biz tekâmül derken, eren ruhumuzu, öz ruhumuza ulaştırma çabası içindeyiz, doğru mu?

— Evet ulaştırıp, onunla eşitlemeye...

— O hâlde evrensel kanunlara, Hakk'ın kanunlarına riayet, itaat etmeye bir bakıma mecburuz.

— Bir bakıma değil, her bakımdan mecburuz! Allah zulmetmez biliyorsun, zulmeden insanın kendisidir, kendine ve başkalarına zulmeder. Yaptıklarımız ettiklerimiz, hatta kuvvetle düşündüklerimiz, niyetlerimiz, bize bir şekilde geri döner biliyorsun... Daha önce başkaları hakkında düşüdüklerimizi, onlara davranış biçimlerimizi, biz şimdi yaşarız.

— Ha, dedim aklıma geldi Shirley MacLaine de, "karma"ya inanıyor ve fakat iyilik, kötülük yoktur, diyor, olamaz değil mi bu?..

— Bana kalırsa da olamaz, iyilik ve kötülük yoksa, geri dönüşün, karmanın ne anlamı kalır ki...

MacLaine'in Türkiye'deki konserini videoya almıştım, Günfer'e seyretmek isteyip istemediğini sordum;

— İyi ama eve geç kalırım.

Bizde kalmasını söyledim, ısrar ettim. Annesine bir telefon edip haber verdikten sonra kabul etti. Bantı seyrettik, MacLaine'den konuştuk, beğendiğimiz yeni yıldızlardan bahsaçtık, o, Brad Pitt hayranı, çocuğun oyunundan ziyade yakışıklılığı ile ilgili!

— Bir yakışıklı varsa, o da Richard Gere'dir! dedim.

— Kocana benziyor da, ondan böyle söylüyorsun, dedi.

Evet, galiba haklıydı... Richard Gere, Cahit'e çok benziyordu. Günfer'e, bilmem kaçıncı defa, Cahit'i anlatmaya koyuldum... Bir de baktık ki sabah oluyor, balkona çıkıp sabahın çiğini karşıladık... Parmaklıkları saran beyaz sar-

maşık gülleri, çiğlere bulanmıştı, "İşte bu güzellik de, Ondan bir parça" diye düşündüm, "lâkin bütün değil!" Bunu Günfer'e söyledim, doğru buldu:

— Şu yaşadığımız dünyada, güzel çok, çok fazla, ama dediğin gibi hiç biri bütün değil, işte biz, "Tam"ı, "Bütün"ü arayan yolcularız, parçalardan geçerek, ne dersin?

— Deminki sözüm, galiba Kenan Rifâî'nin, dedim, güllere bakınca hatırladım... Parçalardan geçerek, Ona ulaşmayı çok iyi, gönülden kavradım ben, ama parçalar da tek tek, hâlâ değerlerini koruyorlar, böyle olmasa Bütün'ün değerini kavrayabilmek zor, hiç olmazsa benim için zor.

— Parçaları değersiz bilip, Bütün'ü değerli bulamayız elbet, dedi...

Sonra mutfağa geçip, kahve yaptık, kahvaltı hazırladık kendimize... Yatmaya giderken, Sabiha Hanım kalktı, ona öğlene kadar bizi uyandırmamasını tembih ettik. Günfer, "Seninle maceralar yaşanıyor kadın." dedi, gülüştük; birbirimize iyi uykular diledik.

Böyle sabahlara kalınca, bazen ilâçsız da uyuyabiliyorum ve seviniyorum. Bende bir şeyler ters dönmüş; sabahları gece, geceleri sabah etmişim, gün ışığına eriştiğim o uzun geceler boyu, genellikle seramik çalışıyorum. Atölye olarak kullandığım üçüncü banyonun rafları, yanyana dizilmiş vazolar, çanaklar, uçuk heykellerle doldu, heykeller renksiz, öyle çamur rengini muhafaza ediyorlar. Zeynep bazen boyar heykellerini de, ben boyamamakta ısrarlıyım. Zeynep dedim de, sergi açmam konusunda çok ısrar ediyor. Sanırım, biraz da tezgâh havasından kurtulmam için, ona anlatamıyorum, "Beni tezgâh havasından koparacak her şey, hayırsızdır" diyemiyorum, alınmasından korkuyorum. Zaten Erdal macerasından sonra, bir-

birimize karşı gittikçe resmîleşen bir nezaket içindeyiz. Gülgün de farkında ve bütün olayı biliyor. Benimle ve sanırım onunla dertleşiyor, ama üçümüzün bulunduğu bir yerde, konuya dokunmak cesaretini gösteremiyor. "Bir yerde espri yapmanın da faydası olmaz, aradan biraz vakit geçsin bakalım, Zeynep'in gönül kırıklığı düzelsin."

— Fakat ben onun gönlünü kıracak bir şey yapmadım!

— Yalnız sana karşı değil sanırım, bu kırıklık; Erdal'a, bana ve asıl mühimi, bütün dünyaya karşı, bana bir gün onunla evlenebileceğini bile söylemişti. Kız, depresyon geçiriyor bu sıra... İş ne kadar derin ki, bir doktora gitmesini söylediğim zaman, şiddetle reddetti, çünkü az buçuk dertlerinde, hep kendi koşmuştu psikiyatriste... Psikiyatriste gidebilmek de, bir çeşit sağlık ifadesidir, biliyorsun kız basbayağı hasta, işte o kadar.

— Peki, bana sergi açmam için niçin ısrar ediyor?

— Sanırım, bu tutumu ile, "sana küsmedim, bak seninle ilgileniyorum." demek istiyor, öyle bir şey; tezgâhın havasından ayrılmanı da hep istemiştir zaten.

— İnsanları anlamak, anlayabilmek ne kadar zor, dedim, ama sevebilmek için de tanımak ve anlamak gerekiyor.

— Sevebilmek de zor, dedi Gülgün; bazen Allah'a, hayvanlara karşı duyduğum bu sevgiyi, insanlara karşı da duyabilmek için, yalvarırım.

"Sen köpeğini, arkadaşlarından fazla seviyorsun" der, takılırdım Gülgün'e, demek bu sözümde haklıymışım!

Zeynep, eğer Gülgün'ün söylediği gibi depresyon geçiriyorsa, ben ona sevgimi daha fazla göstermeliyim, resmî nezaket yerine, ona şefkatimi, ona sabrımı, iyi niyetimi

anlatmalıyım... Bu anlatış sözle olduğu kadar davranışlarla da kendini göstermeli, diye düşündüm. Nasıl öyle soğuk nezaket havasına geçivermişsek birden, şimdi ağır da olsa içtenlik, sevgi, şefkat havasına da geçebilmeliyiz...

Önce eserlerimi, fırınına koyma bahanesiyle gittim evine...

Resmî nezaket tutumumuz devam etti bir süre. Eserlerimi inceledi, övdü; bağlı olduğu kendi galerisi ile, sergi için konuşmamı söyledi, ben ondan yardım istedim. Ne olur önce bir kendisi konuşsaydı... Birisinden bir şey isteyebilmek de, bir samimiyet ifadesidir bence. Zeynep duraladı, sonra kabul etti. Yalnız bir kaç eserimi de götürmesi lâzım geldiğini söyledi. Meselâ o yeşil çanağı, "sevgi" üzerine yaptığım heykeli, bir, belki iki vazoyu. Hepsini kutulayacağımı, eğer isterse kendisine bırakacağımı söyledim, yahut o niye gelmiyordu bana, şöyle bütün eserlere topluca, alıcı gözle baksaydı, fena mı olurdu? Biliyorum, Zeynep'in kafasında benimle artık eskisi gibi buluşmaklar, kahkahaları veya hüzünleri paylaşmaklar yoktu. Belki arayı yavaş yavaş soğutarak iyice resmîleşmek istiyordu. Fakat ben karşısında nasıl da yardıma muhtaç duruyordum! Hayır, hiç içimden gelmediği hâlde ona muhtaç rolü yapmıyordum. Zeynep, eserlerimin seçilmesinde ilk isim olarak aklıma gelmişti zaten. Fakat ne oluyordu bana, ciddi ciddi sergi açmayı düşünmediğim hâlde, işte Zeynep uğruna o işe kalkışıyordum!

Demek, "gerekliydi" o sergiyi açmak, vakit tamam olmuştu ve bana, bir vesile olarak, Zeynep'le aramı düzeltmemi gösteriyorlardı... İşte böyle bazen, milletin "uçuk" diyeceği, fakat tezgâh sakinlerinin pek kolay kabul edecekleri inançları taşıyorum. Zeynep'in duygularını harekete geçirmek için, biraz da kızdırmak istedim galiba:

— Acaba, dedim, bir kaç da sedef işimi koysam sergiye, ne dersin?

— Sen süpermarket mi açıyorsun, yoksa seramik sergisi mi?

Gülmeye başladım, o kadar güldüm ki, nihayet Zeynep de gülümsedi:

— Beni kızdırmak için söyledin?

— Evet, dedim, seni kızdırmak veya güldürmek için, yüreğine bir nebze duygu koyabilmek için! Yoksa ikisinin yanyana gitmeyeceğini, elbet biliyordum. Mamafih bir gün tezgâhtakilerle hep beraber bir sedef sergisi de açabiliriz.

— Zanaatkârların sergisi olmaz pek, bir çığır açarsınız!

Dedi, bir yapay kahkaha attı ve birden gözleri doldu, ağlamaya başladı:

— Bağışla, dedi, sırf seni kırmak, incitmek için, söyledim bu sözü. Neler oluyor bize? -İçini çekti- Aslında, sedefkârlığın da bir sanat olduğunu kabul ediyorum.

Ona sarıldım, konuşurken pek zanaat ve sanat ayırımı yapmadığımı, ağzıma gelişine göre, ikisini de kullandığımı söyledim. En mühimi beni incitemediğini, incinmeyecek kadar onu çok sevdiğimi söyledim.

Zeynep, ellerinin tersi ile yanaklarındaki göz yaşlarını sildi. Birbirini sevenlerin de incineceklerini, incitebileceklerini söyledi. Âdeta, İbrahim'si bir kendine güvenle:

— Onlar, yeteri kadar birbirlerini sevmiyorlar demektir...

Diye hüküm verdim, beni niçin kırmak istediği konusunda bir şey sormadım. Zeynep'in tam açılabilmesi için, bir kaç görüşme daha yapmamız gerektiğini düşünüyor-

dum... O da bir şey söylemedi, bir süre sessiz kaldık. Sanırım ikimiz de bu sükûtu bozmaya çekiniyorduk. Kapıda vedâlaşırken, Zeynep sanki o göz yaşlarını döken kadın değildi, uzaklaşmıştı benden yine, görmemezlikten gelerek ona Günfer'ce sarıldım uzun uzun, yanaklarından öptüm, en kısa zamanda kendisini beklediğimi söyledim. Başını salladı, gülümsedi. Bu da bir şey!

Eve dönerken, içim epey rahatlamıştı, Zeynep'i çözebileceğime, artık buzları eritebileceğime inanıyordum. Gülgün'ü arayıp, ben atağa geçtim ve olumlu sonuç aldım, diye haber verdim.

— Biliyor musun, dedi, şu tezgâhta pişmekte olduğun için yaptın bunu... Eski sen olsaydın katiyyen yapamazdın, o bana bozuluyorsa, ben de ona bozuluyorum, deyip içine kapanır, büsbütün soğuklaşırdın.

Gülgün bu düşüncesinde haklıydı... Ne söyleyebilirdim, ustaya ve diğerlerine yeniden ve yeniden teşekkür etmekten başka!

* * *

Bir başka değişiklik, mühim bir değişiklik daha var bende. Daha kimselere söylemedim amma... Tezgâhta İclâl'le Belma kış telâşına başladılar... Bir çok ailenin kömüre ihtiyacı vardı, karşılanması gerekiyordu, çocukların okulları açılıyordu, onların ders kitapları, şu bu gereksinmeleri ve elbet her yaş, kadın ve erkekler için kışlık giysiler, ayakkabı, çorap vs. bulmamız lâzım geliyordu; çünkü, şu günlerde tezgâhın satış gelirleri düşmüştü, tezgâha pek dayanmadan, bizlerin erebildiğimiz arkadaşlarımızın yardımları gerekiyordu.

İki ailenin kışlık kömür ihtiyaçlarını karşılamaya talip oldum, biraz da seçim yaptım galiba; ille de İngilizce öğrettiğim o çocuklardan ikisinin ailesini almak istedim.

Çocuklar buraya geliyorlar, dersleri kütüphanede veriyoruz, hemen hepsi tezgâhta biraz dolaşmayı seviyor, yaptığımız işleri anlamaya, bilmeye çalışıyorlar, hatta işte, kömür alarak ailesine yardıma söz verdiğim bir kızım; burada bizimle çalışmaya bile heveslendi, "Hele bir okulunu bitir de..." dedim ona... Bendeki değişiklik, elbet yoksula yardım konusu değil; Belma, "Şöyle kalınca kazaklar." diye kıvranırken, gözümün önüne hep Cahit'in kazakları, hırkaları geliyor ve elbiseleri ve daha bir çok şeyi... Ne yapacağım, düzenini bozup, ona ait olan her şeyi dağıtacak mıyım? "Hayır, hayır" diyordum, daha on, on beş gün önce... Çarşıya çıkıp bir şeyler alıp, onları vermeyi düşünüyordum.

Ama bu sabah uyanırken, kalkıp Cahit'in giyinme odasına geçip şöyle bir bakma isteği doğdu içime...

Bu lâcivert, bu gece mavisi oda!

Birtanem, sevgilim, kocam! Oradaki aynanın önüne oturup kaldım bir süre... Cahit giyinirken, işte bu pufun üstüne oturup onun elbise, gömlek, kravat seçmesine yardımcı olurdum... Şimdi pufun üzerine oturmuş, neyi beklediğimi bilmeden beklerken, kokuları, deodorantları, saatleri tek tek gözden geçirdim... Herhalde o mahallede saate ihtiyacı olanlar da vardı... Hayır, ben kimsenin bileğinde Cahit'in saatini görmeye tahammül edemem! Bunlar onundu, onun olarak kalacak, ta ben de gidinceye! Yine gözlerim yanıyor, yine burnumun kemiği sızlıyor... Zor kaçtım odadan, Sabiha Hanım farketmiş ki durumu, "Meryem Hanım, dedi, pek girmeseniz o odaya, acılarınız tazeleniyor." Ona baş salladım, konuşacak hâlim yoktu...

Neden sonra, öğleye doğru tezgâha gitmek için hazırlanırken, önce Tunalı'ya inip bir kaç kazak almayı düşündüm. Derken, sanki karikatürlerdeki gibi, beynimin için-

de bir ampul yandı: "Ben ne halt ediyorum?" diye düşündüm! Onun eşyaları, burada dönmeyecek sahibini beklerlerken, hiç yaşamıyorlar ki... Onlar da ölü! "Benim istediğim bu ölülere sahip olmak mı? Yoksa Cahit'in hatıralarını canlı tutmak mı?.." Aklıma gelen bu soru ile irkildim, kendi kendime cevap verdim: "Canlı tutmak istiyorum onun hatıralarını!" "O hâlde neden hepsini dağıtıp o giysilerin, saatlerin, ıvırın zıvırın yaşamalarını istemiyorsun, şu yaptığın bir çeşit cimrilik değil de, nedir?" diye sordu, gönlümün bir tarafı, epey derinleri. "Düşünmem lâzım, düşünmem lâzım", diye tekrarladım ve tezgâhta ve sonra eve dönünce, hep tekrarladım. Bugüne kadar bu şeylerden ayrılmak, Cahit'ten ayrılmak gibi bir şeydi benim için... Lâfını bile ettirmek istemedim. Ancak hangi vesile ile söylediğini hatırlayamadığım, ustanın bir sözü, sık sık aklıma geliyordu. Şöyle demişti: "Fazla özlem zarar getirir, onu özleyeni derdi ile başbaşa bırakınız." Hemen görünen anlamda, bir çeşit aşırı "hırs" söz konusuydu. Genelde hırslı olmadığım için, bundan kendime bir pay çıkarmamıştım. Sonra sonra aklıma gelir oldu; Cahit'in eşyalarına bu bağlılık, bir bakıma fazla özlem, hırs değil midir, diye...

Artık, işte böylece düşünmeye başladım... Tabi Yunus da bana eşlik ediyordu: "Mal sahibi, mülk sahibi / Hani bunun ilk sahibi / Mal da yalan, mülk de yalan/ Var biraz da sen oyalan"

Öyle, ilk sahibi yok artık bu şeylerin, o benim sevgilimdi, gitmişti ve bir daha dönmeyecekti... Şimdi ise benim bu şeylerle oyalanacak yeni sahipler bulmam gerekiyordu... "Dünle beraber gitti, cancağızım/Ne kadar söz varsa düne ait./ Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım" Ve bu, benim sorumluluğumdu şüphesiz.

Sen Yunuslar'dan Mevlânalar'dan medet uman kadın, sen "verebilmenin" huzurunu yaşamak isteyen kadın, ne-

den hemen şimdi gidip o lâcivert odayı boşaltmazsın? Yine de bir, "Yarın sabah olsun, hele bir bakalım." deyip kendimi avuttum... İyi biliyordum ki, Cahit'in şeylerini verebilirsem, artık kendimi iyileşmiş sayacağım. İyileşmiş olacağım, belki onları toplarken ağlayabileceğim de...

Karmakarışık bir gece geçirdim... İlâca rağmen hemen uyuyamadım, sonra garip rüyalar gördüm, güya uçmak isteyen Cahit'in ayak bileklerini yakalamışım, uçmasına mâni oluyorum ve o kadar çok korkuyorum ki... Lâcivert odaya giriyorum, her tarafta Cahit'in büstleri var, heykel dolmuş oda... Heykeller, Cahit olmalarına rağmen çirkin, tanımadığım bilmediğim bir adam sanki. Derken, tapınak gibi koca koca sütunlar, sunağa Cahit'i yatırmışlar... Habire sağa sola dönüp çırpındım, çırpındım.

Sabaha doğru uyandım. Günfer'le yaptığımız gibi, balkona çıkıp çiğleri seyretmek istedim, fakat o kadar korku dolmuştu ki içim... Çıkamadım, yorganı başıma, bacaklarımı karnıma çekip büzülüp kaldım, sabahın olmasını bekledim.

Ve çayımı içerken, "Ben yalnız Cahit'i değil, eşyalarını da put edinmişim." diye düşündüm, onca rüya bana bunu pek açık bir şekilde anlattı.

Ve karar verdim... Hemen bugün, Cahit'in hayrına, gidecekti hepsi!

Sabiha Hanımla odadaki herşeyi bavullara yerleştirirken, ne konuştum, ne ağladım. Sabiha Hanıma, Ayfer Hanımı da çağırmasını, kocaları ve oğulları için ne seçmek istiyorlarsa seçmelerini söyledim yalnız... İkisi de, birer bavul doldurdular, yalnız bir ara Sabiha Hanım, "Bunlar çok şık şeyler Meryem Hanım, dedi, aslında bizimkine de, çocuklara da fazla gelir, bir yakışanını bulmak lâzım." Bu söz, beni tedirgin etti, acaba şu bizim mahalleliye de faz-

la gelir miydi bunlar? Her zaman olduğu gibi, yine "bizimle" "onlar" arasındaki varlık farkı, beni rahatsız etti...

Sonuna kadar liberalim, kimsenin kazanç özgürlüğünün kısıtlanmasına taraftar değilim; ancak bu madde farklılığı, çok çok görünür olduğu için herhâlde, içimi acıtmakta... Gerçi insanlar arasında mânâ farkı; zevk, kültür, inanç farklılıkları da çok fazla amma, bu her zaman o kadar açık değil. Refet Beyin, "Rızıklar bölüşülse/ Kavga biter Allah'ım." diye yakarması, bir sosyal dayanışmayı anlatıyor sanıyorum. Yoksa sadece rızıkların bölüşülmesi, kavgayı tam anlamıyla bitirmez, bitiremez gibi... Mânâ birliği, düşünce, inanç, sevinç, tasa birliği de gerekiyor, hiç olmazsa asgarî bir seviyede... Çeşitlilik de hoş olmalı lâkin, asgarî seviyede eşit bir yer tutturulduktan sonra. Yine dönüp dolaşıp ustamın ilkesine geliyorum: Maddeye de, mânâya da gerektirdiği kadar önem vermek. Meselâ der ki ustam, "Hayrın en güzeli, en ihtiyaçta olana verilendir... Hayrın en güzeli, en ihtiyacı olanı vermektir." Sorun madde ise, madde ihtiyacı, mânâ ise, mânâ ihtiyacını karşılamak; birer insan olarak hepimizin görevi. İşki "vermeyi" bilelim, "vermeye" talip olalım.

Getirdiklerimi Belma'ya teslim ederken, biraz mahçup:

— Bunlar epey şık, marka şeyler, bilmem almak ister misin? diye sordum.

Bir bavulun içindekileri şöyle bir gözden geçirdi Belma:

— Haklısın, dedi, bir de İclâl'in fikrini alalım.

İclâl, bir düşündü, sonra:

— Madem senin içinden tezgâha getirmek gelmiş, o hâlde senin gönlünün doğrultusunda hareket edeceğiz. Hayırla başladık, demek hayırla dağıtıp bitireceğiz. Ancak bir iyilik daha et, bu bavulları senin arabanla bizim mahallenin sorumlusu Hacı annenin evine atalım.

Nasıl bir kuvvetli duyguyla bilmem, dedim ki:

— Tabi götürürüm, bavulların taşınmasına da yardım ederim, ama sakın Hacı anneye ve başkalarına, bunları benim verdiğimi söylemeyin.

— Nasıl istersen, dedi, zaten biz her dağıttığımızı bu şundandır, bu bundandır diye söylemeyiz, tezgâhın genel bir yardımıdır bütün yaptığımız iş.

— Tamam, ben de bunu söylemek istemiştim...

Dedim ama rahatlamadım, o kuvvetli duygumu irdelemeye çalıştım ve sonuçta farkettim ki, yapılan iyiliğin gizli olması konusu kadar, onların karşısında bu zengin şeylerin sahibi olarak görünmek, beni utandırıyordu.

Akşam eve döndükten sonra, doğru lâcivert odaya geçtim... Oda boşalmış, oda temizlenmiş, pırıl pırıl gece mavisi dolaplar, duvarlar, perdeler, hatta koca billur ayna, lâcivert puf, tümü bir tanıdık, bir sıcak karşıladılar beni... Hayır artık bu oda da ölü değil, besbelli soluk almaya başlamış. Arkamdan gelip beni kaygıyla seyreden Sabiha Hanıma gülümsedim, sonra kucaklaştık. Sabiha Hanım, "En doğrusunu yaptınız." dedi. "Doğrusu Ayfer'le epey düşündük arkanızdan, dedik ki, bu kendisi için de hayırlı, dağıttığı kimseler için de hayırlı bir iştir."

— Haydi, dedim şimdi gidip yemek yiyelim, ne pişirdi bugün Ayfer Hanım?

Yemeğimi bazen tepsi içinde, bej odada yerim, bazen bir sandviç yapıp seramik çalıştığım banyo odasında eserlerimi teker teker gözden geçirirken yerim, bazen de mutfağa inip bu iki sevgili kadın yardımcımın misafiri olurum.

Bu gece de, mutfak masasına oturup onlarla beraber olmak istedi canım, öyle yaptım... Hepimiz kendimize gö-

re neşeliydik, lâcivert odanın bahsini hiç açmadık, içimizdeki ferahlığın, odanın boşalmasından doğduğunu, söylemedik... Bol bol gülümsedik, başka şeylerden konuştuk...

Doğrusu bu, şimdiki yaşantımda, bu iki hanıma birden ihtiyacım yok! Biri, bütün işleri ve yemeği becerebilir... Ancak sevdiğim ve beni sevdiklerine inandığım yardımcılarımın birine, "Git, artık sana ihtiyacım yok!" demek zoruma gidiyor, yapamayacağım bir şey... Bir gün, biri çıkıp da, "Ben size fazla geliyorum, bir başka kapı bulдum." demedikçe, onlara yol verememem. Kaç senelik emektarlarım, sigortalarını yaptırmışım, elim, ailelerinin üstünde... Hayır, hayır ikisinden birine "Git!" diyemem.

* * *

O gece, bir grup Merihler'de toplandık. Çocuklar pek güzel hazırlanmışlardı. En çok Merih'in kısırı, Belma'nın tiremisusu ve Mustafa'nın helvası beğenildi. Mehtap, pek yemek hazırlamaktan hoşlanmadığı için, ona evi temizlemek, sofrayı hazırlamak görevi verilmiş, tabi çayı da o demledi. Şurdan buradan konuşuldu, daha ziyade Yıldız'la İbrahim'e ne alacağımızı tartıştık. Eh nikâh tarihi yaklaşmıştı ve tezgâh ikisine de ömür boyu saklayabilecekleri güzel birer armağan almayı düşünüyordu. Gerçi ustanın son yaptığı rahleyi onlara vereceği biliniyordu, ama bizim de, hiç olmazsa kendi çapımızda, özellikle anlamlı bir şeyler almamız gerekiyordu. Epey konuştuk, her kafadan bir ses çıktı, nihayet benim teklifimde, çok, çok klâsik, bilinen bir armağan üzerinde anlaştık; Yıldız'a bir altın bilezik ki, bu manevî anlamda hem sedefkârlığını, hem yeni başladığı öğretmenliğini simgeleyecekti ve ömür boyu kalıcı olacak, belki ondan da kızına geçecekti... İbrahim'e ise, hiç bir takıdan hoşlanmadığı için, onda kalıcı olacak ve ilerde çocuklarına devredebileceği, artık klâsikleşmiş Doğu, Batı ve yerli yazarlardan bir dü-

zine civarında kitap almaya karar verdik, elbet kitapları mümkün olduğu kadar şık ciltletecektik, belki deri ile...

Bu karar verildikten sonra, bileziği, çok özel bir şekilde, (Yani düşünecek, çizim yapacak, onlara danışacak ve karar verecektim) benim yaptırmam; kitapları ise, Ahmet ağabeyle konuşup anlaştıktan sonra Günfer'in almasını düşündük, şık cilt meselesini ise, ustaya danışacaktık.

Hemen her işimizde olduğu gibi, bu konuda da, ekip çalışmasını ön görmüştük... Sorunları, sorumlulukları ve arkadan gelen sevinçleri daima paylaşıyorduk.

Kitaplardan konuşurken Merih, yeni bulduğu Kenan Rifâî'nin Mesnevî şerhinden bahis açmıştı... Bulduğu, dedim; mevcudu pek azaldığı için artık satışa sunulmayan bu değerli şerhi Merih, Sâmiha Hanım'ın bir müridinden almıştı ve düğün hediyesi kitaplar arasında mutlaka yer almasını tavsiye ediyordu. Gidip yatağının baş ucundaki kalın kitabı getirdi, haydi, dedik, baştan bir kaç beyit okuyalım: "İşit, bu ney neler anlatıyor; dinle, ayrılıklardan nasıl şikâyet ediyor:/ Beni bir sazlıktan kestiklerinden beri, kadın erkek bunca insan feryâdımdan inledi/ Ayrılık acılarıyla parça parça olmuş bir kalb isterim; tâ ki iştiyak derdini şerhedebileyim./ Aslında vatanından uzaklaşmış olan kimse, o vuslat zamanını bekler durur..."

Ve böylece devam edip gittik... On sekiz beyti Merih okudu biz dinledik... Ney, sazlık vatanından ayrıldığı için feryâd ediyordu... Ya insanın feryâdı ve özlemi kim için, ne içindi?! Şu fani dünyaya gelmeden önceki vatan içindi şüphesiz! İçini yakan; o vatandan ayrı düşmüş olmasıydı aradığı yolların hemen tümüne, bilinçli veya bilinçsiz ona çıkar ümidi ile bağlanıyordu... Böyle şeyler konuştuk, bir ara kimdi hatırlamıyorum:

— Ustamız, ayrılıkta bulunanlardan hoşlanmaz, onların her şeyi yalanla yapabileceklerini zannettiklerini söyler, bu durumu tabi ki tasvip etmez, yani şimdi bu iki fikir çelişmiyor mu? diye sordu.

Oysa "ayrılıkta olmakla" "ayrı olmak" arasında belirgin bir anlam farkı vardı, bunu söyledim:

— Ayrı olmak başka, ayrılıkta olmak başkadır, dedim. Ayrılıkta olmak, yabancı düşmek demektir. Biz meselâ Yaradan ile hem biriz, hem ayrıyız. Ama Yaradan'la ayrılıkta olmak, ustanın kastettiği de budur, Onu, Onun kanunlarını bilmemek, önemsememektir. Usta şöyle der, "Aranızda hayrı başkalarına istemeyen, kendisine hayrı beklemesin. Çünkü o yanlışta, çünkü o ayrılıkta olandır." Bir bakıma başkalarının iyiliğini düşünmemek de, kişinin ayrılıkta bulunduğunun ispatı oluyor.

Günfer güldü:

— Hey, dedi, bana gönül meselesinde iyiceyim de, bilgilerde geri kalıyorum, şöyle bir aklımı yokladığım zaman hiç bir şey hatırlamıyorum, diyordun... Bak ne doğru, ne güzel cevap verdin.

— Hıı, ama lâf öyle gelişti, oysa ben kendimi imtihan yapar gibi yokladığımda hiç bir şey hatırlamıyorum, inan.

— İşte imtihan dedin ya, seninkisi bir türlü sınav heyecanı, ben de kendimi öyle bir cendereye soksam ben de hatırlamam...

Tekrar tekrar korkular ve ürküntüler üzerine konuştuk, şu duyguların hayırları nasıl engellediğini... Ya öyle, keşke ben de içimden atabilsem bütün korkuları, imtihan heyecanlarını... Cahit'in beni onca nazlamasına rağmen, genellikle kendime güvenim yoktu, tezgâha devam ederken bu güvensizlik yavaş yavaş azaldı, fakat hâlâ kırıntı-

lar, şu bu kalmış ki, yüreğimde korkulara sebep oluyor. Cahit'in beni nazlamasına rağmen, dedim... Aslında belki hep nazladığı, her şeyi benim yerime yaptığı için, kendime güvenim kalmamıştı... Bu iki sebep de düşünülebilir ve ikincisi akla daha yakın.

* * *

Zeynep'in seçip götürdüğü seramikleri, galeri sahibi beğenmiş, fakat hemen bütün sezon dolu olduğu için, bana on beş haziranla, otuzu arasında yer verebileceğini söylemiş...

— Bence, dedi Zeynep, okulların kapanıp, herkesin tatile çıktığı günlerde açmaktansa ilk sergini, bir dört beş ay erteleyip, yeni sezonla girmek piyasaya, daha iyi olur... Mamafih sen nasıl istersen tabi.

Bu habere sevindiğimi itiraf etmeliyim, gönlüm gerçekten istemiyor acele bir sergiyi, sırf Zeynep'le aramı düzeltebilmek için razı olmuştum. Emelime de eriştim sayılır...

Bir gece ansızın bana geldi Zeynep, "Haydi, dedi, şu eserlerine bakalım..." Kızılay'dan buraya, yağmur altında yürümüş; ıslanmış ve üşümüştü. Üstündekileri çıkarmasını söyledim, ona bir sabahlık verdim, şömineyi ateşledim ve Ayfer Hanımdan çay yapmasını istedim.

Ellerimizde çay fincanı, şöminenin alevlerini seyrederken, birden konuya girdi Zeynep:

— Gülüm, dedi, son haftalarda, hatta bir ayı geçti galiba, sana kırgınmışım gibi göründüm.

— Evet.

— Aslında mantığım hiç bir zaman seni suçlamadı, senin hiç bir kabahatin olmadığını çok iyi biliyorum... Ama içimde bir yer, belki yüreğim, sana karşı soğuk ve tem-

kinli olmaya zorladı beni, sanki Erdal'ı sen elimden almışsın gibi, bir duyguya kapıldım, doğru olmadığını bile bile...

— O işi yapan vesvese veren şeytandır, dedim.

— Bırak şimdi şeytanı meytanı, dedi, sana yaşadığım bir hâli anlatıyorum, inan mantığımla yüreğimin arasında bir savaş yaşadım. Seni kafamdan atmak isterken, seni hatırlıyordum, çok sıkıldım, rahatsız oldum, incindim... Bana geldiğin, hani sergiyi konuştuğumuz o gün, bir ara ağladım biliyorsun, işte o da bir mantık ve yürek çatışmasıydı, göz yaşı dökerken, ikisi birbirine yaklaşır gibi oldu, yüreğim yumuşadı, fakat bir an için... Sen daha gitmeden kendimi topladım, nasıl toplamaksa, sana yine kin duydum.

— Bunu farketmiştim, dedim.

— Yine de bana uzunboylu sarıldın?

— Evet, ben seni seviyorum Zeynep, yüreğim için de bu böyle, mantığım için de... Yani ikisi savaşmıyorlar, bir oluyorlar...

— Ben de artık sana karşı öyleyim galiba, dedi.

— İyi, dedim öyle ol!

Gülüştük...

— Biliyor musun, dedi, Erdal beni hiç aramadı.

— Sana söyleyeceğimi tahmin etmiştir, utancından aramıyordur, senden bir tepki bekliyordur.

— Bu durumda, dedi, en iyi tepki hiç tepki vermemektir sanıyorum.

— Evet, bence de, en doğrusunu yapmışsın...

— Fakat bir adam arıyorum hâlâ, sen yalnız yapabiliyorsun Meryem, ben yapamıyorum, ille de bir ilişkim olsun istiyorum, daha ne zamana kadar sürer bu bilmem, kimse duymasın ama kırkıma bastım... Ya, kırkıma bastım, bastım. -sesi kırıldı, düştü.-

— Kırka girmek, en güzel olgunlaşma çağına adım atmaktır, sana söylemiştim, sevenler yaşlanır ama ihtiyarlamaz deriz biz, inanırız buna, bu bir... Ayrıca ben de pek yalnız yapamıyorum, tezgâh olmasaydı, orada tanıdığım arkadaşlar olmasaydı...

— Biliyorsun ben seninkiler gibi ilişkiden bahsetmedim; özel bir ilişki, yatıp kalkılacak bir adam aradığım... Gelip senin ustayı ayartayım mı? - Güldü, güldü, gözleri yaşardı.- Bak, dikkat et, dedi, senin Erdal'dan sonra, senin usta! Yani ille senin bir şeyinle ilgili, senin bir şeyine yönleniyor ilişkilerim. Bunda bir gariplik yok mu, seni bunca mı kıskanıyorum?

— Haydi, dedim, haydi saçmalama, ne kıskanması, belki farkında değilsin ama, beni ve benimle ilgili herşeyi seviyorsun!

— Hayır, vaziyeti kurtarmaya kalkma, seni kıskanıyorum ben!

— Benim kıskanacak neyim var Zeynep, maddî durumum iyi, bu mu yani?

Zeynep, bir sigara yakıp düşündü, ben tedirgin bir bekleyiş içindeydim, nihayet konuştu:

— Hayır maddî durumunla ilgisi yok bunun, şimdi sen söyleyince bir daha düşündüm.

— Ee peki, neyimi kıskanıyorsun yani? Ne senin gibi ünlüyüm, ne senin kadar güzel ve alımlı... Girdiğin her top-

lulukta, hemen dikkatleri üzerine çekersin, alımlısın işte, zekisin!

— Aman şu övgülerinden vazgeç, bütün bunları ben de biliyorum... Belki senin inancını kıskanıyorum, yüreğinin temizliğini, şu tezgâhta örneğin, a evet, itiraf etmeliyim bazı fikirleri bana da mantıklı geliyor; ama inanmıyorum, inancım yok anlıyor musun, kalbim temiz değil seninki gibi, senin kadar saf değilim; yani bunu aptal anlamında kullanmıyorum, pırıl pırıl bir saflık seninkisi, tıpkı çocuklarınki gibi! Ben o saflığı çoktan yitirdim, kurtların, tilkilerin arasında yaşıyorum çünkü... Her türlü alavere dalavere, kıskançlık, haset! Sen aşkı da, sevgiyi de benden başka türlü, daha derin, daha sıcak yaşıyorsun... İlişkilerin çok daha sağlam, şimdi kim bana kazık atacak diye bakmıyorsun çevrene, işkilli, kuşkucu değilsin. Bu bir rahatlık, senin rahatlığını kıskanıyorum belki de...

Zeynep, yeni bir sigara yaktı:

— İkimiz ayrı dünyaların insanlarıyız ve galiba ben, evet öyle, senin dünyanı kıskanıyorum!

— İşkilli, kuşkucu değilim, doğru bu, inançlıyım, önce kendime sonra başkalarına güvenmek istiyorum, güveniyorum da. Ancak biliyorsun, bütün bunlara rağmen, ben ağlayamıyorum ve geceleri uyku ilâcı ile uyuyorum. Bir takım zayıflıklarım ve gerginliklerim var demek ki...

— Canım, Cahit'in ölümünden sonra oldu bunlar, geçici şeyler elbet bir gün sen de ağlayacaksın ve ilâçsız uyuyabileceksin.

— Belki, bilmiyorum, istiyorum amma... Şöyle bir çevrene bak, kim tam anlamıyla mutlu, kimin herşeyi tam? Bulamazsın böyle bir kimseyi, çünkü her insan, iyi kötü her türlü şeyle denenmektedir, sınava çekilmektedir; Ya-

radan'ın kanunu böyle, her insanın eksiklikleri, aşırı fazlalıkları vardır.

— Sen bu kadar inançlı olduğuna göre, sen sınava çekilmeyenlerdensin!

— Hayır, elbette çekilirim. İnancımdan dolayı, inancımla ilgili sınava çekilirim ben de... Şöyle bir düşünürsen, bu dünyada en çok azap görmüş kişilerin peygamberler ve evliyalar olduğunu görürsün. En çok sınananlar, en çok sevilenlerdir gerçekten, der ustamız. Pek tabi, kişi inancının seviyesine göre aynı seviyede imtihanlara tâbi tutulur.

— Bak işte bak, ben bu söze senin gibi inanmam, bu da işin tesellisi der çıkarım, kuşku duyarım ve alay ederim.

— Ama peygamberleri ve evliyaları, onların çilelerini düşünmez misin?

— Aman bana ne elâlemin çilesinden!

— Hayır, sana bir şey elâlemin çilesi! Yeni bir tecrübe, bir fikir, bir bakış kazanırsın böylece... Öyle olmalı, bak Zeynep yalnız kendini değil, elâlemi, yaratılan her kulu ibretle düşünmen icap eder.

— Pekâlâ gülüm, elâlemi düşünmeye başlayınca senin kapını bir daha çalarım... -güldü- Haydi ısındım artık, gidip şu senin seramiklere bakalım...

Böylece beğendiği parçaları seçti götürdü Zeynep. O geceden sonra, aramız nispeten düzeldi. Söylediğim gibi, sergi hemen açılmayacağı için bir bakıma çok memnun oldum. Kendimi sergi açacak kadar başarılı bulmuyorum, bir sebebi bu... Biri de, kimbilir, ustam gittikten sonra oyalanacağım daha fazla işim olsun istiyorumdur. Serginin vakti zamanı geldi, Zeynep bahane ediliyor, diye düşünmüştüm, yanılmışım. Fakat sedefkâr dostum

ne zaman gidecek? Yağmurlar bastırdı, sonbahardan kışa dönmek üzereyiz, belki kışı da burada geçirir, diyorum, bahara gider... Bu umut, yüreğimi okşuyor.

* * *

Yıldız'la İbrahim'in düğünü çok sade, anlamlı ve çok güzel oldu... Hissediyorum ki, aralarındaki sevgi, artarak devam edecek, evliliklerin getirdiği bir takım anlaşmazlıklar, küçük büyük kavgalar, onların semtine uğramayacak. Bu düğün, bir sevgi tasdiki oldu, mühür basıldı!

Yıldız'ın şahitliğini usta, İbrahim'kini ise Ahmet ağabey yaptı.

Gelinle damat başta olmak üzere, hepimiz şıktık, hepimiz neşeliydik... Yıldız, beyaz kat kat tüllerle bezenmiş, saten gelinliğinin içinde, sanki her zamankinden fazla ışık saçıyordu; nazlı, sarışın bir kuğu gibiydi. İbrahim ağır başlı ve arada sırada attığı kahkahalarla çok mutlu görünüyordu...

Ben, bir de ustamın şıklığından bahis açmak istiyorum... O geceye kadar onu hiç kravatlı, takım elbiseli görmemiştim, onu böyle son model füme elbisesi, gri gömleği ve sarılı, grili kıravatı ile görünce, hayır hayır hiç yadırgamadım, sadece ne kadar yakışıklı ve güzel, çok güzel olduğunu farkettim yeniden. "Güzel", bir erkek için yerinde bir kelime değil, fakat ne yapayım ki, sedefkâr ustam yakışıklı olduğu kadar güzel, güzel olduğu kadar yakışıklı! Onu tarif edecek, başka kelime bulamıyorum... Yüzüne bakarken, gönlümün âdeta eridiğini, balla karışıp yine ona döndüğünü hissediyorum... Benim gönlümle, sedefkâr dostumun düğünü oluyor bu. Öyle bir düğün ki, gül kokuyor çevrem, çevremde beyaz güvercinlerin uçuştuğunu hissediyorum. Ulu ulu ağaçlar eğiliyor... En

yüksek dağlar, yavaş yavaş eriyip kum oluyor, deniz ak köpüklerle, dağlarca dalgalanıyor... Ve yerden arşa yükseliyor sevgim, yerin ve arşın Rabb'ine doğru... Ne romantik lâflar, ne biçim abartmalar denebilir... Fakat öyle algılıyorum, başka nasıl anlatabilirim ki... Bir olayı, seninkiyle aynı şartlar ve aynı duygularla yaşamayana hâl arzetmek, kolay değil. Ben, tezgâh sakinlerine dahi söyleyemiyorum bunları, kimselere söyleyemiyorum... Bu duygular sadece bana ait, benim içimde ve benim gönlümü arı-duru sularla yıkamakta. Bunun için sadece şükrederim.

Düğüne, bütün tezgâh sakinleri, çiftlerin aileleri ve bir kaç da tezgâh dışında arkadaşları davetliydi. Bizlerin mutluluğu, kahkahalarla birlikte gelinle damada takılışlarımız, kısaca "birliğimiz" demeliyim, dışarıdakileri şaşırttı belki, belki de bir cazibe merkezi olduk, kimbilir... Hele vakit ilerleyip, Refet Beyin ilâhilerini, kanun eşliğinde söylemeye başlayınca...

Böylece, beş katlı, üzeri minik güllerle süslü, bembeyaz düğün pastası da yenildi, gece yarısından sonra onları eski tangoların aşk şarkıları ve mutluluk temennileri ile arabalarına uğurladık. Kıyafetlerini değiştirip, Antalya'ya doğru yola çıkacaklardı.

Antalya'dan ilk telefonumuzu aldık, sağlık ve selâmetle oraya vardıklarını öğrendik...

Gülgün, düğünde çektiği fotoğrafları büyütüp, gelinle damadın birarada portrelerini yapmaya başladı; "Bir aydınlık vardı o düğünde, diyor, bir ışık, işte o ışığı yakalamak istiyorum, suretlerin benzeyip, benzememesi o kadar önemli değil. Ustanın yanımızda olmasından dolayı mı o aydınlık acaba? Herhalde!" Gülgün, böyle düşünüyor... Ben, o aydınlığı birliğimiz içindeki sevginin somutlaşması olarak görüyorum.

Bazen çatlak sesler yükselmiyor mu, arada sırada, birbirimiz hakkında gıybet etmiyor muyuz, bir kaçı; bu kadar hoş görülü olmaya çalışmak pek zor arkadaşım, eğer karşımda, biri bana kazık atarsa yahut işte bir çarpık tarafını görürsem, ben de kazık atarım, o çarpıksa ben de çarpık olurum ona karşı, demiyorlar mı... Ya biri, artık bu bilgiler bana fazla geliyor, beş şarta riayet edemiyorum, etmek de istemiyorum, bana eyvallah deyip çekip gitmiyor mu?

Bunlar ara ara oluyor, keyfe keder... Çünkü hemen aklımız başımıza geliyor, toparlanmaya, bazen de arkadaşlarımızı toparlamaya çalışıyoruz... Yani dikkatli ve bilinçliyiz. Gönül kırmamaya çalışarak, birbirimize müdahalelerimiz oluyor... İnsan oğlu, çeşitli... Meselâ kimine gıybet etmemek güç geliyor, kimine bir kaç tatlı yalan kıvıramamak, kimine de kitap okumak! Hani devamlı bilgilenmek olmasaydı şunun şurasında, elimizdekilerle idare ediyorduk, diyenler de var, tembellikten hoşlananlar da... Oysa Yaradan her an yeni bir işde, yeni bir oluşta... Ve bizlerin de Ona benzememiz gerekmiyor mu? Dünya, insanlar, ilişkiler, bilgiler, maddî ve manevî ortam, hayat şartları, beklentilerimiz hızla değişmekte, bu değişim Onun kanunlarına uygun... Bizim de bu minval üzere değişene, yeniye, kafa, gönül ve el yatırmamız lâzım gelir, yoksa donup kalırız, bir adım bile ilerleyemeyiz, ayrılıkta oluruz. Yine A. Kadir'den Mevlânâ'yı okuyorum: "Çocukluktan kurtuldum, dedi çiçek/ sabah rüzgârını tanıyalı, / hep yukarlara doğru çıkar/ yukarlardan gelmiş bir ağaç dalı." öyledir, eğer maksat hep yukarılara doğru, bırakıp geldiğimiz eski vatana doğru çıkmaksa... Keşke her kul, maksadın farkında olsa, olabilse...

Ukalâca mı bütün bu sözler? Bazen bana bile öyle geliyor! Sözler... kelimeler, taşıdıkları anlamlar tam kavranmadıkça, ne kadar kuru ve cansız. Öyle saçılıveren isti-

ridyeler gibi, nisan yağmuru içmiş olanı, asıl inciyi bulmak kolay değil... Ve bir de, "Nisan yağmuru sedefin ağzına düşerse inci, yılanın ağzına düşerse zehir olur." diyen Kenan Rifâî'nin sözünü hatırlarsak; o, şöyle devam etmiş, "Keza Kur'an, mü'minin imanını, kâfirin de küfrünü ziyadeleştirir." Demek yalnız inciyi bulmak da pek önemli değil, bir çocuk yahut bir cahil de buluverir onu, değerini hiç anlamaz.

Ben de, doğrusu arkadaşlarıma dair söylediğim bütün bu olumsuz yönleri, detaylara girerek anlatmıyorum; bu doğru... Bu konuda kendimi savunmak için, "Çünkü..." demem lâzım; Ben, cümle insanların olumlu ve iyi yönlerinin meydana çıkarılması ve ancak bu konularda detaylandırılması fikrindeyim! Ve bir "çünkü" daha; ışığın karanlığı, iyiliğin kötülüğü, bilginin cehaleti yeneceği, evrensel kanununun her zaman, her yerde, her şartta geçerli olacağına inanıyorum. Son "çünkü"; bu yasa, Allah'ın yasasıdır, er veya geç, ama hükmü mutlak yürür. Sanıyorum insanların baş sorumluluğu, aydınlığa, iyiliğe ve bilgiye prim vererek, bu kanunun şartlarını yaratmak ve onun bir an önce işlemesini sağlamaktır. Hiç olmazsa ben öyle yapmaya çalışıyorum...

Her neyse gönül, biz sözümüze devam edelim...

* * *

Biraz da, dedi Zeynep, senden bağımı, bağlılığımı koparabilmek için tezgâhına gelmiyorum... Hani geçen günlerin birinde, sana, seni kıskandığımı söylemiştim ya.

Gülgün, gülüverdi:

— Demek bunu da itiraf ettin, ha şeker?! Sen büyük yürekli bir kızsın!

Gülgün'ün işi sulandırmasına rağmen Zeynep, büyük bir ciddiyetle devam etti:

— Büyük yürekliden ziyade açık yürekli demek lâzım, bilmez misin, bazen kendime, inançlarıma karşın, bir takım şeyleri itiraf edebilirim. Bu bağlamda, Meryem'le olan ilişkimi de sık sık otopsi masasına yatırırım.

— İlişkimiz bir ceset değil, bunun farkında mısın, dedim, onu ceset hâline getirmemek için ikimiz de çalışıyoruz aslında.

— Bunun farkındayım, incelediğimiz için işte, ceset olmaktan çıkıyor. Bence bütün arkadaşlıklar, bütün ilişkiler demesem bile, bazıları mutlak incelenmeli. Meselâ, bilmem neden Gülgün, seninle ilişkimizi hiç deşmedim.

— Beni ciddiye almadın da ondan!

Gülgün biraz küs konuşmuştu, Zeynep aynı ciddiyetle devam etti:

— Çünkü seni hiç kıskanmadım.

— Beni kıskandığını söylüyorsun ama, meselâ beni çarka başlatan da sen oldun, seramiklerimin daha güzelleşmelerine sebep oldun.

— Doğru bu. Cahit'i hiç olmazsa birazcık kafandan atabilmen için yeni bir uğraşa ihtiyacın vardı. O sırada seni kıskanıp kıskanmadığımı hiç düşünmeden, sana yardım etmem gerekiyordu.

— Tezgâh da yeni bir uğraş olmadı mı sana, dedi Gülgün.

— Yeni bir uğraş, lâkin Cahit'i kafamdan atmak için değildi, onu yerli yerine oturtmak için de değildi, yani Cahit için değil, kendim için, ruhum için diyelim gerekiyordu bana tezgâh. Böylece Cahit'i de yerli yerine oturttum. Daha önce bir sürü anlamadığım şey de, berraklaştı. Eski yeni bazı sorularıma cevap buldum.

— Yine tezgâh propogandası yapma bana!

— Yapmıyorum, dedim, kıskançlık üstüne konuşalım istiyorum aslında. Bana göre kıskanç kişi, maddeye bağımlıdır, bu sende var, sevgisizdir, hayır sen hiç sevgisiz değilsin. Paylaşmayı bilmeyendir, oysa sen seramikte çark bilgisini benimle paylaştın, başkasının üstünlüğüne tahammül edemeyendir, fakat sen bütün eserlerime olumlu eleştirilerde bulunarak, benim daha iyi şeyler yapabilmeme yardımcı oldun. E peki, yanlış mı bütün bunlar?

— Yanlış değil de... Ya senin kıskanç insan tarifin doğru değil, ya benim sana karşı duyguma bir başka isim bulmak lâzım.

— Ben buluvereyim, dedi Gülgün, yahut önce bir şey daha ekleyeyim, kıskanç insan kendisini değersiz bulandır. Sen kendini değersiz bulmazsın!

— Acaba mı? Değersiz değil de, belki eksikli buluyorum, örneğin Erdal'a kapılmam, bendeki bir eksiklikten kaynaklanıyordu. Yalan mı?

— Daha önce de konuştuk, sende mânâ eksikliği var...

— Bunu ben sana söylemiştim, senin o tarafını kıskanıyorum demiştim, oysa değil, epey düşündüm üzerinde.

— Ve, dedi Gülgün, düşünürken, o yere batasıca gurur galip geldi; sadece Meryem'i değil, manevî zenginliği de küçümsedin, öyle değil mi?

— E, belki, biraz... Evet, öyle!

— Doğrusunu istersen, Meryem'in maddî zenginliğini bir tarafa koyarsak, sana tek üstün tarafı, işte bu manevî yaşantısıdır. Yaşantısıdır diyorum, çünkü Meryem, tezgâhtan sonra sanırım, maneviyatı sadece bir inanç unsuru

olmaktan çıkarıp hayatının, yaşantısının içine soktu. Maddeyle mânâyı bir hayli dengeledi... Ben de aslında buna çalışıyorum.

— Eğer böyle çözümlüyorsanız ikiniz de, daha fazla konuşmayalım bu konuyu.

Ben, ses çıkarmadım. Gülgün:

— Konuşmayalım peki, dedi, ama lütfen sen bu konuyu, gururunu, nefsini bir yana koyarak, tarafsız olarak düşünmeye çalış, daha derin, daha geniş yani.

Zeynep, beni şaşırtacak kadar uysal bir cevap verdi:

— Peki düşüneceğim, gururumu ve nefsimi karıştırmamaya çaba göstererek, fakat o nasıl yapılabilir bilmiyorum, sizden de öğrenmek istemiyorum, tezgâh bilgisine ihtiyaç duymadan, kendim düşüneceğim ve karar vereceğim, dedi.

Şimdi de işte, tezgâh bilgileriyle yarışa çıkıyorsun Zeynep, nedir bu sendeki, "ille kazanma" hırsı, bu yüzden başını duvarlara vurduğun oldu, fakat hiç ders almadın... İlle yarışacaksan, eşitlerinle başlasan bu işe, olmaz mı? Tezgâh bilgisine ihtiyaç duymadan, kendin çıkabilir misin işin içinden Zeynep? Nefsini veya nefsten kaynaklanan gururunu karıştırmadan, başarabilir misin? Nefs nedir, gurur nedir hatta kıskançlık nedir, tam bilemeden, anlayamadan?

Bütün bu soruları ona sormak isterdim fakat sormadım. Annemden bana geçmiş bir hadis hatırlıyorum: "Halka, akıllarının yettiği derecede söyleyiniz, kendi aklınızın yettiği mertebede değil." Şu hadisi hatırlamak, elbet kendimi Zeynep'ten akıllı saydığım için değil, fakat o, bazı konularda bilgisiz. Bunun farkındayım ve bir anda bombardıman eder gibi, ona tezgâh bilgileri sunmak istemiyo-

rum... Yavaş yavaş... Ben de, Gülgün de, bütün öbür arkadaşlar da yavaş yavaş, hele bazen bizzat tecrübe ederek, ulaşmadık mı bu bilgilere. Ayrıca zaten, tezgâhta bize telkin edildiği gibi, bir kişinin karşısında onun diliyle konuşmayı, aylar önce ilk Zeynep'te denemiştim ben.

Konu değişti ve Zeynep, Erdal'ın ona gelişini anlattı. Pek şaşırdık ve "a a a"larla, "vay canına"larla, hayret nidaları çıkararak dinledik.

O adam, (Allah kahretsin diye bir beddua etmeden, sitirsin gitsin diye küfür etmeden Erdal hakkında konuşmam çok güç olduğu için, ona bir hakaret olsun diye, o adam, demekteyim!) geçen akşam, o adam gelivermiş işte Zeynep'e, daha kapıda sormuş içerde benim bulunup bulunmadığımı. Zeynep'in yalnız olduğunu duyunca ferahlamış, davet beklemeden girip oturmuş. Zeynep'in soğukluğunu, hiç görmezden gelip bana dair konuşmaya başlamış... Onların aşkını nasıl kıskanıyormuşum falan filan. Aralarını bozmak istiyormuşum, olur olmaz lâflar etmişim kendisine. Zeynep, onun bana niçin geldiğini sorunca, "Yahu, demiş, eski arkaşımın dul karısı, elbet uğrayıp bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soracaktım, bir insanlık görevi bu." Ama işte ben, onu karşımda görünce, delilenmişim. Zeynep'e ve ona hakaretler yağdırmışım. vs. vs. Olabilirmiş, benim ona olan tutkumu anlayabiliyormuş ancak kötü tarafım çok çok yalancı olmammış, bu ikisine neler yakıştırmışım, baştan sona yalan ve çirkin şeyler. Halbuki o adamın Zeynep'e aşkı, âdeta kutsal bir duygu imiş.

Nihayet Zeynep, ona kapıyı göstermiş ve bundan çok memnun kalmış, içinde Erdal'la ilgili son kırıntılar da böylece eriyip gitmiş. Tamam, bitirmiş artık Erdal'ı, artık kalbini, yeni bir sevdaya açacakmış, buna kararlıymış... Hattâ bir aday bile varmış!

Israr ettik ama bu "aday"ın kim olduğunu söylemedi, hele iş gerçekleşsin sonraymış, yalnız bir şeyden emin olabilirmişiz, bu adam beni tanımak değil, kim olduğumu bile bilmiyormuş, yani artık benimle ilgili olan bir şeye bulaşmayacakmış! Benimle ilgili bir şeye bulaşmamak için, bu sefer ters tarafından yine benimle ilgileniyor! Bunu ona söylemedim.

Her hâlü kârda Zeynep'teki bu iyileşme belirtisi, Erdal'ı bitirmiş olduğunu söylemesi beni de, Gülgün'ü de sevindirdi. Ancak ben, bütün çıkardığım hayret nidalarının arkasında, kalbim âdeta sıkışarak dinledim bu küçük macerayı. Bir sıkıntı yüklendim ki, anlatması zor. Neden, neden? Belki bir insanın, bir yaratığın böyle alçalması, bu denli kötü olabilmesi yüzünden. Hani, "Yaratılmışı severim / Yaradan'dan ötürü " der ya Yunus... Burada, bu işin yapılabilmesinin ne kadar güç olduğunu da keşfettim. İşte ben ancak, Allah rızası için, beddua edemedim, küfür edemedim o kadar. Yoksa o adam da, Onun bir yarattığı! Gerçekte yaratık derken hayvanları, bitkileri ve cansızları düşünüyorum da, bir Erdal gibisine rastlamıyorum... Herhâlde insanlar arasında bir benzeri bulunabilir, diğer cümle yaratıkları ayrı tutarım!

Ne müthiş şey şu insanın dünyadaki macerası; güller açarken, birden kan revan oluveriyor her şey. Göz yaşlarına bulanmışken, bir bakıyorsun bulutların ardından güneş sıyrılmış... Vallahi yorucu, billâhi yorucu. Ve acı bir ilâç, hele kendinden haberdar olmayana... Böyle eksilerden artıya, artılardan eksiye geçmek de, senin elinde; başına cümle belâları da, cümle mutlulukları da toparlayabilirsin, Kur'an Onun asla zulmetmeyeceğini söylüyor... "Siz kendinize, siz birbirinize zulmedersiniz" diyor... Bu hâllere tek devâ, öncelikli tek devâ ise, insanın kendini tanıyıp bilmesi gerekliliği. Arayıp anlamaya çalışan kişiye, belki bir psikolojik eğitim veya tedavi ilk basamak.

Cümle insanları tedaviye mi gönderelim? Eh, iyi olur! Fazla mı hayalperestim? Fakat biliyorum ki, benim okuduğum onca psikoloji kitabı, dolayısıyla kendimi irdelemeye çalışmam olmasaydı, tezgâh bana bu denli etkili olamazdı. Tezgâhtan tesir almak bile, bir ayrıcalık sanıyorum... Gülgün ulaştı bu ayrıcalığa, Zeynep, sınıfta kaldı! Fakat o da bir gün... Bundan umutluyum, bize gelmese bile, gayesi aynı olan bir başka yola çıkacak... İbret gözleri açılacak, demiştim daha önce, evet, inancım bu.

Böyle düşünerek, Zeynep'i bizim civcivlerle, kızlarla tanıştırmaya karar verdim, hatta belki Yıldız ve İbrahim'le de, hele bir balayından dönsünler bakalım, evde bir dönüş partisi verip bütün tezgâhı çağırmasam bile, bilhassa Zeynep'in hoşlanacaklarını seçip... Evet, bunu yapmalıyım. Gerçi o, bir kere tezgâha geldi, hoşlanmadı ama... hele bir evde, parti havasında yeniden tanışsınlar bakalım...

Tezgâhtaki ilk aylarımda, arkadaşlar, "Çoğalalım, buraya gelen giden daha fazla olsun." dedikleri zaman içimden, "Aman çoğalacağız da ne olacak, şurada biz bize, bir çok şeyi kotarıyoruz, yetişip gelişiyoruz işte, kalabalık olursak bu âhengimiz bozulur." derdim. O günlerden bugüne, gerçekten çoğaldı sayımız, fakat âhengimiz bozulmadı, bunu gördüm ve sedefkâr dostumun, Ona gönlünüzde ve diğer gönüller de yer yapın, insanın insana hizmeti, Yaradan'a hizmettir, gibi sözleri, iyice içime işledi. Artık ben de, ustamın ektiği kök üzerinde, dal dal gelişmemizi, yaprak yaprak çoğalmamızı, çeşitlenmemizi istiyorum. Birliğimizin gücü, tek tek bizim gücümüzdür... Anlıyorum. Bizden birliğe, birlikten bir bir bize, bir sevgi akımı var, bir nasiplenme var. Çeşitleniyoruz lâkin, Bir'in yolunda, biriz.

Zeynep'le Gülgün, gece dışarda yemek yiyelim, dediler. Mest'e gittik, bazı eski tanıdıkları da gördük, bana biraz

tedirgin yaklaşıyorlar gibi geldi, eh Tenis Kulübündeki, Atlı Spordaki o kadar dedikodudan sonra kendilerince, hakları var! Doğrusu dert edinmedim; Gülgün ve Zeynep'le bir çok şey konuştuk, eğlendik... Yeni filmlerden, yeni çıkan kitaplardan, resimden ve seramikten bahsettik; yalnız politikadan ve tezgâhtan konuşmadık. Birbirimizin inançlarına karşı, dikkatli ve saygılıydık, havamız bozulsun istemedik.

* * *

O ılık sonbahar ikindisinde, tezgâhtan mutfağa geçip bir fincan çay koydum kendime, pencereden baktım, ustam bahçedeki masaya, artık yaprakları sararıp solup dökülmeye başlamış koca çınarın altına, yalnız başına oturmuş, bir şeyler yiyor. "Bir anda can geldi bağlara, bağlar ışıdı./ Bir anda açıldı baktı bağlarda gözler/ Bir anda bizde ne gam kaldı, ne dert kaldı, ne keder/ O geliyor o./ Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor." Böylece hatırlayarak Mevlâna ve Şems aşkını, bir cesaret geldi; çayımı alıp bahçeye çıktım, karşısına oturup oturamayacağımı sordum. Gülümsedi ve buyurup oturmamı, söyledi.

İçerdeki kalabalığa, kısık da olsa seslere rağmen, bahçeye nasıl bir sükûnet hâkimdi... Sonbahar ikindisinin o solgun güneşi, hüzünlü ve sanki bir çeşit saygı telkin ediyor... Güz perisi, parmağını dudaklarına götürmüş, "sus ve hisset." der gibi. Belki de bahçedeki kadifelere, sarı, beyaz kasımpatılara dikkat çekiyor. Solgun güneş ışınları, bu çiçeklerle oynaşmakta. Seyret ve sus! Düşün ve sus! Bu, kışa karışmakta olan güneşin vedâsı... Evet, havada ayrılık kokusu var, ruhum içiyor bu kokuyu... Bir suskun, bir hüzün heykeli hâline dönüşürken, aniden bizi kuşatan bu sükûnete direnmek istiyorum, sedefkâr dostumla iki lâkırdı etmek istiyorum...

O, beyaz peynir ve ekmek yemekte, su içmekte. Su, en sevdiği içecek; bize de bol bol su içmemizi tavsiye eder...

Su hayatın, su canlılığın kaynağı ve su, çok alçak gönüllü ve su belki de doğanın en güzel maddesi. "Ve"leri uzatmak mümkün fakat yapmıyorum. Aklım, sedefkâr dostuma sorular sormakta... Evde, bilhassa seramik çalışırken, düşündüğüm bin bir sualde. Şimdi karşısında hiç birini hatırlamıyorum... İçimden kendi kendime telkin ediyorum; hayır vedânın sessiz acısına kapılıp, susmayacaksın... Bu sihirli bir an, onunla yalnız başınasın, sorman lâzım. Omuzlarına dökülen dalgalı kumral saçlarına bakıyorum ve yüzünün aklığı gözlerinin karası ile nasıl bir tezat teşkil ediyor; tezadın içinde bu harikulâde uyuşma, ancak sedefkâr dostuma has olmalı... Ustam bana baktı, gülümsedi ve böylece sonsuzu kucakladı yine ve ben hiç bir giriş yapamadan, patdadanak sordum:

— Efendim, Hakk indinde, bizler nasıl değerlendiririliriz acaba?

— Allah Allah, Kenan Rifâî Hazretleri'ne de bir müridi buna benzer bir sual sormuş, onun cevabı şöyle olmuş: "Senin Hakk katında ne derece olduğunu anlamak istersen, Onun senin katında ne mertebede bulunduğuna bak. İşte mehenk budur." Yani Meryem Hanım, elbet ki mesele yine bizde, kendimizde çözülecek... Çünkü düğüm bizde, iş ki, geçirdiğimiz bütün sınavlara karşı her zaman uyanık ve dikkatli davranabilelim.

— Efendim, bir de şu aklıma takılmakta, sınav dediniz de... Af buyurun ama Yaradan bizi bilip tanımıyor mu ki, nasıl karşılayacağımızı bilmiyor mu ki, böyle pek çok imtihandan geçirmek gereğini duyuyor?..

— Demek siz, başınıza gelenleri, onca tecrübeyi, Yaradan'ın kendisi için yaptığını sanıyorsunuz, öyle mi Meryem Hanım? Onun bilgisinden; olmuşu, olmakta olanı ve olacağı, aynı anda görüp bildiğinden kuşkuya düşmek gibi olmasın bu düşünce?

Sedefkâr dostum, beni itham ediyormuş gibi geldi, birden dehşete kapıldım ve kendimi savunmak istedim, ama savunamadım

— Ben, ben, diye kekeledim ve teslim oldum: Bağışlayın ve cahilliğime verin, elbet ki O, herşeyi bilen, gören ve işitendir, lâkin bu sınavlar, aklımı karıştırmakta...

— Peki, aklınız karışmakta, o zaman iyi ki sordunuz... Şimdi Meryem Hanım, düşünün, dünya bir okuldur diyoruz; tecrübelerimizden bizim ve başkalarının başlarına gelenlerden dersler çıkarıyoruz, diyoruz... Durdu, bir yudum su içti; evet, şimdi, siz, bu cümleye devam edin.

Terbiyeli bir papağan gibi onun sözlerini tekrar ettim:

— Dünya bir okuldur diyoruz; tecrübelerimizden, bizim ve başkalarının başlarına gelenlerden dersler çıkarıyoruz diyoruz... Birden, kafamdaki bütün ampuller yandı: O, aslında bizim, kendimizi tanımamız için fırsatlar yaratıyor bu sınavlarla; bizi, bizim için terbiye ediyor! Bize, bizim için tekâmül yolları açıyor!

Şaşırmış ve gözlerim apaçık, gözlerine baktım. Onun koyu koyu bakışlarında bir yeşillik, bir tebessüm, dedi ki:

— Bakın hiç de öyle karışık değilmiş aklınız! Çayınızı soğutmayın için...

Çayımı diktim kafama, o, peynir ekmeğini bitirmişti, kalkmak için davranır gibi oldu, tepsisini eline aldı...

— Ne olur, dedim, ne olur biraz daha oturun, gideceksiniz, ayrılacağız ve ben sizi bir daha göremeyeceğim...

— Göreceksiniz şüphesiz, dedi, ayrıca birbirini seven kişiler için, ayrılık diye bir şey olamaz...

Hiç utanmadan, nasıl deli bir cesaretle sordum:

— Beni seviyor musunuz?

— Hem de çok, dedi. Bilmelisiniz ki, sizler, hepiniz gönül erlerisiniz ve benim gönül çocuklarımsınız... Sevgi, İlâhi Kudret'in yansımasıdır bir bakıma. Şükrederiz ki, bu yansıma burada bizlerin üstüne de vurmuştur.

İçimde, ona doğru, göğsümü doldurup taşan sevgiden erimiş gibiydim... Sanki ağlamaya başlayacaktım; göz pınarlarıma iğneler batıyor, burnum sızlıyordu, itiraf ettim:

— Gönlümden ağlamak geliyor, fakat ağlayamıyorum, Cahit'in gidişiyle böyle oldum.

— Siz ağlayacaksınız Meryem Hanım, dedi, sabırsız olmayın... Göz yaşlarınız, çok şeyi sizde biriken ve hayrınıza olmayanı alır, yıkar, götürür. Ve yerine gerçekten yeni güç ve inanç alırsınız. Bir gün ağlayacaksınız, vakti geldiğinde elbet...

— Ben sanıyordum ki, bu yola başlayınca, rahatça ağlayabileceğim ve bilseniz, kaç kez, kaç kez ağlama belirtileri geldi, içim bir hoş oldu, gözlerim iğnelenmeye, genzim sızlamaya başladı, ama akmadı işte yaşlar! Oysa bu yolun...

Devam edemedim. Sedefkâr dostum konuştu:

— O hâlde yolda olabilmekten bahsedelim; biliniz ki, yol başında gönül verdiğinizin rengine boyanmak gerekir; öyle takipçi olmak, öyle sevmek lâzımdır... Böyle bir sevda, önce edeplidir, mutlaka edepli olması gerekir. Sizce nedir edep?

Yavaşça ve çekinerek:

— Terbiyeli olmaktır, dedim.

— Evet, terbiyeli olmaktır; fakat bu terbiye, nezaketi, bilhassa "inceliği", hassasiyeti ve zerafeti içerir, yani "benden önce, sen" diyebilmektir maksat. Ve biliniz ki, hoş görüdür edep... Koskoca Tasavvuf'u, sadece edep yolu olarak da tarif edenler vardır. Kendini bilmek, yerini bilmektir edep. Hayırlar içinde, bir büyük hayırdır... Biz bütün insanlar, hayır için varız şüphesiz. Hayır için var edildik, verelim diye; korkuda, kuşkuda, yoksulllukta olanlara... Ve mutlak edep dairesinde!

— Bütün söylediklerinize gönülden inanıyorum efendim, yalnız bu inanç, gereği gibi davranışlarıma aksediyor mu, aksetmiyor mu, bunu bilemiyorum tam.

Galiba ondan bir hoş iltifat almak için sordum bu soruyu... Sedefkâr dostum aynı ciddiyet ve tarafsızlıkla cevapladı beni.

— Eğer, gönülden inanıyorum diyorsanız, yani bir fikri ruhunuza benimsetmişseniz, ona sevgiyle bağlanmışsanız, o "inanç" olur ve mutlak davranışlarınıza, tutumlarınıza, bütün hareketlerinize tesir eder.

— Fikre sevgiyle bağlanmak buyurdunuz, meselâ bir Stalin, bir Hitler ve onlar gibi nicesi, işledikleri bütün cinayetleri, inançları yüzünden yapmamışlar mıdır?..

— Demek sadece sevgi ile bağlanmak değil inanç, kişi bazen nefretlerini de inanç hâline getirebiliyor, böyle söylüyorsunuz, olur tabi... Meselâ Kur'an-ı Kerim, korkuya dayalı ve türlü çıkarlara yönelik imanlardan da bahseder; iman, inanç karşılığıdır biliyorsunuz... Evet, çıkarlara dayalı imanın baş temsilcileri, Bedevî Araplar... Korkuya dayalı inancın baş temsilcileri ise, Firavun'un baskı ve zulmü yüzünden Hazreti Musa'ya sığınan İsrailoğulları'dır.

Bir taraftan, dostumun kalkıp gitmesinden korkuyor, bir taraftan da onu rahatsız ediyorum kaygısı ile kıvranıyordum. Fakat dayanamayıp, yine sordum:

— Sadece sevgiyle bağlanılan bir şey olmadığına göre, inancımızın tam ve yerinde bir fikirden kaynaklandığını, acaba nasıl anlayabiliriz?

— Haydi, dedi sedefkâr dostum, kendi çayınızı tazeleyin ve çok zahmet olmazsa bana da bir fincan getirin, öyle devam edelim...

Kalktım, sevinçten eteklerim zil çalarak, çayları koyup getirdim... Sevinçliydim çünkü bu çay faslı konuşmamızı bir süre daha uzatabilir ve ben de onu rahatsız ediyorum endişesinden kurtulabilirdim. O sordu ve kendi cevapladı:

— İnanç nasıl oluşur? Baştan başlayalım, inancın oluşabilmesi için, önce aklın bulduğu veya öğrendiği bir bilgi olması şarttır. Bilgi henüz akılda olduğu zaman, inanç teşekkül etmemiştir, ancak bu bilgi akıl ve mantık süzgecinden geçerken, dört önemli sual sorulur: Doğru mu, faydalı mı, gerekli mi, zorunlu mu... İşte düşünüp taşınıp, mukayeseler yapıp, çeşitli fikirlerle ilişkiler kurup hatta tahayyülümüze müracaat edip bu dört soruya olumlu cevap verebilirsek, ruh bu bilgiyi benimser, sevgiyle bağlanır elbet ki. Ve şüphesiz bu inanç, davranışlarımızı, tutumlarımızı, kısaca hayat tarzımızı şekillendirir... Ancak içimizden hangimiz, "inandım" deyince öyle bırakılıvereceğini sanıyor, Meryem Hanım; bizden öncekiler de, biz de deneniriz! Şimdi şurada bile inandığını zannedip, kendini kandıran çok aranızda. Öyleyse iyice içinize dönünüz, önce kendinizi bulunuz...

Bu sözler üzerine, biraz korktum galiba, içimden bir acele kendi inancımı tartmaya çalıştım, yüzüm ne hâle geldi ki, ustam belki en tatlı ses tonuyla:

— İnanmış olanlar, keder size yakışmaz, dedi.

Sedefkâr dostumun hükmü, benim inancımın onun tarafından tasdiki gibi geldi, bir rahat nefes alıp gülümse-

dim. O kalktı, ancak bir kelebek kanadının teması gibi, sırtımı hafifçe okşadı:

— Haydi artık, içeri geçip biraz da öyle çalışalım, dedi...

Artık, daha fazla oturalım, diyemezdim; tepsiyi aldım, o önde, ben arkada içeri girdik...

Yine bir mücevher kutusunu, sırf beyaz sedefle işliyordum, epey ağır bir motifti. Ahmet ağabey, "Bunu da başarı ile bitirirsen, artık ustamızın bir desenine geçebilirsin." demişti; ustanın bir desenine geçebilmek, bir epey kademe atlamaktı, sevinmiş, kendimi elimdeki işe, daha çok vermiştim... Titiz bir dikkatle çalışıyordum...

Lâkin, bahçeden gelip de tekrar başlayınca, önümdeki şekilleri düşünemez oldum; aklım ustamın sözlerindeydi... Demek, doğru mu, faydalı mı, gerekli mi, zorunlu mu, diye sormak gerekiyordu... Ben, tezgâha başlarken, bütün bu sualleri kendime sormuş muydum? Hayır, o zaman böyle bir metot olduğundan habersizdim; sadece gönlüme baktım; onun huzuru, onun mutluluğu çekti beni. Böylece, gönül başlattı beni tezgâha... Ona "deli gönül", "serseri gönül" diyenler de çıkmış, şairler bu tabirleri severler... Ben gönlüme ya da bir başka deyişle ruhuma, ne serseri, ne de deli diyebilirim... Benim gönlüm, sanıyorum oldukça dengeli! Bu yargımı sevdim, öz güvenim iyice artıyor galiba ve ruh emanetine de, beden emanetine de saygılıyım.

Fakat daha sonraları, bilhassa suskun oturup, ustamı izlerken öylece, adım adım aklım karıştı, mantığım karıştı işe, burada öğrendiklerimi, düşündüm, tarttım. Verilen her bilgi, yapılan her telkin bana uyuyordu... Hiç biri ters gelmedi aklıma ve mantığıma; demek bize söylenen "ruh-tecrübe-akıl-ruh" sarmalına parelel gitmişim, çünkü aklımla, gönlümün tecrübelerini kabul edince, tekrar

gönüle dönüp hemen hepsini benimsetmişim, kendi inancım hâline getirmişim derken, tam bu hükmü verirken, kıl testerem kaydı, bir sedef yaprağı örseledim... İlk tepkim, kimse beni gördü mü diye etrafıma bakmak oldu, Şule ile göz göze geldik...

— Gördün mü yaptığımı, dedim, sedef yaprağı heder ettim...

— Aklın nerelerde güzelim, diye cevap verdi, içeri girdiğinden beri bir hoşsun!

— Bahçede ustamla konuştum da... -Diye savundum.-

— İyi ya, kendini daha fazla işine vermen gerekir! Bu sözüm, olması lâzım gelen, ama doğrusu ben de senin gibi, ustamla konuşurken bir sarhoşluk yaşarım ve sonra da, bir süre devam eder o sarhoşluk.

Suçuma bir ortak bulmuşum gibi, sevindim; sırrımı söyleyiverdim:

— Biliyor musun dedim, ustaya beni sevip sevmediğini sordum.

— Yaa, demek şüphen vardı, peki ne cevap verdi?

— Hepimizi nasıl sevdiğini anlattı...

— Bak işte, her zamanki gibi, birimizde hepimizi, hepimizde birimizi görüyor ve seviyor...

— Şey, dedim, ben bugün, güneşte de, ustamda da bir vedâ sezdim, sadece bir sezgi, kışa dönmekte olduğumuz için güneşin gitmesi, tamam da...

Şule içini çekip:

— Olabilir, dedi, bazen sezgilerimiz hiç yanılmaz!

Artık konuşmadık, konuşamadık ikimiz de işlerimizin başına döndük...

* * *

O gece Gülgün geldi bana; "Şöyle, dedi, başbaşa konuşabilmek için Zeynep'e haber vermedim, biraz tezgâhtan bahsedelim."

Bir kaç gün önce, kahverengi minderler attığım bej odaya oturduk...

— İyi olmuş bu minderler, bejin baygınlığını geçiriyor...

Sarı pırıltılar saçan, sevdiğim bej odama hakaret edilmiş gibi hissettim:

— Kuzum, dedim, bej baygın mıydı yani, hani hoşlanırdın bu odadan?

— Hoşlanırım, ancak bu kahverengilerle görünce, daha bir hoşuma gitti, bak işte yine çılgın diyeceğin bir benzetme; çok çok uzun bir cümleyi, bölüp aralarına noktala koymuşsun gibi! Daha rahat oturulur olmuş! Anlayamadın değil mi, ben de fazla anlamadım zaten!

— Daha rahat oturulur olmuş dedin ya, bu iyi, cümle misâlini de, anladım galiba...

— Tamam öyleyse, bana da anlat!

Dedi Gülgün, gülüştük. O, bir koltuğa oturup çantasından firketeler çıkardı, hepsini ağzına yerleştirdi, derken omuzlarına bıraktığı kızıl saçlarını örüp tek bir örgü yaptı, başına doladı, firketeleri ağzından çıkarıp tek tek, örgüsünü başına iyice raptetti. Ve bana sert sert:

— Ne bakıyorsun bana öyle, önce kahve, sonra çay söyle bakalım, dedi...

Bu alelacele saç düzeltme, sert ses? Gülgün pek iyi değil galiba, zaten Zeynep'i yanına almaması da buna işaret.

Ses çıkarmadım, dışarı çıkıp Ayfer Hanımdan önce kahve, sonra çay getirmesini istedim, pasta da aldır, diyecektim ki, Gülgün'ün endamına dikkat ettiği ve şekerli şeylerden uzak kalmak istediği aklıma geldi, söylemedim, fakat o, içerden seslendi:

— Pasta, kek, çikolata ne bulursa getirsin.

— İşittin ya, dedim Ayfer Hanım'a...

İçeri girdiğim zaman, Gülgün'ü öyle oturmuş, ağlar buldum. Canım bilirim sulu gözlüdür ama, şimdi bu ne?

— Ağlıyorsun!

Dedim, "Ben n'aptığımı biliyor muyum?" diye, bir cevap versin istedim, o zaman sanki işler yumuşayacak, gülüşeceğiz, göz yaşları dinecekti! Fakat Gülgün;

— Ben ne yaptığımı biliyorum elbet, yeni bir haber ver, dedi...

— Yeni haber ? Nasılsın canım, ne var ne yok?

— Hayır, ciddiyim... dedi.

— E anlat öyleyse be şeker, dedim.

— İçim yanıyor Meryem, dedi... Yanmak sadece sana has bir şey değil, ben de yanabilirim di mi! - içini çekti- Ah, hayır, sana çatmıyorum, bana yardım et, nasıl kendini alıştırdın ustanın gitmesine? Bugün sizi bahçede karşı karşıya oturmuş gördüm, yanınıza gelmek istedim, belki sen hoşlanmazsın diye, vazgeçtim, zor tuttum kendimi...

— Keşke gelseydin, dedim, gerçi onunla yalnız olmaktan pek memnundum, aklıma takılan şeyleri sordum, fakat sen de gelseydin senin de soruların olmalı...

— Hayır hiç bir sorum yok, ne derse kabûlüm!..

— Fakat bizzat kendisi, öğrendiğimiz şeyleri akıl ve mantık terazisinde tartmamızı söyler, biliyorsun.

— Evet, fakat ben sanki beş yaşındaki bir küçük kız gibi, öyle hissediyorum kendimi ve babamın söylediklerine güveniyorum.

— Ustayı baba yerine mi koydun? Ama yine o, bizim küçük kızlar ve küçük erkeklerden ziyade, yetişkinler olmamızı ister.

— Ukalâlığı kes! diye emretti Gülgün, mendilini çıkarıp, burnunu sildi: Karşımda Zeynep de olsa aynı şeyleri söyleyebilirdi, akıl vermek dedin mi, maaşallah ikinizde de bol bol var! Soğuk nevâleler, ne olacak!

O zaman, ustanın gideceğini öğrendiğim gün, kendimi nasıl yollara verdiğimi hatırladım, Zeynep'e uğramıştım, o, beni yatıştırmıştı; fakat neler söylemişti, şimdi aklıma hiç bir şey gelmiyor, dondum kaldım. Kalbimin en derininde Gülgün'ün acısını paylaşıyorum çünkü ve şu anda duygular konuşmalıydı, akıl ve mantık değil. Kalkıp yanına gittim, ona Günfer'ce sarıldım, göğsümün üstünde tuttum sıkı sıkı.

— Seni seviyorum Gülgün, dedim, ben de daha o acıyı tam geçiremedim. Fakat daha önceleri, aklıma geldiği zaman içim eziliyor, kendimi öksüz, yetim gibi hissediyordum, onsuz yapamam diyordum, elim ayağım kesilmişti. Sonra düşündüm, bu onun arzusu, onun kararıydı! Benimki ise bir yerde, evet bencillik oluyordu. Çünkü onun Anadolu'da dolaşması, başka bir sanatın kapısını

açması, başka diyarlarda, başka iklimlerde, başka insanları da yetiştirmesi gerekiyor... Bu ustanın görevi, ona sızlanmak onu üzmektir, demişti Ahmet ağabey, çünkü işittiğim zaman gideceğini, ben de yanında giderim diye ayaklanmıştım. Halbuki onun arzusu Gülgün, bizim bu sanatı öğrendiğimiz kale dibinde kalmamız, sanatı devam ettirmemiz, dersleri de, orada veya Kızılay'da, her nerdeyse işte, yapmamız...

Gülgün'ü yanaklarını öpüp bıraktım, geçip tekrar eski yerime oturdum, güzel gözlerinin içine baktım:

— Biliyorsun bizim görevimiz de bulunduğumuz yerde kalarak, burada Ankara'da çeşitli gönüllere uzanıp, Ona yerler hazırlamak. Bu ustanın isteği, emri de istersen, böyle... İşte bu yüzden her türlü bencillikten vazgeçerek, ustanın yokluğunda bile, onunla bir olduğumuzu düşünerek ve bu gerçeği gönlümüze benimseterek, tıpkı o yanımızdaymış gibi...

Gülgün nihayet konuşup sözümü kesti:

— Bilirsin, dedi, ben bir acım olduğu zaman, üç gün kendimi eve hapseder, o acıyı derinine yaşar ve sonra her şeyi Allah'a havale edip, kurtulurum... Bir daha o şeye dönüp bakmam bile.

— Evet biliyorum, işte yap yine...

— Yap demek kolay, bu kez yapamadım ve kalkıp sana geldim... Resmini de yapamadım, iyi mi... Senin denediğin gibi, önce evde çalışayım, eskizler çizeyim istedim, inanır mısın beceremedim. Durup durup, günleri geçirip, tekrar aldım elime, hayır olmadı... Ne garip, ne harikulâde, ne çekici bir yüz! Olduğu gibi aklımda, sanki bütün anlamlarıyla aklımda, fakat bunları kâğıda dökemedim... İşte büsbütün moralim bozuldu, o gidecek ve ben unutacağım diye geçti içimden bu akşam... Dayanamadım, kalkıp sana geldim...

Ayfer Hanım, kahvelerimizi getirdi, tabakların içine iki büyük çikolata paketi koymuş...

— Canım benim, dedi Gülgün, bak nasıl biliyor kahve ile çikolata sevdiğimi; çayla da pasta, tamam mı Ayfer Hanım...

Bana döndü:

— Biliyorsun, moralim bozuk olunca tatlı yemeliyim, dedi...

Çikolatasını ısıra ısıra yer ve kahvesini yudumlarken, yüz kasları âdeta gevşedi, rahatlar gibi oldu...

— Haklısın, dedi, senin Cahit'e yaptığın gibi, onsuzluğu da onunla paylaşırsam... -Firketeleri çıkarıp, örgüsünü eline aldı bir süre dalgın dalgın oynadı, sonra çözdü saçlarını, omuzlarında dağıttı- Biliyor musun Meryem, John'dan da mektup aldım; bugün evlenme teklifimi kabul et, yarın Ankara'da olurum, diyor... İstersen önce bir kaç yıl, Ankara'da kalırız diyor...

— E, ee?

— E'si var mı, elin gâvuru, benim tezgâha tutkunluğumu nasıl anlasın?

— Bu bilgileri yalnız müslüman Türkler anlayacak diye bir şart yok, biliyorsun, hitap bütün insanlaradır, çünkü hepimizin Allah'ı tektir, O, birdir... Ve anlar John, sen anlatırsan eğer.

— Bilmiyorum, dedi, aslında kapatmıştım ben o meseleyi, boşuna ağlamadım onca gün; geçti bitti, şimdi bu mektup da asabımı bozdu. Canım, usta gidecek, John gelecek, acı ve sevinç bir arada, çok heyecanlı, yok yok bu garip gönlüm o kadarını kaldıramaz. Kapattığım bir meseleyi, yeniden açmak istemiyorum...

Çoktan beri resim yapmıyordu Gülgün, dedim ki:

— En iyisi, sen yine çalışmaya başla, ister ustayı, ister bir demet papatyayı çiz, yeter ki, başla!

— Haklısın, dedi, sanki ustayı yapamayınca, bir daha hiç resim yapamayacağım gibi bir duyguya da kapıldım... Yanlış tabi, biliyorum bunu... Bir süre bırakınca insan, tekrar başlamak zordur...

Sonra pek fazla konuşmadık, sanırım ikimiz de, belki değişik seviyelerde bir hüznü yaşıyorduk... İçimi çektim, elimde olmadan:

— Benim acım geçti, dedim, ustanın gidişi, ince bir hüzne döndü yüreğimde... O hep kalacak sanırım, fakat ben onunla yaşamayı öğreneceğim. Ve Mehtap'ın dediğine göre, belki Konya'ya gidecek ustamız... Bir süre sonra biz onu ziyaret edebileceğiz, tıpkı İstanbul'dakilerin bize gelişleri gibi...

— Benimki, söyledim ya, bir baba kaybetmenin acısı, inşaallah seninki gibi ince bir hüzne döner. -dedi Gülgün, pek de inanmayarak, sonra kendisine telkin eder gibi tekrarladı: Bak şimdi, geldiğime nazaran daha iyiyim, evet daha iyiyim!

Çay ve pastalarımız geldi, Gülgün kocaman bir parça aldı tabağına ama, oynadı durdu, bitiremedi. "İştahım bir anda yok oldu." dedi, iştahının kesilmediğini ancak, yediği koca çikolatanın kendisini doyurduğunu söyledim.

— Lokmamı saydın kız, dedi. Biliyor musun, zamanların birinde, kendimi yine eve hapsettiğim günlerde, evet üç gün, sadece çikolata ve ekmek yemiştim... Neyse, geçti gitti... Ben bu gece sende kalayım şeker, yarın tezgâh öncesi bir kaç sergi gezelim, o ki resme başlayacağım yeniden, elâlemi göreyim de, biraz hevesleneyim...

Gülgün genellikle Anadolu sokaklarını ve eski evleri çizer, yollarda tavuklar, horozlar, eşekler, at arabaları bulunur... Bir de her türlü çiçeği çizer, ille de papatyaları ve leylakları... Satış yaptığı geniş bir çevre vardır...

Sonra o gece, dediği gibi bende kaldı Gülgün, akşamın bir saatinde yine ağlama nöbeti tuttu ama, bu sefer daha çabuk atlattık, çünkü konu tezgâh değil, John'du, nasıl ılım ılım bir aşk yaşadıklarını tekrar anlattı, ben kendimi tutup, "ılım ılım aşk" üzerine tek lâf etmedim... Fakat o kuzucuğunun şimdi yaban ellerde yalnız kaldığından şikâyet edince, "Yahu adam, doğup büyüdüğü kentte, ailesinin yanında, ne yaban elleri." dedim o kadar!

Gülgün iki eliyle belini tutup kavradı, poposunu kıvırıp salladı, burnunu havaya kaldırıp beni küçümseyen bakışlarla süzdü:

— Benim bulunmadığım yer, onun için yaban eldir şeker, dedi...

O zaman, John'un mektubunun Gülgün'e, bir bakıma moral şırıngası olduğunu hissettim, Gülgün teklifi kabul etse de, etmese de, ustanın gidişine karşı bir çeşit ilâçtı o mektup!

— Haklısın şeker, dedim, senin olmadığın yer elbet yaban eldir John için, benim için de!

Gülüştük.

* * *

Sedefkâr dostum; son günlerde, bizimle daha fazla konuşur oldu, hitap ettiği bir kişi oluyordu mutlak ama, o, tümümüze birden anlatıyordu... Daha ziyade Yaradan konusunda... Mutlak Ona benzememiz lâzım geldiğini yineliyordu; bu bence Kur'an ahlâkı idi... Meselâ Nevin ve

Füsun'la, "vermek"ten bahsediyorlardı, CD'de Itrî'nin, "Şol Cennetin Irmakları" çalıyordu... Bir ara onun sesi bir ton yükseldi, hayır azarlayıcı bir ton değil, bilâkis son derece yumuşaktı, diyordu ki:

— O, size yalnız verir. O, sizi yalnız sever. O, sizi yalnız bağışlar. Ya siz, ya siz neden, niçin öyle olamazsınız? Pek mi zordur? Ya siz, Ondan gelen, Ona gidecek olan gerçek yolun yolcuları değil misiniz? Sizde Ondan yok mu? Gönlünüz Onun yeri değil mi şüphesiz? Öyle ise, Onun yaptığını aynen yapınız...

Şöyle bir baktı hepimize, galiba işitip işitmediğimizi kontrol ediyordu ve devam etti:

— İnanın, bilin, bulun. O vardır. Vaat ettikleri şaşmayacak... Her şey yerli yerince yürüyecektir gerçekten... Siz yürümesini biliniz ve isteyiniz yürümeyi. Kendi kendinize çelme takmaktan vazgeçiniz.

Ve sonra, başkalarıyla başka konuşmalar yaptı, fakat hepimize hitap etmeye devam etti...

Ertesi gün de böyle geçti aşağı yukarı, ustadan öğütler alıyorduk, sanki Allah korusun, vasiyetler gibi... Böyle düşünmeme rağmen nasıl bir gaflet içindeydim ki, bunların vedâ konuşmaları olduğu aklıma gelmedi bile. Ayrılığın yaklaştığı saatlerde, ayrılık konusu tümden silinmişti zihnimden... Belki bunu anlayanlar oldu ama kimse ağzını açıp, dile getirmedi... Ustam, bize verdiklerini nasıl değerlendireceğimiz hakkında konuştu daha çok.

— Doğruda kalmanın tek yolu, önce beş esası gerçekten bilip bir bir saçınızın telinden ayağınızın tırnağına kadar sindirmektir... Hayrınız için söylediklerimizi, kendinize mal edip işlemezseniz, biliniz ki, başkalarına hiç bir şey veremezsiniz.

Ve işte o gün, yine Nevzat Atlığ Korosundan gittik bol bol... Itrî'nin Nevâ Kâr'ını, üst üste iki kez dinlememizi istedi ustam, özellikle dikkat çekti; Nevâ Kâr, yumuşak bir müzik; yatıştırıcı... Bir meditasyon müziği olarak da düşünülebilir... Bilmiyorum hiç alâkası var mı, fakat bana Mesnevî'nin ilk on sekiz beytini hatırlattı; neyin hikâyesinin, müzikle ifadesi gibi geldi; derin bir hasret ve belki neyden farklı olarak, bulunduğu yere bir alışma, uyum sağlama... Ama çatışmadan, kabullenerek, severek. Ve fakat o derininde tutuşan özlemi hiç gönülden çıkarmadan.

Sonra, gitme vaktimiz yaklaştığında, sedefkâr dostum, yavaşça doğruldu, müziği kısmamızı istedi ve böylece özlem acısı uzaktan, incecikten üstümüze çökerken, sedefkâr dostum:

— Hanımlar, beyler, dedi, gideceğimi biliyorsunuz, artık Bursa'ya göçeceğim...

Bir takım mırıltılar dolaştı, üzüntü kelimeleri dökülüp saçıldı, benim kalbim çarpmaya başlamıştı, Gülgün'le bakıştık... Sedefkâr dostum, durup sabırla mırıltıların kesilmesini bekledi, sonra:

— Çok yakında gidebilirim, bu içinizde bazılarının sandığı gibi bir ayrılık değildir elbet... Gideceğim, lâkin şüphesiz hep sizinle beraber olmaya devam edeceğim. Vedâlardan hiç birimiz hoşlanmayız, bu yüzden gidiş günümü ve vaktimi size söylemiyorum... Ahmet Beyin arabasıyla yola çıkacağız, o beni bırakıp dönecek... Şimdi sizlerle, şunca yıldır konuştuklarımızın, bir özetini yapmaya çalışalım...

Benim yüreğim, çok keskin bir hançerle, ikiye bölünmüş gibiydi; içimden, gideceğim dedi ama, daha gitmesine vakit var, vakit var, diye söyleniyordum: Ta ne zamandan

beri var bu lâf, Ahmet ağabeyin bana söylediğinden bu yana, bir sürü ay geçti; daha vakit var gitmesine! Mehtap'ın eli, elimin üstünde durdu, parmaklarımız kenetlendi ve sedefkâr dostum konuştuğu sürece, böyle el ele kaldık. O, diyordu ki:

— Siz, gönlünüzü görünüz, birbirinize bakınca gözlerinizden. Gönlünüzün Ona yer olduğunu biliyorsanız, orada kin, orada nefret olmasın. Ve birbirinizi seviyorsanız, bunda yalan olmasın.

Siz, Ona ve Onun eli olduğunuz yola tarif aramayınız. Çünkü O ve Onun yolu sonsuzdur, geniştir, çizilmez. Yolunuzu önceden hayrınıza var eden Odur... O sizi bilir, gerektiği yerden geçirir ve vardırır mutlak. Yalnız dilek, yalnız gayret ve yalnız sabır size kalır mutlak... Çünkü onu önceden, aklınızla birlikte size teslim etti. Şimdi siz böylece Ona teslim olunuz.

Siz hani, şekle önem verip, utandıklarınızdan değil de, gerçeği bildiğiniz hâlde sakladıklarınızdan korkunuz... Çünkü onlar gizlenmeyecek esaslardır. Bugün sizde iseler, yarın insan kardeşlerinizin hayrı için bir başka yerde olacaklardır mutlak. Onlar yerlerinde durmaksızın yola çıktılar. Duran yalnız siz olursunuz.

Eğilip Mehtap'ın kulağına, "Aldığımız bilgilerden bahsediyor, değil mi?" dedim, Mehtap başını salladı, evet anlamına. Ustam devam ediyordu:

— Onlar yol bulup, elden ele geçmesini bilirler. Onları kendi malınız saymayınız. Öyleyse vermediğinizden, veremediğinden utanınız.

Bugüne kadar dilinizin söylediğini, gözleriniz inkâr etmişse, suç sizdedir. Çünkü gözleriniz, diliniz gibi gizleyici değildir.

Bugüne kadar söylenileni, elleriniz yapmamışsa hayır için, suç sizdedir. Çünkü ellerinizi kullanmaya aklınız var.

Bugüne kadar, gerçekten sizi bekleyen bir tek eli tutmamışsanız, bugüne kadar gerçekten sizi bekleyen bir çift gözü görmemişseniz, bugüne kadar gerçekten sizi bekleyen gönüllere vermemişseniz, bunda suç sizdedir. O size bunun için ne lâzımsa verdi ve gönderdi...

Hanımlar, beyler, sizler benim kardeşlerim, aynı zamanda evlâtlarımsınız. Hepinizi bir bir ve aynı zamanda topluca, bir sedefkâr grubu olarak seviyorum... Allah'a emanet olunuz.

— Biz de sizi seviyoruz, siz de Allah'a emanet olun.

Biliyorum, bu cümle böylece, hepimizin yüreğinden gelmişti... Sesimiz, içine ayrılık acısı düşmüş bile olsa, gürdü, kararlıydı ve en mühimi, inançlıydı...

Bir sıra oluştu kendiliğinden, ona yaklaşıp, el sıktık... O, yerinde kalktı, herkese ayrı ayrı gülümsedi, elini sıkana, ona dair bir kaç söz söyledi... Hemen önümdeki Aynur'a meselâ, "Marifet, size hayırla öğretileni, hayırla yürütmektir sadece. Hayırla yürüyünüz." dedi ve bana da; "Hayır yolundan ayrılmadıkça, hayır, sizi bırakmayacaktır." dedi ve ilâve etti: "Birbirlerini seven gönüller, birbirleri ile kopmaz bağlarla bağlıdır."

El sıkmıştık ama, bir türlü ayrılıp gidemiyorduk, öyle dikilip bekliyorduk, sedefkâr dostum ayaktaydı:

— Hayrı bilmek, hayrınız içindir, dedi, hayrı vermek, hayrınız içindir. Hayrı sevmek hayrınız içindir. Öyleyse ne duruyorsunuz? Haydi, hayırla gidiniz.

Sessizce dağıldık, pek çok kişi ağlıyordu... Kendi kendime, "Hemen gitmeyecek, daha bir kaç günü var." diyordum... Yolda hep böyle söyledim...

Akşam bir şey yiyemedim, uyku ilâcımdan iki tablet alıp, erkenden yattım... Ama bir türlü rahat uyuyamadım, sık sık uyandım; onun bana söylediklerini tekrar ettim... O tekrarlarla gevşeyerek, sabaha karşı daldım zannediyorum.

* * *

O sabah erken uyandım, ilk aklıma gelen şey, sedefkâr dostumun, "bugünlerde gideceği" oldu. O hâlde onunla daha fazla vakit geçirmeliydim... Pek çabuk hazırlandım, akşam geç döneceğimi söyledim Sabiha Hanım'a...

Dükkânın merdivenlerinden çıkarken, Dokuzuncu Senfoniyi işittim... "O günkü..." gibi, diye düşündüm; kapıyı açıp girdim. İlk gördüğüm yer, ustanın köşesi oldu, boştu! Masası temizlenmişti...

Dönüp arkadaşlara baktım, hepsi söz birliği etmişçesine, başlarını salladılar. Gitmişti! "Ama ben, diye mırıldandım; ama ben, daha bir kaç günü var..." artık konuşamadım. "Kendini teselli etmeye çalışıyordun Meryem!" dedi, içimden bir ses. Olduğum yerde sallandığımı hatırlıyorum, arkamı dönüp dışarı çıktım, orada merdivenlere çöktüm; senfonide koral kısma geçilmişti... Schiller ve Beethoven ve sedefkâr dostum; birliğe, sevgiye, neşeye davet ediyorlardı... Allah'ın sevgi çemberine, rahmetine dahil olan herkesi, her şeyi; yaratılmışların hepsini...

"Bütün yaradılmışlar neşe içer tabiatın göğsünden/ İyiler de kötüler de Onun armağanını tadar."

İnce bir yağmur başlamıştı... Ben hiç bir şey hissetmiyor gibiydim; durgun, ağır, müzikle ve şiirle tekleşmiş... Ve birden ağladığımı farkettim...

Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum...

Yine yüreğim, Yaradan'a ve sedefkâr dostuma duyduğum sevginin gücünden çatırdıyordu... Göğsüm alabildiğine doluydu... Ve ben hıçkıra hıçkıra ağlıyordum...

Yanıma gelip yağmur altında benimle beraber oturanlar oldu, elimi tutanlar oldu... Kimlerdi, hatırlamıyorum; tezgâhtan birileriydi, beni seviyorlardı, ben de onları seviyordum.

5 Kasım 1996, Ankara

EMİNE IŞINSU, 1938'de Kars'ta doğdu. Şair ve romancı Halide Nusret Zorlutuna ile emekli Tümgeneral Aziz Vecihi Zorlutuna'nın kızıdır. Ankara İnönü İlkokulu, Cebeci Ortaokulu ve TED Ankara Kolejini bitirdi. DTCF İngiliz Edebiyatı ve Felsefe bölümleri ile ODTÜ İdari Bilimler Fakültesinde bir süre öğrenim gördü. Yeni İstanbul ve Sabah gazetelerinde köşe yazıları yazdı. 1969'da çıkarmaya başladığı *Ayşe* dergisini daha sonra *Töre* adıyla yayımlamaya devam etti. 1981'e kadar sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu *Töre* dergisi, edebiyata da yer vermekle birlikte, daha çok düşünce ve siyaset ağırlıklı bir çizgi izledi. TYB, İLESAM ve Türk Edebiyatı Vakfı üyesi olan yazar, Prof. Dr. İskender Öksüz ile evli ve üç çocuk annesidir.

Küçük Dünya adlı romanıyla 1966 Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Sanat Armağanı'nı; *Bir Yürek Satıldı* oyunuyla 1969 TRT Radyo Oyunları Yarışması Dram Dalı Birinciliğini; *Ak Topraklar* ile 1971 Türk Edebiyatı Vakfı Roman Ödülü'nü; *Sancı* ile 1975 Türkiye Millî Kültür Vakfı Roman Ödülü'nü; *Canbaz* ile 1982 TYB Roman Ödülü'nü kazandı. *Küçük Dünya* ile *Bir Yürek Satıldı* kitapları TRT tarafından filme çekildi ve televizyonda gösterildi.

ESERLERİ

Roman: Küçük Dünya (1966), Azap Toprakları (1970), Ak Topraklar (1971), Tutsak (1973), Sancı (1974), Çiçekler Büyür (1978), Canbaz (1982), Kaf Dağının Ardında (1988), Atlı Karınca (1990), Cumhuriyet Türküsü (1993), Nisan Yağmuru (1997), Havva (1999), Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri (2002), Bukağı (2004)

Oyun: Bir Yürek Satıldı (1967), Bir Milyon İğne (1967) Adsız Kahramanlar (1975)

Deneme: Dost Diye Diye (1995)

Hikâye: Bir Gece Yıldızlarla (1991)

Emine Işınsu
Nisan Yağmuru

Işınsu, edebiyata şiirle başlamış, tiyatro ile devam etmiş, hikâye yazmış ve romanda karar kılmış bir yazarımızdır.

İlk romanından itibaren başarıyı yakalamış olan yazar, roman tekniği ve tipleştirme açısından günümüz romanın ilk sırada gelenlerindendir. Romanlarında insanın çıkmazlarını ve iç çatışmalarını, özellikle kadın karakterleri ve onların psikolojik çözümlemelerini verişi yazarlığının üstün yanlarını oluşturur.

Kalemi ile hayatı iç içe olduğundan, roman anlayışı da gerçekçidir. Sadece Türkiye Türkleri değil, dışarıdaki Türkler de onun roman dünyasının içindedir; Batı Trakya Türkleri, Bulgaristan Türkleri, Irak Türkleri ve onların dramları da romanlarına konu olur.

Işınsu, Tanzimat'tan bugüne yetişen kadın romancılarımız içinde, kendi insanını tanıyarak, duyarak, yaşayarak ve en önemlisi de severek anlatan, milletine ve değerlerine yabancılaşmamış bir romancı olarak öne çıkmaktadır.

ISBN 975-8971-49-2

9 789758 971497

www.kesittanitim.com